

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Sue Miller
AŞAĞIDAKİ
DÜNYA

Yayın Yönetmeni
İlknur Özdemir

Yayına Hazırlayan
Pınar Savaş

Dizgi Gülay
Yıldız

Düzeltili Fulya
Tükel

Montaj Mine
Sarıkaya

Kapak Düzeni
Semih Özcan

Kapak Baskı
Çetin Ofset

İç Baskı Özal
Basımevi

Cilt ZE
Ciltevi

1. basım: 2003

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
DİLEK ŞENDİL

ISBN 975-07-0259-X
© 2001 by Sue Miller/ Kesim Telif
Hakları Ajansı /
Can Yayınları Ltd. Şti. (2001)

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72
<http://www.canvayinlari.com>
e-posta: yayinevi@canvayinlari.com

Sue Miller 1943'te Chicago'da dört çocuklu bir ailenin kızı olarak doğdu. Okulu bitirdikten kısa bir süre sonra yirmi yaşında evlendi. 1968 yılında oğlu doğana dek irili ufaklı işlerde çalıştı. 1971'de kocasından boşandıktan sonra Massachusetts eyaletinin Cambridge kentinde, geçimini yaşlılar yurdunda çalışarak, evini pansiyon olarak kiralayarak kazandı. Oğlunu tek başına yetiştirirken, piyano derslerini ve yazmayı ihmal etmedi. *Sue Miller*'m ilk öyküsü 1981'de yayınlandı. 1983-84 döneminde Radcliffe'te kazandığı Bunting Bursu ona ilk romanı *The Good Mother*'ı yayınlama yolunu açtı. 1986 yılında yayınlanan *The Good Mother*'ı bir dizi kısa öykü izledi. 1990'larda *Family Pictures*, *For Love*, *The Distinguished Guest* ve *While 1 Was Gone*'ın ardından 2001 yılında *Aşağıdaki Dünya* yayınlandı.

Sevgili masalcı anneannem
Marguerite Mills Beach'in anısına

BİRİNCİ BÖLÜM

Bir

Gözünüzün önüne getirin bir: Kuru bir hava, serin bir gün, yükseklerde birikmiş kümülüs bulutları kuzeybatıdan güneydoğuya süzülürken, gölgeleri de peşleri sıra, bu yıl içinde son kez biçilecek olan saman tarlaları boyunca ilerliyor. Aşağıda, tarlalar arasındaki toprak yolda bir at arabası, içinde yan yana oturan iki ihtiyar, yıpranmış pazar giysileriyle yetişkin kızlarının cenazesine doğru kasabanın yolunu tutmuşlar, ikisinin de ağzını bıçak açmıyor, ama onlara bakan, yaşlı kadının durmaksızın dudaklarını oynattığını görebilir, arka arkaya sürekli aynı sözcükleri mırıldandığını duyabilir. Kızı hasta yatağında haftalar boyu ölümü beklerken, kadıncağzın tek dileği torunlarını içine düştükleri bu durumdan, annesiz kalmaktan kurtarmak olmuştu. Onları çiftliğe, yanına alacaktı. Şimdi de bunu nasıl açıklayacağını provasını yapıyordu, farkında olmaksızın dökülüyordu sözcükler dudaklarından; kocası da fark etmemişti.

Bir de şunu getirin gözünüzün önüne: Hiç bitmeyecekmiş gibi gelen aynı gün ikindi saatlerinde üç torundan ikisi, büyük olanlar, kızlar, kahkahalarla gülüyor. Nasıl oldu da böyle yanlış bir fikre kapıldı diye yaşlı kadınla, anneanneleriyle alay ediyorlar saygısızca.

Pek kaba sayılmazlar aslında. Ne de olsa ikisi de çocuk daha. Bütün çocuklar gibi düşüncesiz onlar da. Ama

daha önemlisi, bu tuhaf günün büyük bölümünü, annelerinin gömüldüğü günü kahkahalarla geçirmeleri. Kahkahalarına engel olamıyorlar bir türlü; gülmeleri biraz da isteri nöbetini andırıyor, ne düşüneceklerini, ne hissedeceklerini bilememelerinden kaynaklanıyor. En kolayı kakhaha atmak. Kendilerini bekleyen bütün karanlık duygularla baş etmenin tek yolu.

Gün ağarmadan kalkmışlardı yataklarından, babalarıyla küçük kardeşleri daha uyanmadan, anneannele-riyle dedeleri daha kasabaya doğru yola koyulmadan, üstlerine düşecek onca tatsız işin ağırlığından neredeyse sersemlemiş olarak. Kilisedeki törenin ardından yenecek yemeğin kusursuz olması gerekl3^ordu -yumurta ezmesi, jambon, fırında patates, top ekmek, üç çeşit salata, tatlı ve kurabiye—, ikisinin de elinde yerine getirilecek uzun bir görev listesi vardı. Geceliklerini çıkarmadan, yalınayak, mutfakta çalışırken gökyüzünden süzülen sabahın ilk ışıkları yavaşça içeriye doluyordu. Evin kâhyası Bayan Beston geldiğinde, giyinsinler diye hemen odalarına gönderdi onları.

Bayan Beston'm yapacak çok işi olduğundan bir gün önceden kendileri ütölemişlerdi elbiselerini. Yatak odasında kapının arkasına astıkları giysiler buram buram kola kokuyordu, kızgın ütünün kokusu bile duyuluyordu belli belirsiz, hani o tatlı, yakıcı koku. Elbiselerini giyerlerken, uzun saçlarını örmek için birbirlerine yardım ederlerken gülmekten katılıyorlardı, hapsirik gibi bir geldi mi insanın hiç kurtulamadığı türden bulaşıcı bir kakhaha tufanıydı bu. Arada sırada böğürçesine sesler bile çıkarttılar, saygısızca. Dinmedi bir türlü. Birbirlerine ya da saçları dimdik, pijamalarıyla onların odasına gelip yataklarına oturarak ablalarını seyretmeye koyulan erkek kardeşleri Freddie'ye bakmaları bile yetiyordu kahkahaları koyvermelerine.

Belki şimdi anlamışsınızdır, günün daha sonraki saatlerinde babaları, anneannelerinin fikrinden söz edince neden makaraları salıverdiklerini: neden gene aynı isteri nöbetine tutulduklarını. Kadınla alay ettiler düpedüz.

Dedesiyle birlikte at arabasına atlayıp gelmelerine güldüler; babalarının ezelden beri bir otomobili vardı çünkü, öyle geliyordu onlara (yedi yıl olmuştu otomobil alı-nalı). Anneannelerinin ağzında topu topu sekiz dişi kalmasına, bundan ötürü gülümserken elini ağzına götürmesine güldüler - bu tuhaf, çekingen hareketi güzelce taklit edebiliyordu ikisi de. Başında kabarmamış bir pandispanya gibi duran hasır şapkasına, bütün önemli günlerde giydiği eski moda elbisesine güldüler. Bir de babalarının gitmelerine razı geleceğini düşünmesine.

"Onlar daha çocuk," diyordu yaşlı kadın damadına. "Çocukluklarını yaşamaları gerek." Selamlaştıktan sonra birlikte salona gitmişlerdi; ihtiyar, konuşacaklarının gizli olduğunu söyleyince babaları sürgülü kapıları kapattı. Kapılar öyle uzun zaman açılmamıştı ki üstleri bir parmak tozla kaplıydı.

Dul kalan erkekle ölen kadının annesi içeride gözlerini birbirlerinden kaçırarak oturdular, kadın konuşmak için zorluyordu kendini, damadına planını anlatmaya çalışıyordu. İyi bir konuşmacı değildi, bırakın böyle güç bir konuda konuşmayı, daha kolay koşullar altında bile beceremezdi bunu. Hoş, ilk sözlerinin ardından neler söyleyeceğini düşünmemişti. Aslında başka diyeceği de yoktu.

Üstüne üstlük damadının yanında utanır, sıkılırdı. İriyari cüssesi, dümdüz parlak saçlarıyla yakışıklı sayılırdı damadı, kırk beşine yaklaşırken çenesi düşmüştü biraz. Mesleği satıcılıktı, kauçuk eşyalar pazarlıyordu, işinde edindiği alışkanlıklar bütün yaşamına yansırı: karşısındakini eğlendirmek, etkilemek isterdi. Kızıyla —Fanny'yle— flört ederken anneanneye de kur yapmıştı, bunun sonucunda onun bulunduğu ortamlarda kadıncağzın dili tutulur, ağzını açamaz olurdu. Bir keresinde, ikram ettiği yabanmersinli pastayı çok beğenmiş, kadının kollarından tuttuğu gibi çiftlik evinin mutfağında, ahşap döşemelerin üstünde vals yaptırmıştı ona. Bundan öyle rahatsız olmuştu ki —adamin güçlü kolları karışm-

da çaresiz kalmaktan- utancından başlamıştı hüngür hüngür ağlamaya.

İşte şimdi de aynısını yapmak geliyordu içinden, ağlamak; ağzındaki baklayı çıkarana dek nasıl da ezilip büzülmüştü. Kızının ölümüne yaklaştığı günlerde ve daha sonra tek başına kaldığında çok kararlı görünüyordu. Çocukların kendisine ihtiyacı vardı. Hafta içinde tek başlarına *bırakılmamalıydılar* artık. Kızlardan böyle bir sorumluluk - birbirlerine ve bir de küçük kardeşlerine bakmaları-beklenemezdi. Fazla olurdu bu. Çok fazla. Onlara bir yuva, kendilerine bakacak biri gerekliydi. Hafta sonunu babalarıyla geçirsınler diye torunlarını cuma gününden kasabaya getirirdi. Ya da o gelip çiftlikte kalırdı onlarla birlikte. Babalarını görünce nasıl sevinirlerdi kimbilir!

Bütün bu planlar kızını gözünün önüne getirmekten alıkoyuyordu yaşlı kadını —eriyip tükenmiş, bir köşede iki büküm, yalnızca acıyla haykırırken bilinci yerine gelen kızını-; gene de hazırlıklarını yaparken sık sık konuşmuştu Fanny'yle, Fanny'nin bir başka kılığa girmiş hayaliyle. Kızlara vereceği yatakları havalandırırken, onlar için hazırladığı odalara Fanny'nin çerçeveli resimlerini koyarken. "Ah, sevgili kızım," diye mırıldanmıştı. "Hiç merak etme sen, kızların afiyette olacak. Onlara tek gereken kendilerine bakacak birisi, o kadar, bunu yapacak kişi de benim."

Damadı yanıt vermeden önce bir süre sustu, biraz nezaketten, biraz kederden. Sonra boğazını temizleyerek olan biteni biraz daha farklı değerlendirdiğini söyledi. Büyük kızı neredeyse on altısmdaydı, küçüğü de on üç — artık onlara çocuk denemezdi pek. Yetişkin, iyi kızlardı. Kızlarının yardımına ihtiyacı vardı.

Yaşlı kadının asıl korkusu buydu işte. Ama açıkça dile getirmekten kaçmıyordu. Sessizce oturdu, başını, peki anlamında, salladı, yalnızca bir kere; kendine öfkelenmişti. Teslim oluyordu. Bu kadar kolaydı demek pes etmek.

Üstelik, diye sürdürdü damadı sevecen bir ses tonuyla (pek cana yakın konuşuyordu: Kaynanasını, bir deri bir kemik kalmış bu sert ihtiyarı severdi), onlar benim çocuklarım.

Kadın ayağa kalkıp sırtını döndü, ama daha önce üzüntü ve yenilginin etkisiyle dudaklarını sarkıttığı adamın gözünden kaçmamıştı.

Fanny'nin ölmesi uzun yıllar almıştı, ne evde ne de çocukların önünde ağza alınmıştı, ama kanserdi. Tuhaf bir kadındı Fanny, hem gençken hem de orta yaşlarındayken. Daha kimse hasta olduğunu aklına bile getirmeden çok önce, ev işlerinin yükünü kızlarına yıkmıştı zaten. Kendileri bakıma ihtiyaç duyan çocuklar için çok ağır bir yükü bu. İhtiyar kadının da bildiği bir gerçektir bu aslında, ama suçluluk duygusuna dönüşen acısı bunu unutturmuştu.

Georgia ile Ada'ydı adları. Büyükleri Georgia, annesinin sağlığının yerinde olduğu yılları anımsıyordu; kasabada yaşayan bütün çocuklar gibi öğle tatilinde yemek yemeğe okuldan geldiklerinde evde çıt çıkmazdı. Fanny, sabahlığını bile çıkarmamış olurdu daha, salondaki koltukta uzanmış kitap okurdu, tıpkı Georgia evden çıkarken yaptığı gibi. Başını kaldırır, şaşkın ve uykulu gözlerle bakardı ona. Yuvarlak yüzü., şişkin yanakları vardı, dolgun dudakları, bebeksi mavi gözleri, çocuksu bakışlarıyla sevimli genç bir kadındı. "Nasıl oluyor bu Georgia," derdi her defasında, "nasıl bu kadar çabuk döndün eve?" Arkasından kalkar, kızının saçını okşar ya da elbisesine dokunurdu beceriksizce. Çoğu zaman yalınayak dolaşırdı, kışın bile. "Peki, haydi gidip siz kızlara yiyecek bir şeyler ayarlayalım, ne dersiniz?"

Utanç vericiydi bu elbette, ama çocuklar aldırılmazlardı; uzun zaman önce alışmışlardı buna. Mutfağa girdiklerinde kahvaltı sofrası ortada, tabaklardaki yağ donmuş olurdu, reçelin suyu pelteleşmeye yüz tutmuş, görünmeyen hava akımıyla titreşirdi. Üst katta yataklar { dağınık, henüz el sürülmemiş olurdu. Freddie doğunca,

Georgia'ya düşen ilk görev, öğlenleri eve gelince dosdoğru bebek odasına gidip onun altını açarak artık bir damla daha alamayacak olan bezini değiştirmek olmuştur. "Seni gidi sidikli," derdi. "Seni gidi baş belası. Bak ne yapmışsın, pislik seni." Bu sözleri tekerleme gibi tekrarlar dururdu, bebek büyümüşçesine pürdikkat ona kulak verirken işini görmesi kolaylaşır, hem de öğürmesine engel olurdu, çünkü burun deliklerine dolan o keskin amonyak kokusuna alışamamıştı bir türlü, daha da kötüsü küçük kardeşinin lök gibi olmuş giysilerine her elini değdirdiğinde gider kusardı.

Freddie geldikten kısa bir süre sonraydı -Georgia, annemin hastalığı o günlerde başlamış olmalı diye düşünmüştü sonradan-, eve düzenli olarak bir yardımcı gelir oldu: Bayan Beston. Adı Ellen'di ama hiç kimse, annesi bile onu adıyla çağırmaırdı. Bayan Beston derlerdi, bazen, ortalıkta olmadığı zamanlar da babaları ondan Bayan Best One (En İyisi) diye söz ederdi. Uzun boylu, iri kemikli, güçlü bir kadındı. Espri anlayışından uzak olmasına karşın her zaman neşeliydi. Pazartesi sabahları, babaları hafta boyunca sürecek iş gezisine çıkmak üzereyken gelirdi eve. "Bu çocuklara girişmelisiniz, Bayan Beston," derdi babası paltosunu giyerken. "Çok şı-mardılar. Günde bir kırbaç, diyelim, ayrıca akşam yemeğı için haftada en az dört gece bir tabak lapa." Güle güle demek üzere basamaklarda oturan çocuklar afacanca kıkırdarak bakışlarırdı.

"Aman, bayım, öyle söylemeyin!" diye haykırırdı Bayan Beston tedirgin bir sesle.

"Yok, yok, size güveniyoruz, Bayan Beston. Odalarına kapatın onları. Yemek vermeden yatağı gönderin. Boyun egeceklerine söz verene dek başparmaklarından asılı tutun."

"Yapmayın, Bay Rice!"

"Şimdi çıkıyorum, Bayan Beston. Cuma gününe kadar bu yaramazlara Tanrı korkusunu aşılacağınızla sonsuz güvenim var."

Ama yapmazdı kadıncağız. Her yaramazlıklarını bağışlardı. Herkes, zavallı yavrumdu, onun için, en çok da

anneleri. Bayan Rice, zavallı yavrum. Georgia bu ifadenin sevecenliği dile getirmek için epey garip kaçtığını anlayacaktı giderek, Bayan Beston'm sözlerinin belli bir konuyu hedef aldığı, annesiyle ilgili üzücü, yanlış bir şeyler olduğunu anlayacaktı yıllar geçtikçe.

Bayan Beston'm öğleden sonra üç buçuk ya da dörtte kendi evine gitmesi gerekirdi -evde onu ve yemek pişirmesini bekleyen bir ailesi vardı- ama çoğu zaman işlerini bitirdikten sonra kalır, çocuklarla bir bulmaca daha yapar, bir el daha iskambil oynar, bir tur askercilik oyununa katılırdı. Kapıdan çıktığında ev tertemiz kokardı, çamaşır günüyse çamaşırlar yıkanmış olurdu, annelerinin sağlığı iyice bozulduktan sonraki günlerdeyse, mutfakta yiyecek hazırlar, kızlara yemeğı nasıl ısıtıp servis yapacaklarını söylemeden gitmezdi. Ne var ki Fanny'nin iştahı günden güne azalıyordu, Ada ile Georgia, Fred-die'yi de alıp mutfak masasına oturmadan önce onun tepsisini hazırlayıp götürürlerdi odasına. Karınlarını doyurduktan sonra biri tepsiyi almaya gider, neredeyse hiç el değmemiş tepsikle geri gelirdi. İkisi de yakından izlerlerdi annelerinin yediklerini, bir önceki günden daha mı çok yoksa daha mı az yediğini bilirlerdi, ama bundan asla söz etmezlerdi.

Öte yandan o yaşa dek bildiklerini bilmezden, gör-düklerini görmezden gelmede ustalaşmışlardı. Ortalıkta olup bitenler de buna teşvik ederdi onları: Bayan Beston'm kararlı neşesi, babalarının zoraki, kimi zaman umutsuz şen şakrak tavırları, evlerinde yaşananlarla ilgili komşularının saygılı suskunluğu.

Ya anneleri: Hep böyle değil miydi? Üşengeç, zamanının yarısını yatakta geçiren, kâh okuyan kâh hayal kuran biri. Evet, hastaydı, bunu biliyorlardı pekâlâ, gene de baharda, yeniden kendine gelmesini beklerlerdi hep - ya da bekler gibi yapar ve bekler gibi yaptıklarını unuturlardı; Bucksport'a gidip doyasıya ıstakoz yiyeceklerdi yaz gelince; belki de sonbaharda, okullar açılmadan önce Pittsfield'e gidip alışveriş yapacaklardı.

Yazın akşama doğru annesi ölmeye yattığında, Georgia mutfak kapısındaki sinekliği, açıp dışarı çıktı. Bayan Beston evine gitmişti, Fanny'nin çarşafı metal leğenin içinde suya basılı bırakmıştı giderken. Kanlı çarşafı suyu koyu şerbet rengine çevirmişti, çok güzeldi. Günbatımında karlı dağların aldığı görüntüyü andırıyorlardı. Gördüklerine şaşakalan Georgia soluksuz kaldı bir an. Yürek atışları hızlandı. Sonra çarçabuk bildik, işe yarar hilesine başvurdu. Akşam yemekte güveçte tavuk yiyeceklerdi, işte gördüğü kan da tavuk kesilirken akmış, leğendekilere sıçramıştı.

Buna inanmadan önce göz ardı etmesi gereken bir dünya şey vardı, öncelikle tavukların kümesin arkasında kesildiğini aklından çıkarmalıydı, ama deneyimliydi, birkaç saniye içinde başarmıştı. Olabildiğinde yüksek sesle ılık çalmaya koyuldu: 'Nereye gidersen git.' Bitki ve çiçeklerle dolu avluya yürüdü, neredeyse tohumlarını taşıyamayacak hale gelmiş acı baklalarla limon çiçeklerini şarkı söyleyerek koparmaya başladı. Annesinin kapalı kalmasında ısrar ettiği pencerelerin ardından bile arada bir duyulan çığlıklarını duymazdan geliyordu.

Babam burada olsaydı ya, diye geçirdi içinden, çiçeklerin saplarına asılırken. Şu an içeri girseydi keşke. Oysa iki gün daha yollarda olacaktı, cumaya kadar her zaman dolaştığı birkaç kilometrelik çember içine giren dükkânlara, hırdavatçılara uğrayacaktı. Otomobilinde sattığı malların örneklerini taşırdı, bundan ötürü de arabasının içine kauçuk kokusu sinmişti, Georgia üzerinde daha sonraki yaşlarında bile yatıştırıcı etkisi olan bir koku.

Mutfak kapısından uzak durarak ön kapıdan girdi içeri elinde çiçeklerle. Mutfakta bir vazo buldu. Salona giderken Ada da ardı sıra geliyordu, anneleri uykuya dalana, belki de onları duyup da gürültüyü kesene dek bağıra bağıra şarkı söylediler.

Annelerinin sağlığı iyiyken de yaşam biçimleri pek farklı sayılmazdı: Babaları pazartesi cumaya kadar

evde olmazdı. Onsuz günlerini uyusuk ve yalapaşalap geçirirler, doğaçlama yemeklerle -anneleri 'piknik yapalım' derdi hepdoyururlardı karınlarını. Eğlenceli diye düşünürlerdi, bir tür oyundu. Cuma sabahları etekleri tutuşur, deli gibi temizliğe koyulurlardı. "Aman Tanrım, burası domuz ahırına benzemiş!" diye yakınırdı Fanny, sanki daha yeni fark etmişçesine, sanki eve bir sürü yabancı gizlice girmiş de o görmeden ortalığı batırmış gibi. Öğleden sonra okuldan döndüklerinde babalarını evde bulurlardı çoğu zaman.

Birlikte geçirdikleri hafta sonları aile yaşamının odak noktasıydı. Hava güzelse otomobile atlayıp gezer, gerçek pikniklere çıkar, anneannelerinin çiftliğine giderlerdi; kışları atlı kızağa binilir, kızakla kayılır, buz pateni yapılırdı. Oynadıkları sessiz sinemanın, türlü oyunların, sergiledikleri piyeslerin sonu gelmezdi. Cumartesi ve pazar kahvaltıları muhteşimdi, hele pazar akşamları uzun süre başından kalkmadıkları yemek sofrası.

Kuşkusuz anneleri ya da babaları kiliseye adım atmazken, çocukların bütün bir pazar sabahını orada geçirmeye zorlanması hiç de adilce değildi - Freddie kreşe gönderilirdi, kızlar da önce pazar okuluna, arkasından da vaaza. Öğlen yarım ya da bire kadar eve dönmezlerdi bazen. Kiliseye gidenlerin, kasabanın öbür yetişkinlerinin, "Annenizle babanıza selamlarımı iletin," "Evdekilere selam söyleyin," demelerinde belli belirsiz bir iğneleme sezilirdi. "Peki, söyleriz," diye kabul ederlerdi Fred-die'yi almak üzere yola koyulurken, kasabadaki parkı geçip eve yollanırken. "Tabii söyleriz!" diye seslenirlerdi, erken yaz günlerinde sersemletici kokular saçan ful ağaçları boyunca önce koşar adım, sonra yürüyerek ilerlerken, üç tahta basamağı cici ayakkabılarıyla güm güm çıkarken.

"Karnımız zil çalıyor!" "Açlıktan ölüyoruz!" diye sızlanırlardı ön kapıya gelince. Anneleri üst katta olurdu çoğu zaman -duş yaptığı gelirdi kulaklarına- ama babaları hemen aşağı inerdi, iki dirhem bir çekirdek mutfığa gider, tereyağlı, şekerli ekmek hazırlardı, *açlığını bas-*

turalım hele, diyerek. Az sonra kapıda görünen anneleri en güzel pazar giysilerini giymiş olurdu, sanki kiliseden dönmüş sanırdınız. Yanakları al al, mis gibi lavanta kokardı, babaları çocukça saçma sapan sözler ederdi onu görünce: "Bu güzellik ne böyle, karşıdaki bu güzellik abidesi de kim? Hey, kızlar, yoksa benden sakladığınız dünyalar güzeli bir ablanız mı var?"

Ne garip, diye düşünüyordu Georgia cenaze sırasında, kendini nasıl da küçülmüş hissediyordu. Ölüm fikrine alışmıştı, belki, annesinin uzun süren hastalığı nedeniyle, belki de onun öleceğine hazırlamıştı kendini. Ön sıranın sonunda oturan anneannesiyse dedesini seyrediyordu. Birbirlerinin yüzüne bakmıyorlardı, ama kenetlenmiş ellerinin anneannesinin kucağında durduğunu gördü. Yaşlı kadının omuzları çökmüş, aşağı sarkıyordu. Elbisesi biçimsizdi, ütülenmekten kumaşı parlamıştı, dantel yakasıysa eskilikten sapsarıydı.

Törenden sonra büyükbabayla büyükanne yemeğe kalmadılar, herkes kilisedeyken Bayan Beston'm hazırlayıp yemek odasına kurduğu sofraya oturmadılar. Onun yerine damatlarını utana sıkıla ön verandaya çağırdılar. Vedalaştıktan sonra arkalarından el sallasınlar diye kızlarına seslendi damatları. Babaları anneannelerinin planından söz etmişti kızlara, at arabası uzaklaşırken kızların gülme krizi yeniden başladı, öyle çılgınca gülüyorlardı ki -anneanneleriyle dedelerinin tuhaf şapkalarına, iki büklüm ata, yan yatmış arabaya- pembe, pırıl pırıl yüzlerini bir kez daha göstermeden önce evin arkasındaki çimenliğe gidip sakinleşmeleri gerekti.

Derken o gece düşünde anneannesini gördü Georgia, kızının ölü bedenini, Meryem'in İsa çarmıha gerildikten sonra yaptığı gibi kucağına almış, sonu gelmeyen gözyaşları döküyordu. Karanlıkta, Ada'yla birlikte yattıkları yatakta gözlerini açtığı anda, kendi yüzü de döktüğü yaşlardan sıırılsıklamdı.

İki

Anlattığı pek çok öykü gibi bu cenaze gününün öyküsünü bana aktaran da kendi anneannemdi. Çünkü onun hikayesiydi bu. Georgia'nım, büyük kızın. Çekici bir kadın olmuştu büyüyünce - cıtı pıtı, yerinde duramayan bir kadın. Ağabeyimle bana yaşadığı öyküleri anlatmaya bayılırdı. Anlatırken belli bir üslup kullanırdı, gündelik dilden birazcık *başka* bir üslup. Grimm Kardeş-ler'i kasete okuyan kişinin sesini andırırdı, belki de Rud-yard Kipling'in çocuk masallarını. Babam o öyküleri bize okurken, ağabeyimle birkaç kez göz göze geldiğimizi anımsarım, tanıdık birini duymuş olmanın getirdiği bir bakışma, gizli bir gülümseme. Eğer konuşsaydık, ikimizden birinin ağzından *'Anna'ne'* çıkardı mutlaka.

Georgia seksen sekiz yaşını gördü. Kocasından, bütün çocuklarından daha uzun yaşadı, biri hariç: annemin tek kız kardeşi Rue. Rue da geçen yıl Fransa'da tek başına ölünce, Georgia'nım evine ne yapılacağı konusunda karar vermek bana, benimle ağabeyim Lawrence'a düştü.

Lawrence, beni ilgilendirmiyor, deyip çekildiyse de bana kibarlık olsun diye böyle demiş olabilirdi. "Para gelse fena olmaz," demişti telefonda. "Olur mu hiç? Ama kalsın istiyorsan, benim için fark etmez. Yalnız kendi masrafını kendi çıkarmalı. Benden metelik çalışmaz."

Bunun konusu bile edilmezdi, çünkü anneannemin ölümünden sonraki yıllarda ev kendi giderlerim karşılamıştı. Batı Barstow'daydı, Vermont'un güneyinde Connecticut Irmağı'ndan yirmi beş kilometre uzakta sevimli bir kasabada. Karşısında yanlışlıkla Yeşil Dağlar adı verilen uyşuk tepeler vardı - bakınca mor görünürlerdi, ötelere gelen delici bir mordu bu. Anneannem öldükten sonra evi yılda dört-beş ay kiraya vermekte hiç zorlanmamıştı Rue, son birkaç yıldır sürekli bir kiracı tutmuştu evi. Avukat, Rue'nun evi Lawrence'la bana bıraktığını bildirirken, emekli bir öğretmen olan bu kiracının orayı Rue'dan birkaç kez satın alma girişiminde bulunduğunu, öldüğünü duyduktan sonra da aynı önerinin vârislerine de yapılmasını istediğini söylemişti aslında.

Ne yapmak istediğimi bilmiyordum. Ben *depara gelse fena olmaz*, diye düşünüyordum elbette - Silikon Va-disi'nde çalışan, ne iş yaptığını bir türlü anlayamadığım, ama teknolojiyle ilgili değil de parayla ilgili bir iş yaptığını sandığım yüksek kazançlı Lawrence'tan daha fazla hem de. Öyleyse evi satmak en akıllıca çözüm yolu olabilirdi. Bir kere çok uzaktaydı; eski bir yapı olması düzenli bakım ve onarım gerektiriyordu. Gelgelelim, asıl sorun ona derinden bağlı olmamdan kaynaklanıyordu, yıllardır, 1988'de anneannem öldüğünden beri gidip görmemiştım oysa. Orası *yuvaydı* benim için, o ev kadar yuvam diyebileceğim bir yerim olmamıştı en azından. Bir anlamda orada büyümüşüm, şimdi bile düşlerime güvenli, ilkençlik yıllarımdan bu yana hiç değışmemiş bir yer olarak giriyordu. Anneannemle dedem görünmeseler de *orada*, içeride beni beklediklerini seziyordum. Evin artık bizim olduğunu öğrenip Lawrence'la konuştuktan sonra kararı bana bıraktığını anlayınca kafam allak bullak oldu.

Kafamın karışmasının bir nedeni de San Francis-co'daki yaşantımın sonuna geldiğim duygusuydu. Birkaç yıl önce ikinci kez boşanmışım. Konuşmalarda on iki yıl birlikte yaşadığım erkekten 'ikinci kocam' diye söz ettiğimi fark ediyordum, gençliğimde bu sözleri ağzıma ala-

cağım hiç aklıma gelir miydi? İşin tuhaf yanıysa, böyle söylediğinizde, herkesin size sert bakışlarını yöneltip afallamasıydı, 'ilk kocam' dediğinizde aynı tepkiyi görmezsiniz. Herkes bir kez yanlış evlilik yapma hakkına sahipti, ikincisi sınırları zorlamak mı oluyordu, ne!

Dahası da var, yıllardır ilgi alanları, okulları, tutkulu merakları yüzünden beni bu şehre mihlayan çocuklarım artık kendi yollarına gitmişlerdi. Bağlar kopmuştu. Dört bir yana dağılmışlardı aslında, dönüp dolaşıp San Francisco'ya geri gelen en büyükleri Karen dışında.

Ama bana öyle geliyor ki, boşanmam onları da duygusal açıdan benden biraz uzaklaştırdı: Sanki *öfkelen*diler, diye düşünüyorum. Joe'yu severlerdi, üstelik yıllar önce ortadan kaybolmayı yeğleyen öz babalarına güvenmedikleri kadar. Bense kalkmış Joe'yu da yitirmelerine neden olmuşum. Onların kafasına böyle düşünceleri koyan yine bendim herhalde, kaybeden biri olarak görüyorlardı beni. Eşsiz kalmam endişelendirmişti onları besbelli. Sık sık arayıp *nasıl* olduğumu, *neler* yaptığımı sormaya başladılar, derin kaygılarla. Birbirlerine gönderdikleri elektronik postaları okuyabiliyor, yaptıkları telefon görüşmelerini duyabiliyor. "Ona biz mi *bakacağız* yani? Annem kaç yaşında şimdi?"

Gene de onların böyle düşünmesinde parmağım olmalıydı, çünkü kendimi başarısız görüyordum. Joe'yla aramızdaki ilişki ve derin arkadaşlığımız hep sürecekmış gibi gelirdi bana. Başka birine âşık olduğunu açıkladığı zaman şaşkınlıktan dilim tutuldu önce; yaralanmışım. Sonra da verdiğim tepkiye şaşırması düşürdü beni hayrete.

Oysa Joe pek umursamayacağımı sanmış. Kendisi gibi benim de sevgiyi yitirdiğimi, en az onun kadar huzursuz olduğumu sarırmış. "*Mutlu* olduğunu söyleyemezsin," demişti. Şık mutfağımızda oturuyorduk. Açıklamasını yaptığında yemek hazırlamakla meşguldüm. Önce sesimi çıkaramadım, taş kesilmişim. Kararlılıkla ve özenle ilkin ocağı söndürdüğümü hatırlıyorum, sonra fırını, sanki bizim için tehlike çanlarının çaldığını göste-

renler eşyalarını, onun dedikleri değilmiş gibi. Arkasından masaya gittim, bardağı ağzına kadar şarapla doldurup bir sandalyeye çöktüm.

"Hoşnut olduğumu söyleyebilirim," dedim. Bardağın yarısını kafama dikmiştim bile.

"Hoşnut mu?" diye sordu, ses tonuna bakılırsa bu kavramdan tiksiniyordu. Sandalyesini geri itip ayağa kalktı. Mutfağın karşısına yürüyüp mermer tezgâha yaslandı. Ellerini saçlarında gezdiriyordu - bunu her yaptığında Joe'nun sıkıntısının boyutunu anlayabilirdiniz. Arkasında pahalı, keskin bıçaklar sıra sıra parlıyor-lardı. Zaman yoğun ve ağır akıyor gibi geliyordu bana. O konuşuyordu. Anlamadığını söyledi. Nasıl olur da ben, bununla yetinebilirdim? Nasıl olur da *onun* yetineceğini düşünebilirdim?

İyi bir yaşam sürüyorduk, dedim. Düzgün bir yaşam.

Onun sürmek istediği yaşam türü bu değildi.

Biraz daha konuştuk. Öfkeleniyordu, sesini yükseltti. İyiydi bu, çünkü benim de tepki olarak öfkelenmeme olanak sağlıyordu. Bağışmamıza ortam hazırlıyordu. Derken birkaç şey fırlattım sağa sola. Açıkçası bardakları fırlatıyordum, yer karolarına düşünce çıkardıkları şangır şungur sesler hoşuma gidiyordu. Bir an geldi yerimden fırlayıp hışımla oturma odasına yöneldim, o da arkamdan. Elime geçirdiğim bir sandalyeyi fırlattım. Film setlerinde kullanılan oyuncak sandalyelerden bi-riymişçesine yere düşer düşmez paramparça olması şaşırttı beni.

En hafif bir şiddet gösterisini bile kaldıramayan Joe kapıyı çekip çıktı. İnanmayacaksınız ama, oturma odasındaki koltukta derin uykuya dalarak geçirdiğim birkaç saatten sonra geri geldiğinde beni usulca okşayarak uyandırdı. Sonsuza dek dost kalmamızı istediğini belirtti. Şöminenin önünde bağdaş kurup oturarak kadeh kadeh şarap içtik, bu konuda konuştuk, nasıl başaracağımızı tartıştık. Birlikte ağladık. Bir ara kırık sandalyeyi yakmaya karar verdik. 'Lanet olası sandalyeyi' zaten hiç sevmemişmiş.

Yaptık da. Sandalyeyi ateşe attık, sonra sarhoşluğun etkisiyle o an çok akıllıca -aynı zamanda da gülünç-geldiğinden başka eşyaları da attık ateşe, evliliğimizin simgesi olagelmış bazı eşyaları, ki bunlardan biri de âşık olduğumuz ilk günlerde çocukları yanımıza almadan kaldığımız bir handan hatıra, yıpranmış -tıpkı aşkımız gibi- eski bir tabelaydı, bir de birbirimize yazdığımız mektupları.

Yaşanan sahnenin sonu barışarak olmasa bile sevişerek noktalanmalıydı, ama öyle olmadı. Geceyi ayrı yataklarda geçirdik, Joe konuk odasındaki yatakta uyudu. Sabahleyin ikimiz de akşamdan kalmaydık, bundan ötürü de hem kendimizle, hem de birbirimizle dargındık, aynı zamanda kafalar kıyakken ateşe attığımız eşyalar için kızgındık birbirimize. Bir şeyler kurtarabilirim umuduyla küllerin arasından kâğıt tomarlarını çekip aldığımı anımsıyorum. Her bir sayfanın tam ortasında belli belirsiz okunan kararmış yazılar vardı, hepsi o.

Sonradan o gecenin bende neler uyandırdığını yüreğimde hissedecektim: kendi hoşnutluğumdan, besbelli ona göre *iyice küçülmek* anlamına gelen elimdekiyle yetinmemden duyduğum utancı. Acaba diye düşündüm sonradan, nerede yanlış yaptım? Neden daha aç, daha açgözlü olmadım? Neden daha çok seks, daha çok arkadaş, daha ilgi çekici söyleşiler istemedim? Beni mutlu eden yetişkinlerin oynadığı türden *dengi dengine* oyunuydu âdeta.

Gelgelelim o da mutluydu, en azından bir süreliğine. Ayrıldıktan sonraki aylarda sık sık evli kaldığımız yılları düşünür, dönüp dolaşıp birlikteliğimizi getirirdim gözümün önüne. Bana öyle gelirdi ki onun en çok sevdiği bölüm koşuşturmayla çılgınca geçen ilk günlerdi, çocuklar henüz küçükken, her zaman sergilenecek bir oyunun, yapılacak gürültünün, çalınacak bir müzik parçasının ya da bir, iki hatta üç afacanla gidilecek bir etkinliğin olduğu günler. Üçü de ilk evliliğimdendi çocukların, tanıştığımızda yanımdaydılar, kimliğimin birer parçasıy-dılar, önemli bir parçası.

Yağmurlu, soğuk bir aralık akşamı koşudan dönüşünü anımsıyorum. Küçük evimizdeki her odaya ışık saçılmıştı. Fiona bir plak koymuştu pikaba: English Be-at'in 'Stand Down, Margaret'¹ adlı parçasını dinlerken oturma odasında tek başına dans ediyordu, doğrusu deli gibi zıplamaktı yaptığı. Jeff odasına çekilmiş bilgisayarda oyun oynarken, her sayı alışı avaz avaz bağırıyordu. Karen mutfakta benimle birlikteydi, Emily Dickinson hakkında yazdığı ödevin sonuç bölümünü okuyordu yüksek sesle. Bense yemekle ilgili bir şeylerle meşguldüm. Ev sıcaktı, güzel de kokuyordu. Evleneli daha bir yıl olmamıştı. Ona şöyle bir baktım, yeni kocam diyebileceğim adama, yüzü ve sakalında puslu kış akşamının ıslaklığı parlıyordu. Koşudan döndüğü, için teni zaten kararmıştı, duyduğu zevk yüzünden okunuyordu, yanakları al aldı. Duşa gitmeden önce yanımdan geçerken saçlarına dokundu, bir an parmaklarıyla bana elektrik yüklemişçesine ürpermişim.

O günler ve enerji bitince, azar azar tükenince ikimizi bir arada düşünemez oldu, ne de tek başıma beni, gürültü patırtı olmadan, çocuklar olmadan ben kimdim ki ona destek olacaktım. Sanırım her şey gözüne bomboş görünmeye başlamıştı. Sessiz, boş bir yaşam. Çıkış yolu arıyordu, yeniden âşık olarak buldu. Benden boşandıktan sonra evlendiği kadının iki çocuğu vardı, sonra zaman geçirmeden bir tane de onlar yaptılar. Bazen onun adına sevinirim.

Evle, anneannemin eviyle ilgili haberleri aldığımda, bütün bu yaşananlar nasıl olduğunu sözlere dökemedi-ğim, belki de anlamadığım bir biçimde birbiriyle bağlantılı gibi geldi bana. Bir yanıt bile olabilirdi, neyin yanıtı olduğunu bilmesem de. Sonunda hiçbir karar almada acele etmemeye karar verdim, tek yapacağın kalkıp doğruya gitmek ve *görmek*, dedim. Evi gör, neler olduğunu gör. Öğretmenlikten altı ay izin aldım; ne zamandır izin kullanmıyordum zaten. Kendi evimi güz ayları için kiraya verdim, beklediğimden kolay olması şaşırtıcıydı: Em-

¹ Çeküsene Margaret.

lakçıya başvuran bir ailenin üç oğlu varmış, ev sahipleri uzaktayken eşyaları kırılır dökülür diye kimse onlara ev vermeye istekli davranmamış. Umurumda olmadığını söyledim, yalan da sayılmazdı. Vermont'taki emlakçıya da İşçi Bayramı'nın¹ ertesi günü orada olacağımı bildirdim. Kiracının o tarihe dek evi boşaltmasını istedim.

Kızım Karen beni evden alıp havaalanına götüreceğini söylemişti. Geldiğinde evin ön tarafına bakan yatak odamdaydım. Kımıldamadan durdum ve onun otomobilden inişini seyrettim. Yaklaşık üç aylık hamileydi, yeni yeni belirmeye başlıyordu karnı. Kızlarım içinde güzellik ölçütlerine en az uyandı o, uzun boylu, iri kemikli ve biraz da hantaldı, gelgelelim gebelik bütün hatlarını yumuşatmıştı.

Üzerine dev adamların giydiği tişörtlerden geçirmişti, bembeyaz, tertemiz, altına siyah tayt. Uzun, esmer atkuyruğu sırtının yarısına dek iniyordu. Yürüme yolunda ilerlerken komşunun kedisiyle konuşmak için durup eğildi, bundan bile beste çıkarıyordu - besteciydi: Yalnız, alışlagelmemiş bir yaşam gerektiriyordu, ama kocası istikrar adamıydı, avukattı Robert. Şirket avukatı, tonlarca para kazanıyordu, karısına öyle bağlıydı ki, ben olsam kendimi kapatılmış hissederdim.

Karen, *merhaba* diye içeri girdi, ben de ses verdim. Banyodan aldığım son bir-iki öteberiyi çantama tıktırırken, onun küçük evdeki öbür odaları dolaştığını duyuyordum. Derken yatak odasının kapısında göründü.

"Bizim eşyalarımız nerede?" diye sordu. Yüzüne baktım. Üç çocuğumun içinde en çok o isterdi eşyaların yaşarken durduğu yerlerde kalmasını, bütün bunların, kendi geçmişinin ve tarihinin bekçiliğini yerine getirme biçimimi beğenmez, eleştirirdi hep.

"Şu ıvır zıvır mı?" dedim. "Hepsini çöpe attım."

"Anne!" Sonra bir süre sustu, biraz düşündükten sonra, "Atmadın," dedi.

"Doğru, atmadım."

¹ ABD ve Kanada'da, İşçi Bayramı her yıl eylülün ilk pazartesi günü kutlanır.

"Peki ner'deler?"

"Bodruma koydum. Ortadan kaldırdım. Buraya çocuklar geliyor. Nasıl olduklarını bilirsin. Sen de onlardan biriydin."

Duruş biçimini değiştirirken, "Çocukken öyle olduğumu sanmıyorum," diye karşı çıktı.

O yaşlarını getirdim gözümün önüne, özenli, akıllı başında, sorumlu bir kızdı, öbür iki kardeşine daha katı davranmaya zorlardı beni her zaman. "Doğru, değildin."

Ellerini karnındaki belli belirsiz şişliğe götürdü, içinden geçenleri okuyordum adeta: *Ben çocukken nasıl biriydim? Benim çocuğum nasıl biri olacak?* Yüreğimin daraldığını hissettim.

Havaalanına giderken yapacağım çeşitli işler için arka arkaya sorular soruyordu, sanki o anneydi, ben de işleri yarım yamalak bırakabilecek çocuk. Benimle birlikte uçağa binış kapısına kadar gelme niyetindeydi, ama yanıma yalnız tek bir bavul aldığımı işaret ettim, üstelik çekerek götürebileceğim tekerlekleri vardı. Yürüyen kulvar çıkış kapısına yaklaşıncı isteksizce ayrıldı yanımdan ve indi. Bir tutam saç atkuyruğundan kurtulup dışarı çıkmak üzereydi, kucaklaşırken yanakları kızardı.

"Çok güzel görünüyorsun," dedim sırtına dökülen saçlarını okşarken.

Gülerek, "Böyle diyorsun, anne, çünkü buna inanmak senin görevin," dedi.

"Öyle diyorum, çünkü gerçek bu, Karrie."

Yüzünü buruşturup terminalin yolunu tuttu. Yürüyen merdivene binmeden önce arkama bakmak için döndüğümde hâlâ orada durduğunu gördüm, ellerini iri iri açtığı gözlerine siper etmiş bakıyordu, bakışları çocukça, biraz da ürkekti. Geride ne bıraktığımı düşünmenin pişmanlığı bir sancı gibi saplandı yüreğime, ama bu sancı hemen kayboldu neredeyse.

O kadar çabuk olmasa da uçağa binip kemerimi bağladığımda tümüyle geçmişti. Uzun ve sıkıcı bir uçuş olacağını bilmekle birlikte içim kıplı kıpırdı, geleceğimi,

yazgımı değiştirecek yepyeni, bilinmeyen bir dünyaya adım atıyordum ne de olsa.

Boston'a inince bir otomobil kiraladım. Orada iki gün kaldım, zamanımın çoğu havaalanının yanındaki Bostonia Otel'i'nin bir odasında eski sevgililerimden biri olan Cari Olney ile yatakta geçti. Evle ilgili haberleri aldıktan birkaç gün sonra aramıştım onu, doğrusunu isterseniz, Carl'm benimle görüşebilir durumda olması beni doğuya getiren nedenlerden biriydi.

Görüşebilir durumda diyorum. Aslında öyle bir durum hiç yoktu. Evliydi çünkü, ama ona telefon ederken bunu zaten biliyordum. Gene de görüşebilir miyiz diye sordum, o da kabul etti. Bunu sormuştum çünkü nasıl bir tilki olduğunu biliyordum, geçen yıl San Francisco'ya geldiğinde bana davranışlarıyla göstermişti tilkililiğini, şimdi de işime yarayacağını düşünmüştüm. Sormuştum, çünkü kadınlara düşkünlü, sekse de, benim de buna ihtiyacım vardı. Joe ile ayrıldığımızdan beri iki yıldır hiç ilişkim olmamıştı, hatta daha ayrılmadan önce seyrek-leşmişti sevişmelerimiz - sıcak, biraz görev gereği yapılan sevişmelerimiz. Sordum, elli iki yaşında bir kadın olarak bunu sormayı *göze aldım*, çünkü tutkuyla dokunulmayı delice özlemiştim, bir başkasının vücuduna, tene dokunmaya susamıştım, burnumda tütüyordu; beni genç ve güzelken tanıyan Cari geçirdiğim bütün değişimlere rağmen hâlâ vücudumu, etimi hissetmek, vücuduna bastırmak ister diye düşünüyordum.

Carl'm vücudu da değişmişti, göğüs kafesinin hemen altında toparlak bir göbeği vardı artık, başının arkasında da giderek seyrelen saçlarının arasında kel bir nokta belirliyordu. Başlangıçta kendini savunmaya geçti, ama çok geçmeden birbirimize alıştık, derken eski tempomuzu olmasa da eski uyumumuzu yakaladık; sonunda orta yaşlıların sevişmeye başlarken yaşadıkları acı açlık duygusuyla dalga geçmeyi başarmıştık.

Carl'ı aramamın nedeni seks yapmayı özlememdi, ama sonra özlediğimin, biriyle yan yana yatmaktan, se-

vişme sonrası ya da sevişme öncesi yapılan dağınık konuşmalardan ibaret olduğunu anladım. O sırada her konudan konuşabilirdi insan, ben unutmuştum bunları. Kendisini aramamın benim için ne kadar zor olduğunu anlattım ona. Eskiden hoşuma gidebilecek her şeyin -belli deyişlerin, belli alışkanlıkların- artık bana nasıl yük gibi geldiğinden söz ettim. Geçimsiz bir kadınla yaptığı evliliği anlattı o da, başka zaman olsa kulak aşmazdım anlattıklarına, ancak daha onlar evlenmeden önce San Francisco'da tanışmıştım karısıyla, evet, *geçimsizdi*. 'Vefalı olmak konusunda' eskisinden daha başarılı olduğunu belirtti. Cari bunu söylerken, tuhaftır ki, çırılçıplak üzerinde yatıyordum, kahkahalarımı tutamadım. Bir an durduktan sonra o da koyverdi makaraları.

Otele de dalga geçtik. Küçük, zevkli, sevimli bir odada kalıyorduk, gelgelelim otoyola bakıyordu. Araçların sürekli akışı ve çıkardıkları gürültü yol kenarındaki ucuz otelleri çağırırdı bize, bunun üzerine geceliği 250 dolara derme çatma otel esprileri yapmadan edemedik.

Yaptığımız tümüyle kurallara aykırı gibi geliyordu, öyleydi, üstelik bayağıydı da, en çok hoşuma giden yanı buydu. Joe'yu aldatmak buruk bir duyguya kapılmama yol açmıştı, ama tadını çıkarmaya bakıyordum. Doğrusunu isterseniz, çıkardım da. Carl'la birlikte en azından birkaç kez zevkten inleyip sarsılırken *Al işte*, diye geçiyordu içimden. Daha fazlasını bile yapabilirdim de şişmişim, daha ilk geceden bu kadar iyi olması yeterdi.

Cuma sabahı tam odanın kapısından çıkıyordum ki Cari oramı buramı öperek, eteğimi kaldırıp parmaklarını içime sokarak yeniden başladı. Önceki geceden hâlâ ıslaktı cinsel organım, istekli olduğum için içime giren parmakları kaygan sesler çıkarıyordu. Eteğim belime sıyrılmış, yarı giyinik olarak son bir kez daha seviştik yatağında kenarında. Cari coşkuyla haykırıyordu. Bütün bu yaşadıklarımız başımı döndürmüştü, giderken külotumu bulmaya bile kalkmadım. Bırak Cari bulsun, dedim, odanın sağına soluna dağılmış giysilerini toplarken; kartvizitimi bulmuş gibi.

Kiralık arabaya bindiğimde kalçalarım hâlâ ıslak, kımıldadıkça birbirlerine değerken kaygandılar. Direksiyon başında kuzeye doğru giderken arada sırada burnuma hafif bir seks kokusu geliyordu. Bir-iki kez elimi eteğimin altına götürüp parmaklarımla sevişmekten şişmiş etimi okşadım. Son iki günü nasıl geçirdiğimi düşünmek heyecan veriyordu, fakat nedeni yalnızca bu değildi. Genel bir yaşam sevinciydi duyduğum, insanın çok sık tatmadığı türden bir duygu, her şeye yeni baştan başlamanın, yeni bir serüvene atılmanın doğurduğu heyecan cinsel iştahımı kabartıyordu. İlk kocam vajinamla düşündüğümü söylerdi bazen. İnanmayacaksınız ama bunu övgü olarak dile getirirdi ve o günlerde -bambaşka günlerdi onlar-, şimdi buna hiç inanmayacaksınız, ben de bu sözlerini övgü olarak kabul ederdim. Artık bitti. Her nedense ansızın bunlar geldi aklıma ve ayıldım. Duruldum.

Kafamı dağıtmak için radyoyu açtım: National Public Radio'da¹, yaşanan siyasal ilişkilerle ilgili bir söyleşi. Sinyal kesilene dek can kulağıyla dinledim. Sonra radyoyu kapatıp tekerleklerin altından hızla kayan yolda sessizce sürdüm arabayı. Artık kuzeye dönmüştüm, otoyoldaki araçların sayısı iyice azalmıştı; uzun zamandır böyle boş yollarda araba kullanmıyordum. Sağda solda boy gösteren akçaağaçlara vuran kızılığın arasına yeni düşen tek tük güz renklerine bürünmüş ağaçlar, kara tepelerin her iki yanına doğru çekiliyorlardı.

Oraya vardığımda akşama daha vardı. Yol boyunca birkaç kez mola vermişim, öğle yemeği için, şarap içmek için, bir de alışveriş yapmak için. Dışarıda hava se-rinlemişti, son bir saatir ısıtıcıyı çalıştırıyordum.

Güneydeki küçük, çirkin alışveriş merkezini geçer geçmez kasabanın hemen hemen hiç değişmemiş olduğunu gördüm. Mezarlık her zamanki gibi derli topluydu, taşları eğilmiş eski mezarların köşesine, bucağına dikilmiş çiçeklerle bayraklar yerli yerindeydi. Ana caddedeki ahşap dükkânlar sanki ısınmak için birbirlerine sokul-

¹ Ulusal Halk Radyosu.

muşlar gibi yana yatmışlardı. Sessiz bir öğleden sonra-sıydı; kimsecikler görünmüyordu ortalarda. Yolun ortasında iri, sarı bir köpek uyuyordu. Korna çalınca ağır ağır kalktı, uzaklaştı. Kasabadaki tek dur işaretinden sağa döndüm ve yokuş aşağı, ırmağa doğru inmeye koyuldum. Ve ansızın, karşımdaydı işte: Beyaz dış kaplamaları, kıvrımlı padavralarla¹ kaplı dik çatısı, hiçbir zaman, belleğimde bile kapanmayan bel vermiş siyah ke-penkleriyle oracıkta duruyordu ev. Öndeki pencereler, alçalmaya başlamış güneşten alev alevdi.

Bahçenin biçilip budanması gerekiyordu, araba yolu uzun çimenlerin arasında daracık patıkaya dönmüştü. Alev almışçasma kızaran pencerelerin altındaki yayvan mavi yıldızçiçekleri iyice açmıştı. Otomobilin kapısını açtığımda soğuk hava tokat gibi çarptı yüzüme, ardından tamdık, bildik bir koku, ta kasabanın eteklerinde başlayan tarlalardaki çiftlik yaşamıyla karışık çam kokusu. Öylece kalakalıp kokuyu çektim içime. Islak çimenleri geçtim yürüyerek. Anahtar kapının sağındaki lambanın üstündeydi, emlakçıya oraya bırakmasını söylemişim, alıp kapıyı açtım. İçeriye adım atar atmaz hiç yabancı olmamışım küflü bir koku karşıladı beni: yanmış odun ve kül kokusu. Yıllar boyu eve bu kokuyu verenin dedem olduğunu düşünürdüm, çünkü ateşi o yakardı ve giysilerine de sinerdi aynı koku. Yıllarca kullanılan belli parfümlerin, belli çayların, pişirilen bazı yemeklerin kokularının yanı sıra bu kokunun da eve özgü olduğunu ancak o öldükten sonra anladım.

Hole girerken sol taraftaki odada sezdiğim bir şey irkiltti beni. Başımı çevirip baktığımda ağzım açık kalakaldım.

Tümüyle değişmişti.

Aklımda kaldığı kadarıyla anneannem bu odayı -ön salonu- yatak odası olarak kullanmıştı yıllarca. Dik merdivenleri çıkmak onun için sorun olmaya başlayınca buraya taşınmış ve ömrünün aşağı yukarı son on yılını bu odada geçirmişti. Duvarlar kâğıt kaplıydı o zaman,

¹Padavra: Kiremit yerine kullanılan ince tahta.

sokaktan içerisi görünmesin diye kalın perdeler asılıydı pencerelerde.

Şimdiyse rahat koltuklarıyla oturma odası olarak döşenmişti. Gözüme tek takılan bu değildi, odanın genel görünümü farklıydı. Duvarlara alçı çekilmiş, beyaza boyanmıştı, yarıya kadar çekili panjurlar da beyazdı. Üstüne bastığım, evin. arka tarafına dek uzanan yer döşemelerinin de zımparalanıp yeniden cilalandıklarını fark ettim. Eski koyu lekeler gitmiş, çamın rengi açık kehribar rengine bürünmüştü. Sönük bir parıltısı vardı.

Ev bambaşka bir havadaydı. Yazlık eve dönüşmüştü artık, kasaba doktorunun saygın evi olmaktan çıkmıştı. Arka odaya gidip ısıtıcının termostatını buldum. Çıt diye düğmesini çevirdikten birkaç saniye sonra yaşlı kalorifer gümbürdeyerek çalışmaya başladı. Sağa sola bakarak bu odadaki değişiklikleri incelemeye koyuldum. Rue Teyzem eski eşyaların yerine yenilerini koymuş olmalı diye düşünüyordum ki, gözümü diktığım güzelim koltuğun anneannemin sallanan koltuğu olduğunu anladım ansızın. Duvarlar palmiye yapraklı kâğıtlarla kaplıyken oracıkta oturmaya bayılırdı. O zamanlar siyahtı koltuk, belki de koyu yeşil ya da kahverengi, aklımda kalmamış. Şimdiyse beyazdı, sırt ve oturak minderlerinde iri, cart pembe lale desenleri vardı.

İç içe açılan odalarda ağır ağır dolaştım, her birini en ince ayrıntısına kadar inceledim, içindekileri belleğime kazıdım. Oradan oraya dolaşırken yaşlı yer döşemeleri çıtırdıyordu. Olduğu gibi bırakılıp el sürülmemiş, değiştirilmemiş birkaç eşya vardı yalnızca. Ne var ki çoğu ya boyanarak ya yüzü yeniden kaplanarak ya da kılıf geçirilerek kılık değiştirmişti. Dört bir tarafta aynıydı: Eşyalar zımparalanıp üstüne beyaz boya atılarak renkleri açılmış, sonra da bir-iki yere zıt tonlar serpiştirmek için yeşil-beyaz çizgili perdeler, iri çiçekli kılıflar, siklamen rengi yastıklar, hasır yaygılar kullanılmıştı.

Mutfaktan geçip arkadaki kilere, oradan iki basamak aşağı inip bir zamanlar dedemin çalışma odası olarak kullandığı, eve sonradan eklenmiş küçük bölme

girdim. Buradaki koyu renkli dolaplarla perdelerin kaldırıldığını, duvarların beyaza boyandığını gördüm. Eskiden loş, iç karartıcı -o zamanlar bana öyle gelmezdi ya, neyse- olan oda şimdi sevimli, ferah bir yere dönüşmüştü.

içimden bir parça koparılmıştı sanki. Anneannem bu odayı dedemin öldüğü günkü gibi korurdu, bu yönüyle hem ben hem de ağabeyim için büyümlü bir yanı vardı, sanırım. Kolejdeki yıllarında eve geldiğinde Lawrence ders çalışırdı burada. Yanında oturayım diye ben de girerdim içeriye. Kapağı kıvrılan yazı masasının başında bulurdum onu, yeşil lambanın ışığı elleriyle kitaplarını aydınlatırken, yüzünü gölgede bırakırdı. Saatlerce konuşurduk; dersini bölmem umurunda değilmiş gibi görünürdü. Arkasındaki koyu raflarda ilaçlarla araç gereçler diziliyordu. Beyaz diş mineleri tablosu odanın bir köşesinde dururdu o zamanlar, sonra metal kolu başının üstüne inen boy ölçme aleti vardı; bir de dişçi ya da berber koltuğunu andıran o acayip koltuk, dedem orada ne bademcik ameliyatları, ne diş çekimleri gerçekleştirmişti. Eskiden anneannem onun yardımcılığını yapmış, öyle söylerdi: Eter uygulamış; o günlerde önce gazlı beze eter damlatır, sonra da hastanın burnuna kapatırlarmış o bezi. Şimdi çevreme bakarken dedemin duvarda asılı duran diplomaları geldi aklıma, onların hemen yanındaysa insan —kuşkusuz erkek-vücudunu gösteren kocaman çizim. En üstteki rafaysa doldurulmuş iki hayvan yerleştirmişti: porsuk ve mavi balıkçıl. Daha o zamandan kürkle tüylerini güveler yemiş, renkleri solmuştu. İkisi de yerinde değildi artık. Belki satılmış, belki de çöpe atılmışlardı.

Tüm bu işlerin Rue'nun kararı olduğunu düşündüm. Parasını ödeyerek birine yaptırmış da olabilirdi. Yaşamının çoğunu Paris'te geçirmişti, annesinin cenazesinden sonra onca yolu bir daha geldiğini sanmıyordum. Görüşmüyorduk. Ölüm haberini aldığımdaya önce sarsıldım, sonra ona yazmadığım, yeterince umursamadığım için suçluluk duygusu sardı içimi.

Doğrusu Rue'yu sevmezdim. Uzun yıllar onu her aklıma getirdiğimde, [Seine Irmağı'nın] Sağ Kıyı'daki dairesinde tek başına, pencereden dışarı bakarken gelirdi gözümün önüne, yoldan geçen kim varsa kınayarak, başkalarına karşı bir nedenle yanlış yaptıklarına inandığı kimseleri eleştirerek. Belli bir noktada gözümün önünden geçen bu sahnenin esin kaynağını buldum: Windsor Düşesi'nin bir fotoğrafını görmüştüm, dul kaldıktan sonra ilerlemiş yaşlarında yüzü acıyla dolu, Paris'teki *evinin* penceresinden sokağı gözetliyordu, ikisinin arasında böyle bir bağlantı kurduktan sonra ağabeyimle birlikte teyzemden 'Düşes' Rue¹ diye söz etmeye başladık. İkimizden biri Düşes'ten gelen postayı diğerine bildirirdi hemen, bazen bir Noel kartıydı bu, bazen de hiç beklenmedik bir zamanda ve yanında hiçbir açıklama olmaksızın gönderdiği aileden kalma armağanlar, bir öbek fotoğraf ya da kurdeleyle bağlı, saplarına madeni para işli altı gümüş kaşık. Öldüğü haberini aldığımdaya, adını -ya da takma adını- duyunca, yüreğimde bıraktığı buruk acıdan başka hiçbir şey hissetmemiştim.

Yeniden hole gidip oflaya puflaya merdivenlerden yukarı çıktım. Evin bu en eski bölümünde eskiden üç yatak odası vardı, fakat bunlardan biri uzunca zamandır banyo olarak kullanılıyordu. Kapısı açıktı, onun karşısındaki diğer kapının açıldığı koridordan tavan arasındaki iki yatak odasına gidiliyordu. Anneannemleri görmeye geldiğimizde ve sonradan buraya taşındığımızda, bu odalardan birinde Lawrence, diğerinde ben kalırdık. İkisinin arasından, ötekinden daha dik merdivenler mutfığa inerdi. Biz geceleri oraya açılan kapıyı kapatmaz, böylece ısıtma sisteminin geçmediği odalarımızı mutfaktan yükselen sıcak havayla ısıtırdık. Galiba dedemle anneannemin gece ortalarında dolaşırken çıkardıkları sesleri, tatlı dille ettikleri sohbetleri duymak da hoşumuza giderdi.

Alt kattaki elden geçirme çalışmasının aynısı yukarıda da göze çarpyordu. Geniş, kahverengi yer kaplama-

¹ 'Hue' sözcüğünün İngilizce anlamı acı, pişmanlık; Fransızca'da ise sokak, caddedir.

lan mavi-yeşil arası açık bir tondaydı artık. Koyu renkli başucu lambalarımızsa tatlı bir griye bürünmüştü.

Kalorifer borularından belli belirsiz bir metal kokusu yayılıyordu. İçeriye havalandırmak için bazı pencereleri açtıktan sonra aşağı inip arabadaki eşyaları -sebze, meyve, içkiyle dolu alışveriş torbalarıyla yanımda getirdiğim tek çantamı- indirmeye koyuldum, giysi, kitap gibi gerekli diğer eşyalarımı oradan oraya taşımamak için kutulara koyup kargoya vermiştim. Hava daha da soğumuştı, uzaktan bir yerlerden sürekli havlayan köpek sesleri geliyordu.

Mutfakta öteberiye yerleştirirken tezgâhın üstünde bulduğum elektrikli süzgeçte küçük bir sürahi dolusu kahve yaptım. Kahve fincanımı alıp yemek odasındaki masaya kuruldum. Berbat bir kahveydi —acaba kahve tenekesi ne kadardır oradaydı?-, pencereden görünen pembemsi akçaağaca vuran ışığı seyrederken birkaç yudum içebildim zar zor. Ağaçlarda bu renkleri görmeyeli yıllar olmuştu. Dışarıya bakarken dertleniverdim birden, şimdi içinde olsam da, bu dünyayı çoktan yitirmiştim sanki.

Saçmalıyorsun diye geçirdim içimden. Kalkıp fincanı mutfığa götürdüm, kahveyi lavaboya döktükten sonra bavulumu almak için hole gittim. Çekiştirerek dik basamaklardan yukarı üst kata taşındım, ben küçükken anneannemin olan odada, bavulu açıp içindekileri boşaltmaya ve onun eski çalışma masasına yerleştirmeye başladım. Çekmecelere yayılmış duran o günlerden kalma gazete kâğıtlarının kenarları zamanla kararıp kıvrılmış-tı.

Dış kapıdaki tokmağın sesiyle yerimden sıçrayacaktım neredeyse. Basamaklardan aşağı inerken kapı tokmağı bir daha çaldı, tam dört kez.

Kapıyı açtım.

Dışarıdaki mermer eşikte duran yaşlı bir kadınla karşı karşıyaydım. Ufakık tefecik, hafif kamburu çıkmış biriydi, bana bakarken başım kaldırması ve azıcık yana dönmesi gerekiyordu. Bu da oncağıza sinsi bir hava veriyordu; bir an çocuk gibi tuhaf bir korkuya kapıldım.

Kendini Bayan Chick diye tanıınca bildim kim olduğunu. Elbette, küçükken *Bayan Cık, Cık, Cık* diye tavuk çağırır gibi seslenirdik arkasından. İki ev aşağıda otururdu.

Ben *Bayan* diye hitap etmeye kalkınca *Mary* Chick diye düzeltti. Yarın sabah kahvaltıda yemem için fırından yeni çıkmış top ekmek getirmişti bana; iki tepsi yaptığını, bu kadarının ona fazla geleceğini söyledi. Alüminyum folyoya sarılı paketi tutuşturdu elime.

Abartılı bir biçimde teşekkür ettim. Kahve içmeye içeriye buyur ettim. Kabul etti. Mantosunu askıya astıktan sonra mutfığa geçtik. Dolaptan fincan çıkarıp ona kahve koydum, sonra pek canım istemese de kendi fincanımı doldurdum, aynı zamanda konudan konuya atlayarak gereksiz şeyler anlatıyor, buraya yaptığım yolculuktan, otomobille gelirken soran yaşamadığımdan, kasabada her şeyin gözüme aynı görüldüğünden söz ediyordum.

Yerime otururken içeride esen havada hafif bir seks kokusu geldi burnuma, acaba önünden yürürken Bayan Chick de duyuyor muydu aynı kokuyu? Acaba kokuyu alsa bile tanır mıydı? İlk bir ya da iki yudumdan sonra fincanımı bırakırken, "Az'cık değişmiş, di mi?" dedi, kendi dediğini doğrularcasına başını sallarken çenesi de yukarı kalktı.

"Ev mi?"

Gene başını salladı.

"Çok," de.dim, "çok değişmiş. Güzel olmuş fakat alışamadım. "

"Anneannen görseydi, mezarında rahat uyuyamazdı."

Birlikte köşe bucağı gözden geçirdik. Sıcacık lamba ışığında her şey yepyeni ve hoş görünüyordu. "Bilmem, belki de beğenirdi."

İçerlemişçesine dudaklarını sarkıttı. "Yo, beğenmezdi," diye diretti. "Nerede benim..." -çevresine bakmdı-"nerede benim sallanan koltuğum? Eski divanım nerede? Ya pufum? Eski eşyalarını isterdi o."

Yüzüne baktım, bilmiş gözlerle gülümsüyordu. Anneannem hiç sevmezdi onu; yeni yeni aklıma geliyordu. Bunu anımsayınca nedense rahatladım. "Bütün o ıvır zı-vıra ne olduğu hakkında bir fikrin var mı?" diye sordum.

Burnunu çekti. "Bazılarını teyzen almıştı, bunu biliyorum. Gümüş ve onun gibi şeyleri."

"Öyle mi? Neyse, onlardan bizde de var, Lawrence'la bende."

"Hımmm!"

"Diğerlerini sattı mı dersin? Burada olmayanları?"

"Bazılarını. Açıkartırma düzenlediler diye duymuştum. Rutland'da. Ben gitmedim ama gidenler oldu. Gerçekten para eden eşyaları satmış galiba. Gümüşleri, halıları diye anlattılar. Hani şu eski Şark halıları vardı ya. Eski kumaşlar da vardı aralarında. Onlar şimdi çok para ediyor. Biz eski giysilerimizi yıpranana kadar kullanıyoruz sanırdık." Acı bir gülümseme yayıldı dudaklarına, gülümseyerek karşılık verdim.

Bir süre sustuk. Oturduğu yerde kımıldayınca, kol-tuğundan çıtırtılar geliyordu. "Daha kalacak mısın, ne dersin?" diye baklayı ağzından çıkardı sonunda, yukarı kalkık gözlerindeki yan bakışlarla. Kulakları kepçe sayılırdı, üst köşeleri de sivri. Cin bile olabilirdi. Eciş bücüş.

Omuz silktim. "Daha bilmiyorum. Bu pek çok şeye bağlı."

"Ailenin hoşuna gitmez herhalde," diye sorarken buyurucu bir ses tonu vardı.

"Bilmem, artık evde danışacak aile kalmadı sayılır." Kahve fincanını bıraktım, içemiyordum. "Aslında kalmadı."

"Peki ya kocan, onun fikri ne?"

İşte geldi. Dedikodular ülkenin bu uzak köşesine de erişmişti besbelli. Anlaşıldı. "Doğrusunu istersen, kocamla boşandık." Gülümsemeye çalıştım yine. "Dolayısıyla, bir -ya da istersen iki diyelim- fikri olsa bile, kulak asmam gerekmiyor artık."

"Hah, işte!" dedi, hoşuna gittiği belliydi. Fincanını alırken sözüne ara verdi, bakışlarını uzaklara yöneltip yeniden söze başlamadan önce kokusuz kahvesinden bir yudum daha aldı. "Baksana, aklımda yanlıış kalmadıysa, sen ilkinden de boşanmıştın, değil mi?"

"Ya! Ne güçlü bir belleğin varmış!" derken neşemi bozmamaya çabaladım.

"Yıllar önceydi."

"Doğru."

"Ondan çocukların olmuştu, diye hatırlıyorum."

"Evet. Üç tane."

Başını benden yana çevirdi. "Bundan yok herhalde."

"Üç çocuk yeter diye düşündüm. Bazen onlar bile çok geldi." Sözü ona da getirip yorgun anne havasına sokmaya çalışıyordum.

Oyuna gelmedi. "Neyse," diye sürdürdü, "artık böyle yapılıyor olmalı." Dudaklarından dökülen sözcükler kendini üstün kılmayı hedefliyordu. "Şubatta altmış iki yıldır evli olacağım. Bunu başarmanın *tek* yolu var."

"Hayret verici," diyerek ayağa kalktım. "Beni bağışlarsın herhalde," dedim, "fakat bıraktığım işe dönmezsem, eşyalarımı aslayerleştiremeyeceğim."

Onu gönderdikten sonra doğruca mutfağa gidip getirdiği ekmekleri çöpe attım. Zaten yiyemezdim; şeker ve tereyağla yapılmışlardı, orta yaşta bir kadının uzak durması gereken zehirli maddelerle, en azından üzerlerine çöp kutusunu kapama zevkine varmıştım. Basamakları ikişer ikişer atlayarak ikinci kata çıktım. Öfkeden ne yapacağını bilemez bir halde banyoya girip yüzümü yıkadım. Kumlarken, Bayan Chick'in sinsi yan bakışları geliyordu gözümün Önüne.

Anneannemin bu kadının her geliş gidişinden, *ani baskınlarından* çıkardığı gülünç öyküler aklıma geldi birden. Bayan Chick'in yargılarını bizlere aktarmak hoşuna giderdi. "*Diyorlar ki,*" diye taklidini yapardı. "Kim? Kim diyor, Cıkcık Hanımcık? Senden başka kim der?" İşte *böyle* yaklaşmalıydım ona, bu tavrı takınmayı becermem gerekiyordu.

Hiç de kolay olmayacaktı. Derken buraya gelmekle yanlış yaptığımı düşündüm. Burası çok küçük bir dünyaydı, çok dar görüşlü, kaldırmayacağım kadar benimle ilgili yargılarla ve söylentilerle dolu bir dünya. Califor-nia'da koleje gitmeye karar verirken buradan kaçmamış mıydım hem? Ülkenin ta öbür ucunda, insanların kendilerini yeniden bulmalarına, dilerlerse bunu defalarca yinelenmelerine olanak tanınan bir ortamda yaşamamın nedeni de bu değil miydi?

Elbette o zamanlar bunları enine boyuna düşünmemiştim. Orada kalmamın nedeni ilk kocam Peter'a âşık olmamdı. Çünkü tümüyle onun baştan çıkarıcı etkisinin altına girmiştim. Çünkü anneannemleri her görmeye gelişimde zaman yolculuğuna çıkmışım gibi gelirdi bana ve *bugünü* yaşamak isterdim, Peter'm dünyasındaki bugünü onunla yaşamak. Sosyal bilimciydi. Üniversitedeki ilk yılımda okutmanım, kahve içmeye çağırdığında, bana dokunduğunda, yanma taşındığımda ve dünyasını paylaşmaya başladığımda önem verildiğimi ve özellikle seçtiğimi, *yeğ tutulduğumu*, kabul edildiğimi hissediyordum. Siyasal inançlarıyla doluydu dünyası, başkanlık ettiği toplantılarla, yazdığı makalelerle, kendisiyle yapılan röportajlarla. Hiç beklenmedik zamanda çat kapı gelip bazen bir hafta, bazen de bir ay salondaki kanepede uyuyarak kalan insanlarla. O bir hafta ya da bir ay boyunca tartışmaların, içkinin, uyarıcıların, müziğin sonu gelmezdi sanki.

Benim dünyamda, eski dünyamda evlenmiştik, burada Batı Barstow'da pencerelerden süzülen güneş ışıklarının aydınlattığı, avlusundaki ilkyaz çiçeklerinin ışık altında değerli taşlar gibi parladığı, parkın tepesindeki Dindarlar Kilisesi'nde.

Nikâh hazırlıklarına yardım etmek için, ayrıca batıdaki yeni yaşantıma başlamadan önce anneannemle dedemi göreyim diye babamla birlikte bir hafta öncesinden doğuya gelmiştik. California'dayken o günü iple çekmiştim, fakat buraya gelip de mutfağın üstündeki odama yerleşir yerleşmez, bir an önce buradan gitme isteğine

kapılmış, Peter'a duyduğum istekle yapıp tutuşurken sabırsızlıktan neredeyse çılgına dönmüştüm. Nikâhtan iki gün önce geldiğinde dedemin arabasıyla karşılaşmışım onu. Yaban hayvanların koruma altına alındığı alandaki park yerinde durmuş, saatler boyunca arabanın koltuğunda bir o yana bir bu yana saldırarak sevişmiştik; durduğumuz yere uygun yabanıl davranışlarda bulunduğumuz için şakalar yapmıştık. Anneannemlerin evine vardığımızda akşam yemeğine geç kalmıştık, sevişme sonrasının tüm izleri vardı üstümüzde: Saçlarımız darmadağın, benim dudaklarım şişmiş, yüzüm tahriş olmuştu. Tepeden tırnağa sperm ve seks koktuğumuzdan hiç kuşum, yok, çünkü kimse çıkıp neden geciktiğimizi sormaya kalkmamıştı.

Tören sonrasında New York'a giden trene atladık, Peter'ın katılacağı akademik toplantıları vardı. Tren raylarda tıngır mıngır giderken geride bıraktığımız tepelerdeki kayalar arasındaki tarlalara, köylere bakıyordu pencereden. Bir an geldi, "Arada bir başka ülkeden geldiğini düşündüğün oluyordur, değil mi, Cath?" dedi.

"Yo, pek sayılmaz," diye karşılık verdim.

"Bilmem," dedi, "benimle aynı ülkeden gelmediğin kesin."

Bazı eşyalarımı kaldırmayı bitirdim, sonra üst kattaki holde durup bir o odaya baktım, bir diğerine. Banyodan geçip Lawrence'la benim olan odalara girdim yeniden, ikisinin de birer penceresi vardı, çatı penceresi. Benim odaya giren ışık loştu, melankolik, açık gri bir dikdörtgen oluşturuyordu.

San Francisco'daki yaşantım geçti gözümün önünden, oradaki mutfağa vuran parlak güz sonu ışığı, araba yolunda bir türlü sonu gelmeyen araç onarımlarını yerine getirirken yüksek sesle neşe içinde gevezelik eden Güney Amerikalı komşularım. Joe'yu düşündüm, mutlu günlerimizde eve geldiğinde ön kapıdan seslenişini, haftada birkaç kez elinde küçük armağanlarla gelişini -Green Caddesi'ndeki sevdiği fırından alınma, kurdelesini-

ne fiyonk atılmış beyaz kutuda dört tane kurabiyeyle, bir çift antika küpeyle, ilgimi çektiğinden söz ettiğim bir kitapla ya da Suriye pazarından alınma küçük bir kesekâğıdı dolusu ikimizin de adını duymadığı baharatla. Karen geldi aklıma, nasıl mutlu olduğu, gördüğüm kadarıyla bebek doğduktan sonra işleri nasıl yürüteceği konusunda hiç gerçekçi olmadığı. Sonra Jeff; Ekvador'dan yazdığı mektupta ekvator çizgisinde durup bir aşağısına, bir yukarısına atladığım anlatmıştı. Bir de New York'ta okuyan ve o kente âşık olan Fiona. Bunca yaşam. Bunca geçmiş. Benimdi.

Hiçbirinin bu odada kalmaya gelmiş aç, yalnız kızla herhangi bir bağlantısı yoktu sanki.

Uç

A nneannemin yanında kalmaya ilk geldiğimde yedi yaşındaydım. Lawrence ise dokuz. Evliliğinin on birinci yılının ardından annemin ilk yaşadığı bunalımdı, fakat tüm aile üyeleri öyle hazırlıklıydı ki, bunu nicedir bekledikleri seziliyordu.

Gece uyandırmıştı bizi. Babam yoktu. Küçükken sık sık iş gezilerine çıkardı. Avukattı. Şirket evlilikleriyle uğraşır, bundan dolayı da belli aşamada kıdem ve maaş çizelgeleriyle ilgili pazarlıkların sonuçlanması için görüşmelere katılması gerekirdi.

Annem bizi giydirdi. Eski tüvit yün mantosunu giymişti, altına da pijamasının paçalarını içine soktuğu kısa çizmelerini. Çok neşeliydi, mutlu ve heyecanlı, bu yüzden pek karşı çıkmamıştık, fakat sonradan Lawren-ce'm bana söylediğine göre, en başından beri bir şeylerin ters gittiğini o anlamış. Sanki bir anda, derin uykusundan uyandırılınca, bundan sonra annemle neler yaşayacağımızı görmüş.

Dışarı çıkıp karanlık gecede uzun bir yürüyüş yaptık. Saatin uygunsuz ve karanlık sokakların ıssız olması bir yana, sanki her şey yolunda, önceden tasarlanmış gibiydi. Annem, "Bakın çocuklar, şuradan sola dönüyoruz," diyordu coşkuyla; biz de dönüyorduk. Ancak bu yürüyüşünün sonu bir türlü gelmek bilmiyordu ve gelmedi; bizim nefesimiz tükendikçe annemin enerjisi daha da ar-

tıyordu. Belli şeylerin belli biçimde yapılması *gerekirdi*. Duramazdık! Dinlenemezdik. İşte o noktada sağa dönecektik. Doğru değil miydi? Yoksa sola mıydı? Tedirginliği ve kararsızlığı arttıkça annem feryat figan etmeye başladı.

Sonunda paçayı kurtarıp bir evin kapısını çalan Lawrence olmuştu, artık gökyüzünün pembe renge bürünmeye başladığı saatlerde, kapıyı ürkek gözlerle açan bir kadına annemize tuhaf bir şeyler oluyor, yardıma ihtiyacımız var, diye açıkladı durumu. Kadıncağzı sabahlı-ğıyla sokağa çıkıp yanımıza gelerek annemle konuşmaya çalıştı, ne var ki bir işe yaramadı, bunu hemen anlamıştık. Annem öfkelenip avazı çıktığıınca bağırmaya başladı: "Yapamam, işimize böyle salakça *burnunuzu sokmanıza* izin veremem! Gidin kendi kahrolası işinizin başına dönün, neden defolmuyorsunuz? Siz... *burnunuzu*... Siz... salak!"

Kısa bir süre geçtikten sonra polis çıkageldi, yüzlerinde sevecenlik, gülümseyecek bu tuhaf gösteriyi izlediler ve polis otosuyla ağır ağır yanı başımızda ilerlediler. Sonunda hepimiz polis otosuna bindik. Kendisini gitmek istediği yere götürceklerini sanan annem karşı çıkmadı. Bundan sonra olanlar bir ana plan çerçevesinde gelişecekti sanki. Aile dostlarımıza gider, günü orada geçirirdik, okula gitmemiz gerekmezdi; buna bayılırdık. Bir gün babam gezisinden erken dönmüş, gelip bizi eve götürmüştü, ertesi günse hep birlikte Chicago Garı'nda trene binecektik; anneannelere gidiyorduk. Oraya vardığımızda kalacağımız odalar çoktan hazırlanmıştı, birkaç gün sonra köy okuluna gitmeye başladık.

Yaşantımızdaki bu değişikliğe yol açan o acayip geceden aklımda kalan seyrek aralıklarla dikilmiş lambalarla aydınlatılan, ağaçlı Meşe Parkı'nın geniş sokaklarında yaptığımız uzun yürüyüş; her bir sokak lambası ilerlememizi söyleyen bir vahaydı, önümüzdeki karanlığa dalmak için geçmemiz gereken birer vaha. Bir bu, bir de bize yardım etmek isteyen iyi yürekli kadına, ondan hiç duymadığım bir ses tonuyla annemin söylediği

sözler. Ansızın yanımızda bitiveren polisi de unutmamak gerek, üniformalı iriyarı adamların nezaketi dostça davranışları, polis otosunun erkeksi, güven verici, deriyle karışık kokusu.

Büyüleyici tren yolculuğunu da anımsıyorum, yataklı vagona yalnızca bize ait bir kompartımanda kalışımızı. Lawrence'la birlikte babamın üstündeki ranzayı paylaşmıştık. Birimiz ayakucunda, öbürümüz başucunda uyumuştuk ranzada, sabah olunca bir süre ayak güreşi yapmıştık yattığımız yerde; trenden inip de perona ayak basarken görevlinin beni 'küçük bayan' diye uğurlaması Lawrence'la benim çok hoşuma gitmişti.

Anneannelerin evine yerleşince annem nasıl diye hiç sormamıştım galiba - nedense sormamamız gerekiyordu. İlerici yıllarda, kendim de anne olduktan sonra bu konuya kafa yorduğumda, özellikle sakınılması gereken *bir konuyu açmanın* çocukken benim için nasıl güç olduğunu düşünmüştüm. 'Sorulana dek bekle', 'Öğrenmek istediklerinde söylersin' diye yazardı kitaplarda, gazetelerdeki püf noktaları sütunlarında. Oysa ben, herkes her zaman bilmek ister diye savunurum, neyi bilmek istediğiyle ilgili en küçük bir fikri olmasa bile. Çocuklarıma her şeyi anlattım daha soru sormaya başlamadan. En çok boşanmamızı ve babalarının yaşantımızdan çıkıp gitmesini, onun yanı sıra küfürlerin anlamlarını, insanların birbirlerine karşı sık sık saygısız davranmalarının nedenlerini, gebeliği, doğumu, seksi ve onun tüm karmaşık yanlarını. Bir erkeğe saksofon çalmanın ne demek olduğunu annesinden öğrenen kendisinden başka bir kızla hiç tanışmadığını söylerdi Karen hep. Başkalarından öğrenmek yerine iik benden duysunlar diye düşünürdüm. Kızım bunun doğruluğundan kuşkuluydu biraz.

Anneannelerin yanına o ilk gidişimizde bütün bir okul yılı boyunca orada kaldık, *bilmeme* güvencesi altında debelenip durduk. Nisan ayında annemi hastaneden çıkarıp eve götürdüler, ancak evine alışmasının zaman alacağı düşünülüyordu - elbette bu bize söylenmeyecek-ti. Ayrıca okullar kapanmadan okul değiştirmemeliydik.

Böylelikle anneannemle dedemin tılsımlı köyünde kalmayı sürdürdük. Okulun son haftalarında annem doğuya, yanımıza geldi, sonra hep birlikte orta-batıya döndük - anneme yardımcı olsun diye anneannem de bizimle gelmişti. Fakat çok kalmadı. Annem iyi görünüyordu. Herkesin ağzından düşürmediği gibi yeniden 'kendine' dönmüştü. Kendindeydi, ancak bana göre biraz farklıydı.

Nasıl bir tedavi gördüğünü bilmemekle birlikte elektroşok ya da insülin tedavisi uygulandığından kuşkulanıyordum. Eve döndükten sonra bile ilaç almayı sürdürüyordu.

Onu sinirlendirmek hâlâ çok kolaydı. "Nereye bakıyorsun sen?" diye öfkeyle sormuştu bir gün ansızın.

"Hiç," demiştim. Yalandı. Epeydir onu süzüyordum.

"Neyse, o öküz gibi şaşı gözlerini kendine sakla," diye uyarıyordu. Sonra yaptığı işe -dikiş dikmeye- dönmüştü yine, bir daha ağzını açtığına bana söyledikleri sıradan, olağan şeylerdi, uğraştığı işle ilgili.

Hastalandığında *ipleri başkasının elinde* gibi oluyordu, o ilk nöbetin ardından (aslında ikinciymiş, üniversitedeyken yaşamış ilkinin, Lawrence'la bana uzun yıllar anlatılmayacaktı bu) diğerleri gelir, giderdi sık sık, yaşantımızın olağan akışı içinde en beklenmedik zamanlarda birden öfkeye kapılır ya da birkaç saniyeliğine kaba saba, tehdit edercesine konuşurdu. Tiki olan birine benziyordu. Tourette gibi. Hepimiz bunları görmezden gelmesini öğrendik, başımızı çevirip hiçbir şey olmamış gibi davranmayı, hiddetli, yaralayıcı, çocukça sözlerini, bazen de attığı dayakları yok saydık.

Bütün bu yaşananlar Lawrence'la benim ona olan sevgimizi etkilemedi, dahası artırdı bile denebilir. Çocukların kendilerine dayak atan, üzerlerinde izmarit söndüren anne ya da babalarına geri verilmek üzere mahkeme önünde yalvardıklarım okuruz bazen gazetelerde. Nasıl olur diye şaşarız, anlayamayız bir türlü, fakat ben onları anlıyorum. Annemizle aramızdaki bağ hastalanmasının ardından daha da derinleşmiş, güçlenmiş, öne çıkmıştı. Güldüğü, neşeli olduğu, bize iyi dav-

randığı dakikalar belleğimde pırıl pırıl anılar olarak kazılıdır. Bana çok özel gelen şeylerin çoğu evlerde sıradan diye algılanan olaylar olduğunu anlamam yıllar sürdü, örneğin sofranın kurulması, yatakların yapılması, okulla ilgili sorular sorulması, sevecenliğin göstergesi olarak gülücükler saçılması, saç ya da yanağa içtenlikle dokunulması, yemeğin pişirilip masaya getirilmesi.

Annemin sorunu neydi, hâlâ bilmem. Kimse çıkıp ne bana söyledi annemin hastalığının adını, ne de Lawrence-ce'a. Zaten hastalığın adı ya da hastalıkla ilgili tanı da akıp geçen zamanla değişmiş olmalıydı; tıpkı psikiyatri ve tıbbın annem gibi tedavi altına alınan insanlar hakkında genel yargılarını değiştirmesi gibi. Ancak o günlerde biz kendimizi suçluyorduk. Öyle geliyordu ki annem bizden bir şey istemişti ve Lawrence'la ben onu kendisine verememiştik. Kısaca *daha fazlasını* diyebilirsiniz buna. Şimdi düşünüyorum da, belirtilerinin en hafifiydi bu, fakat bize en çok dokunanı, annemin gereksinimi ilgmizi çekmekti: *gözbebeğimiz olma arzusu*.

Anne ya da babaların üstesinden gelmesi pek kolay olmayan; sevecen anne ile bilinçsiz çocuk ilişkisini kurmaktır; gerçek olan bunun tersidir genelde. Oysa biz denedik, Lawrence'la birlikte. Annemin yeterli göreceğini vermek için didindik. Her nasılsa bu çabamızla bile öfkelenlendirdik onu, demek ki öfkelenmesi gerekiyordu.

Batı Barstow'daki ilk sabahım soğuk ve yağışlıydı. Dışarıda sis öyle alçalmıştı ki gören topraktan buhar çıkıyor sanırdı. Don yüzünden biçilme zamanı geçmiş çimlerin sivri uçları kristalleşmişti. O korkunç kahveden yaptım yine, sonra ayağımda kalın yün çoraplarla güneşten ıslıl ıslıl buz gibi odada oturup günümü nasıl geçireceğimi düşünmeye koyuldum. Ne zaman burada yaşadığımı düşlesem, açık havada güneşin altında yürüyüşe çıktığım, yaprakları topladığım geçerdi gözümün önünden; taşlı kasaba yollarında otomobille dolaştığım, şurada, burada böğürtlen ya da elma şarabı almak için dur-

duğum. Bugün hava elverişli değildi bunları yapmaya. Oyalanacak başka şeyler bulmam gerekiyordu.

Öteki —*gerçek* yaşamım diye gördüğüm- yaşantımda çoktan işe gitmiş, öğretmenler odasında oturuyor olurdum, yanımda Emily LaFollette, Ellen Gerstein, Carole McNamara ve Bob Wilburn. Kahvemin son yudumlarını içerken hep birlikte sınıflara dağılıp güne başlamadan önce anlattıklarına kulak veriyordum. Kocasının erkeklik uzvunun çalışmamasının ilanlara yansımaları yüzünden Liddy Dole'un adaylık seçimlerinde sıkıntı yaşayıp yaşamayacağını tartışıyor olurduk. Bu konu kadını siyasal alay malzemesi yapar mıydı? Yapay yağlar kanserojen miydi? Geceleri Portero Tepesi'ne gitmek güvenli miydi? Sırf din değiştirmeden önce söz verdiği için Bob'un Katolik çocuklar yetiştirmesi gerekli miydi? En can sıkıcı konuları kaçırdığımı anladım: Bob'un korkunç şakalarını, Emily'nin çocuklarıyla kocası arasında geçen uzun, ilgi çekmeyen konuşmaları kelimesi kelimesine aktarmasını, Ellen'in sonuçlanmayan tatsız boşanma serüvenini.

Özel bir okuldu, kız okulu, üniforma giymek, derse girerken ayağa kalkıp öğretmeni selamlamak gibi (ancak kızlar yaptıklarından hiç hoşnut olmadıklarını göstermeye yetecek abartılı saygı duruşuyla kuralı nasıl bozacaklarını biliyorlardı) eski geleneklerine bağlı bir okul, aynısı dua odasına girerken de yinelenirdi - oranın pek bir dinsel önemi kalmamıştı ya. Yalnızca okul müdiresi tarafından ahlak kurallarını anlatan kısa öğütler vermek için, bazen de duyurular için kullanılıyordu. Yirmi yıl öğretmenlik yaptım orada, bir nedeni parasız kaldığım yıllarda kızlarımla ücretsiz okuyabilmelerini sağlamak, ikincisi, devlet okullarında -maaşlar daha yüksekti- gerekli olan öğretmenlik sertifikası olmaksızın orada çalışmama izin verilmesi, başka bir neden, okulun alışkanlıklarıyla kurallarını enine boyuna bilmem ve de işin kolay olmasıydı. Okul yılı tüm zamanımı almakla birlikte kolaydı. Kızların da çoğunu sevmiştim. Onlara edebiyat dersi vermek, yaşam üstüne konuşmak, kim ol-

duklarını, nasıl seçim yapacaklarını düşündürmekten ibaretti.

Vermont'a taşındıysam, bununla karşılaştırmaya değer başka bir iş bulacağım kuşkuluydu. Yakında bir özel okulda olmayacağı kesindi en azından. İşin doğrusu çevrede bir özel okul var mıydı, onu da bilmiyordum. Bir süre geçinecek kadar param vardı -boşanırken Joe eli-açık davranmıştı-, ayrıca San Francisco'daki evimi sat-saydım, rahatım epey yerinde olurdu. Ne var ki çalışmadan geçen bir yaşantı düşleyemiyordum. Buraya gelmek her şeye yeniden başlamak, kendimi yeni baştan bulmak demekti. San Francisco'dayken böyle bir dürtüye kapıldığım, dahası sabırsızlandığım anlar olurdu. Şimdiyse, burada, anneannemin oturma odasında durmuş, bu bulutlu havada günü nasıl geçireceğim konusunda kafa yoruyordum ve en ufak bir fikrim bile yoktu.

Kafamda bu düşüncelerle kahvemi yudumlarken, oturduğum odanın köşesini bucağını inceliyor, evdeki ışığın, böyle kapalı bir günde bile nasıl değiştiğini görerek kaliteden kaçınılmadan özenle seçilmiş renkleri hayranlıkla seyrediyordum ki ansızın *yeter* diye geçirdim içimden. Fincanımı mutfaka götürüp kalan kahveyi eski sabuntaşı lavaboya boşalttım. Üst kata çıkarak giyindim, yüzümü yıkayıp makyaj yaptım. Saat on buçuktu, dışarısı hâlâ bir saat önceki kadar karanlıktı, ama en azından bir süredir yağmur yağmıyordu. Yürüyüşe çıkmaya karar verdim.

Joe evden gittikten sonra harekettten bereket doğar, anlayışına saygı duymayı öğrenmişim, *laf olsun diye hareket etmekten* bile. Ne zamandır hareketsiz kalmıştım, düşüncesi bile korkunçtu - boş boş geçirdiğim günler, saatlerce kımıldamadan kitap okuduğum, pencereden dışarıyı seyrettiğim, sokaktan geçenlerin tıkırtılarına ya da duvar saatinin hiç bitmeyen tiktaklarına kulak verdiğim günler. O günlerde okullar açık diye nasıl mutluydum, her sabah yataktan kalkıyordum hiç olmazsa, görevimi yerine getiriyordum, çok iyi değilse de layıkıyla; eskiden işimi iyi yapmış olmaktan doğan yeterli biri-

kimim vardı, dolayısıyla kızlar bile maskaralıklarına uyum sağlıyorlardı. Çalışıyor, sözümü dinliyorlardı, oysa başlarında benim kadar hiç gücü kalmamış yeni biri olsaydı başkaldırabilirlerdi. Küçük kâğıtlara mesajlar yazarak haberleşmekle yetindiler. Sınıftaki kargaşanın habercisi olan kabalık ve itaatsizliği ancak maskeleydi bu.

Her gün eve döndüğümde yorgunluktan bayılacak gibi olurum. Bir şeyler yiyeceğim zaman mutfakta ayaküstü atıştırırdım, ne ocağa ne fırına dokunur, alışverişte aldığım bozulmaya yüz tutmuş malzemelerden tuhaf yemekler uydururdum: gevşemiş kraker üstüne fıstık ezmesi, kerevizli fıstık ezmesi ya da konserve çorba. Temizlik yapmaz olmuştum. Arkadaşlar arayıp da birlikte bir şeyler yapmayı önerdiklerinde, yalan atıyor, katılamayacağımı belirten gerekçeler uyduruyordum. Düşüncesi bile üstesinden gelinemeyecek denli yorucuydu: arabaya atlamak; tiyatroya, lokantaya ya da müzeye kadar otomobil kullanmak; yer arayıp park etmek; arkasından çene çalmak, bakmak, yemek, gülücükler saçmak — ne çok *emek* isterdi.

Bir trafik kazası tüm bunlara son verecek, yaşadığım boşluğun getirdiği bunalım bitecekti.

101 numaralı karayolunda bir öğretmen arkadaşın evindeki toplantıdan eve dönerken kuzeye doğru gidiyordum. Geçiş şeridine girmiş, önümde yavaş seyreden otomobili sollamak üzereydim ki arkamdan hızla gelen herifin teki sağıma, gidiş şeridine geçti. Beni sağlayıp önüme gireceğini sezmiştim. Biliyordum. Dikiz aynasından son sürat geldiğini görünce anlamıştım; sezgilerim öyle söylüyordu. Yavaşladım ki beni geçebilsin.

Geçti de, anca sığabileceği kadar açtığım boşluğa kayarak sağdan hızla önüme geçti. Öyle sert bir geçişti, sürati öyle yüksekti ki arabası savrulmaya -balık kuyruğunu andırırcaasına zarif hareketlerle— sağa sola yalpalamaya başladı. Korkuyla frene basınca yoldan çıktım. Her şey jet hızıyla, aynı zamanda çok ağır geliyordu: Az önce sollamaya çalıştığım otomobilin, öne doğru sürüklendiğinin, hızlı giden aracın o aracı da yoldan çıkar-

dığının, sürücüsünün frene bastığının farkındaydım. Olanca gücümle frenlere asılıp o ikisi arasında olacaklardan kaçma çabasıyla sertçe sola kırdım; ilkin korkuluklara vurdum, derken yavaşlayıp dönerken bir daha, ama bu kez yavaşça çarptım, inleyen lastik ve fren sesleri arasında darmadağınık olan metal plakaların yardımıyla sonunda durdum. Bütün bunlar olurken öfkeden nasıl kudurmuş, deliye dönmüştüm, anlatamam: *Bana*, olamaz! *Bana* olmamalı! *Şimdi* değil!

Başka otomobiller de frene basıp kayarak birbirlerine çarparken, birkaç saniye hiç kımıldamadan koltuğumda oturdum; kazanın son perdesine dek yedi araç karıştı işin içine. Koltuğumda geçirdiğim o saniyelerde kendi kahkahalarım geliyordu kulağıma, biraz şaşkın, biraz isterik. Kız çocuklarının kıkırdaması gibi. Ansızın vücudumun çalışmaya başlamasından -nabzım, kalp atışlarım ve sinirlerimden- başka aşırı bir rahatlama ve sağ kalma sevinciydi duyduğum.

İşte hepsi buydu, gerçekten. Doktorumdan randevu aldım o gün, beni psikiyatriste yolladı. İlaç kullanmaya başladım, yaklaşık on iki kez göründüm o psikiyatrist kadına. İşe yaradı mı? Evet, yararını gördüm. Ama ondan daha önemlisi var sanırım. Direksiyona asılırken, frene basıp sola kırarken, umutsuzca ve içgüdüsel olarak sağ kalma isteğiyle baskın çıkan, *hareket etmeyi* ve *iş görmeyi* sürdürme isteği, ne güzel sözcüklerdi onlar öyle.

Alt katta muşamba bir yağmurluk buldum, holdeki merdivenlerin altındaki dolapta durmaktan her yanı çatlamıştı. Üstüme geçirdiğim gibi kendimi dışarı attım.

Hava durgun mu durgun, nemden yapış yapıştı. Ana caddeden yukarı farlarını yakmış bir otomobil geçti hışırdarak. O yöne yöneldim. Postaneyi, irili ufaklı dört-beş dükkânı geçtim: eczaneyi, hırdavatçıyı, kapıya astığı tabelada, 'yalnız hafta sonları açık, diğer günlerde randevu alınız' yazılı antikacıyı, gazete ve dergilerin ya-

nında belli başlı gıda malzemeleri ve kahve sattığını da bildiğim bakkalı. (Anneannem, "Haydi, koş Gray-son'lara git de maya al," derdi. "İşte bu da emeğinin karşılığı bir kuruş." O bir kuruşla kasanın hemen önünde çocukların göz hizasına göre yerleştirilen bodur cam kavanozdaki şekerlemelerden bir tane alırdım.)

Havadaki pus giderek yağmura dönüşecek gibiydi. Yürüyüş yapan kimsecikler yoktu ortalarda, Gray-son'ların önünde radyosu belli belirsiz çalan içi boş bir araba gözüme çarptı. Ana caddeden ayrılan çimenlik alana doğru yürüdüm. İlkgençlik yıllarımda sosyal yaşamımın geçtiği yerdin burası, çocukların okuldan sonra sigara içmek, flört etmek, delikanlıların otomobil sürüşünü ve kızları tavlamlarını izlemek üzere toplandığı yer. Üç tarafı binalarla çevriliydi, ilk evlilik törenimin yapıldığı yüksek, beyaz binası olan Dindarlar Kilisesi içlerinden en çarpıcı olanıydı. Eski günlerde karaağaçlar boy gösterirdi, on iki-on üç taneydiler, çimenlerin üzerine doğru eğilirlerdi. Kala kala üç koca gövdeli akçaağaç kalmıştı şimdi, çiseleyen yağmurda sarı-turuncu renklerde parlayan.

Dolaşmaya başladım. Hoş, sessiz evlerin önünden geçerken dönüp baktım. Her şey dünkü gibiydi - kasabaya daha önce geldiğimde bana sunulan aynı albeni, aynı çekim, anneannemle dedemi çeken de bu olmalıydı, beni aşırı duygusallaştırdığımı iyi bildiğim düzenli, eski usul yaşam biçimi: düşlerimde yarattığım, 'leylak' ve 'sadakat' sözcüklerinin önem ve etki bakımından eşdeğer olduğu bir dünya.

Yağmur hızını artırmıştı artık. Kapüşonumu başıma geçirip anneannemin çatısının altındaki saçaklara doğru adımlarımı hızlandırdım. Verandanın yanına uzanan çimlere geldiğimde koşar adım ilerliyordum -yağmurun şiddeti giderek artıyordu-, dolayısıyla benimkinin arkasına park edilmiş otomobili fark etmedim. Sonra bir kapının hızla çarptığı geldi kulağıma, o yana döndü-

ğümde hızla koşarak yanımdan geçen bir kadın gördüm. Verandanın altına girip durdu, yüzünü döndü.

Gülümseyerek el sallıyordu ben ona yaklaşıırken. "Senin adına iyi bir karşılama sayılmaz," dedi. Kırk yaşlarında, güzel bir kadındı. Yok, pek güzel sayılmazdı, iyi giyimli ve bakımlı olmasıydı onu çekici ve hoş kılan. Zarif saçları duman sarısıyla açılmıştı besbelli, makyajı yumuşak tonlarda, ama özene bezene yapılmıştı, şık bir yün pantolon giymişti, ipek bluzunun üstünde ceketin vardı. Şehirli gözüyle bakan biri olarak tek falsosu ayağındaki sıçan grisi lastik çizmelerdi. Gene de kıskandım onları. Benim ayaklarım sıırılsıklam olmuş, buz kesmişlerdi.

Kapüşonumu çıkarıp, "Merhaba," dedim verandanın basamaklarını çıkarken. "Ben Catherine Hubbard. Cath. Siz..."

"Leslie Knox. Bir saniye, kartım olacak şuralarda bir yerlerde."

Adı yabancı değildi, evet, ta kendisiydi, evi kiralayan emlakçı. Elektronik postayla yazışıyoruz ne zamandır.

Sonra kutuları fark ettim, giysilerim ve öteberiyle dolu üç mukavva kutuyu. California'dan kargoya vermiştim onları. "Ah, gelmişler!" diye sevindim.

"Evet, adama buraya bırakmasında bir sakınca olmadığını söyledim, yanlış bir şey yapmadım, umarım." Kartını bulmuştu, bana uzattı. "Gözüm normal görün-düler." Kahkaha attı. "Umarım öyledirler, teslim alma sorumluluğu bende ne de olsa."

"Öyleler. Teşekkür ederim," dedim. "Şey, tanıştığımıza memnun oldum." Kartına bakıyor gibi yaptım, sonra da cebime soktum. "İçeri girmek ister miydiniz?"

İçeri buyur ederken yağmurluğumu çıkardım. Suları süzölsün diye kapı tokmağına astım.

Odanın ortasında durmuş çevresine bakmıyordu. "Bu evin böyle sevimli olduğunu hep unutuyorum," diye açıkladı. "Eğer satmaya karar vererseniz, çok alıcısı çıkacağını belirtmeliyim."

"Lütfen!" dedim. Ateş basmıştı. Bu konudan hiç söz etmemiştik oysa. "Öyle bir karardan çok, çok uzağım!"

"Evet, biliyorum! Biliyorum. Siz bana kulak asmayın. Aracı yanım konuşuyor. Bu bağlamda düşünmeye bir türlü son veremiyorum."

"Otursamza," diyerek üçlü kanepeyi işaret ettim.. "Kahve içer miydiniz? Dilerseniz, meyve suyu da var."

"Yok, hayır, çok teşekkür ederim. Buradan geçiyordum, UPS görevlisinin gitmek üzere olduğunu görünce onu durdurdum. Sonra da birkaç dakika bekleyeyim, belki gelir, nasıl olsa arabası burada, diye düşündüm. Merhaba demek için uğramıştım, kolay yerleşebildiniz mi, bir bakayım diye."

Eşyalarım geldiğine göre şimdi daha kolay yerleşebilirim, dedim, sonra insanın kendine ait eşyalarının yanında olmasının öneminden konuştuk. Kocaman çantasından çevreyi tanıtıcı bir broşür çıkarıp, "Biraz bilgi, biraz da 'kasabamıza hoş geldiniz' türünden tanıtıcı yazılar," diyerek uzattı. Ben sayfalarına göz atarken anlatmayı sürdürüyordu. Konuşurken gözleri rahat durmuyor, fıldır fıldır dönüyordu, eve değer biçtiği belliydi. Ancak minnettar ve ilgilenmiş görünerek gereken karşılığı verdim, sanırım.

Sonunda baklayı çıkardı ağzından, evi alıcılara --önümüzdeki hafta New York'tan gelecek bir çifte- göstermek çok hoşuna gidecekti; buna dayanabilir miydim, hem de yeni gelmişken? Satılık olduğunu söylemeyecekti elbet, fikir edinsinler istiyordu, bu eski evler birazcık ilgiyle elden geçilirlerse sonuç ne olabilir, onu görsünler diye. Bir de bu eve ne değer biçileceğim görmek için. Ne zararı olabilirdi!

"Oysa satmak istersem, alıcı hazır sanıyordum. Olası alıcı."

"Ah, Eliasson mu? Evet. Fakat siz evi elden çıkarmak, başkasının ellerine bırakmak istemiyorsunuz, öyle değil mi? Demek istediğim, alıcıların da olması bizim açımızdan iyi, kenarda beklemeleri işimize yarar. Ne de olsa ne *koparahilirsek* kârdır."

Öyle. Evet, bunu anlamıştım. Ancak ona belirtmek istediğim bir şey...

Elbette, biliyordu. Ev satılık değildi. Sorun mu? Bu noktayı açıkça vurgulardı.

Kapıya yöneldi, çıkmadan önce son bir kez bana döndü: "Biliyor musunuz, buranın öyle bir hikâyesi var ki. Bu evin -havada daire çiziyordu bir yandan- kuşaklar boyunca aile içinde kalması. Anneannenle dedenin bu evde birlikte yaşlanmaları, vesaire."

"Doğru değil!" diye karşı çıktım.

"Değil mi?"

"Hayır, kuşaklar boyunca bizim ailenin değildi bu ev. Hem de hiç. Anneannemle dedem burayı yirmili yıllarda satın almışlar. Maine'den buraya taşındıklarında. Daha önce kimindi, hiçbir fikrim yok."

Kahkahalarla güldü. "Bu bile sıradan New Yorklu-lara anlatılacak bir öykü. Anneannenler, annenler, sen, senin çocukların..."

Daha fazla tartışmayacaktım.

Durup bahçeden çıkışım seyrederken, öyküsüne neden bu kadar sert tepki gösterdiğimi merak ediyordum. Belki de bir kuşağın temsilcisi diye görülmek, bir çırpıda özetleniveren, bir solukta kolayca dile getirilen bir hikâyenin parçası olmak hoşuma gitmemişti.

Yok, hayır. Bu değildi nedeni. Hiçbirimizi böyle düşünmek istemiyordum, ne anneannemleri, ne annemi ne de kendimi. Ne de burada geçen yaşantımızın -onca acı, onca üzüntü, onca sevincin- evin değerini artırmak için satış amaçlı kullanılması işime geliyordu. Bizler evin *hikâyesi* değildik, hiçbirimiz. Karşı geldiğim buydu. Bir o, bir de asıl öykünün kimsenin bilemeyeceği kadar karmaşık olduğu gerçeği vardı.

Verandaya çıktım yeniden, bütün o ağır kutuları teker teker sürüyerek eşikten içeri taşıdım. Mutfaktan bir bıçak alıp açmaya koyuldum. Daha bir hafta önce kendi ellerimle paketlenmiş olmama karşın, çocuklar gibi içinde neler olduğunu görmeye can atıyordum, burada daha ne

kadar kalırsam kalayım eşyaları dilediğim gibi yerleştirmek için sabırsızlanıyordum.

Birkaç saatim bu işle geçti, bir-iki resim çerçevesini yemek odasındaki piyanonun üstüne, kitaplarımı dedemin kitap raflarına koydum. Küçük espresso makinesiyle kahve çekirdeklerini ve öğütücüyü çıkarıp bir fincan *gerçek* kahve yaptım kendime. Giyecekleri üst kata taşıyarak kimini dolaba, kimini çekmecelere yerleştirdim. Ecza dolabında duran antiseptik ilacı, küçük bardağa konmuş paslı saç tokalarını, antika gibi görünen aspirin şişesini çöpe atıp, raflarına kozmetik malzemelerimle kendi ilaçlarımı dizdim.

Kendime postaladığım eski bir kutu dolusu fotoğraf aklıma çeldi; uzun yalnız gecelerde şöminenin başında onları albüme yerleştirmeyi tasarladım. Yirmi küsur yıllık yaşantımdan izler taşıyorlardı, o yaşantı son bulmuştu artık: çocukların değişik yaşlardan fotoğrafları, evlenmeden önce ve evliliğimiz sırasında Joe'nun fotoğrafları.

Babamın ikinci eşi Rosalie'yle birlikte bir fotoğrafı geldi elime, Calistoga'nın hemen dışında yaşadıkları yaşlılar evinin arkasında uzanan, kendi başlarına bırakılmış gür asma bahçelerinde çekilmişti, babam ölüm. döşegine yatmadan bir ya da iki yıl önce - sonra üst üste küçük felçler inmeye başladı, biri geçer gibi olup da umutlanmaya başlayınca, sanki '*hey, dur, iyüleşmiyor-sunF*' dercesine bir başkası izliyordu onu. Tüm bunların kötü niyetle harekete geçtiğine inanmıştım o zaman. Öldüğünde öfkeden köpürdüm, haftalar boyunca dinmeyecekti kızgınlığım. O dönemde mutfakta* yemek pişirirken ya da temizlik yaparken sık sık yaşlar boşanırdı gözlerimden, bir akşam Fiona şöyle demişti; "Ama anne, kabahat kendisindeymiş." Şaşkın gözlerle baktığımı görünce de, "Sigarayı bırakabilirdi mesela, bıraksaydı, hâlâ sağ olurdu," diye eklemişti. Gidip bir tokat çarpmıştım yüzüne, hem de ben, çocuklarına bir şaplak bile atmamış olmakla övünen ben.

Fotoğrafta babam sağlıklı ve güçlü görünüyordu, ya Rosalie, boyalı simsiyah gür saçlarıyla babama heyecanlı bir şeyler anlatıyordu besbelli.

Babam emekli olunca batıya taşınmışlardı, Lawren-ce'la bana yakın olsunlar diye. Joe'yla boşanmadan önce ölmesine sevindim sonradan. "Mutlu bir yuva kurmana seviniyorum," demişti bana bir gün. "Boşandıktan sonra hep kaygılanırdım senin için, annenin başına gelenler yüzünden -hastalığı işte, biliyorsun- sevgi duygusunu yitirdin diye korkardım."

Başka fotoğraflar da vardı: Jeff in objektife ortapar-mağını uzatarak en gözde pozunu verdiği pek çok fotoğraf. Sonra, arka bahçemde yapmak istediğim değişiklikler için bana yardım ederken çekilmiş niceleri. Biri makineyi elimden almaya çalışırken çekilmiş birkaç fotoğrafım. İşte bir tane daha, tuvaletten dönüşte gene ben, ağzımın budala gibi açık olduğuna bakılırsa, bir şeyler anlatıyormuşum. Saçlarımı kısa kestirdiğim günler; ne büyük yanlışmış, ya üstümdeki önlük, beni nasıl da bi-çimsiz, şişko göstermiş.

Anneannemlere en son gidişimde, kalmaya gittiğim zaman, on beş yaşındaydım. Annem sonunda başarmıştı ölmeyi, hem de iyi başarmıştı, büyüyünce, hiçbirimizin onu anlamak zorunda olmadığını düşünecektim.

Ondan aylar önce Mısır hiyerogliflerine takmıştı aklını. Bunun gereğini yerine getirmek içinse Chicago Üniversitesi Doğu Enstitüsü'nde yapılan bir konferansa gideceğim diye tutturmuştu: iki günlük bilimsel bir çalışma. Babam bu konuda kafa yormuş —annem ondan izin istemişti çünkü- ve olur demişti. Bir süre başının çaresine bakabilirdi, ancak o 'glifik' dile, kendisine bir şeyler anlatan o işaret ve simgeler dizgesine olan takıntısı babamı kaygılandırıyordu sanırım. Öte yandan annem her şeyi ayarlamış, akli başında görünmeyi başarmıştı, galiba babamı rahatlatan da buydu. Otelde iki geceliğine göl manzaralı bir oda ayırtmıştı kendine, üniversiteye yakındı otel, böylelikle her gün oraya gidip gelmek için

uzun 3^ü katetmeme gerek kalmayacak, demişti. Bu da çok akıllıcaydı. Demek ki her şey yolundaydı.

İlk gece babamı aradığında, her şey yolunda görünüyordu. Fakat ikinci gece aramadı, babamın ona ulaşma çabaları da sonuç vermedi. Ancak bir gece önce konuştuklarında sesi neşeli, geldiği için babam pek meraklanmadı. Konferansta tanıştığı birileriyle bir yerlere gitmişlerdir diye umut etti. Böyle olsun diye umut ediyordu -hep bunu umut etmişti; sevdikleri hasta olan kimselerin hastalığıdır umut etmek, her zaman bir dönüm noktası beklerler, bundan sonra her şey bambaşka olacak diye umut ederler. Dostlar edinse, dünyada kendisim dürten ve meşgul eden bir yer edinse.

Ertesi gün oteldeki babamı işyerinden aramışlar: Çıkış saatinde odasına girdiklerinde bulmuşlar annemi. Yanında pek çok ilaç taşırdı, onları kullanmış.

Babam seçme hakkı tanıdı bana, karar vermekte özgürdüm. Onun yanında kalabilirdim, bu durumda Lawrence artık üniversiteye gittiğine, kendisi de avukatlık işlerinden kafasını kaldıramadığına göre, çoğu zaman tek başına geçecek günlerim; ya da üniversiteye başlayana dek iki buçuk yıllığına anneannemlerin yanına gidebilirdim. Şaşırtıcı bir bencillik ve aklıma geldikçe hâlâ soluğumu kesen bir hızla verdim kararımı; kendi çocuklarım aynı yaşa eriştiklerinde anımsamam iyi olacaktı. Anneannemle dedemi seçtim, onların yanında güvende olacaktım, orada hava daha hafif ve açıktı çünkü. İnsanların birbirleriyle zarar vermeden ve dürüstçe konuştukları ortamı seçtim. Babamı tek başına bıraktım böylece,

Anneannem aradaki bağlantıyı birkaç kez gündeme getirecekti - annemin ölümünden sonra onun yanına gitmemi, annesinin ölümünden sonra onun *kendi* anneannesinin yanına gitme olanağının ona sunulmasına benzetiyordu. Peki bu ilginç bir rastlantı değil miydi? Annesiz kalmış aynı yaşlarda iki genç kız. Sonradan, beni yanına almasının anlamının, bana duyduğu, sevgiden baş-

ka, kendi zavallı kızını çağırtmamın ötesinde, onun yaşadıklarına benzer acılar yaşamış bir genç kıza ve ardından gelen genç kadına; yani bana sonunda yardım edebilme olanağım tatmak olduğunu söylemişti, mektubunda da dile getirmişti bunu. "Senin yaptığını yapmış olsaydım -annem öldükten sonra Ada ve Fred'le birlikte Grammy Parsons'a gitseydim- olaylar nasıl gelişirdi kimbilir? Birkaç yıl sonra dedemle birlikte Grammy de ölmüştü grip salgınından. Bir sabah çevik ve dinç yataktan kalkmışken, ertesi gün uçup gidecekti. İşte görüp göreceğim bütün sevgi de onlarla birlikte yok olmuştu. Demek ki hiçbir şeyi kesin bilemeyiz, değil mi?"

Bunları yazdığında California'daki üniversitede ilk yılımdı, oraya gitmemin nedeni kendi geçmişimden, karmaşık aile bağlarından, suçlu ve muhtaç olma —ona, dedeme, babama, anneme bile- duygusundan uzaklaşmaktı. Yurttaki odamda durmuş, soluk almaksızın mektubunu okuyordum, birden onu özlediğimi anladım, hem onu hem dedemi. Bu özlem hiç sona ermeyecekti.

Onlarla geçirdiğim ilkbahardan kalma anılar geldi gözümün önüne, annemin ölümünden dört-beş ay sonraydı. Tavan arasındaki odamda uzanmış ansızın bastıran fırtınayı seyreliyordum. Gökyüzü kararmış, kuşların sesi soluğu kesilmiş, ağaçlar hışırdajap uğuldayarak yapraklarını ters döndürmüşlerdi. Tahta bir iskemle bahçede sürükleniyordu, bir an durdu ve yeniden sağa sola yalpalamaya koyuldu. Birden anneannemle dedemi aşağıda gördüm, görüş alanımdan bakılınca kısacık, bacakları yokmuş gibi duruyorlardı, onları görmeden önce sesleri gelmişti kulağıma, anneannem kahkahalarla gülüyordu. İpte asılı çamaşırları hızla toplamaya başladılar: havluları, beyaz çarşafı. İkisi birden çalışıyordu, becerikli ellerle çarşafı karşılıklı iki ucundan tutuyor, katlıyor, birbirlerine doğru ilerleyerek, uçları birleştiriyor, sonra yeniden uzaklaşıp aynı işlemi bir başka çarşafı yineliyorlardı: Geniş beyaz kumaş uçuşurken önce ikiye, derken dörde katlanıyor, sonra yatışıyor ve ikisinin arasındaki yığına yerini alıp gözden kayboluyordu. Arka

arkaya şimşekler çakıp gök gürüldemeden, iri yağmur damlaları tepemdeki dama tangırdayarak düşmeye başlamadan hemen önce işlerini bitirmiş ve çekilmişlerdi.

Gene de kaçırmamıştım o sahneyi, birbirlerinin taklidi çevik hareketlerini, birbirlerine doğru yürürken aynı anda kollarını kaldırıp geri giderken indirişlerini, ku-dururcasma havalanmış beyaz örtünün aralarında uzanan koyu yeşil çimenlerde giderek darahp küçülmesinin tılsımını - ve bütün bunları yukarıdaki yalnız tüneğimden izlerken gözümün önünde sahnelenen yalın sevgiyi.

Dört

Georgia'nın yaşlı anneannesi haklıydı: Çocuklar annelerinin ölümünün ardından hızla büyüdüler, ancak Georgia diğerlerinden daha çabuk büyümüştü. Yok, omzuna binen yük arttığından değil. Doğrusunu isterseniz, eskiye göre daha özgürdü, zamanının çoğu annesine bakmakla geçmişti şimdiye değin. Annesinin inlemele-riyle ya da susmamacasma ağlamalarıyla, bazen de yardım istediğini haber veren zil sesiyle gece uykusundan uyandırılmamak büyük rahatlıktı.

Aynı zamanda kaybolmuş ve tek başına bırakılmış gibi geliyordu ona. Fanny hastalığı ne kadar ilerlemiş, Georgia'nın olgun davranmasına ne çok gerek duymuş olursa olsun, eninde sonunda annesiydi; hangi koşullarda olursa olsun, varlığı Georgia'nın hâlâ bir çocuk olduğunu gösteriyordu. Üstelik Fanny, hastalığına rağmen Georgia'ya bunu anımsatmak için savaşıyor, annelik görevini sürdürmeye çalışıyordu, belki de ölmek üzereyken her zamankinden daha çok annelik yapıyordu. Sık sık dokunuyordu kızma, örgülü saçlarını, yumuşacık ellerini okşuyordu. Georgia'yla konuşurken sesine yansıyor sevecenliği. "Özür dilerim, bir tanem, bunu yapıyor olmamalıydın," derdi Georgia onun merdivenleri çıkmasına, banyoya girmesine yardım ederken ya da lazımlığını içeri dışarı taşıırken. Gücü yettiği sürece evin çekip çev-rilmesiyle ilgisini kesmemek için çabalamış, pişirilecek

yemekleri seçmeyi, Bayan Beston'm günlük işlerini kararlaştırmayı, özellikle iki küçük çocuğunun katılacağı etkinlikleri ya da onların oyun arkadaşlarını belirlemeyi, dahası Georgia'ya soluk alma fırsatı vermeyi ihmal etmemişti.

Hastalığın ilerki evrelerinde çocuklarını hastalığından korumaya çalışmıştı. Yaşamının son dört ya da beş ayında çektiği acılar çocukları ürkütmesin diye Dr. Holbrooke'un hemen her gün gelip ona morfin yapmasını istemişti - uyuşturulmuş, ağırlaşmış halinin ne denli korkunç olduğunun farkında değildi. Ölüme yaklaştığı yaz, sıcağa al durmaksızın odasındaki pencerelerin kapalı kalmasında diretti, böylelikle Bayan Beston o bitmek bilmeyen, uzun bekleme döneminde avluda çocukları oyalamaya çalışırken, haykırışlarını kimse işitmeyecek-ti.

Georgia kendini terk edilmiş, özellikle de sorumlu hissediyordu, yerine getirmesi gereken görevleri olduğu günlerden daha sorumlu. Geceleri uyandığında kocaman, huzurlu bir sessizlik olduğu doğruydu, en azından ilk günlerde yük gibi geliyordu bu acı ona. Kendi emrin-deydi her şey - huzur, karanlık boşluk. Tek başına kalmıştı.

Zevklerden uzak bir yaşam değildi yaşadığı, ne var ki Georgia'nın bunları öğrenmesi biraz zaman aldı. Aylarca evi başarıyla çekip çevirmekten gerçek bir onur duymuştu. Her hafta yataklara mis kokulu çarşaf lar sermekten, açılan delikleri özenle yamamaktan. Yatakların altını bile göz ardı etmeksizin her gün toz almaktan, Freddie'nin verandada zembereğinden boşalmış saat gibi koşturmasına göz yummaktan. Evdeki birkaç gümüş eşyayı ayda en azından bir kez parlatmaktan. İki kardeşiyle babasının bayıldığı yemekleri kendi elleriyle pişirirdi: Hint tatlısı, limonlu kek, mısırlı balık çorbası, fırında fasulye, yabanmersini soslu krep, sodalı bisküvi.

Yaşantısı, yeni görevine ağır ağır uyum sağlayacak biçimde değişecekti. Sabahın üçünde ya da dördünde uyanıp da tek başına oturacağı yerde, babasının iş gezi-

sine çıktığı günlerde geç saatlere kadar oturmaya başladı. Ada ile Freddie yataklarına yattıktan sonra evin dört bir yanını arşınılıyordu saatlerce. Olağan zamanlarda hiç kullanmadığı koltuklarda oturmaktan nasıl bir zevk aldığını kimse bilemezdi. *İşte buradayım*, diye geçerdi içinden, o yeni açıdan loş odaya bakarken. *Şu karşımdakile-ri gören, bunları hisseden benim*. Böyle anlarda çevresindeki dünyayı yerleştirilmesi, uyarlanması gereken bir yer olarak görürdü.

Herkesin uyuduğu saatlerde bomboş parkı seyretmekten hoşlanırken, gitgide her şeyden uzaklaştığının da düpedüz farkındaydı. Bazı geceler çok geç saatlere kadar kitap okurdu. Salondaki şöminenin üzerinde kenarları çiçeklerle süslü camla örtülü bir duvar saati vardı, gecenin sessizliğinde çaldığı bir-iki notaya kulak vermek onu mutlu ediyor, yalnızlığına melankolik bir anlam katıyordu.

Lisedeyken çimenliğin karşısında oturan Bill March' a âşık oldu. Akşamları saat tam onda birbirlerine mumla işaret göndermeyi alışkanlık edinmişlerdi, Bili tavan arasındaki odasına, kendisi de annesinin eski dikiş odasına geçerdi. Titreşen ışık altında beyaz geceliğiyle delikanlıyı görmeye bayılırdı, yüzünde pembe alevler dans ederken gündüz gördüğü uzun boylu, köşebent çeneli, arada sırada kekeleyen gerçek Bill'den daha romantik, bambaşka biri olarak görünürdü gözüne. İşaretleşmelerinin ardından hemen yatağına yatıp kendisini düşlediğini anlatmıştı Georgia'ya. Oysa o yatmazdı. Düşünmekten uyuyamazdı ki, geleceği için kaygılanmadan da edemezdi: Günün birinde evlenebilecek miydi? Babasını bırakabilecek miydi? Ötekilere kim bakacaktı? Böyle zamanlarda orta yaşlı biri gibi hissedirdi kendini, çoktan evde kalmış bir kız gibi.

Diğer zamanlarda, geride bıraktığı çocukluk yıllarında olduğundan daha çocuksu davranmaya başlamıştı. Ne de olsa artık çevresinde genç bir bayan olduğunu, belli ölçülerde davranması gerektiğini anımsatan biri yoktu. Kasabanın anneleriyle yaşlı kadınları bu konuda

ileri geri konuşurlardı; kiliseden çıkışta Freddie ve Ada'yla yeşillikler boyunca çılgık çılgıya yarış yapmaları utanç verici ve ayıptı. Hoplaya zıplaya yürürken herkesin başını çevirmesi gerekirdi; yaparlardı da. Hele Marchların ön bahçesindeki bir ağaca çıktığında, eteklerinden yukarı her yeri görüldüğü zaman - ama o bunun farkında bile değildi.

Ada ve Freddie'yle çılgınca oyunlar da oynardı evde, küçük çocukların yatağa gitme saatinden çok sonra geç vakte kadar üçünün uydurduğu değişik saklambaç, birdirbir ya da kuka oyunlarına dalar giderlerdi. Bayan Mitchell, bir gece saat dokuzdan sonra Rice'iarm evinden 'insanın kanını donduran çılgınlık' yükseldiğini, meraklanıp belki bir yardımını dokunur diye neler olduğunu kendi gözleriyle görmeye gittiğini anlatmıştı kulak veren herkese. Kapıyı vurduğunda içerideki sesler birden kesilmiş, ancak birkaç dakika sonra açılmış kapı, karşısında, soluk soluğa, koşturmaktan yüzü kıpkırmızı kesmiş, terden sırlıklam bir halde Georgia'yı görmüş. Yok, demiş kız, hayır, ters bir şey yok. Ada ile Fred'in gürültüsünden rahatsız olduysanız, özür dilerim, hemen gidip onlarla konuşurum. Hemen arkasından da aceleyle kapıyı çarpmış yüzüne, Bayan Mitchell'm yüzüne, hem de sertçe.

Ama en çılgın oyunları babalarını hedef almaktaydı, üzüntüsünü dağıtmak, acısını hafifletmekti amaçları. Hafta boyunca ona yapacakları sürprizleri tasarlarlardı: tiyatro oyunları, çöplük avları, ulusal resimler ya da konserler, şiir şölenleri, oturma odası parodileri; bir keresinde kedileri Napolyon'u bebek kılığında giydirip bebek arabasında sokmuşlardı içeriye. Cuma geceleri daha eğlenceli geçerdi, bazen de neşe içinde. Babalarını güldürmeyi başardıklarında, onun kendisini yeniden aile ortamında hissetmesini sağladıklarında, Fanny olmadan da yaşamdan biraz tat alması olasılığı belirlediğinde, bütün bir insan olmuş, ödüllendirilmiş gibi gelirdi Geor-gia'ya: Ne yapıp edip bunu o sağlıyordu, *ta kendisi*. Sonsuza dek yeterdi bu ona.

64

istediğini bildiği tek şey buydu zaten.

İşte böyle, liseden sonra, daha önceden tasarladığının tersine, Bili March'la birlikte üniversiteye gitmedi, ne de arkadaşlarının çoğu gibi normal bir okula gitti. Evde kaldı, daha çok iş üstlendi, daha çok yemek pişirdi, Bayan Beston'm haftada iki kez eve gelmesiyle her şey yolunda gidiyordu.

Ancak anneannesinin dediği gibi oluyordu: Gençliği gidiyordu elden.

SSS 3SS S

Hastalık onu nasıl bu mutluluk kutusuna tutsak ettiyse, oradan kurtaracaktı da. Annesinin ölümünden üç kış sonra Georgia soğuk algınlığına yakalandı, hiç geçeceğı benzemeyen bir öksürük de cabası. Sonunda babası doktora görünmesi için onu ikna etmeyi başardı, ne var ki randevu günü kendisi kasaba dışında olacağından, kızını Pittsfield'e götürmesini bir arkadaşından rica etti. Gidecekleri aile doktorlarıydı, annesine bakan doktor da ondan başkası değildi. Georgia'yı iyi tanıyordu elbet, üç yıldır görmemişti yalnızca. Kapıda karşıladı, içeri buyur edip oturması için yer gösterdi. Muayenehanesi sabun ve dezenfektan kokuyordu, bir de başka bir koku geldi Ge-orgia'nın burnuna, daha hoş bir koku. Belki keklik üzümü.

Georgia son gördüğünden bu yana Dr. Holbrooke'u değişmiş bulmuştu. Adam da bunu kabul ediyordu. Fransa'daki savaşa gitmişti. Doktor olarak kuşkusuz, fakat bu daha zordu. Georgia, oturduğu tahta sandalyeden masasının arkasındaki doktora bakarken, adamın aynı zamanda yaşlandığında karar kıldı, ancak bu onun dış görünümüne pek yansımamıştı. Dikkatle inceledi: Buna yorabileceğı nedenler bulacaktı elbet. Simsiyah saçlarına önceden olmayan aklar düşmüştü yer yer. Kahverengi gözlerinin çevresinde çizgiler belirmiş, dudakları biraz aşağı sarkmıştı sanki. Yüz hatları, iri burnu biraz daha belirginleşmişe benziyordu. Fakat en çok da eskiden sa-

hip olmadığı birikimin, acının ağırlığını taşıyan bir adam havası göze çarpmaktaydı.

Kız neyi, nasıl soracağım bilseydi, adam da içinden geçenleri herkese açmaya alışkın olsaydı, şöyle derdi herhalde: İnsanın nasıl gelip geçici olduğunu öğrendim. Belki insanın belki de yaşamın. Anatomi dersinde ilk kadavrasının sararmış etini kesmek üzere bıçağı eline aldığında ilk kez anlamıştı bunu. Ölüm döşeğinde yatan Georgia'nın annesini her *giin* görmeye gittiğinde, yanlarından geçerken ona bakmak, şapkasını kaldırınca başlarını eğerek selam vermek için oyunlarına ya da bahçedeki işlerine ara veren üç çocuğu, *güzellej'* *güzeli* iki kız çocuğuyla gülbüz oğlanı gördüğünde; fıkır fıkır yürüyen Bayan Beston'm arkasından merdivenleri çıktığında; havasız odaya girince zavallı hastası, boğuk bir inleme eşliğinde ağzı açık, bir deri bir kemik kalmış, yüzüne acılar yayılarak onu karşıladığında da biliyordu bu gerçeği. Evet, biliyordu, ama sonradan, her bir ölümü, her bir kaybı gözden geçirmeye bol bol vakit bulmuştu. Tek tek saymaya. Her birinden kendini sorumlu tutmaya. Şimdi, bunun, kendisine verilmiş bir armağan olduğunu da biliyordu.

Çünkü şimdi ölümle ilgili düşünceleri farklıydı: Aldırmaz koskocaman bir tırpandı ölüm, rasgele biçiyordu bizleri, acımasızca. Birinin yarısını orada ölüme terk ederken öteki yarısını burada yaşıtıyordu. İnsan iki yarısının kanına bulanıyor, hangi yarısına hangi kaderin neden ve niçin yazıldığına karar veriyordu.

Bunları bilmeksizin onun adına üzülmüştü Georgia.

Doktor da Georgia adına üzgündü. Yaşına göre zayıftı. Heyecandan yanaklarının kızarması dışında yüzünde hiç renk yoktu. Yüzü öyle ufalmıştı ki kulakları, olduklarından daha da büyük görünüyorlardı artık. Çimenlikten eve girmesini izleyen, annesinin mezarı başında onun karşısında dururken gözü pek davranıp tek damla gözyaşı dökmeyen güzel genç kız, yıpranmış ve çökmüş görünen genç bir kadına dönüşmüştü, saçlarını gelişigüzel ensesinde toplamış, burun deliklerinin kıyıları ka-

buk bağlamış, gözlerinin çevresinde koyu halkalar oluşmuştu. Gene de ona bakarken doktorun aklına ilk gelen kavram *yiğitlik* oldu. Gözüne, tahmin edebildiğinden da' ha güzel gözüküyordu.

Soyunmasını söyleyene kadar muayenehanede bir süre konuştular. Georgia sorularına yanıt verip yaşantısını anlattıkça -alışkanlıklarını, beslenme düzenini, uyku saatlerini-doktor, hastalarıyla arasında tutmaya çalıştığı mesafenin yerini güçlü bir öfkenin almakta olduğunu hissetti.

Kızın amacı adamın acıma duygularını kabartmak değildi. Kendisine bir arı bile acılamamıştı Georgia. Duygusal ayrıntıları ve yaşantısının, sözlerinin başkalarının üzerinde bıraktığı tepkiyi önemsememesinde katı bir yan vardı. Çok sonradan yanlarında kaldığında bunu ben de hissedecektim. Neşesi neredeyse doğuştan geliyordu, başkalarının öyle olmadığına görmek biraz şaşırtıyordu onu.

Acılı öyküsünün doktorun üzerinde bıraktığı etkiyi, dile getirdiği her ayrıntıyla ilgili doktoran vardı katı yargıları hiç mi hiç algılamıyordu. Coşkuyla sürdürüyordu anlatmayı. "Utanmam gerek, sanırım," dedi. Ada ile Freddie'nin sofrada okumalarına izin verdiğinden söz etmişti az önce, neredeyse evde bulunan hangi kitabı açsan içinden ekmek kırıntıları çıkacağından. "Bazen de onları fareler yiyor: kitapları!"

"Utanmayla ilgisi yok," dedi doktor Georgia'ya. Bu kavramı baştan savmak istercesine elini şöyle bir havada sallayınca, genç kadın doktorun ellerinin ne kadar narin olduklarını görecekti. Kendininkilerden daha güzel olduklarını geçirdi içinden, tırnakları kemirilmiş kendi parmaklarına bakarken.

Doktor Georgia'nın babasını hiç sevmezdi. Fanny'nin hastalığı sırasında yapılan -ve yapılmayan- düzenlemelere şaşakaîmişü: yatalak birinin ev işlerinden sorumlu olması, çocukların geceleri onunla tek başlarına bırakılmaları. Hastası anlattıkça notlar alırken, kurtarma kavramı çoktan aklına gelip takılmıştı: Karşısında oturan

genç kadın gerçekten hasta olmasa da onu içinde bulunduğu ağır koşulların gereğinden kurtarmak istiyordu. Kendini beğenmiş, sık bir adam olan babasının, kızın gençliğini ve sağlığını çalmasına son vermek için ne yapılabileceğini düşünmeye başlamıştı bile.

Kız etkilenmiş, doktorun ilgisi, soru sorarken sevecen, tatlı bakışlarını ondan ayırmayarak takındığı kibar tavrı karşısında heyecanlanmıştı. Sıradan yaşantısının her ince ayrıntısı doktorun tek ilgi alamamış gibi o konuşurken not alması bile ürpermesine yetmişti. Endişe! Hiç de alışık olmadığı bir duyguydu. İksir gibi tepesinden aşağı döküldüğünü hissediyordu. Bu sağanağın altında şöyle bir dönendi. Doktora, anlatacaklarından fazlasını anlattı, kimseye anlatmayacaklarını, Bili March'a bile; evde olup bitenlerin gerçek yüzünü, yalnız, onurlu yaşantısını.

Derken soyunma faslı girdi devreye. Georgia için zordu elbet, ancak görüldüğü başka doktorların önünde soyunmasından daha güç değildi. Hepsi erkekti ne de olsa. Ah, ne de yakışıklıydı. Kendisine sevecen dokunuşlarla değmesine bayılacaktı. Oysa ona göre yaşlıydı. Otuz dokuz yaşındaydı, kendisiye daha on dokuz.

Beyaz pamuklu jüponu ve kombinezonuyla muayene masasına oturdu, doktor söyleyince kalın askılarını omuzlarından aşağı sarkıttı, kollarını ileri uzattı. Kombinezon belindeydi, omuzları öne doğru bükük duruyordu, göğüslerini saklamaya çalışırcasma. Evet, memelerini gizlemeye çalışıyordu.

Bunları yaparken doktorun arkası dönüktü. Kıza doğru dönerken stetoskopu havada tutmuş bekliyordu. Göz göze gelmedi onunla.

Doktor açısından soluk kesici bir duraklayıştı bu an, kıza duygularının ayırdına vardığı andı. Yaklaşık dört yıl önce yaz akşamları, kızın evine her gittiğinde, onu tarlalarda dikilirken ve güneş arkasından vururken gördüğünde, kızın uzakça durup kendisini izlediğini bildiğinde duyduklarının aynısıydı hatta. Umudunu ona bağlamıştı Georgia, hissederdi doktor bunu, ancak elinden

bir şey gelmemişti. Şimdi daha çekici buluyordu Geor-gia'yı: soluk yüzü, solgun teniyle. Hele meme uçları ve burun deliklerinin pembemsi rengi, memelerinden geçen damarların mavi izi, bükülmüş akça omuzlarının pürüzsüz parlaklığı, topladığı kumral saçlarının aşağı sarkan lüleleri, atkuyruğundan çıkıp ensesinde sallanan saçları. Stetoskopu kaldırdı. Kızın alev alev yanan tenine dokundurdu.

Sessizce muayene etti, ağırbaşlılıkla, gözlerini ondan kaçırmaya özen göstererek. Derin soluk alması istenince, denileni yaptı Georgia. Oksürdü. Göğüs kafesinden tok sesler çıkan soğuk, kuru parmaklarını hissetti doktorun.

Muayenesi bitince uzaklaşıp odanın karşı köşesine yürüyen doktor tüberkülin testi yaptırması gerektiğini söyledi, mikrop kapmışa benziyordu. Georgia giyinmişti, doktoru dinlerken elini göğsüne götürdü. Onun parmaklarının değdiği yerlere. Adam meşe dosya dolabına dayanmış kızın eline bakıyordu, işten nasırlaşmış olsa da hâlâ tazeydiler. Memelerini düşünüyordu, onların altındaki akciğerlerini. Georgia, testi yaptıracağını belirtti, umursamaz, korkusuz bir sesle, ancak duyduğu kanını dondurmuştu.

Doktor konuşurken, o, kazınacak kolunu çıkarmak için gömlek manşetlerinin düğmelerini açıyordu. Test sonucunu öğrenmek için üç gün sonra yeniden gelmesi gerekecekti. Cumartesi. O gün onu kasabaya getirecek kim vardı peki?

Babam, diye yanıtladı Georgia.

Her ne kadar Dr. Holbrooke'un kazıdığı yerin kabarmaya başlamasının ne anlama geldiğini bilse de içinden yanılmış olmayı diliyordu, keşke yeterince kızarmış olmasa, önemli bir şeyin göstergesi olacak kadar kızarma-mış olsa. Cumartesi günü koluna bakan Dr. Holbrooke'un düşünceli yüz ifadesini görünce, böyle bir umut beslemekle ne kadar yanıldığını anladı.

Sonrası çok hızlı geliyecekti Georgia için. Doktor onun artık evde kalamayacağını, dinlenmesi gerektiğini açıklıyordu babasına, hastalığa karşı direnmek için güç toplamalıydı. Başka testler de vardı yapılacak: florosko-pik testler, tükürük testi. Muayenehaneden çıkınca dosdoğru sanatoryuma gitmesini söyledi.

"Yo, hayır, bugün olmaz!" diye karşı çıktı Georgia. Yardım eder umuduyla babasına döndü, ancak aradığı desteği bulamadı. Babasının geniş, çocuksu yüzüne acı yayılmıştı çoktan, gözleri bir noktaya dikiliydi, onu görmüyordu bile.

Georgia yalvaran bakışlarını doktora çevirdi gülümseyerek. "Bugün gidemem ki."

"Neden gidemeyesin?" diye karşılık verdi doktor, aynı gülümsemeyle.

Neden mi? Çünkü yapılacak çok iş vardı. Arkasından yapacağı işleri sıraladı: önlükleri onarmak, halıları dövmek, ertesi akşam için pazar günü yemeğini hazırlamak, o gün öğleden sonra doktordan çıkınca alışverişe gitmek. Ancak anlatırken yapılacaklar gözünde canlanınca, farkına varmadan kendisini içine sürükleyen birer sessiz filmde başka bir şey olmadıkları dank etti kafasına: tek başına geçen uzun hoş gecelerde, Ada ile paylaştığı yatak odasının havası, lamba ışığında görünüşü, yalnızlığının başıboşluğu, cuma gecesine şen şakrak hazırlanması, babası arabayı sundurmaya çekerken motordan çıkan homurtu. Bunların tekini bile bırakabilir miydi? Bırakıp nasıl giderdi? Olamazdı işte, bugün olmazdı o kadar.

Görevlerini sayıp dökmesi bittiğinde doktor gülün-süyordu. "Anlaman gerek," dedi, "bütün bunlar yüzünden gitmen gerekiyor işte."

Bütün her şeyi ayarlamıştı. Test sonucu bunu gerektirir de babası karşı çıkarsa diye önlem almak için öyle yapmıştı. Gitmesi gerektiğini söylemeye hazırlamıştı kendini, oldubittiye getirecekti gerekirse.

Ne var ki babası her şeyin bu kadar kolay, bu kadar çabuk yoluna girmesini sessizce kabullendi. Kızma dön-

dü ve yumuşak bir sesle diretti: Gitmesi gerekliydi, düşünülecek ya da tartışılacak bir konu değildi bu. Herkesin iyiliği için öyle gerekiyordu.

Holbrooke baba-kızın konuşmasını izliyordu. Adamın geniş, dolgun yüzündeki bütün rahatlık ve neşe sili-nivermişti. Gerilmişti doğrusu. Kam çekilmişti. Doktor bir an için adamın yitirdiklerini getirdi gözünün önüne, içine düşen korkuyu tahmin edebiliyordu. Açması biriydi.

Georgia'mn sanatoryumda çekilmiş birkaç fotoğrafı var yalnızca, arkadaşları çekmiş sanırım, belki de onu görmeye gittiklerinde Ada ya da babası; sonra da, orada kalışının son günlerinde evlendiği adam - doktor. Dr. Holbrooke. Yani dedem. Bu fotoğraflarla daha önceki yaşantısında çekilenler arasındaki fark büyük. Eskiden uzun elbiseler giyermiş, yazın beyaz, kışın koyu renk ya da pastel rengi, pileli ya da çizgili giysiler. Saçlarını ortadan ikiye ayırır ya da örerek arkaya toplamış, bazen de ensede topuz yapar, uzun bir kurdeleyle bağlanmış. Işıl ıslı yayılan dolu dolu bir gülümsemesi varmış, çocuksu bir gülümseme.

Sanatoryumda yeniden doğmuş. Bu arada kadınların görünüşleriyle davranışları da değişmişti, ulusal masumiyet olarak adlandırılacak bir olgu sona ermişti; savaştan sonra herkes yeni doğan dünyaya doğru yol alıyordu. Ancak anneannem değişimi isteyerek kucaklamış, onu seçmiş. Sanatoryumdaki fotoğraflarında saçlarının kesildiği, yüzünden aşağı lülelerin sarktığı görülür. Sanatoryumun taraçasmda güneşin altında otura otura saçlarının rengi açıldığından, fotoğraflarda sarışın bir kadın görürsünüz ansızın. Üzerinde dizaltına gelen dar etekler, uzun, bol süveterler. Boynunda gelişigüzel bağladığı eşarplar. Böyle fotoğrafların çoğunda kahkaha atar, objektifle flört ettiği bellidir. Bakışları daha sonraki yaşantısında gördüklerimle aynı: Kendine güvenen, ölçülü, kendine yeten birini yansıtır.

Oysa aksini söylerdi. Kedi gibi öfkeli, duygularını sürekli baskı altında tutmaktan keçileri kaçırarak gibi olduğunu anlatırdı. "Biraz deliydim sanırım," demişti bir gün bana. "Hepimiz öyleyiz. Elbette herkes âşık, ölmek üzere olanlar bile. Tuhaf ama, ihtiyar diye gördüğümüz hastalardan bazıları bile romantik ilişkiler yaşadılar. *Romantik aşk*." Bu iki sözcük garip bir havada dökülmüştü dudaklarından. Sonra gülümsemişti, buruk bir gülümseme gibi gelmişti bana. "Günden güne sağ kalmayı başarmanın bir yolu vardı."

Sanatoryumda kalışı, bize anlattıkları uzun bir deniz yolculuğu gibi gelirdi eskiden bana - daha büyük dünyanın içinde zoraki yaşanan küçük özel dünyalar değil mi hem ikisi de. Kendi yaşantınızda dönüp yüzüne bile bakmayacağınız kimselerin büyük önem kazanması.

O da bunu yaşamıştı işte, yaşadıkları kendi yaşamı değil gibi gelmişti ona. Üstelik eski yaşantısını çağrıştıracak hiçbir şey götürmemiş yanında, göz açıp kapayıncaya kadar sanatoryuma yatırmış. Ada'yla babası ancak üçüncü gün onun için toparladıkları birkaç kutu dolusu eşya getirmişler gelirken. Neler yokmuş ki içinde: anneannesinin kendi elleriyle diktği evdeki yorganı, Ada'mn her birini katlayıp özenle yün bir şala sardığı bir ay yetecek kadar temiz giyecek, bir-iki elbise, birkaç süveter, yığınla iç çamaşırı. Anne kucağında üç aylıkken çekilmiş fotoğrafını da unutmamışlar, hani annesinin, kendi deyişle, 'domuz gibi' olduğu günlerde çekilen. Ada'nın yaptığı kurabiyeler de varmış, bir de son yılına geldiği dört yıllık günlüğü.

Georgia günlüğüne çok bağlıymış, sanatoryuma ilk yattığı ve yazmasına izin verilmeyen günlerde boş kalan sayfaları her açtığında içi sızlarmış. Ancak bir aylık aradan sonra kalemi oynatabilmiş sayfalarda:

14 Nisan. Güzel bir gün, ama biraz soğuk. Haberler: Hastayım, doktor öyle diyor, iyileşene dek burada, Bryce Sanatoryumu'nda kalmam gerek. Ada'yla Fred'i merak ediyorum, babam kaygılanmamamı söylüyor, belki benim ye-

rimi alacak sevimli bir dul bayanla evlenirmiş, ha-ha! İlk günlerde ağlıyordum, sonradan Ada eşyalarını getirince sıkıntım biraz dağıldı. Gene de başından beri üzüntülü-yüm.

Üç yıl önce aynı gün:

Güzel bir gün. Okuldan sonra sebze bahçesindeki otları yoldum, toprağı çapaladım. Babam cuma günü dönerken tohum getirecek, hazırlamam iyi oldu. Annem kötü bir gece geçirdi. Bayan Beston akşam yemeği için İspanyol pilavı yapmış. Fred yemez ki.

İki yıl önce:

Mevsimsiz bir sıcak var. Okulda öğle yemeğini bahçede yedik, ama paltolarımızı çıkarmadık, John Mitchell yanımda oturuyordu, birlikte bisikletle dolaşalım mı, diye sordu. Annemin eski bir elbisesini Ada için kısaltıyorum ~ sütlü kahverengi bu kışlık elbiseyi özel günlerde giyerdi annem. Ada önce istemediğini söyledi, ancak ne kadar hoş olacağını görünce fikri değişti.

Geçen yıl:

Kapalı bir hava, kasvetli, sanki kış havası. Winnie nişanlandığını söyledi! Harold ile elbette. Daha kimse bilmiyor. Güzün evleneceklermiş, Harold savaşıma gitmezse eğer - hoş, o zamana dek savaş biter, bütün delikanlılarımız geri gelir. Benden baş nedime olmamı istedi. Seve seve dedim. Her şeyi çoktan kararlaştırmış. Hepimiz yeşil tafta giyecekmişiz. En sevdiğim renk değil ama olsun, onun adına seviniyorum.

Georgia'nın sanatoryumdan taburcu olmasının hemen ertesinde babası yeniden evlenmiş - anlaşılan şaka olsun diye sözünü ettiği dul bayan meğer gerçekmiş. Ondan yaklaşık üç ay sonra da, Georgia dedemle nişanlanmış; söylentilere yol açacak kadar kısa süren nişanlılık döneminin ardından evlenmişler. Bu anlatılanlara bakınca kendini yineleyen bir yaşantı seçtiğini düşünebi-

lir, bir kez daha kendinden yaşlı birine kendini adadığı kanısına varabilirsiniz. Oysa anımsadığım kadarıyla aralarındaki ilişkinin böyle bir yanı yoktu.

Küçük bir kızken dedem bana çok yaşlı gelirdi; yetmişini aşmıştı o zamanlar. Buna karşın ailenin bakımını üstlenen de ondan başkası değildi: Anneannemin üzerine titrer, gözünün içine bakardı. Sanki kolayca incinebilecek narin bir goncaydı karısı. Tuhaf gelirdi bana. Çünkü anneannem -tanıyan herkes öyle derdi- diğer kadınlar arasında en fıldır fıldır, en şen şakrak, en çevik olanıydı. Kırılğan görünense, dedemdi: zayıf ve titrek.

Beyaz saçlı, uzun boylu bir adamdı dedem. Yürürken kalçadan yukarısı hafifçe öne bükülürdü, kaskatı yürürdü. Bir iş yapmak üzere kollarını kaldırdığı anda elleri titrer, ancak daha sonra hiç kıvıldamaz, kararlılıkla iş görürdü. Akşamlarını okuyarak geçirirdi, bazen Hardy ya da George Eliot, arada sırada Raymond Chandler, en çok da Dickens. Bir an gelir soluk alıp verişleri ağırlaşır, kitap ellerinden kayar gider, başı öne düşerdi. "Tatlım, dedeni bir dürtsene," derdi anneannem ev işlerinden birini yapmak üzere salondan geçerken. "Yatağa gitmek için daha çok erken, baksana kendini yatakta sanıyor."

Biz de ağabeyimle birlikte usulca yanma gider, uyandırana kadar omzunu sarsardık korka korka.

"Oh, teşekkür ederim, şekerim..." diyerek yerdeki kitabını alırdı yeniden eline.

Anneannemin çevresinde dolanan, ona dinlenmesi gerektiğini anımsatan oydu. "Çocuklar anneannenizin güzellik uyku zamanı," diye hep aynı sözcükleri kullanarak anneanneme dinlenme fırsatı vermek için bizi dışarı çıkaran, gezmeye götüren de.

O dönemde onlarla, evlilikleriyle ilgili ne bilebilirdim? İhtiyar anneannemle çok ihtiyar dedem. Yalnızca bana göstermek istediklerini, elâleme göstermeyi seçtiklerini görüyordum. Tıpkı bu konuya gösterdikleri özen kadar ne giydikleri konusunda da özenliydi - her günkü *giyimleri* konusunda. Emekli olduktan uzun yıllar sonra bile dedemin her sabah kalkıp ceket giyip boyun-

bağı takması önemliydi, sanırım. Anneannemin de bir elbisenin - ya da etek ve bluzun altına çoraplarını giymesi, ayağına da alçak ökçeli ayakkabılar geçirmesi. Hem de her doğan gün. (Asla külotlu çorap giymezdi, jartiyere takılanlardan kullandı hep. Arada bir biraz tuhaf otursa, eteğinin altındaki bütün düzeneği çıkardı ortaya, yaz aylarında çamaşır ipine asılı görürdünüz onları, her zaman ağırbaşlı, her zaman pırıl pırıl beyazdılar, saçma sapan, cicili bicili renklere hiç bürünmedi. Rüzgârda gülünç görünürlerdi gözüme, coşkuyla, sevişircesine oynastıklarını dfişünürdüm hep.)

Düşünüyorum da, anneannemle dedem için dış görünüş, yüzey çok önemliydi, çünkü orada yaşarlardı. Çoğunlukla. Çünkü bana öyle gelirdi ki -hâlâ da aynı kanıdayım- yaşamlarını sorgulama, karanlıkta kalan ya da güç gelen konuları deşme alışkanlıkları yoktu. Birlikte günlerinin nasıl geçeceği başından belliydi, daha yataktan kalktıkları an her şey saat gibi tıkrır tıkrır işlerdi. Anneannem zengin bir kahvaltı sofrası hazırlardı her sabah: taze sıkılmış portakal suyu - konsantresi çıktıktan sonra ona döndü ya neyse-, domuz pastırmalı yumurta, üstüne akçaağaç şurubu döktüğü pankekler ya da bisküvi hamurundan tatlı çörek. Mutfakta dolaşması tıpkı yaşantısında olduğu gibiydi, sinekkuşundan farksızdı: Bir o yana bir bu yana koşturur, kendini tümüyle orada yapacağı işe kaptırırdı. Derken öbür yana seğirtir, bu kez de sonraki işine verirdi tüm ilgisini.

Bütün bu süre boyunca tatlı tatlı mırıldanırdı havadan sudan, dünyaya sıcak bir merhaba deme yoluydu bu bir anlamda. Oh! Aklına geliverirdi birden: Gülünç bir düş görmüştü gece uykusuna, başka düş gören var mıydı? Bu arada, kaç pan-kek istersin, Lawrence? John? Cath? Şuraya bakın, Lawrence dedesinden çekinmesin, daha çok yiyebilir elbet, birkaç tane daha. Sonra rüyasına gelirdi sıra, aklında doğru kalmışsa, insanın başına gelen şu güç durumlardan biriyle karşılaşmıştı - herkesin başına gelirdi hani, kendinizi gecelikle kasabadaki

kavşakta bulurdunuz. İrkilerek uyanmıştı, utancından kıpkırmızıydı.

"Hangi gecelik vardı üstünde?" diye sordu dedem.

"Neden? Ne fark eder ki?"

"Benim için fark eder."

Anneannem kahkahalarını koyvermişti, biz de arkasından, nedenini bilmiyorduk oysa. "Utanmıyor musun!" diye azarlayarak tabağına bir öbek pan-kek aktarıırken dedemin omzuna dokunmuştu hafifçe.

Evimizde bundan daha karanlık olaylar da yaşanırdı ve dedemlerin evinde yaşanan, anneannemin işten başını kaldıramayacak kadar yoğun olduğu anlarda bile eksik etmediği o ortamın ışığını, havasını, oyun anlayışını sindirmek benimle Lawrence için büyük bir zevkti. Bazen ikisi arasındaki suskunluğun ölçüsünü anlamaz-sak, anneannemin dedeme karşı sabrının ansızın taşıtığını ya da arada sırada gözümüze çarpan sert bakışları görmezlikten gelmek istesek, bizi kim suçlayabilirdi? Yaşamlarını mükemmel diye görmek için her nedenimiz vardı, güvenli bir limana sığınmış gibiydik. Bizim için öyleydi.

"Ah, şu deden yok mu!" derdi anneannem. "En büyük ideali beni bir kaleye kapatmaktı, hendekle çevrili bir kaleye - hendeğin adı da tüberkülozdu, anla-, üstelik aradaki köprüyü geçecek tek kişi de kendisiydi. İşte! O kadar bilirdi!"

Hep birlikte gülerdik, dedem de katılırdı bize.

Ancak çok sonraları oturup düşünmüştüm, '*Neyi o kadar bilirdi?*' diye.

Beş

Kuşkusuz gözümde büyüttmüştüm onları. Başlarından geçen öyküden parçalar alıp büyük ve karmaşık bir aşk hikâyesi yarattım, anneannemin masalcı sesiyle uyumlu derin ve sağlam bir sadakatin, bağlılığın öyküsü belirdi kafamda. Benim gibi büyüyen biri neden böyle bir hikâyeye inanmak istemesin? Yıllar geçip yaşantım yetişkinlere özgü çetrefillerle örülünce de o görüşümü gözden geçirmedim. Tersine daha da büyüdüler gözümde. Öyle istiyordum. Kendi yolumu çizirken vardığım dünyadan daha basit, daha temiz, daha güzel olduğu bir dünyaydı istediğim.

Arada sırada ilk kocam Peter'dan haberler ya kulağıma gelir ya da bir yerlerde okurum. Bir zamanlar siyasal eylemci olarak tanınmış biriydi; şimdi bile ortaya çıktığı oluyor, kendini gömdüğü yerden çıkarak ününün doruğunda olduğu eski günlerle ilgili yorumlar yapıyor. Bir gün televizyonda o günleri anlatan bir belgesel izlerken, karşıma çıkıverdi, hem genç, hem de yaşlı haliyle. Genç olarak daha çok anımsıyordum onu, o zamanlar tanıdığımız herkese, hatta bizlere bile bulaşan o saçma sapan giyimiyle, saçları, giysileri, konuşma tarzıyla eski fotoğraflara ya da filmlere baktıgrauzdaki gibiydi. Belleğimde böyle yer etmesi söz konusu değil elbette. Anılarımda, olduğumuz gibiyiz hâlâ, genç, güzel ve ateşli. Oy-

sa çekilen filmlerde, dönemin gülünç, giysileri var üzerimizde: tüylü, acayip desenli, özellikle tüyleri dökülmüş, yıpratılmış; hippice. Bu alaysılama çağıyla dalga geçmeye gelmişiz gibi konuşuyoruz.

O belgeseli izlerken Peter ile dalga geçmeyecektim. O dönemde bütün söylediklerine - yaşam üzerine, devlet üzerine, Vietnam üzerine anlattıklarına inanmıştım.

Yaşlı hali afallatıcıydı. Üzüntülü görünüyor. Mahzun, narin çizgileri gevşemiş, kalınlaşmış. Saçları geriye yapışık. Islaklar sanki. Gözünde çerçevesiz gözlük. Sözünü ettiğim, belgeselde Jerry'nin, Abbie'nin ve Rap'in yazgısını anlatıyordu. Siyasal yanıtlarla hayal kırıklığım, kendini gerçekleştirmenin ve düşünceli yaşamının önemini vurguluyordu.

Saçmaladığını söylemek istemiyorum. Bana göre saçmalamıyordu. Yitmiş biri izlenimi veriyordu daha çok. Yıkılmış görünüyor. Geçen onca zamanda yaşadıkları çökertmişti onu.

Ayrıldığımız günlerde onu çökerttiğimi söylerdi.

Fiona'yı yeni doğurmuştum. Süt verme, uyuma ve bebek bakımı arasında şaşkın günler geçiriyordum. Apı-şaram şışmış, yara olmuştu. Vücudum irileşmiş, pelte gibi yayılmıştı. Hantal ve sarkık karnımla hâlâ gebeydim sanki. Tek yakındığı bunlar da değildi. Evle ilgilenişim, daha doğrusu ilgilenmeyisin! onu rahatsız ediyordu. Peter, her tuvalete gidişinde suya bastırılmış kirli bebek bezleriyle karşılaşır. Mutfakta bir paket unu yere dökmüş olurdum, üstelik temizlemem üç günümü alırdı, bu üç gün boyunca da öbür iki çocuğum, kum. havuzunda oynar gibi un yığını içinde oynarlardı, sanki kendilerine oyun bahçesi hazırlanmışçasına. Evin her yanına unlu yollar uzanır, eşyaların üzerinde minik beyaz el izleri buluşurdu. Ben aldırılmazdım, ama Peter'a göre bağışlanamaz bir durumdu bu.

Pek bir şeyi umursamazdım doğrusu, günü geçirmekten başka. Eve günlerce kahve almaz, çocuklara hazırladığım kolay yiyeceklerden başka yemek yapmass-

dim: fıstık ezmesi ve reçel sürülmüş ekmek, peynirli makarna. Çocuklardan, biri oturma odasının duvarlarına ispirotolu kalemle yazılar doldurdu. Aldırılmazdım. Peter, benimle yaşamının zombi gibi yaşamaktan farksız olduğunu söylüyordu.

Korkunç ölçüde aldatılmış hissediyordum kendimi. İlk iki doğumda yaptıklarını unutmuş görünüyordu; her ikisinde de benimle birlikte zombi olmuştu. Geceleri uyanır, bebeğin - Karen ya da Jeff in- altını değiştirir, emzireyim diye yanıma getirirdi. Uykuya dalmadan dertleşirdik bazen. Bebek meme emerken birbirimize yaslanıp uyuduğumuz da olurdu. Sabahları hep birlikte yatakta ederdik kahvaltıyı. Tüm bunları evliliğimizin en mutlu günleri olarak anımsıyorum.

Arada geçen zamanda o sabrından hiç iz kalmamıştı. Orta batıdaki doktora sonrası görevi bitince yeniden Ca-lifornia'ya taşınmıştık. San Francisco'daki hocasına kendini kanıtlamak için yanıp tutuşuyordu. Bunun üstüne Fiona'nın doğması fazla geldi Peter'a. Dönem sonuna dek bir ay daha okula gidecekti, işlerin en yoğun olduğu bu ayda okunacak onca kâğıt, hazırlanacak onca sınav sorusu, dönem sonu konferansları, sonbahar için planlar vardı. İyi ve ilginç yaşantısını bozduğumuz düşüncesine kapılıp benden ve çocuklardan gözle görünecek kadar uzaklaştı böylece.

İşte bu noktada her şey bitiverdi.

Güneşli bir öğleden sonrası çocukları evin yakınındaki yokuşun aşağısındaki parka götürmeyi kararlaştırdım. Suçluluk duygusuna kapılmamın payı büyüktü bu kararımda: Gün boyu üç kez uykuya yatmış, öğünlerde karınlarını yemek yerine mısır gevreğiyle doyurmuştum,, ayrıca saatlerdir birbirleriyle dalaşıp kavga ediyorlardı. Pekâlâ, dedim, üçünü birden yanıma çağırıp. Planımız şu. Gezmeye gidiyoruz. Yürüyüş *yapalım* biraz.

Ayakkabıları bulup çıkardım. Biraz zamanımı aldı elbet. Düşünceli davranarak -nasıl da düşünceli davrandığının farkındaydım- Fiona'ya fanila ve minik bir şapka giydirdim. Arabasını öndeki basamaklardan aşağı

tangır tungur indirdikten sonra parlak ikinci güneşi altında hep birlikte yola koyulduk.

Çocuklar tutsaklıktan kurtulmuşçasma taşkın davranışlar gösteriyorlardı. Belki biraz da heyecandan -çünkü oyun bahçesinin yanına gelen arabadan onlara dondurma almıştım. Sonra birer tane daha aldım, böylece akşam yemeğini meyve ve sütle geçiştirebilecektim. Elleri, yüzleri yapış yapış, kan ter içinde koşuşturup kumda yuvarlandılar. Eve doğru yollandığımızda saatin kaç olduğundan haberim yoktu -saatimi takmamıştım-ancak parktaki öteki çocuklarla annelerin çoğu çoktan gitmişlerdi, ayrıca dönüş yolunda kaldırımdaki gölgele-rimizin uzadığı dikkatimi çekmişti.

Bebek uykuya dalmıştı, ama öbür diğer ikisi mızımız-ılanıp hırçınlaşmaya başladı. Holde kavgaya tutuştular, birbirlerinin saçlarını çekiyor, birbirlerine tekme atıyorlardı. Kucağımda bebekle çömelip onları ayırmaya, kimi tutarsam kolundan çekmeye çalışıyordum. Jeff in parmaklarının arasında sımsıkı tuttuğu metal bir kibrit kutusu vardı. Onu bırakmadan yüzüme bir yumruk savurdu, ağzıma geldi. Can havliyle haykırdım, ansızın ikisi birden taş kesilip gözlerini bana diktiler. Dilime kan tadı geliyordu, derken ağzım, kanla doldu ve çenemden aşağı akmaya koyuldu. Bebeğin fanilasında kocaman bir kan lekesi belirdi önce, sonra üç oldu, onlar birleşip geniş bir leke oluşturdular. Karen ağlıyordu.

Bebek arabasından aldığım temiz bezi ağzıma dayadım. Çocuklara odalarına gitmelerini söylerken sesim duyulmayacak kadar tizdi. Korkudan hemen yaptılar dediğimi.

Bebeği yatağa yatırıp doğru banyoya koştum. Üst dudağım, boydan boya kesilmiş, şişmeye başlamıştı bile. Sabunla yıkadım. Üstüne havlu bastırdım. O sırada bebek mızırdanıp ağlamaya koyuldu. Gidip altındaki beze bakmak için eğildiğimde, üstüne başına damlayan kanlar her yanını kapladı. Havluyu ağzıma tıkaç yaparak giysilerini çıkardım. Yeniden giydirip sakinleştirdiğimde gene banyoya giderek Peter'ın kantaşlarmdan birini

' buldum. Sonunda kanamayı yavaşlatmayı başarmıştım, kalın bir sızıntı kalmıştı geriye.

Fiona'yı kucağıma alarak mutfığa gittim. Dolaptan biraz muz ve elma çıkardım. Çocukların odasına çıktım, Karen'm yastığına yaslanarak onlar meyvelerini yerken ben de bebeği emzirdim. Tatlı bir sesle şarkı söyledim onlara: 'Otobüsün Tekerleri'; 'Bir Keçi Aldım'; 'Bay Tavşan, Bay Tavşan'; 'Clementine'. Güneş ışığı yandan odaya vuruyordu, derken kızardı ve gözden kayboldu. Çocuklar birbirlerine sarılmış yatıyorlardı. Bebek meme emmeyi bırakmış, ağzı açık, gözleri uykudan kapanmak üzereydi. Bir an için kalkıp Jeff le Karen'ı küvete sokmayı düşündüm. Bir-iki dakika içinde tertemiz çizgili pijamalarını giydirebilirdim. Arkasından bir masal okur, üzerlerini örter, Peter eve gelmeden ortalığı biraz toparlardım.

Ansızın eşikte gölgesi belirdi, holün ışığı arkadan vuruyordu.

"Aman Tanrım!" dedi, üç adımda yanıma gelmiş, bebeği hızla kollarımdan almıştı. "*Ne boktan?..*"

Karen homurdanarak yan dönüp ellerini bacaklarının arasına sıkıştırdı. Bebek ağlamaya başlamıştı. "Şşşşt, şşşşt..." diyordum.

"Defol git buradan!" dedi. "Kalksana lanet olası!"

Bebek kucağında, holdeki lambanın altında duruyordu. Kızcağızın her yanı kan içindeydi. Korkunç görünüyordu, bunun farkmdaydım. Demek ki o kucağımda uyurken yaram yine kanamıştı. Fiona'nın yüzü gözü kan içindeydi. "Ondan değil," dedim, kir pas içinde uyuyan çocukların üzerine kapıyı kaparken.

"Bu ne biçim cehennem?" dedi. Kanın nereden geldiğini anlamaya çalışarak bebeği sertçe evirip çevirirken Fiona'dan boğuk çığlıklar yükseldi.

"Ver," onu yatıştırmak amacıyla babasının kollarından almaya çalıştım.

Dirseğiyle hızla itti beni, dengemi yitirip yere kapaklandım. Başım kapının pervazına çarptı; haykırdım. Donuk gözlerle bana bakıyordu, kan içinde kalmış şiş

dudağıma, önü açık bluzuma, süttten ağırlaşmış memelerime, kirden kapkara ayaklarıma. Bakışlarından, yaşandığını sandığı olayların olmuş olabileceğini düşündüğünü gördüm; bebeğe zarar vermiş olabildirdim, hem de çok, hem de farkına varmadan, belki de umursamadan.

Her şey nasıl da değişiyor? Sevdığın bir şeyden pekâlâ nefret edebiliyorsun. Onca sevgi tükeniyor demek! Her ne olursa olsun, Peter'da hiç kalmadığı kesindi. Hiçbirine dayanamıyordu artık, ne şaşkın halime, ne bayılmama, ne vücudumun yıpranmasına, ne de kendimi çocuklara vermeme. Sıramı savmışım besbelli. Califor-nia'ya taşındığımızdan bu yana bizi terk etmişti. Araba yoktu, dolayısıyla alışverişe gitmenin herhangi bir yolu da; hoş alışveriş yapacak para var mıydı sanki? Farkında mıydı bilmem, ancak bebek daha iki haftalık. Nasıl olur da ona vermezdim kendimi? Başka ne yapabileceğimi sanıyordu acaba?

Bir an geldi, "Bunların hiçbirini ben istemedim," deyiverdi, bu sözleri bana öyle saldırgan geldi ki! 'Bunlar' bizim çocuklarımızdı. Ona evden ayrılmasını söyledim. Gitmeden önce aynı şeyleri birkaç kez daha yaşadık. Dudağım yine kanadı. Bebeği bir daha emzirdim. Sonunda arabanın anahtarlarını alıp kapıya yöneldi.

"Arabayı bırak," dedim. Böyle demem her şeyin sona erdiğini anlamama yardım etti. Benim pratik yanımdı. Katılığım.

İrkilmişti.

"Üç çocuğum var. Alışverişe, doktorlara, sağa sola gitmem gerek. Arabayı burada bırakıyorsun."

"Aman Tanrım!" dedi. Gene de anahtarları elinden bırakıp öyle çıktı kapıdan. Anlaşılan geceyi geçirebileceği başka yerler vardı, oysa aynısı benim için söylenemezdi.

Hak yerini bulacaktı -ah, geç de olsa buldu-, onun için de zor geçecekti günler. Yaşamında ne varsa paramparça olmuştu. Savaş sona ermiş, Watergate davası sonuçlanmış, Nixon gitmiş, Saygon düşmüş ve utanç içinde terk edilmişti. Akademik siyasal bilimin şaşaalı gün-

leri bitmişti. Gençliği gitmişti elden. Görevinde kalmayı umut eden yardımcı profesördü artık, bir zamanlar öfkeyle baktığı küçük burjuva yaşantısını kaçırmak istemiyordu. Tutuklanmalar, dergi röportajları, kokteyl partiler, gece boyu strateji belirlemeler, televizyonda görünmeler, ünlüler ve düşmüşlere, kadınlara, uyuşturuculara, bedava yemeklere erişebilme olanaklarının hepsi çoktan tükenmişti, hepsi.

Tanıştığımızda bu yaşantıya daha yeni adım atıyordu, ben de yanındaki hayranı, uysal, seksi yoldaşıydım. Cicili bicili bilmiş kadın. Stokely Carmichael'ın sözlerine karşılık veren akıllı kızlardan biri. Kadınların hareketteki tek görevi yüzükoyun yatmaktır, dediğinde *kuşkusuz sırtüstü demek istedi* demiştik hep bir ağızdan. Bir anlık baskın çıkma coşkusuyla ne söylenenlerin anlamına ne de erkek arkadaşlarımızla sevgililerimizin bu sözleri nasıl anladıklarına dikkat etmiştik: Harika bir espriydi. Derken kahkahalar kesilmiş ve ben çocuklarla baş başa kalmıştım.

Peter gittikten sonraki birkaç hafta içinde anlaştık: Yazın doğuya gidecektim, o da Alabama Caddesi'nde kiraladığımız eve taşınacaktı. Sonbahara kadar kalacak başka bir yer bulacaktı kendine, ben de geri gelecektim, sonra da boşanma koşulları üzerine karar verecektik. Yaşım yirmi yedi, yaşamımın tükendiğini hissediyordum. Yıpranmıştım.

Altı günde Vermont'a vardık çocuklarla. Onların uyuduğu saatlerde gece bire, ikiye kadar araba kullanıyordum. Bir mola yerinde durup bebeği emzirdikten sonra ben de uyuyordum. Sabah gün ağarırken motoru çalıştırıp çocuklar uyanana dek birkaç saat yol alıyordum. Kahvaltı molası verip hep birlikte top oynuyor, uçurtma uçuruyor, sağı solu geziyorduk. Las Vegas'm içine dalıp Mesa Verde Ulusal Parkı'nı gördük, Chicago'da Bilim ve Endüstri Müzesi'ni gezdik, Indiana tepeciklerini dolaştık. Aylardır yaptıklarımdan çok daha fazlasını yaşadık çocuklarla. Mutluydular. Öğle yemeğinden sonra uyku-a daldıklarında yeniden geçiyordum direksiyonun başı-

na. Yol kıyısında bir yerde uzun bir piknik yapıyorduk günbatırına yakın, akşam bastırmadan önce de arabaya doluşuyorduk yeniden.

Çocukların ne kadar korktuğumu görmelerine izin vermedim; ben ne olacaktım? Onlar ne olacaktı? Korkumu kendime sakladım. Geceleri araba kullanırken bastırıyordu akın akın. Korkulu, saplantılı düşüncelerin art arda aklıma gelmesine göz yumuyordum. İş bulmam gerekecekti, peki ama ne yapabilirdim? Daktilo yazmasını bile bilmiyordum. Çocuklara kim bakacaktı? Giderlerimizi nasıl karşılayacaktık? Bana kim bakacaktı?

Haziranın ilk günleriydi, anneannemin evine gelmiştik işte. Akşam serinliğinde dışarı çıkıp karşıladı bizi, saçlarını ensede topuz yapmış, süveteriyle eteğinin üstüne önlük takmıştı, altında 'jartiyerli' çorapları ve alçak ökçeli ayakkabıları vardı. Ön kapının yanındaki leylak yeni çiçek açıyordu. Lavanta kokuyordu anneannem, belki de vanilya, her şey tertemiz, iç açıcıydı. Bana sarıldığında gözyaşlarını tutamadım.

Anneannemin yanında geçirdiğim son uzun dönemdi o yaz. Sürekli uyuma isteğimin sonunda bittiği, çocukların onun alışkanlıklarına kısa sürede ve kolayca uyum sağladıkları, *lütfe* ve *teşekkür ederim* demeyi, sofradan kalkarken tabaklarını mutfakta götürmeyi öğrendikleri yaz. Öğleden sonraları hepimizin birkaç saat şekerleme yaptığı, kalkınca mısır tarlasının arkasındaki gölete gidip suya girdiği, iribaş yakaladığı, benimkilerin öbür çocuklarla oynadığı günler. Akşam yemeklerinden sonra bebeği alıp bir saat yürüyüşe çıktığım, saçımı kestiğim, bisiklete bindiğim, kilo verdiğim, bebeğin geceleri deliksiz uykuya dalarak geçirmeye başladığı, evdeki lambaların akşam dokuzda söndüğü, güneşin ilk ışıklarıyla birlikte kahvaltı kokuları, Karen, Jeff ve anneannemin mutfaktan gelen cıvıltıları, bir de bebeğimin yatağımın bitişiğindeki beşiğinde tiz sesleri arasında uyandığım aylar, iyiydim artık. Bana ve bütün dünyaya yayılan hastalıktan kurtulmuştum. Dudağımdaki kesik derin

bir yaraya dönüştü önce, sonra kırmızı bir lekeye, ardından da bugün de taşıdığım beyaz ince bir çizgiye.

Güz gelince San Francisco'daki küçük evime döndüm. İlk birkaç yıl boyunca Peter arada sırada bize destek oldu. Lawrence da yardım etti. Ben de çalışma saatleri esnek olan kısa süreli bir dizi iş buldum. Çiçek bakıcılığı yaptım Barbara Botanik Evi için, Fiona sırtımdaki çantada San Francisco'nun bütün yeşillikli işyerlerini dolaşıp çiçekleri budadım, yapraklarını ıslattım, toprağını suladım, gübre verdim, mevsime hazırladım. Bir yemek şirketi için çalıştım, pişirdiğim '*dacquoise*' ve limonlu kekle belli bir müşteri kitlesi arasında ün saldı. Lise öğrencilerine dönem ödevleri ve üniversiteye başvuru tezleri konusunda destek olan bir dershanede iş buldum.

Frye Kızlar Okulu'ndaki geçici işi duymam da o dershanedeki öğrencilerden birinin velisi aracılığıyla olmuştu. Bir dönem boyunca yedek öğretmen olarak çalıştım, bir yıl sonra yer açılınca kadrolu öğretmenlik başvurum kabul edildi. Karen'la Jeff artık okula başlamış-ardı, Fiona da yuvaya gidiyordu, dolayısıyla sürekli çalışmam pek sorun yaratmadı. Birdenbire gerçek bir aylık kazancım olmuştu, kendimizi varlıklı hissediyorduk, i Aynı yıl ev sahibimiz o küçük evi satmaya karar verdi. Ön ödemeyi babamdan borç alarak yaptım, Lawrence ipotek için kefil oldu -o sıralarda Peter'la görüşmelerisiniz iyice seyreلميشتi- ve ev bizimdi artık.

Yaşamımın bu dönemini sevdiğimi söylemezsem :endime haksızlık etmiş olurum. Çocuklarımı delicesine seviyordum, ağızlarından çıkan her söze, fiziksel varlık--¹ arına hayrandım.: seslerine, bedenlerine, sözcükleri kullanışlarına, hareket etme biçimlerine, akıl yürütme yöntemlerine. Evi seviyordum. Benim olduğu için mutluydum. Günün sonunda eve dönmeye bayılıyor, duvarlarını boyamaktan, eşyaların yerlerini değiştirmekten hoşlanıyordum. İşimde severek çalışıyordum, bana kazan-ırdığı bağımsızlık duygusunu seviyordum. Başka hiçbir @yin pek önemi kalmamıştı, özellikle de erkeklerin. Dı-

şan çıktığım geceler yılda iki ya da üçü geçmiyordu. Bir-iki ilişkiye girecek gibi oldum -sonradan Boston'a taşınan Cari bunlardan biriydi- ama kısa sürdüler. Kendine yeten, mutlu yaşantıma girmiş parazite, karmaşaya benzettim onları.

Joe'yla tanışmamız dört yıl sonraydı. Karen on üçüne girmek üzereydi, müziğe yetenekli olduğunu keşfetmiştik. Param olduğu bir anda ona piyano almaya karar verdim; piyano çalışmak için her gün dersten sonra okulda kalıyordu o güne kadar.

Eagle and Sons¹ marka piyanolarda büyük indirim vardı. Girdiğimiz mağaza serin ve loştu; toz ve tahta kokuyordu. Aksanından Doğu Avrupa kökenli olduğuna anlaşılan yaşlıca bir adam duvar piyanolarının arka salonda bulunduğunu söyledi.

Karen piyanoların başına oturup onları denemeye koyuldu, o birbiri ardına kusursuz ve özenle müziğini çalarken, arkadaki bürodan yaşlı adamın birisiyle tartıştığı kulağıma çalındı - para konusunda tartışıyorlardı, borç alınan bir miktar para söz konusuydu. Tartıştığı *oğlu* olmalıydı. *Baba*, diyordu durmadan diğer erkek sesi. *Baba, sen daima; baba, sen asla.*

Karen gam yapıyordu. Kalın perdeden çaldı bir süre, sonra arpejlerde sesi yükseltti. Parmakları hızlıydı, hangi tuşa gideceklerini biliyorlardı, sanki doğduğundan beri bu işi yapmaktaydı, sanki tek görevi piyanoları değerlendirmektir. *Üff, buradaki çok korkunç.* Ben de etiketleri okumakla meşguldüm, bir yandan da içeridekilere kulak kabartmıştım. Fiona mağazanın ön salonundaki dev piyanoların tuşlarına rasgele dokunuyor, ünlü yapıtlardan parçalar çalıyordu (!) Karen, *"İhh, iğrenç!"* diye haykırdı. Oğul para istiyordu, para koymaya degecek bir yatırım yapacaktı. Baba bütün bu masalları daha önce de duymuştu, zaten verecek parası da yoktu. İşler iyi değildi. Şuraya bak, dedi. Kimse bir şey satın almıyor. Herkes ucuzluk peşinde. Peki ya ihtiyarlık günlerine ne demeli? Neyle geçinecekti?

¹ Eagle vs Oğullan.

Oğul hem yumuşak huyluydu hem de inatçı. O da aynı masalları duymuştu önceden. "Bak sana ne diyeceğim," dedi babasına. "Parayı ilk doğan çocuğuma harcayacağım."

"Çocuk mu?" diyen yaşlı adam ekledi: "Çocuğunun doğması için önce karın olması gerek."

Karen'm "Bu güzel," dediğini işittim o arada. "Fiyatı da yalnızca bin iki yüz dolar." Etkileyici bir akor basarak vereceği resital için ezbere bildiği Beethoven'in sonatına başladı, arkasından gelen tınlarla sürdürdü çalmasını. Taburelerden birine oturup dinlemeye koyuldum. Yaşlı adamla oğlu bir saniye içinde büronun kapısında beliriverdiler, müziğin etkisinde kalmışlardı. Oğul ihtiyarın arkasında duruyordu, uzun boyu, özenle bırakılmış siyah sakalı gözüme ilişti. Yanında babası ufak tefek ve porsumuş görünüyordu. Karen parçayı bitirince ısıklık eşliğinde alkışlayarak kutladı.

Joe buydu işte.

Karen bir an şaşırıp kaldı. Dinleyicileri olduğunun farkında değildi. Ancak hemen toparlanıp kendinden hiç beklenmeyecek bir davranışta bulundu, ayağa kalkarak selam verdi, yüzü ışıltılı parlıyordu. Mahcup sevinci nasıl da güzelleştirmişti onu birden. İleride Joe o ânın şakasını sık sık yapacaktı, ilk görüşte ona âşık olduğunu, bana olan aşkının daha sonradan başladığını söyleyecekti.

Joe hakkında neler anlatayım? Neden kurtulmam gerektiğinin bilincinde olmaksızın Joe'nun beni kurtardığını hissettiğimi mi? Ona güven duyduğumu mu? İkisi de doğrudu. Joe'yu kurtardığımı aklıma bile getirmemiştim. Ona nasıl güvenli ve rahatlatıcı bir paket sunduğumu hiç düşünmedim. Mutlu bir kadındım., evi olan bir kadın; sevimli, zeki çocukları, işi, geliri, dostları ve alışkanlıkları olan bir kadın.

Evimize taşındı. Evlendik. Eve bir oda daha ekledik, mimarın dilinde yatak odası, ebeveyn dairesi olmuştu. Joe yatırımından -Sonoma Vadisi'ndeki üzüm bağları-kazançlı çıkmıştı. Zamanı geldiğinde çocuklar üniversi-

teye gidebildiler, ben asla tek başıma üstesinden gelemedim bunun. Sonradan kentte bir lokanta işine girdi. Yemek yiyip şarap içmesini bilen kimselerle tanıştık. Evin mutfakını yenileyip akşam ziyafetleri, hafta sonlarında geç saatlere dek süren öğle yemekleri düzenlemeye başladık. Artık hiç boş zamanı yoktu Joe'nun. Onlarca arkadaşı olmuştu. Geceyi ne kadar sık dışarıda, kentin kuzey yakasında geçirdiği başlangıçta pek dikkatimi çekmemişti, bana ne kadar ilgisiz ve uzak kaldığı da.

Onunla tanışmıştım elbette, Edie'yle, boşandıktan sonra Joe'nun evlendiği kadınla. Bir arkadaşın evinde yenen akşam yemeği sırasında. Kocamın onu tavlamasını izlemiştim, beni de öyle tavlamaştı, her zaman işe yarayan öykülerini anlatarak. Annesiyle babasının ikinci Dünya Savaşı patlar patlamaz Polonya'dan Güney Amerika'ya kaçışlarının, tek kelime İngilizce bilmeden, beş parasız San Francisco'ya gelişlerinin, babasının elindeki tek varlığın piyano akort etmekte usta oluşunun öyküsünü. İlk dükkânını kiralamaya giderken çevirmenlik yapsın diye Joe'yu yanma almıştı.

"Anlaması çok zor," olmuştu Edie'nin yorumu. "Geçmişinden, tanıdık olan her şeyden tümüyle uzaklaşmak. Hele bir çocuğa ne ağır gelmiştir. Joe, yazık sana. Annesiyle babası için hep arada köprü olmak zorunda kalmış. Bir de şu sürgünde yaşamak duygusu,"

"Ah, Joe," demiştim ilgisizce. Aynı öyküyü o kadar sık dinlemiştim ki, üstelik Joe'nun babası ya da annesine nasıl acımasız davrandığını gözlerimle görmüştüm. Edie'ye anlattıklarıyla ilgili olarak - ona yaslanmalarını, İngilizce konuşurken bazen yanlış yapmalarını, sonsuza dek yitirdikleri şeyleri hiç dillerinden düşürmemelerini kınardı hep. "Joe her zaman sığınmacı kartını oynar," diye çıkıverdi ağzımdan. "Çoğu zaman da işe yaramıştır bu."

Sonradan o kadına âşık olduğunu, onunla birlikte olabilsin diye boşanmak istediğini anlatınca, o akşam yemeği gelmişti aklıma, dediklerimle dostlarımızı nasıl kahkahadan kırıp geçirdiğimi düşünmüştüm - çünkü

onlar da iyi tanırlardı Joe'yu, kimbilir Edie beni nasıl soğuk, sevimsiz, katı biri olarak görmüştü. Kuşkusuz Joe'yu nasıl gördüğünde de etkim olmuştu. Kendisi için önemli konularda kendisiyle dalga geçen bir kadınla evli bir erkek, başından geçenleri ve annesiyle babasının yaşantılarının anlamım, bu yeni dünyada yollarını bulmalarını, doğup büyüdüğü ve sıcak yurtları diye bildikleri ülkeden çok uzaklarda yaşamak zorunda kalmalarını alaya alan bir karısı olan adam.

O kadın ben değilim demek isterdim ona. Onun beni sevdiğinden daha çok ve daha uzun süreli sevmiştim Joe'yu. Babasıyla annesini sevmiştim, sürgünde geçirdikleri yaşantılarını nasıl biçimlendirdiklerine hayrandım. Babasının ölüm döşeğinde yatarken, bulunduğu yer ve zamanı şaşırıp doğduğu topraklarda olduğunu sanarak yalnız Eşkenazi dilini ve Lehçe'yi konuştuğu bitmek bilmeyen o uzun günlerde başucunda oturan bendim. Onun yaşadığı zaman ve yer kavramlarımdaki karmaşa tuhaf gelmemişti bana. Böyle olmalı, demek böyleyiz di-* ye düşünmüştüm. Geçtiğimiz bütün sınırları, yuva diye gördüğümüz yerlerin uzaklığını düşünmeye sevk etmişti beni. Amerika'da yaşayan kim yurdunda yaşıyordu ki?

Anneannemin yanında son kez kaldığım, Peter'dan ayrıldığım -ya da Peter'm beni terk ettiği- o yaz bir gece geç saatlere dek yan verandada oturmuştuk.

Yok, aslında pek geç sayılmazdı. Olsa olsa dokuz sularıydı. Aylardan ağustostu, hava dokuzda kararıyordu, ay çıkmış, dört bir yanı aydınlatıp her şeyi görünür kıl-;• mıştı.

Sıcaktan kavrulan tavan arasındaki odalarında çocukları yataklarına yatırmış, geri gelmiştim. Üzerlerine 'birer çarşaf örtmüş, ıslak saçlarının döküldüğü nemli ^kulaklarına birer öpücük kondurmuştum. Banyoda, sarı lambanın ışığı altında küveti yıkayıp temizlemiş, renkli iplastik oyuncakları sepete kaldırmıştım. ı Karanlıkta sallanan sandalyeye oturdum, yaşlı bir [kadın gibi, tıpkı anneannem gibi, gecenin seslerini dinle-

meye koyuldum, yalnız bu saatlerde şakıyan kuşları, böcekleri. Ansızın dönüşü düşünmeye başladım. Birkaç hafta içinde nasıl gidecektim geri, nasıl dönecektim eve? Çocuklarla tek başına yaşamak nasıl olacaktı acaba? Ev nasıl darmadağınktı kimbilir. Ocakta taşındığımızdan bu yana el sürülmemiş kutular vardı daha. Peter'ı yeniden görmek epeyce zor olacaktı. Bu sakinlikte, bu düzende, bu barış ortamında her şey nasıl da uzak görünüyordu.

İç çektim. "Yaşantım sana çok tuhaf geliyor olmalı," dedim anneanneme dönerek.

Bir süre yanıt vermeyip sessiz kaldı. "Ah, bilmem," dedi sonra. Sandalyesinde ileri geri biraz daha sallandı. Öyle ufak tefekti ki geriye giderken ayakları yerden kesiliyordu. "Doğrusunu istersen, herkesin yaşamı biraz tuhaftır, öyle değil mi? Açık konuşursan elbet."

"Bilmem, ben evliliğimden söz ediyordum. Yani üç çocuk, sonra boşanma. Seninle dedemin 3'aşadıklarına hiç uymuyor."

"Doğru, uymuyor."

Bu yanıt yeterli değildi benim için. Biraz daha deştim: "Sizlere çok... çok yabancı gelmiş olmalı. Ayrılmamız yani. Çok... Neyse işte. Yeni türedi bir karar mı desem? Çok modern? Kötü anlamda demek istiyorum."

Yeniden konuştuğunda sesi daha da yumuşaktı. "Eğer kastettiğin buysa, yeterince çaba göstermediğini düşünmüyorum, Cath."

"Sanırım onu kastediyorum."

Ay ışığında beyaz saçları gümüş gibi parlıyor, başının çevresinde belli belirsiz bir çember oluşturunuyordu. Gözlüğü gözünde değildi, bu ışık altında çok güzel görünüyordu, belki gençliğinde olduğundan daha güzel. Birkaç saniyelik suskunluktan sonra, "Dinle bak, senin sandığın kadar eski kafalı değilimdir belki," dedi.

"Değilsin galiba," dedim. O sırada caddeden gürültüyle geçen egzozu patlak otomobilin ardından hâlâ içinde çalınan müziğin sesi duyuluyordu.

"Sanatoryumda geçirdiğim günleri sana anlatmış mıydım hiç?" diye soruverdi ansızın, "Dedenle evlenmeden öncesini?"

"Birazını." Evet anlatmıştı. Ancak çocukken ailenizle ilgili anlatılanların yaşananlarla bire bir örtüşmesi gerekmez, çünkü büyükler eskiden dünyayı nasıl gördüklerini tam olarak açıklayamazlar. Bambaşkadır her şey. Farklı görünür. Küçüklüğümde çevremdeki yetişkinler öykülerini hiç esirgemezlerdi, özellikle de annean-ı nem, ona sorduğum her şeyi anlatırdı bana, daha bile fazlasını. Bu anlamda bilmem gereken pek bir şey kalmamıştı geriye. Öte yandan bilmekle anlamak arasındaki farkı unutmamak gerek.

Bildiklerim şunlardı: Anneannem tüberküloza yakalanmıştı. Bir süre sanatoryuma yatması gerekiyordu. Çocuk gözüyle benim için, 'suçiçeği çıkardı', 'kabakulak oldu' demekle eşanlamlıydı bu. Ölüm korkusunun, mikrop bulaştırma duygusunun ve tanıyla birlikte gelen incinmenin ne demek olduğunu nereden bileyim? Bütün aile —anneannem, onun babası, kız kardeşiyle küçük erkek kardeşi- yaşamlarının sonsuza dek değişmesini ve bu değişimin yarattığı gözle görünür utanç duygusunu yaşamış olmalı. İşte anneannemin o gece benden anlamamı istediği, buydu.

"Uzun sürmedi," diye başladı. "Altı aydan kısa sürmüştü, yanılmıyorsam. O günlerde sanatoryumlarda ortalama kalış süresi bu kadardı galiba. Sonradan anlaşıldığına göre, o kadar uzun kalmam gereksizdi belki." Sözcük *beki* olarak çıkmıştı ağzından. "Orada kalmam bile gerekemeyebilirmiş. Deden söyledi bunu. Çok sonra. Söylemek için beklemiş. Öyle kızdım ki yaptığına pişman oldu," diyerek "hah!" diye bağırды.

Yüzünü göremiyordum, karanlıkta başımı öbür yana çevirmişti. Bağırmasının altında herhangi bir sevinç belirtisi var mıydı çıkaramadım.

Anlatmayı sürdürmeden önce bir süre sustu. "Ama öyle olmuştu, kendimi ansızın orada buluvermiştim. Daha gencecik bir kızdım. Genç ve toy. İlk günlerde çok

mutsuздum." Sonra ilk kez o günkü duygularıyla ilgili içini döktü bana, hapse girmiş gibiydi, başkalarının kendisini soyup banyo yaptırmasına katlanmak, kıılmıdamadan yatmak zorunda kalmak, oraya yatışından sonraki üç hafta boyunca konuşma, okuma ya da yazma olanağı tanınmamasını kabullenmek, sıkı beslenme kurallarına uymak, utanç, yitmişlik, terk edilmişlik duygularını yaşamak korkunç gelmişti. Günlerce gözyaşı dökmüştü. "Kendimi nasıl pis hissediyordum bilemezsin. Yaşamımda o güne dek yapmaya çalıştığım her şeyde başarısızlığa uğradığımı düşünüyordum."

Ağlamasının kesilmesinin ve yeni yaşantısına adım atmasının ne uzun zaman aldığını anlattı. Bunun kendisi için nasıl önemli olmaya başladığını. "Olaylar böyle gelişti," dedi. Sesi değişmişti. "O sıralarda hepimize bir şeyler oluyordu. Dünyayı umursamaya başlıyorduk ve dünya tuhaf bir yerdi. Belki daha duyarlı ya da akıllı davranmalıydım, anlamam gerek, annemin ben daha çok gençken ölmesi nedeniyle yaşamda olup bitenlerle ilgili *daha* toy, *daha* az farkında olduğumu söylemeliyim. Tam tersine hızla büyüyip olgunlaştığımı sanabilirsin, doğru, bazı yönlerden olgunlaşmıştım. Bazı yönlerdense genç kalmamı sağlamıştı bu durum. Galiba belli bir yaşta durdum, kaldım. Duyarlı ya da akıllı değildim." Onaylamadığını gösterircesine başını salladı. Kaşları çatıktı. "Neyse, sanatoryuma gittiğimde öyle biriydim. Biraz salak ve toy. Ormanda bir kuzu, dediklerinden. Sanatoryum... neyse, çağın dışında kalmış bir yerdi, desem yanlış olmaz sanırım. Herkes kolundan tutulup getirilmişti, benim gibi, sen de bilirsin, sıradan yaşamlarından, yürüdükleri yoldan çıkarılıp oraya bırakılmışlardı. Galiba hepimiz bundan utanç duyuyorduk. Of! Üstelik çoğunun umudu kalmamıştı, hem de hiç. İşte - herhalde şöyle denir... yaşam konusunda hepimiz açgözlüydük, kaçırdıklarımız ya da kaçıracağlarımız ya da geride bıraktıklarımıza yanıyorduk. Belki hiç gidemeyecektik geri. Herkes korkunç düşüncelere kapılıyordu. Pervasız." Gülümsedi. "Bu da bizleri, senin diyeceğin gibi, *modern*

i kılmaktaydı. Çoğu âşık oldu. Herkes. Herkes romantik ilişkisini yaşadı." Ansızın acıyla konuşmaya başladı, epey şaşırılmışım, anlattıklarına değil, ses tonuna. Bunu sezmiş olmalı ki yeniden konuşmaya başladığında ses tonunu değiştirdi. Yumuşamıştı, cırcırböceklerinin durmak bilmeyen şakımaları arasında onu işitmek için öne doğru eğilmek zorunda kaldım. "Kepazelikler yapardık, inan bana."

Yanıt vermedim.

Yeniden konuşmaya başladığında, sesi daha yüksek ve daha doğal çıkıyordu, "iyileştiğinde -eğer iyileşirsen— döndüğün yaşam, sanatoryumda yaşadığından bambaşka bir yere gitmekti. Unutmak zorunda oldukların... ooh, saymakla bitmez. Eski kuralları, eski yol yordamla-[rı yeniden anımsamak. Kolay değil."

Sandalyesini öne doğru sallarken tatlı, dolu dolu gülümsemesiyle, "Sanki," diyerek sürdürdü konuşmasını, "sanki geleceğe ısınlanmış gibiydik, bildiğimiz tüm kurallar paramparça olmuştu. Ya da kökten değişmişti. Bir süre orada yaşamıştık. Sanırım alışmamıza yetecek kadar. Derken lanet bozuldu ve bütün o dünya yerle bir oldu, bize de eski yaşantılarımıza dönmenin bir yolunu bulmak kaldı.

"Çifte güçlkle karşı karşıydık, anlayacağın. Önce oraya gitmeye zorlanmıştık. Sonra, tam da oradaki ko-, şullara uyum sağlamışken, rahat etme umudu doğmuşken., gerisin geriye gönderildik. O duygu hep vardı içimde. Başka bir dünyada yaşadığım duygusu. Belki de yaşadığım birkaç yaşam daha vardı. Uzaklarda. Asla geri dönemeyeceğim bir yerlerde. Uzakta olmakla kalmayıp •ıartık var olmayan bir yerde. Böyle yaşamak." Sandalyesini sallamayı kesmişti bir süredir, sonra yeniden başladı ve ekledi: "İşte gördün."

Evet, görmüştüm. Bir bölümünü. Yeterliydi bu ka-ı darı. Yetmişti ki görmediklerimi sormaya gerek duymadım, ancak sormamı beklediğini, dahası istediğini anlamıştım. Ama yapmadım. Ne *romantik ilişki* ile ne demek istiyorsun diye sordum, ne de *kepazelikler* derken. O sıra-

da bunlarla ya da daha önceden Teyzem Rue'nun, Düşesin bana anneannemle ilgili aktardıklarıyla bağlantı kurmak aklıma gelmiş miydi, kuşkuluyum. Hayır, anneannemin bana sunduğu armağan o an için yeterliydi: yaptığı benimkilere koşut yanlışların, yaşadığı koşut kayıpların armağanı. Onun yaşadığı utancın benim üzerimdeki şifa veren etkisi. Benim ona verebileceğim armağanı düşünmemiştim, bana daha fazlasını anlatmasını istememiş, her şeyi sayıp dökmesine fırsat vermemiştim. Oracıkta, yanında oturup karanlık bahçede, yanıp sönerek kendi şarkılarını okuyan ateşböceklerinin eşliğinde ayın göğsüne doğru yükselmesini, giderek daha da beyaza bürünmesini izlemiştim.

Altı

Yargıydı. Ve yargı üzerlerine yapışmıştı, üstelik bu yargının işaretleri gözler önündeydi: Hemşirenin Ada ile Freddie'yi görmeye gelmesinin amacı çocuklara mikrop bulaşmadığını görmektir. Bayan Beston'a Geor-gia'nın dokunduğu her şeyi temizleme, kaynatma ya da yakma talimatı verildi. Komşuların ve kasabada yasala yan öbür insanların yargısı o evde uzun süredir bir şeylerin yolunda gitmediğiydi; daha anne hastalanmadan çok önce orada pek tuhaf şeyler olduğu konuşuluyordu t kasabada.

Herkesin anımsayıp birbirine anlattığı öyküler varmış. Dedikodular Ada'nın kulağına gelmiş; yüreği incinmiş ve Georgia'yı görmeye sanatoryuma ilk gittiğinde duyduklarını ona aktarmış. Böylece sevdiklerinden iyice koparıldığını hissetmiş Georgia. Kendi yaşamını hiçe saymak pahasına yaptıklarında başarısız olduğunu düşünmüş. Hastalanmış, ailesine gücenmiş.

Kendi başarısızlığı yüzünden, kendi başarısızlığı, - kendi başarısızlığı.

Sanatoryumda geçirdiği ilk haftalar önceden hiç tatmadığı kadar yoksun hissetmiş kendini Georgia. Yitirdiği her şey için gözyaşı dökmüş: yaşamı, onuru, bir gün-I den diğerine ayakta kalma nedenleri. Sonunda annesinin arkasından da ağlamış, annesinin hastalığına, annesinin ölümüne. Annem sağ olsaydı, bunların hiçbirini,

ama hiçbirini yaşamak zorunda kalmazdım diye sızlanmış hep. Ayda yalnızca bir kez gelip onu görmelerine izin verilen babasını, Ada'yla Freddie'yi özlediği için ağlamış. Arkadaşı olmadığı, yapayalnız kaldığı, ölecek diye korktuğu için akıtmış gözyaşlarını. Ya da yaşarsa, hiç evlenemeyeceği, çocuk doğurup olağan bir yaşantı kuramayacağı için. Ağlamış çünkü kurallara uygun yaşamak yabancıymış ona, oysa burada günün her saati ne yapacağı kurallara göre belirlenirmiş. İlk geldiğinde bütün giysilerini çıkarıp kükürtlü sabunla yıkanmasını söylemişler, doktora gitmeden yıkandığını, saçlarını bile yıkadığını ne kadar anlatmaya çalıştıysa da kulak asmamışlar. Ne olursa olsun *kurallar böyleymiş*. İlk birkaç hafta gece gündüz yataktan çıkmasına izin verilmemiş, banyoya gitmesine bile. Aşağılandığım hissetmiş yüreğinin ta derinlerinde, koğuşu onunla birlikte paylaşan diğer beş kadının yanında.

Üç hafta boyunca ne kitap okumasına, ne yazmasına ne de kimseyle konuşmasına izin vermişler. İyileşmeye giden ilk adım dinlenmesini gerektiriyormuş kesinkes. İlk ziyaretlerinde babasıyla Ada'nın yatağının başucuna gelip durmaları görülmedik, büyük bir hoşgörüyümüş.

Bunların sonunda ayağa kalkmasına, günde bir-iki kez dolaşmasına - banyoya, geceliğini değiştirmek için dolabına gitmesine izin verildiğinde sevincinden havalara uçmuş. Baş dönmüş önce, uzun süre yatmaktan güçsüz kalmış çünkü, hemşirelerden biri yataktan kalkmasına yardım etmek zorunda kalmış, buna rağmen *iyiye gittiğini* hissediyormuş, annesinin deyişiyle.

Öte yandan artık dökecek gözyaşı kalmamış. Doğal enerjisi ve meraki yavaşça kaplıyormuş içini. Bu yeni tuhaf evde yaşama geri geldiğini düşünüyormuş - ona göre bu *uyanmak* ile eşanlamlıymış.

Bu dönüşümü anımsıyordu, kendindeki değişiklikleri fark ettiği ânı. Yatakta yatıyormuş. Koğuştaki kadınlar gevezelik ediyorlarmış. Hem de ne gevezelik! Geor-gia'nın yaptığı gibi ciğerlerini dinlendirip sessizce, kımıldamadan yatmaları, perdelere değip hışırdayan çam

yapraklarının gri-yeşil iğnelerinden süzülen gri yağmuru seyretmeleri gerekiyormuş oysa. Puslu hava koğuşun içine de yayılır, her bir somyada uzanan silik görüntünün, odadaki her bir eşyanın çevresine birikirmiş. Gerçek değıllermiş gibi. Georgia'nın burnu donmuş. Dokunmak için elini yorgandan çıkarıp duruyormuş, ama her çıkardığında eli de üşüdüğünden hemen geri koymak, geceliğinin açtığı düğmelerinin arasından sıcak etine götürmek istiyormuş. Üst üste örttüğü üç battaniye çenesine kadar çekiliymiş, ayrıca anneannesinin evden gönderdiği, sanatoryumda yıkandığından dezenfektan kokan yorgan. *Pıt-pıt-pıt* yağmur yağarken hışırdayan yapraklar üzerlerine dökülen suyun ağırlığından sarkıyorlar-mış.

"Kadını kapı dışarı ettiler," diye anlatıyormuş o sırada Bayan Priley adlı kadın. "*Hanımefendi*yi bir daha görmeyeceğiz." Sesinden buna pek sevindiği belliymiş. Kim acaba, diye düşünmüş Georgia. "Bunu yapmazlar!"

"Başka ne yapabilirlerdi ki? İkisini birlikte basmışlar."

Georgia sırtüstü dönüp tavana dikmiş gözlerini. Kimden söz ediyorlar acaba, diye merak etmiş. "Peki nasıl fırsat bulabilmişler buna?" "Öğle yemeği sonrasında geride kalmışlar, diye duydum, sonra da geri zekâlılar soluk soluğa kalıp öyle sesler çıkarmışlar ki birisi gidip ölmek üzere olan mı var diye bakmış."

"Öylesi bir ölümü seve seve kabul ederdim." Kahkahalarla gülüşmüşler yaramaz kızlar gibi - oysa hiçbir otuzun altında değılmış. İşte bu kahkahayı duyunca dank etmiş Georgia'nın kafasına, onların erkeklerle kadınların yatmalarından söz ettikleri. Gözünün önünde bir sahne belirmiş: Pazar günü kiliseden dönüşlerinde babasının atlet fanilasının üstüne giydiğı askılı pantolo-nuyla yüzü kızarmış et gibi pespembe, buram buram tıraş sabunu kokuları saçarak alt kata inmesi; sonra onlara tereyağı, şekerli ekmek hazırlaması, kalın sürülmüş

Aşağıdaki Dünya

97/7

sarı tereyağ topaklarının üstünde kristal şeker tanelerinin elmas parçalarını andırırcasına parıldaması. Isırdıklarında ağızlarında eriyen bu karışımın damaklarını gıcıklayarak hoş bir tat bırakması.

Demek biriyle yatmak ölümle bir tutuluyormuş. Hiç duymamış o güne kadar. Fakat arada Bill March elini sırtına attığında, koluna dokunduğunda ölmek üzere olduğunu hissedermiş, yüreği duracakmışçasma, içinde bir şeyler sallanıyormuşçasına. Oysa öpüşmelerinden pek hoşlanmamış, ağzında beklemediği bir ıslaklık ve tat duymuş, bir de delikanlının lastiği çağrıştıran dudaklarını.

"Kim?" diye yüksek sesle sorunca kadınlar irkilmişler.

"Bakın hele, kim olacak canım, dinlenme saatinde bizi görmeye gelen baykuş," diye atılmış Bayan Priley. "*Kimdir, kimdir, kimdir o?*" Gülmeye başlamışlar gene hep bir ağızdan, hor gören, alay eden kahkahalarla.

O günden sonra Georgia'mn çevresinde işittikleri ve gördükleri daha çok ilgisini çelmeye, merakını çelmeye başlamış. Böylece artık orada, tuhaf görünen o insanlar arasında kalma isteği belirmiş içinde. Yitmişlik duygusu, acısı onu garip bir biçimde kışkırtıyormuş, önünde onu bekleyen geleceğiyle ilgilenmeye başlamış umutsuzca.

Bazı günler ayağa kalkabilen bir-iki hasta koğuşa onlarla sohbet etmeye gelirmiş, dedikodu yaparlar, öbür hastalarla ilgili bilgiler, haberler getirirlermiş. Kadının biri kalkıp gitmiş, hem de daha hastayken, doktorlara lanet okumuş ve pilisini pırtısını toplamış. Bir başkası ölmüş, kimse görmesin diye ölüsünü gece taşımışlar dışarı, ancak koğuşundaki hastalar uyanıkmiş, usulca koridordan geçerlerken ilahiler mırıldanmışlar. İki gece önce bir başkası kadınlar koğuşuna sızmış, elinde, birinin ona gizlice getirdiği bir şişe şampanyayla hem de.

Giderek belli adları bellemiştir Georgia. Bayan Faraday, herkesin ödünü, kopartan bir hemşire. Bay Bertke,

durmadan kavga çıkaran ve kuralları çiğneyen bir hasta. Yanındaki yatakta kalan Bayan Shepard'ın bu adamla 'ahbap' olduğu sanılıyordu; iki kez gece uyandığında komşu yatağa bakınca, örtülerin olması gerekmediği kadar düzgün durduğunu görmüştü, öyle düzgün ki bomboş denebilecek kadar. Ne var ki sabah gözünü açtığında komşusu yatağmdaymış, herkes gibi kalın kaymaklı sıcak süt dolu fincanların dağıtılmasını bekliyormuş.

Bazen sözü edilen kişileri görüyordu düşünde, onlarla henüz tanışmamıştı ama o güne dek tanıdığı, aklına gelen herkesten daha kışkırtıcıydılar, yüz­süz bedenleri, silik de olsa ısrarcı cinsellikleriyle.

Öyle ki Ada'yla babasının ikinci gelişlerinde Georgia onların verecekleri haberlerin eskisi kadar ilgisini çekmeyeceğinden, adlarını söyleyecekleri kişilerin -Bili March'ın bile- gözünün önüne gelmeyeceğinden korkuyordu; dahası kardeşiyle babasının da gözüne bir zamanlar gördüğü, eski yaşantısından kalma, mutlu bir düşün kahramanları gibi görünmelerinden çekiniyordu.

Artık ikindileri dinlenme saatinde taraçaya çıkmasına izin veriliyordu; batıya bakan özenle dizili şezlonglardan birinde uzanırken, yüzünü okşayan güneşin sıcaklığı, havadaki esinti ve kokular, çimenlerden aşağı tepeleme doğru uzanan manzara sayesinde kendini dünyaya yelden gelmiş gibi hissediyordu.

Ne çok değişmişti dünya! Ne de gizemliydi!

Böyle ikindilerden birinde o koğuşa girdiğinde, içeri-ekiler Bayan Moody'ye yapılan bir işlemin tam ortasın-daydılar. ■ Bluzu beline inmişti, beyaz sırtını gördü Georgia. Kürekkemiği boyunca derin bir kesik vardı, omuz ukurundaki , açık, şişmiş yaradan korkunç ve iğrenç gö-"nen pembe bir ■ boru sarkıyordu. Koğuşa girmesiyle bir-kte oradaki herkes - I Bayan Moody, doktor, hemşire-aş kesilmişti, çabucak oradan ■ uzaklaşana dek poz verir-esine birbirlerine sarılmışlardı. I Gördüklerinden hiç 'mseye söz etmedi, hiçbir anlam I verememişti, ne var ki Özlerinin önündeki o sahne karşısında I bir anda kapıldı-korku kendi hastalığı hakkındaki yargılarının I bir

parçası oluvermişti, iyileşmek için daha kararlıydı artık, söz dinleyecekti. Sıkıcı bütün kuralları yerine getirecekti bundan böyle.

Georgia'nın sanatoryumda geçirdiği dördüncü cumartesiydi, serin bir nisan akşamı, hastaların sahneye koyduğu bir müzikale gitmesine izin verilmişti. İnsan arasına çıkacağı ilk geceydi. Sevinçten başı dönüyordu. Kaç zamandır iple çekiyordu o günü. Yemekten sonra, daha önce hiç giymediği tertemiz giysilerini giydi, üstelik Bayan Priley'in saçlarını yepyeni ve daha kadınsı bir tarzda topuz yapmasına izin verdi. Koğuştaki bütün kadınlar hayran kaldılar bu yeni görüntüsüne. Olduğundan büyük gösteriyordu. Gibson kızlarına benzemişti. Önlerinde şöyle bir dönerek kendini gösterdi. Evlat edinilmiş gibi hissediyordu, övgü dolu sözlerinin tadını çıkardı, sonra da hakkında yapılan üstü kapalı dedikoduların arasında uzun, loş ahşap koridordan aşağı salınarak uzaklaştı. Diğerlerinin onunla bu denli ilgilenmesinde biraz şehvet dolu, aralarına yeni katılanı kabul etmenin hoşnutluğunu gösteren bir hava olduğunu sezmemiş olabilirdi. Onlar da karmaşık amaçlarla genç kıza rasgele sunduklarına onun nasıl gereksinim duyduğunun farkında değillerdi.

Müzikalin sahnelendiği salon kitaplık olarak kullanılıyordu, ancak içeride topu topu birkaç kitap vardı, çoğu dinsel nitelikli, öğüt verici kitaplar. Kimse okumazdı onları, yalnız alaya almak için ellerine alırlardı; salon hastaların yandaki yemekhaneye girmeden önce toplandıkları alan olarak iş görürdü.

Georgia yemeklerini orada yemeye başlayalı daha bir hafta olmuştu, yataktan kalkmasına izin verildiği günden beri. Sanatoryumun sakinlerini ilk kez bir arada görüyordu, bazıları öylesine hastaydı ki, ağzı açık kalakaldı - onlardan biri olamazdı. O kadar solgun ve zayıf olmasına karşın aralarında gürbüz, katana gibi, yanakları al al duruyordu. Hoşuna gitti. Öğlen yemeğine gitti-

¹ İlk kez Charles Dana Gibson (1867-1944) tarafından ortaya konan 1890'ların genç, modern Amerikan kadını.

gi ikinci gün aynı masada oturduğu kadınlardan biri öksürmeye başlamıştı, öyle şiddetli öksürüyordu ki, sandalyesinden hızla kalkıp hışımla salondan çıktı. Koridor boyunca koşarak uzaklaşırken, yukarıda yemek yiyenlerin kaşıklarını tabaklara değdirince çıkardıkları tın tın seslere karışan böğürme hâlâ geliyordu kulaklarına. Kimse ağzını açıp tek söz etmemişti bu konuda. Yemeği bırakan da olmamıştı.

Kitaplıktaki koltuklar o gece için taş şömineye dönük duran sedirin önünden başlayarak rasgele sıralanmıştı. Salonun ortasında bir piyano duruyordu, sedirle şömine arasında. Yemekhaneden alınan tahta sandalyeler seçkin konuklara ayrılan koltukların ön tarafında dört-beş sıra oluşturunuyordu. Georgia'yla arkadaşları içeri girip arka sıralara ilerlediler. Bayan Priley, buradan her şeyi daha iyi görürüz, dediğinde, Georgia onun sahnedeki oyuncularından değil, diğer hastalardan söz ettiğini anlamıştı. Anlaşılacağı üzere herkes öbek öbek içeriye akın etmeye başlar başlamaz, Georgia'nın sorumluluğunu üstüne almış izlenimi uyandıran yaşlı kadın kulağına eğilip gelenlerin adlarını ve onlarla ilgili bildiklerini fısıldamaya başladı. Şuradaki daha yeni ayağa kalktı, orada duran var ya, birkaç aydır yoktu o ortalarda - giydiği son moda elbiseyi gördün mü? O adamdan uzak dur, yeni gelen bütün kızların peşinden koşar. Buradaki iki kaburgasını aldırdı geçenlerde, işe yaradığını söylüyorlar, ama baksana, nasıl da iki büklüm olmuş! Gene de yakında çıkacağı söyleniyor.

Kulağı Bayan Priley'de olsa da göz ucuyla salondakileri süzüyordu Georgia. Aralarında gerçek anlamıyla yaşlı kimse olmadığı çarpıtı gözüne, kendi yaşıtı olan da pek yoktu. Buna rağmen hepsi sağa sola sesleniyor, kahkahalarla gülüp birbirlerine şakalar yaparak kendilerine oturacak yer ayarlıyorlardı. Sanki beşinci sınıf öğren-cisiydiler. Yetişkinlerin böylesi çocuksu davranışlar sergilemelerine hiç tanık olmamıştı daha önce, ilk şaşkınlığı geçtikten sonra hoşuna gitti. Kimbilir, belki de sakin

küçük kasabasının dışında farklı insanları, farklı yaşam biçimleri vardı.

Dahası birbirlerine kur yaptıklarını fark etti, Bili March'la ilişkilerinin yeni başladığı günlerden aklında kalan, ayrıca Bill'i seçmeden önce başkalarıyla oynadığı saçma sapan oyunları çağrıştıran işveli bakışlar atıyorlardı birbirlerine. Üstelik kadınların çoğu nikâh yüzüğü takıyordu. Uykuya daldığı acılar dünyasından silkinip girdiği dedikodu ortamını düşündü, sonra uykudayken duymazlıktan geldiği ya da üstünkörü kulak verdiği dedikoduları. Geceleri duyduğu sesleri. Kahkahaları. Bayan Priley biriyle çene çalmak için yerinden kalkınca, Georgia çevresini daha büyük dikkatle gözlemeye koyuldu.

İşte Rosanna Moody, soyunukken sırtındaki yarayı gördüğü, Georgia'ya, evde kendisini bekleyen üç çocuğu olduğunu söyleyen kadın, Bayan Moody. Ayakta duruyordu, uzun boylu, azıcık öne doğru beli bükülmüş, kızıl saçlı, üzerinde eski moda tüvit takım elbise olan bir adamla konuşuyordu neşe içinde. Bayan Moody'nin yanaldan pespembe kesmişti, elleri durmaksızın oynuyor, parmaklarını adamın ceketinin kolunda gezdiriyor, sonra kendi göğüslerine değdiriyor, yeniden adama uzatıp dirseğini okşuyordu, gösterircesine, İşte *sana* dokunuyorum, dercesine. Yüksek sesle kesik kahkahalar atıyor, dalgalanan kahkahalarıyla sesi salonun dört bir köşesinde cınlıyor, yankılanıyordu.

Georgia'nın gözü ansızın adamın ellerine takılıverdi, kadının her yerinde dolaşıyordu o eller, orasında burasında. Oturacakları yere doğru ona yol gösterirken arkadan beline sarıldığını fark etti. Dirseğinin içine, giysisinin kol kıvrımından içeriye parmaklarını soktuğunu gördü. Neredeyse babası yaşında bir başka adamın Bayan Shepard'ın omuzlarından tutup kendine doğru çevirmesini, aynı anda da hafifçe belini geriye doğru kırmasını, '*Bak! İşte!*' diye üstüne abanıp ona bir şey göstermesini, belden aşağısının kendi önüne değmesine ramak kalışını seyretti. Adamın yüzü genç kadının omuzlarına ya-

pişmişti neredeyse; kadın bir anda iki başlı olmuştu sanki. Georgia yanaklarının birbirlerine değdiğine ant içebilirdi. Soluk soluğa kalmıştı; içini birden yoğun bir istek kapladı. Başını öte yana çevirdi.

İlk göstericiler -müzisyenler-- göründü; önce bir erkek girdi salona kemamıyla, tombul bir kadın uzun uğraşlardan sonra piyanonun arkasındaki tabureye otura-bildi.

Bir-iki akort çalışmasının ardından arka arkaya ! Stephen Foster'm şarkılarını çalmaya koyuldular. Erkeğin derin soluklarını duyabiliyordunuz, keman yayıyla birlikte gövdesini oynatırken burun delikleri de açılıp kapanıyordu. Kapanışı 'Aura Lee' ile yaptılar, Georgia'nın babası sık sık söylerdi bu şarkıyı onlara. Özlem ateşi düştü birden içine.

Onlardan sonra genç bir kadın girdi salona, belki Georgia'dan bile daha gençti, gidip piyanonun başında durdu. Elinde hiçbir müzik aleti yoktu. Sıskacıktı, giydiği krem renkli elbisenin hiç yakışmadığını düşündü Ge-j orgia; kızın kansız tenini daha sağlıklı ve mor gösteriyordu o renk. Atkuyruğu yaptığı koyu saçları beline sarkarken solgun teninde öyle parlıyordu ki, mide bulandırıcı geldi Georgia'ya. Birden Bayan Priley'in yapmasına izin verdiği saç modeli de ucuz ve yapay göründü gözüne. Kendinden, utandı.

En kötüsünü müzik başladıktan sonra yaşadı. Kız yerine oturmadan çalacağı parçaları sıraladı: Cho-pin'den bir dizi prelüd. Georgia bu adı duymuştu ya, yapıtlarını dinlememişti hiç. Çalmaya başlayınca piyanodan yayılan müziğin büyüüne, heyecanına, alıp götüren tınlarına kaptırdı kendini. Bilmese de duyumsadığı varlıklardan söz ettiğini -*şarkılarını söylediğini*- anlamasa da özlediği bir yaşamı dile getirdiğini hissetti, babasının evinde geceleri yaşadığı huzur ve yalnızlıkla bağlantılı ; bir yaşamı. Müzik bitene dek kımıldamadan oturdu, ağzını bıçak açmadan, gözlerinden yaşlar akarak. *Ölmek üzere* - annesi görse 'tutulacak yeri kalmamış' derdi-ölen kızcağızı alkışlarken önüne çıkan bütün fırsatları

kaçırmış olmanın hüznü çöktü içine, yaşamında bir pen-
csreden diğerine koşturmaktan, kurabiye ya da börek
pişirmekten, çorap ya da pantolon yamamaktan başka bir şey
yapmamışlığın hüznü. Yarın ölecek olsa, hangi başarısıyla
anılacaktı?

Hiç, diye geçti içinden.

Sonra kendine şaşırdı, bu yeni ve tuhaf düşünce biçimi
canını sıkmış, kafasını karıştırmıştı.

Ara verilince, izleyicilere karışık meyve suyuyla kurabiye
ikram edildi. Birisi Georgia'nın yanına gelip el çabukluğuyla
cebinden çıkardığı mataradan, meyve suyuna 'biraz
tatlandırıcı' koymayı önerdi. Ama öneriyi geri çevirdi Georgia,
"Yo, yapamam," diyerek.

Kızgın bir sesle "Sen bilirsin," diyerek yanından uzaklaştı
adam.

Bayan Priley onu diğerleriyle tanıştırmaya koyulmuştu,
bazen biriyle tam bir şeyler konuşacak gibi olurken, yeni bir
tanıştırma töreni için onu çekip götürüyordu oradan. Bir an
geldi, Georgia çevresindeki mırıltıların arasında kendi sesinin
belirgin bir biçimde yükseldiğini fark etti, aklına ilk takılan
soru, acaba ben de onlara mı benzeyeceğim, oldu.
Affedersiniz, deyip yanlarından ayrıldı ve gidip tek başına
oturdu. Herkes yavaşça yerine dönmeye başlamıştı zaten.

Ara bittikten sonra iki kişi daha çıktı sahneye. İlki
sanatoryumun başhekimi Dr. Rollins'ti, oraya yattığı gün
kendisini muayene eden doktor. Baladlar söyledi, şarkıları
giderek kalınlaşan bir sesle okuyordu, sanki bıyığıyla
boğarcasına genzinde yutarak.

Ardından genç bir kadın Tennyson'dan uzun bir şiir
okudu. Sonuna geldiğinde seyirciler kibarca alkışladılar.

Salona sessizlik çöktü. Herkesin aklı karışmışa ben-
ziyordu. Gösteri bitmiş miydi? Sonu muydu bu? Öyleyse,
neden açıklama yapılmamıştı? Ne de olsa oradakiler
yönlendirilmeye, bir yerden bir yere, bir etkinlikten ya da
etkinsizlikten diğerine güdülmeye alışkın kimselerdi.
İçeridekiler öfkeli edilginliklerini dile getirmeye hazır-
dılar.

Ancak birisinin başa geçmesi gerekiyordu. Kim olabilirdi
bu?

Ansızın keskin bir çılgılık duyuldu kulakları delerce-sine,
hemen arkasından bir tane daha, hiç durmayan haykırışlar
diğerleriyle karıştı. Georgia, göğsüne bıçak saplanmış gibi
hissetti. Gayda çalıyordu! Daha önce hiç duymamıştı, ama
kitaplarda okumuştı, birkaç saniye süren şaşkınlıktan sonra
anlamıştı ne olduklarını. Salondaki-ler hep birden başlarını
müziğin geldiği yana çevirdiler, Georgia da.

Gayda çalan kimse oradaydı işte, sandalyelerle tara-çaya açılan
pencerenin bulunduğu duvar boyunca ağır adımlarla ilerliyordu.

Şişkin tulum ve sivri boruları Georgia'ya tuhaf gelmişti, eski
çağlardan kalma, içeriye vuran ölgün ışığın altında yürürken
gaydacının gölgesi salonun ön tarafına vuruyordu. Derken ışığın
altına gel-. di, etten kemikten olduğu ortaya çıktı, üç boyutlu.

Gay-; dacının yetişkin bir adam olmadığını fark etti Georgia. ;,

Soluk yüzlü bir delikanlıydı, kendinden birkaç yaş kü-; çük,
uzun boyluydu, alnına düşen diken gibi saçları var->: di. O an

baktığında üfleyen yanakları düzleşmişti, çenesinin biçimini
gördü, salondakilerin nabzını tutarcasına çattığı kalın kaşlarının

altındaki sert bakışlı, açık renk. gözlerini seçebiliyordu. Göz
göze geldiklerinde büyülenmişti adeta; bakışlarını ayıramadı bir

türlü, Bayan Priley, her zamanki gibi buram buram leylak
kokuları saça-; rak ona doğru eğilip sesini alçaltmaya gerek

duymadan, "Seward Wallace bu, öbür dünyaya gidip geri
geldiğini duymuştum," dediğinde bile.

Trajik müzik yeniden başladığında izleyiciler hoş-
nutsuzlukla onaylanmışçasına başlarını salladılar. Onlara
katılmak istemeyen Georgia başını önüne eğdi.

Ertesi gün dinleme saatinde yandaki yatakta yatan Bayan
Shepard hastaların çıkardığı haftalık gazeteyi Georgia'nın eline
tutuştırdı; aslında kurallara aykırı bir şey yapıyordu çünkü
henüz Georgia'ya okuma izni

verilmemişti. Belli bir bölümü özellikle katlanmıştı gazetenin, şöyle bir taşlama göze çarpıyordu:

*Georgia Rice (Rays okunur) Burası
Bryce (Brays okunur) Hoplattı
yüreklere Hele biri var ki Çılgına
döndü Adını söyleyemeyiz ki.*

*Onlar erkek, biraz da ürkek;
Solukları hırıltılı.
Uzun olmayabilir ömürleri
Gelgelelim kız burada ya
Açtı yüzlerinde güller
Ölseler de şarkının ortasında ölecekler.*

Georgia okuduktan sonra gazeteyi usulca geri verdi, yüzü kıpkırmızı kesmişti birdenbire, hasta göğsünde gümbürdeyen kendi kalp atışları geliyordu kulağına.

Yedi

Anneannemin yaşamının izini sürmek üzere -aslında günlüklerinin bende uyandırdığı merak yüzünden- Maine'e yollanışım ekim ortalarını bulmuştu. New Hampshire ile Maine'i yatay olarak kesen virajlı çift şeritli yolda yarım günüm gitti. Yapraklar yeni dökülmeye başlamıştı, kıvılcımlı güz renklerinin altında hüznü tonlar, ortaya çıkan varlıkların cılız gövdeleri vardı.

Bryce Sanatoryumu -daha doğrusu eskiden sanatoryum olan bina- hâlâ Maine'in tam ortasında, ancak işlevini değiştirmiş, şimdilerde otel; daha önce akıl hastanesi ve meditasyon merkezi olmuş, bununla da yetinilme-yip yıllar içerisinde dış görünüşü de yenilenmiş. Göğe sivrilen ek binalar çoktan yıkılmış, anneannemin neredeyse bir ay boyunca kımıldamadan yattığı ucuz malzemeye yapılmış taraçalar yerle bir olmuş. Doğrusunu söylemek gerekirse, tahta kiremit karışımı eski yapı, yüzyılın başlarında yaşanan sanatoryum furyasından

önce, sıkı Hristiyan, erdemli Bryce Kardeşlerin mülkiyetinde ve onlar tarafından yönetilen özel rahibe okulu olduğu yıllardaki halinden pek farklı sayılmaz.

Anneannemin fotoğraflarından birinde, oraya tırmanan dik yokuş boyunca uzun otlar ve beyaz yapraklı çi-

çeklerle -papatyalar mı? Kraliçe Anne'in dantelleri belki dedolu bir çayır vardı. Oysa şimdi, insanın içini sızlatacak kadar bakımlı bir çimenliğe dönüşmüştü. Orta-

sında da kongre merkezi yazılı bir tabela, eskiden çakıl döşeli, çevresinde arabaların döndüğü alanın yerinde asfalt bir park yeri ve son model otomobiller. (Anneannemin hep aklıdaydı dedemin otomobilinin geri giderken ve uzaklaşırken çıkardığı hırıltılı sesi, hele yokuştan aşağı inince hoşçakalın demek için çaldığı boğuk korna.)

Şimdiki sahibi olan kongre merkezi, binanın her yerini elden geçirip içini baştan aşağı değiştirmişti besbelli. Nasıl olabileceğini tahmin edersiniz, bense adım gibi biliyorum; yerlerde uzun tüylü kadife halılar, güneybatı tarzı yumuşak, zevkli renkler, dört bir yanda ustaca ayarlanmış ışık düzeni olmalı. Görünce önce hayal kırıklığına uğramamak, ardından şaşırmamak elde değildi. Uzun yolculuğumun sonunda son durağım zevksizce cicili bicili döşenmiş o binaydı.

Anneannemin zamanında binanın içi şatafatlı ve loş döşenmişti herhalde; hastalar için sonradan eklenen ta-raçalar pencerelerden giren ışığı saklıyor olmalıydı. Uzun koridorlardaki sert yer kaplamaları yıpranmıştı. Akçaağaç, belki de çam tahtaların ortası üstünde yıllarca yürünmekten aşınmıştı. Koridorlarda asılı duvar lambalarından sarımtırak ışık süzülürdü. Yalnız birinci kattaki büyük odalar hava alır, güneş görür ve dağların alabildiğine uzandığı geniş bir manzaraya bakardı. İlkbahar boyunca, Georgia'nın şezlonga uzanıp salınan huş ağaçlarını, körpe yeşile bürünen akçaağaç yapraklarını, uzak dağların koyu doruklarını değilse bile önünü kapatan alaçamları seyrettiği manzara dinlenme taraça-larından görünürdü yalnızca.

Haziran ortalarında, her gün akşama doğru bir saat, belki de daha fazla beden eğitimi yapmasını istemişlerdi Georgia'dan, öte yandan Seward'la çekingen yürüyüşlere çıkmaya (Seward, uyması gereken günlük programın gereklerine rağmen canı ne çekerse onu yapıyordu) baş-lamalarından birkaç hafta sonra alaçam ormanına gittiler birlikte, kocaman dallar tepelerine çadır gibi uzanırken bakır renkli iğne yaprakların üstünde ellerini kollarını sallayarak dolaştılar. Ağaçların dibinde biten çalıla-

ra koyu gölge vurunca ansızın önüne açılan yepyeni dünyayı karşısında ilk gördüğünde az kalsın aklı başından gidiyordu Georgia'nın. Ormanın derinliklerinde gizli kocaman bir yere gelmişti sanki.

"Yeniden çocuk olmak isterdim!" dedi Seward'a. "Ada'yı buraya getirip misafircilik oynardık. Ya da dans ederdik!" diyerek fırl fırl dönmeye koyuldu.

Delikanlı bir ağaca yaslanıp onun dönmesini seyretti. Derken genç kız açık alanda birden durup kollarını açarak sevinçle sağa sola sallanmaya başladı. Seward ona doğru ilerledi, o da kollarını açmıştı. "Bunun için Ada'ya ne gerek var?" dedi.

Georgia hiç duraksamadan delikanlının kollarına attı kendini, usulca çıtırdayan iğne yaprakların üzerinde birlikte ağır adımlarla vals yapmaya başladılar. Genç adamın soluşunu göğsünde duyuyordu, onunkini tutan elinin sıcaklığını da avuçlarında. Üzerinden ayrılmayan soran bakışlarından kaçmak için Georgia başını hafifçe yana çevirdi.

Yavaşça dönerek durdular. Seward onu bıraktı. Kulağına eğilip "Georgia," diye fısıldadı.

Birkaç hafta boyunca kimbilir kaç kez yaşamışlardı aynı ânı. Sonunda da böyle dururlardı işte. Georgia'nın içi titrerdi -delikanlının sesi tüylerini ürpertiyordu- ancak çok rahatsız edici bir yan da vardı bütün bu yaşadıklarında. Belki de cilveleştikleri söylentileri yüzündendi, oysa henüz öpüşmemişlerdi bile. Nitekim asıl canını sıkıyan buydu, dedikoduların, içinde yaşadıkları ortamın kaçınılmazlığı rahatsız ediyordu kız; geride bıraktığı öteki Georgia için olacak şey değildi bunlar. Bill March ile neşeyle, umursamazca flört eden, ilişkilerinin kendi denetiminde olduğuna güvenen, ne olursa olsun öpüşmekten fazlasını istemeyeceği konusunda Bill'e güvenen Georgia için. Kabul etmezdi ki bunu, asla. Onun da istemediğini neredeyse adı gibi bilirdi zaten.

Buradaki yeni yaşantıysa, hayal edilemeyecek -hoş görülme-yecek, erkeklerle kadınlar arasında konuşulmayan-hiçbir şey yoktu sanki. Doğrusu Georgia, ge-

ne böyle bir konuşma sırasında başlamıştı merak duymaya. O gün için günlüğüne yazdıklarına bir bakın:

20 Mayıs. Güneşli serin bir gün. Öğle yemeğine tadına doyum olmayan ekmek tatlısı yedik. Taraçada dinlenirken, seksle ilgili, şimdide dek bana biraz yabancı olan ayrıntılı şeyler anlattıklarını duydum. Evet! Görüşlerim bütünüyle değişti.

Onun önünde öyle apaçık, her şeyi olduğu gibi dile getiren kimdi acaba? Bayan Moody mı? Yoksa Bayan Shepard mı? Peki ya değişen neydi? Biraz heyecanlanmış gibi geldi bana, aslına bakarsanız bir şeyler sezmiş olmalı. Yazdıklarına bakılırsa azıcık eğlenmiş. Bayan Priley'in de arada sırada ona yarı hayranlıkla söylediği gibi, Georgia serinkanlı biriydi.

Bu bilgiyi elde etmesiyle Seward'la ilişkilerinin başlamasının aynı günlere rast gelmesi onunla ilgili karmaşık duygular beslemesine neden olmuştu; hatta delikanlıyı tehlikeli görmüştü çünkü aralarında neler yaşanacağını kestirebiliyordu. Birbirlerine duydukları sıcak yakınlığın amacının, hedefinin, öğrendiği gibi kucak kucağa yatmak olduğunu düşünüyor, ancak ona küçük düşürücü, dahası aşağılayıcı geliyordu bu.

"Harika dans ediyorsun, Seward," dedi neşeli bir sesle. "Seni de mi ders almaya zorlamışlardı benim, gibi?" Tek başına vals yaparak yine ondan uzaklaştı, biriyle, hayali kavalyesiyle dans ediyormuşçasına kollarını yukarı kaldırarak gerisin geri adım atıyordu. "Bir-iki-üç, bir-iki-üç," diyordu salınarak giderken, sonra son iki sayıda hızla dönüveriyordu kendi ekseninde.

Georgia'mn dönüşümü tamamlanmıştı artık. Üç ay önce sanatoryumdan gelen kızla aynı kız olduğuna kimse inanamıyordu. Uzun saçları kesilmiş, kalın dalgalı bukleler yüzünü çevrelerken narin boynu gözler önüne serilmişti. Hastalara verilen süt ve tereyağ ağırlıklı yiyecekler yüzünden eski giysilerine sığmadığından, Ada yeni giyecekler getirmişti ona. Bugün üzerinde dümdüz

aşağı dizinin altına inen fitilli kadife bir etek vardı. Ormana girdiklerinde hava birden serinleyince hırkasını iliklemişti. Hırkanın etek uçlarını çevreleyen geniş kurdele kalçadan bağlanan kemer gibi duruyordu.

Seward, bir süre onu süzdükten sonra öksürmeye başladı. Durmak bilmiyordu, Georgia olduğu yerde kalakaldı. Yılın en uzun günü, öğleden sonra dört suları olmasına karşın dalların altı alacakaranlıktı. Seward arkasını dönmüş, bir eliyle ağaca dayanmış iki büküm duruyordu. Öbür eliyle ağzına parlak gümüş bir şey götürdüğü gözünden kaçmadı Georgia'mn, tükürük hokkasına benzer bir nesne. Delikanlının üzerinde her zamanki

î gibi siyah bir takım elbise vardı, kamburunu çıkarmış dururken bir deri bir kemik ihtiyar bir adamı andırıyordu. Diğer zamanlarda nasıl bir enerji dolu olduğuna |. inanması güçtü. Georgia delikanlının yanına gitti, öksürmekten bükülmüş *sırtına* dokundu.

Seward öfkeyle çekti kendini. Yaslandığı ağacın alt-
-. tında kan damlacıkları vardı, bakır renkli yapraklara sıçrayan koyu kırmızı kan şaşırtıcı bir görünüm sergiliyordu.

"Git!" dedi sertçe. Georgia dinlemedi, ağzı açık kal-
' inmişti. "Git! Defol git buradan!"

! O akşam yemekten sonra posta kutusunda bir mek-
' tup buldu Georgia. Loş koridorda durup arkasından konuşup gülüşerek geçen insanlar arasında açtı, okudu:

Sevgili Georgia,

Bugün sana bağırdığıma üzüldüm, beni öyle görmene dayanamadım. Özellikle de benden bir kez daha kaçmanın ardından.

Üzgünüm diyorum. Belki de doğru değildir, çünkü hâlâ kızgınlım sana. Neden mi? Çünkü beni defalarca yüreklendiriyorsun. Bakışlarını bana yöneltiyorsun. Sohbet başlatıyorsun. Sana ormandan söz ettikten sonra bugün yaptığımız yürüyüş de senin fikrin değil miydi? Sonra sana dokunduğum zaman ya da tatlı sözler

ettiğimde bir anda ters davranışlar gösterip havalara giriyorsun.

Sanırım duygularınla beni kandırdın. Umursamadığın, aslında bana acıdığın ya da duygularımı kışkırtma yeteneğini üzerimde denediğin halde beni önemseyebileceğine inanmamı sağladın. Bunu hoş göremem. Böyle hafife alınmaktansa seni hiç görmemeyi yeğlerim.

Elbette senin de bu konuda söyleyeceklerin vardır. Yanlış anladıysam, yanlış değerlendirdiysem, bunu düzeltmene fırsat vermek isterim. Yarın gece film gösterisi var, biliyorsun. Ben gitmeyeceğim, ancak film başladıktan on beş dakika sonra dışarıda bekliyor olacağım, hemen taraçanım altında, elma ağaçlarının orada. Hakkında yanılıyorsam, gelirsin. Haklıysam, lütfen uzak dur. Yokluğunun bende açacağı yara, varlığıyla açtığın yara kadar olabilir en fazla.

Her zaman senin,
Seward

Daha birkaç hafta önce Ada, Freddie ve babası Georgia'yı görmeye gelmişlerdi. Mayıs sonlarıydı, ilk izin verildiğinden beri daha dördüncü geliyordu, günlerdir yollarını gözölüyordu. Ada iki yeni giysi getirmişti ona, mağazadan alınmışlardı, Georgia'ya biraz acayip göründü ikisi de. Ama Ada kandırdı onu, son moda olduklarını söyledi. Kendisi de bir benzerini giyiyordu, eh, Ada'ya yakıştığına göre, Georgia'nın üstünde de güzel dururdu.

Üstelik daha rahata benziyor, demişti babaları. Artık ne uzun eteklerin ayaklarınıza dolanmasına, ne kat kat iç etekler giymenize, ne de korselerin içine sıkışmanıza gerek var.

Kızların hiçbiri korse giymemişti kuşkusuz, bu yüzden ikisi birden kahkaha attılar. Babaları oturmuş onları izliyordu, Georgia, onun hafifçe kızardığını gördü. Sonra epeydir içinden geçenleri dile getirmek istercesine ona döndü babası. "Size bir konuyu açmak için yeniden bir araya gelmemizi bekliyordum, sevgili çocuklarım," dedi.

I Konuk salonunun bir köşesinde oturuyorlardı. Aynı koğuştayı paylaştığı kadınlardan biri, Bayan Duffy piyano çalıyordu: 'Kayıp Tel'. Babasının hiç alışık olmadıkları ses tonu önemli bir şeyler söyleyeceğinin göstergesiydi, üç kardeş hemen kendilerine çekidüzen verip diyeceklerini beklediler.

"Yeniden evlenmeyi düşünüyorum."

Bir-iki saniye suskunluğun ardından sürdürdü konuşmasını:

"Senin hiç karşılaşmadığın biriyle, Georgia, Ada'yla Freddie tanıştılar onunla, tanıdığın zaman sen de onu seveceksin."

Ortam gerilmişti ansızın. Hiçbirinin ağzını bıçak açmıyordu. Georgia göğsünün sıkıştığını hissetti. Babası bakışlarını ondan ayırmıyordu. Elindeki hasır şapkasını evirip çeviriyordu durmadan.

■'■ ■ "Bayan Erskine'den, Pop'tan mı söz ediyorsun?" diye Ada sordu.

"Şey, elbette *ondan*." Küçük kızma çevirdi gözlerini babası ve sırttı. "Şuna bak, Ada, seni duyan da haftanın her günü eve bir başka kadın attığımı sanır! Tabii ki Bayan Erskine'den söz ediyorum." Şapkasını başına taktı. "Benim için bir tek o var."

Freddie büyük ablasının bakışlarında bir gariplik sezmişti. Georgia'ya iyice sokuldu. "Çok tatlı biri, Georgia." İncecik sesiyle çok özel bir bilgi verircesine, "Bana üçgen uçurtma yapmam için takım taklavat almış, hepsini kendi ellerimle bir araya getirdim."

"Ne güzel, Fred!" Georgia gülümsemeye çalışıyordu. Babasına soracağı binlerce sorusu olmasına karşın ona bakamıyordu. *Peki ya ben*, demek istiyordu. *Bana ne olacak?*

Onun yerine Ada sordu: "Gelip bizim yanımızda mı kalacak?"

"Kazlar mı yetiştirmişim yoksa ben?" Babalarının sesi neşeli çıkıyordu artık, Ada'yla Freddie de ona uyarak gülümsediler. "Bir öbek kaz kafalı. Elbette kızım.

Evliliğin anlamı budur. Gelip bizimle kalacak, benim karım ve sizin anneniz olacak."

"Peki ona ne diyeceğiz, baba?" diyen Fred'di. "Anne mi diyeceğiz."

"Bu onun hoşuna giderdi, biliyorum, Freddie, ama göreceğiz bakalım. Belki kızlar, daha büyük olduklarından, ona başka türlü seslenirler. Neyse, bunu zamanla çözeriz."

Georgia babasının bakışlarını yeniden üzerinde duydu, tepki vermesini bekliyordu kendisinden, soru sormasını. Hiç nazik değildi böyle sessiz kalması, babasının verdiği habere ilgisiz davranması; farkındaydı. Gelgele-lim boğazına kalın bir düğüm tıkanmış, şaşkınlık duyularını köreltmmişti.

Freddie ile Ada ise onun sessizliğini kapatmaya çoktan istekliydiler. Babalarını soru yağmuruna tutuyor, Bayan Erskine'in köpeği, arabası, evdeki hangi odada kalacağıyla ilgili sorular sıralıyorlardı.

Georgia, suskunluğunu bozmaya karar verip derin bir soluk alarak konuşmayı başaramadı sonunda: "Peki ne zaman evlenmeyi düşünüyorsunuz?" Yüreği ağzından çıkacak gibi olmuştu.

Babası sevecen gözlerle ona baktı. "Kuşkusuz, senin de aramızda olacağın günü bekleyeceğiz, tatlım. Senin iyileşmeni."

İyileşmemi geciktirecek tek neden bu olabilir diye geçti içinden -hüzünle- daha sonra dinlenme saatinde. Evlenme törenine katılmak için mi çabucak iyileşecekti? Artık kendinin olmayan bir eve dönmek için mi? Oradaki yerinin elinden alınıp başkasına verildiği, işe yaramaz ve gereksiz görüldüğü eve mi?

Onları uğurlamadan önce Georgia, kardeşleri ve babasıyla birlikte yürüyüşe çıktı. Çayırılığın bitiminde küçük bir gölet vardı, üstü parlak yeşil yosun tabakasıyla kaplıydı, bir bölümünde de iki yaşlı çamdan dökülen yapraklar hat gibi dizilmişti. Sırayla yaprakların üzerinden suya taş attılar. Georgia'nın fırlattığı taşlar uzağa

gitmeyip hattın hemen dibine düşüyor, bulanık suya *flop* diye değdiği gibi dibi boyuluyordu.

"Kolunda güç kalmamış senin, Georgia," dedi babası, arkalarından el sallarken, otomobil yola çıkıp da korna çaldıktan sonra sola dönerek eve doğru gözden uzaklaşırken kulaklarında bu sözcükler çınliyordu işte. *Ne kolumda, ne de kalbimde*, diye ekledi içinden.

Ne ağlayabileceği, ne de tek başına kalabileceği bir köşe vardı. Konuk salonuna dönüp yeni giysilerini topladı. Koğuşun yolunu tuttu.

İçerideki kadınlar heyecanlanmıştı, değişiklik hoşlarına gidiyordu. Yeni giyecekler! Aslında dışarıdaki dünyayı paylaşmanın, oradakilerle haberleşmenin aracı olarak görüyorlardı giysileri. Georgia giysin diye diretiler. Saçlarını yeni moda göre kesme Bayan Moody'nin fikriydi. Birisi koştı bir tabure buldu, koğuştan sorumlu olan Hemşire Bayan Farraday de omuzlarına örtün diye bir yatak çarşafı ödünç verdi. Georgia tokaları çıkarıp saçlarını saldı - annesi *kraliçenin tacı* derdi saçlarına ve uzun buklelerin kayıp usulca yere düşmelerini seyretti.

İşlem sona erdiğinde antredeki aynanın önünde durdu. Kendini tanımakta güçlük çekti önce, ama nedense doğru olanı yaptığını düşündü, çünkü yaşamın evreleri de kesin bir değişimden geçiyora benziyordu. Yeni moda giysileriyle yalınayak aynadaki yansımasına yaklaştı, gözleri ışıldıyordu.

Arkasında duran Bayan Moody, kızın gözyaşlarını gördü aynadan, saçları kırpıldığını ağladığını sandı. "Oh, güzelim, ağlayacak bir şey yok," dedi. "Saçı ilk kesilen herkes önce üzülür, ama sonra geçer. Bir içim su oldun, baksana."

"Biliyorum," diyen Georgia dönüp kadının boynuna sarıldı. "Doğru söylüyorsun." Kolları hâlâ Bayan Moody'nin üzerinde bir adım gerilerken çenesi hafifçe titriyordu. Derken sahnedeymişçesine, rolünü oynuyormuş-çasma, yerlere kadar eğilip zarifçe selam verdi yeni Georgia, kapısı açık koğuşta onu seyreden kadınlar alkışlamaya koyuldular.

Babasının sanatoryuma gelişinden bir-iki gün sonra Dr. Holbrooke çıkageldi. Georgia'yı aşağıdan çağırdıklarında, babasının yanlış yaptığını, Bayan Erskine hakkında yanlışlığını söylemeye geldiğini düşünerek koşar adım inmişti alt kata.

İçeri girdiğinde konuk salonunda tanımadığı dört-beş kişi vardı. Dr. Holbrooke'u ilk bakışta tamdı elbet, ancak doktor ona başını eğerek selam vermekle yeti-nince başkası için orada olduğuna karar vererek kendisini görmeye gelen konuğu beklemek üzere bir koltuğa oturdu - n'olur babam gelmiş olsun! Gelen babam olsun! Pencereden dışarıya bakıyor, gömleğinin kollarına dar gelen pazıları ve iri gövdesiyle babasının pat diye ortaya çıkmasını bekliyordu ki yanma birinin yaklaştığını sezip o yana döndü.

"O sensin!" dedi Dr. Holbrooke. "Az önce tanımadım."

Georgia, son birkaç gündür sürekli yaptığı üzere elini açık kalan ensesine götürdü. "Evet, saçlarımı kestim. Nasıl olmuş?" deyip tökezleyerek ayağa kalktı. Elini uzattı; tokalaşmaktı niyeti, ama doktor elini bırakmıyordu bir türlü, avuçlarının arasına almış gözlerini ondan ayırmıyordu.

"Çok iyi görünüyorsun," sözcükleri döküldü sonunda dudaklarından, elini de bırakıverdi. "Seni böyle gördüğüme sevindim."

"Teşekkür ederim." Başını yana yatırdı. "İyi bir hasta olmak için elimden geleni yapıyorum."

"Belli. Belli," diye onayladı doktor başını sallayarak. "Yeni saç modelin çok göz alıcı, belirtiyim, eğer benim gibi yaşlı bir adamın görüşünü kabul edersen."

"Hiç de yaşlı değilsiniz!" dedi. Yüzü yanmaya başlamıştı birden. "Bir kez daha teşekkür ederim. Siz buraya kim için gelmişsiniz?"

"Senin için elbette."

"Ya!" Hayal kırıklığına uğradığını gizleyemedi. "Şey, peki. Nasıl da beklenmedik... bir incelik."

Doktor kahkahalarla gülüyordu. "Kibarlığından böyle söylüyorsun. Herhalde daha çekici birini bekliyordun."

"Yo, sayılmaz. Babam geldi diye düşünmüştüm, hepsi bu."

"Daha geçen gün burada değil miydi baban?"

"Öyleydi. İki gün önce. Nereden biliyorsunuz?"

"Neden oturmuyoruz? Gel şöyle, pencereye doğru, ne dersin?" Ardı sıra giderken adamın kokusu geldi Geor-gia'nın burnuna. Keklik üzümü kokuyordu. Üstüne üstlük, *güzel* gelmişti bu koku, her nasılsa. Bir anlamda sağlık kokuyordu, farkı sezdi, artık ona yabancı gelen bir durumdu bu.

"Hâlâ benim hastam sın, biliyor muydun?" diyordu oturlurken. "Seni çağırmadan önce nasıl olduğunu öğrenmek için Dr. Rollins'e uğradım. Babanla kardeşlerinin geldiğini o söyledi. Çok sevinmiş olmalısın."

"Sevindim tabii," diye doğruladı Georgia.

"İyiler miymiş?"

"Evet," dedi. Ada ile Freddie'yi anlattı biraz. Ancak ne babasından ne de Bayan Erskine'den söz açtı. Holbrooke nazik davranıp ilgi gösteriyordu, öte yandan bakışlarını kızıdan ayırmıyordu hiç. Üzerindeki mavi-beyaz çizgili buruşuk gofre kumaştan yazlık takım annesinin ölmek üzere olduğu yaz akşamüzerleri doktorun eve gelişini çağırıyordu Georgia'ya; nasıl da sevinirdi yorgun görünüşlü bu yakışıklı adam, bir-iki yerinde kan izi sandığı lekeler olan hafif yazlık giysileriyle gelip annesini birkaç saatliğine uyutmayı başarinca.

Sanatoryumdaki günlerinin nasıl geçtiğini sordu ona, gün boyu neler yaptığını, Georgia da yüzü kızara-rak ayağa kalkıp dolaşabilmekten mutlu olduğunu, ancak banyo yapabildiği ilk gün mutluluktan havalara uçacağını anlattı.

"Suyu... şey, çok özlüyor insan, süngerle silinmek yeter mi hiç! *Banyo* yapmaya bayılırım," diye vurgulayınca

doktor kahkahalarla güldü, hoşuna gitmişti kızın dedikleri, Georgia da gülüyordu nedenini bilmeden.

Sonra birden ciddileşti.

"Merak ettiğim bir şey var," diye özetledi, "bendeki gelişmeler nasıl gidiyor?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Hâlâ doktorumsanız, sizden sağlığımın nasıl olduğunu öğrenmek istiyorum. Kendimi çok iyi hissediyorum, acaba yakında eve dönebilecek miyim?" Kafasında henüz oluşmaya başlayan fikir suyu: Şimdi, bir an önce ve hiç beklenmedik bir anda eve gidebilirse, babasının evlenmesini engelleyebilirdi. O gelince evlenmesine gerek kalmadığını anlardı babası.

Holbrooke ona doğru eğildi. "Evdekileri çok özlemiş olmalısın..." diye başladı söze.

Georgia başını kaldırdı, "*Dahası*," diye karşı çıktı, "onlar beni özledüer. Bana gereksinimleri var, gerçekten var. Öyle görünüyör ki ben olmadan her şey paramparça oluyor." Bu yalan yüzünü kızarttı. "Kuşkusuz evi iyi çekip çeviren biriymişim gibi davranamam, özellikle size karşı, çünkü tam tersini söylemişim size. Gene de babam için evde her şey yolunda gitsin diye elimden geleni yaptım diyebilirim." Bütün dikkatini varmak istediği hedefe öyle vermişti ki babasından söz edince, doktorun yüzünün gerildiğini, gözlerindeki sıcak halasların söndüğünü fark etmedi bile.

Doktor bir an sustuktan sonra, "İşte bundan ötürü buraya yattığını düşünüyorum," dedi.

"Öyle, ama bu işe yaradı. İyileştim. Buraya yatmam iyi oldu. Bakın!" diye haykırarak ellerini telaşla havaya kaldırdı. "Bana bakın! Ateşim düştü. Domuz gibiyim. Artık öksürmüyorum, neredeyse hiç. İyiyim, sizce de öyle değil mi?" Ona doğru eğilip ayartmaya çalışırcasma gülümsedi, farkına varmadan sanatoryumda yaygın olan davranış biçimini taklit ediyordu. "Ne de olsa siz benim manevi babam sayılırsınız - tek yapmanız gereken bana bir kere dokunmak," diyerek ellerini uzatıp

hafifçe adamın koluna dokundu, okşarcasına, "hemen iyileşirim."

"Sevgili kızım," derken doktorun sesini tanımayacaktı az kalsın, "ben böyle bir yetiden yoksunum." Yüzü tümüyle değişmişti. Georgia'dan, dokunuşundan korkmuştu neredeyse.

Sesinin tonu kadar dedikleri de incitmişti Geor-gia'yı, öyle birdenbire resmi ve soğuk konuşma tarzı. Kendinden utandı. Başını hemen başka yöne çevirdi, güneşin vurduğu taraçaya bakan pencereden dışarı baktı. Seward Wallace duruyordu orada, siyah takım elbisesiyle şezlonga uzanmış kımıldamadan yatıyordu, püskülü andıran saçları alnına düşmüş, tuhaf bakışlarla Geor-gia'yı süzüyordu gözlerini ayırmadan.

Yutkundu. "Şey. Öyleyse bana söyleyebilir misiniz acaba, ne zaman... taburcu olmayı umut etmek için daha ne kadar bekleyeceğim?"

Dr. Holbrooke başını kaldırdı. "Söyleyemem," dedi. O da pencereden dışarıya bakıyordu. Sonra yeniden kıza döndü. "Gözlem altında tutmamız gerek seni, Dr. Rollins ve ben. Bizi kaygılandıran birkaç unsur vardır, böyle bir karara varmadan önce onlara bakarız." Göz göze geldiler. Doktorun gözlerindeki sevecen, hoş bakışlardan iz kalmamıştı. Doktoru olarak konuşuyordu yalnızca. "Bazen bir hasta çok iyi görünebilir, ancak her an yatağa düşme olasılığı vardır. Bir şey söylemek çok zor, çok zor."

"Ne zaman eve gidebileceğimi söyleyemiyorsunuz demek?"

"Ne yazık ki," derken sesi bu kez daha yumuşak çıkmıştı doktorun.

"Nasıl hayal kırıklığına uğradım bir bilseniz!" Adama öfkелendiğini fark etti. *Sanki hasta olması onun suçuydu.* Bozulduğunu belli etmemek elinde değildi. Ayağa kalktı, doktor da arkasından. "Beni görmeye gelmeniz büyük incelikti," dedi. Bir an önce uzaklaşmaya can atıyordu, doktordan, odadan. Yine elini uzattı, doktor elini sıktı bu kez.

"İncelik değildi," dedi sanki görüşmeyi uzatmak, söze yeni baştan başlamak niyetindeydi.

"Öyleydi," diye karşılık verdi Georgia sertçe. "Çok büyük incelikti. Şimdi gitmem, gidip dinlenmem gerek. Çok yavaş giden iyileşme sürecimi hızlandırmak için." Dalga geçmekti amacı, alay etmek, ancak bunu başaramadığını kendi de anladı, sesi buruktu.

Ne yapabilirdi? Burulmuştu.

Georgia, "Hoşçakalın," dedikten sonra arkasını dönerek onu diğer ziyaretçilerle hastaların arasında bırakıp odadan çıktı.

Bu görüşmenin ertesi günü Seward Wallace ilk kez konuşmuştu onunla. Georgia'ya yapmacık gelen, sırtımayı andırır bir gülümsemeye yanma sokulduğunda kitaplıkta toplanmış, kahvaltı zili çalmasını bekliyorlardı.

"Dış görünüşünü değiştirmişsin," dedi.

Georgia bir adım geriye sıçradı delikanlının gürle-yen sesini duyunca. "Öyle, Bayan Moody saçımı kesti, eğer dediğin buysa."

"Giysilerini de değiştirmişsin, öyle değil mi?" Suç-larcasına konuşuyordu. Kızmış gibiydi.

Belki de neden kaşır, diye düşündü Georgia, gür, koyu renk kaş alınının ortasına, burnunun üzerine denk düşen noktaya doğru incelik; onu dinlerken bile gergin, hatta uzlaşmaz gösterirdi. "Öyle galiba," diyerek omuz silkti. "Hiçbir giysimin içine giremiyordum. Hepsini dar geliyordu."

"Ah!" dedi. "Bambaşka biri olmuşsun."

"Demek öyle. Biliyorum."

"Adım Seward," dedi sertçe. "Seward Wallace. Senin adın da Georgia Rice diye biliyorum."

"Güzel. Kendimi tanıtmama gerek yok demek, bundan hiç hoşlanmam da."

Delikanlı onun gülümsemesine karşılık vermedi. "Onun için mi yaptın?"

"Anlamadım."

"O adam. Dün seni görmeye gelen. Onun için mi *de-ğiştirdin* tarzını?"

Ses tonu hiç de kibar değildi, aşağılık birinden söz eder gibiydi. Ne yüzüzlük, diye düşündü. "Nereden kapıldın bu kaniya?" diye sordu. "O adam doktorum, bir beyefendidir. Dr. Holbrooke."

Delikanlı suskun kaldı önce, sonra, "Anladım," dedi. "Onu iyi tanıyorsun gibi geldi bana." Sesi iğneleyiciydi.

"Şey, elbette. Küçüklüğümde beri aile doktorumuz o bizim. Annemin hastalığıyla o ilgilendi. Yıllarca."

"Anlıyorum."

"Anlıyorsundur herhalde," diyerek uzaklaştı Georgia.

Az sonra kahvaltıda kremalı kahvenin yanında şurup dökülmüş sütlü yulaf, domuz pastırmalı yumurta ve tereyağı, istersen üstüne şekerli tarçın da serpebileceğin kızarmış ekmekleri yerken, delikanlıya kızgın olmalı dığını düşündü. Ancak davranışının kaba olduğunu anlaması gerekiyordu. Kimsenin yanına gidip öyle konuşmaması gerektiğini.

Masadaki öbür hastalarla gevezelik ederken yemekhanenin karşı ucunda Seward Wallece'i görebiliyordu, yavaşça yemeğini yerken arada bir kendisine göz atıyordu.

Freddie'yi çağırıştırmıştı ona! Birden ona yakınlık duydu. Ne kadar gençti, tuhaftı da.

Seward yemekten sonra yanına bir kez daha yaklaştığında, gözlerini Georgia'nın yüzünden ayıramıyordu neredeyse, ertesi gün birlikte yürüyüş yapmaya ne dersin diye sordu ona. Kız da kabul etti.

İlerki yıllarda o günler ne zaman aklına gelse, Se-ward'ın *peşine düşmesine* izin verdiğini düşünürdü Georgia, tıpkı sanatoryumdakilerin dediği gibi —delikanlıya âşık olmuştu— çünkü kendini yalnız ve terk edilmiş hissediyor, başını yaslayacak bir omuz arıyordu.

Gene de sevmişti onu. Sevmemiş miydi?

Sanatoryumda geçirdiği günlerden söz ederken, bazen anlattıklarının hiçbirinin, o günlerdeki duygularıyla düşüncelerinin hiçbirinin pek gerçek olmadığını söylüyormuş gibi gelirdi bana.

Seward'a üstü kapalı olarak şöyle bir değinirdi kuşkusuz. Onunla ve anneannemle ilişkisiyle ilgili öğrendiklerimin çoğunu tuttuğu günlüklerden ve sakladığı mektuplardan biliyorum. -(Hikâyeyi kendine göre aktaran Rue Teyzemi de unutmamak gerek elbet.) Öykünün anahatlarını anladığım zaman başkalarının ve anneannemin yıllar boyunca bana yaşamı hakkında anlattıkları yeniden kulaklarımda yankılanmaya, anlam kazanmaya başladı.

Kesin olarak bildiğim bir şey vardı, o da Seward on altı ya da on yedi yaşındayken anneannemin on dokuzunda olduğu, yani anneannemden aşağı joikarı iki yaş küçüktü; ayrıca ona vurulduğunda, Seward'm hastalığı birkaç yıldır sürmekteydi. Kendisini parlak bir gelecek beklerken on dört yaşında, Andover Akademisi'ne (bir gazetedeki yayın yönetmeni olan babası vereme yakalanınca burs almış oradan) başladığı ilk yıl futbol oynarken maçın ortasında iki büküm kaldığını, o sırada bir bardak dolusu kan öksürdüğünü de biliyordum. Onu hemen revire yatırdıklarını, ertesi gün okul yönetiminin okuldan hemen alınmasını ailesinden istediğini de.

Biri öğretmenlik yapan, diğeri de hasta olan ablaları onu sanatoryuma yatırâbilmek için eve pansiyoner almışlar. Girdiği günden beri de oradaymış neredeyse; Georgia gelmeden önce, doktorların onayını almaksızın bir aylığına gitmiş - daha doğrusu kaçmış. Ablaları yalvarıp ne diller dökmek zorunda kalmışlar geri dönsün diye. "*Sızım sızım sızlanmak* bizim ailede Tanrı vergisidir," diye anlatırmış Georgia'ya, sesinden ablalarını evin küçük kedilerine özgü uysal, aynı zamanda da hor gören bir sevgiyle sevdiğim sezermiş o da. Ailenin en küçüğü-müş ne de olsa ve tek oğlu.

Georgia gülümsemiş, sonra da bakışlarını çevirmiş, gözlerine uzaktaki bir kıpırtı takılmış. O sırada taraça-

daki şezlonglarda yan yana uzanıyorlarmış. Gökyüzünde ağaçların tepelerine doğru tembel tembel süzülen iki kartal görmüş, uygun hava akımını yakalamak için bir o yana bir bu yana yatarak uçuyorlarmış.

Kısa bir süre onları seyrettikten sonra delikanlıya dönüp sormuş: "Eğer gerçekten hasta olsaydın, doktorlar seni dışarıda tutmazlardı, değil mi?"

Seward dudaklarını büzerek her zamanki acı gülümsemesini takınmış. "Ama ben tam anlamıyla hasta *idim*. Bana öyle geliyor ki eğer canları isterse *seni dışarıda tutarlar*, istemezse *kilit altına alırlar*. Neleri yapabilirsin, neleri yapamazsın bir bir sıralarlar."

Georgia ince yün battaniyesinin altında kıpırdanmış. "Ama her şey insanın iyiliği, için."

"Sen buna inanıyor musun gerçekten?" diye sorarken sanki olmayacak bir şeyden söz eder gibiymiş Seward, sanki onun böylesine yapmacıksız olması olanakla sız gibi.

"Elbette inanıyorum. İnanıyorum elbette, yoksa burada olmazdım."

"Peki öyleyse neden pek çokları *iyileşmiyor*?" Dönüp Georgia'dan yana bakmış. "Hele sen düşün bir, haklı olduğumu göreceksin. Neyin işe yaradığı, neyin yaramadığı konusunda en ufak bir fikirleri yok."

Yanlarında başka şezlonglar da varmış, güneşin altında düzgünce sıralanmışlar. Mırıltılar, boş konuşmalar yükseliyormuş her iki yanlarından. Solda bir yerlerden öksürük sesleri geliyormuş.

"İyileşenler de var, Seward. Bunu benim kadar sen { de biliyorsun."

"Bazıları öyle zor iyileşiyor ki, ölüyorlar. Bay Briscoombe'a bak. Hiç kimse onun kadar çaba göstermemişti."

Georgia bir süre sessiz kalmış. Bay Briscoombe'u severmiş, tıknaz, kel kafalı o adamı; hangisi kız, hangisi erkek ayırt edilemeyen, saçları olması dışında her biri babalarının küçük birer kopyası olan çocuklarının -tam yedi tane-- elindeki tek sararmış fotoğrafını herkese gös-terirmiş. Ona bir kitap bile vermiş, *Tarlakışunun Tür-*

küsü, tanıman gereken bir yazar demiş, Willa Cather, Georgia çok sevmiş kitabı.

"Öte yandan," diye bağlamış sözlerini, "bana bak. Baksana, daha iyiyim. İyi olduğumu biliyorum."

Seward şaşkın bakışlarla bakmış ona, ama gözlerini hemen kaçırmış. O gün nedense genizde tuzlu bir tat bırakan rüzgar ağaçların aralarında ısıklık çalıyormuş.

Haklı olabilir mi, diye merak etmiş Georgia. Yaşamlarının baştan sona yalan yanlış yönlendirilmesi olacak iş değil. Dr. Holbrooke'un sevinçli bakışlarını, Dr. Rol-lins'in nazik sakallı yüzünü getirmiş gözünün önüne. Yetişkin kimseler ne de olsa diye düşünmüş.

Olamaz, tüm bunlar Seward'm karamsarlığının bir parçası, her şeye karşı çıkma arzusu.

Aslında Georgia'nın tanıdığı ilk öfke dolu kişiydi Seward, öfkesini her an kusmaya hazır ilk kişi; böyle bir duygudan yoksun olan Georgia'yı ona çeken nedenlerden biri de buydu. Onun yaşında böyle kendini beğenmiş bir hınçla bilmek, Georgia'nın hem o yaşlarda -hem de ilerki yıllarda asla sorgu lamadığı— eğitimli yetişkinler dünyasına karşı böyle kin duymak görülmedik bir durumdu. Delikanlıya hayran kalmasına neden olmuştu, bir yandan da küçük olması ve hastalığı nedeniyle ona karşı sevecen, koruyucu bir yakınlık duyuyordu.

Yepyeni duygulardı bunlar. Bili March'a duyduğu sevgi, onun yanında kendini güvende hissetmesine, ona aşinalığına, ilerisini önceden kestirebilmesine dayalıydı. Eski dosttu onlar -aslında oyun arkadaşı- ta çocukluktan beri. Geniş çenesi, inatçılığı, espri anlayışının azıcık kıt olması bir yana, kendine göre yakışıklı biriydi Bili. Onunla evlendiklerini hayal ettiğinde, ki arada sırada yapardı bunu, büyüdükleri aile ortamını sürdürdükleri bir yaşantı gelirdi gözünün önüne.

Seward'i ona çeken nedenlerden hiçbirinin bunlarla ilgisi yoktu. Ne güvence vardı ne de geleceği öngörme. Kalıcılık da söz konusu değildi. Aralarındaki bağın temeli delikanlının hastalığına dayalıydı, bir de hastalığına duyduğu öfkeye. Ayrıca çocuğun geçmişte yaşadığı

her şeyin Georgia'ya alışılmadık gelmesine: gazeteci bir baba, ayrıcalıklı bir yatılı okul, sanatoryumdan kaçış.

Onunla ilgili küçük ayrıntıların toplamının gücünü kabullenmeye utanırdı. Kedilerinkine benzeyen delici denecek kadar yeşil gözleri. Uzun, kemikli parmaklarının piyano çalarken ya da gaydayı tutarken görünüşü -şaşırtıcı bir müzik yeteneği vardı. Ayaklarını sürüyerek dokunaklı yürüyüşü. Sanki sıskalığını örtbas etmek istercesine omuzlarını hafifçe bükerek duruşu. Böyle genç birinden beklenmeyecek gür sesi. Yakıcı, gizemli enerjisi.

Georgia'nın çekimine kapıldığı onun ölüm sürecine girmiş olması da olabilir. Çünkü tüberkülozun ilerki aşamalarında bilinen bir olgu vardı, doktorların *spes pt-histica* dediği, sondan hemen önceki acayip yaşama dürtüsü ve yapay canlılık. Seward'm belirli özelliklerini abartmasına, o süre boyunca, o terk edilmiş yerde *kimliğini* bulmasına yol açıyordu aşağı yukarı.

Film oynatıldığı gün hava fırtınalı ve yağmurluydu. Georgia'nın koşuşundaki kadınlar dinlenme saatinde bile çan çan konuşuyor, akşam olacaklar üzerinde yorumlar yapıyorlardı. Hangi film gösterilecekti? Herkes ne giyecekti? Bayan Shepard revirde kendini bilmeden yattığına göre adı çapkına çıkmış Bay Bertke birine kur yapacak mıydı acaba? Her yerden ayrı ayrı sesler yükseliyordu, nemli ve sisli havada battaniyeleri çenelerine dek çekili silüetlerden çıkan boğuk sesler.

"Bana yaklaşmasına izin vermem," diyordu Bayan Duffy. "Ölüm öpücüğünden farksız o herif. Âşık olduğu üçüncü kadındı o, hem de ötekilerden daha uzun sürdü." Dışarıda yağmur çatının üstünde tamtam çalıyor, rüzgârdan savrulan ağaçlara çarpıyordu.

"Kendini kolla, Georgia, sıra sende olabilir," diye seslendi birisi.

Ağzını bıçak açmıyordu Georgia'nın, bir nedeni hâlâ kurallar gereği davranmaya çalışmasıyken, diğer bir ne-

deni de düşüncelerini kimseye açamayacak olmasıydı: Seward'la ilgili düşüncelerini elbette, Seward'la.

"Ah, Georgia'mn oltasına başka balık takıldı," diye Bayan Duffy atıldı.

"Georgia'mn oltasında *küçük* bir balık var şimdi." Hep birlikte güldüler.

Georgia sinema salonunda en arka sıraya oturdu tek başına. Bayan Priley soran gözlerle ona işaret ettiyse de başını hayır anlamında sallayıp yanındaki boş sandalyeyi gösterdi, kuşkusuz Bayan Priley de Seward'm gelmesini beklediğini sandı Georgia'mn.

Film gösterisine müziğiyle eşlik eden Bayan Duffy piyanonun başında parmaklarını ısıtmakla meşguldü. Sandalye sıraları arasından bildik seslenmelerle alışıldık yer değiştirmeye gültüleri duyuluyordu. (Bay Huls, "Buraya oturabilir miyim?" diye hevesle sordu, Georgia da, "Affedersiniz ama bu sandalyeyi tutmam istendi benden," diye karşılık verdi.) Az sonra kamerayı çalıştıran tek bacağı gelişmemiş Lewis Lunt salonda sendeleyerek dolaşmaya, ışıkları söndürmeye başladı ve herkes sesini kesti; tıngırdayan piyanoyla sağdan soldan gelen kâhkâha ya da öksürük sesleri dışında çıt çıkmıyordu.

Filmin adı *Tillie'nin Patlak Aşk* idi, Mack Sen-nett'm bir komedisi. Başrolde Charlie Chaplin vardı, entrikacı şehirli bir düzenbazı oynuyordu, Marie Dressier da iriyarı, tatlı, acayip gülünç ve umutsuz çirkinliği insana dokunan Tillie'yi. On dakika içinde Chaplin'le Dressler'm tahta parmaklıklar üstünde tehlikeli bir biçimde denge sağlayıp karşılıklı kur yaptıkları, sırayla aşağı düşüp sonra bir çırpıda çitin tepesine yeniden tündükleri sahne geldi. Galiba o sıradaydı, Georgia öksürdü, tek bir kez. Derken bir tane daha. Sonra öksürük nöbetine tutuldu. Ayağa kalktı ve birilerinin kulağına gider diye salondan ayrıldı, koridor boyunca öksürerek uzaklaştı.

Ön kapıyı açıp bardaktan boşanırcasına yağan yağmurla rüzgarın uğultusuna aldırmandan karanlıkta dışarı çıktı. Sanatoryumun arkasına, taraçanın bulunduğu

yere dolandı. Üstü başı ve ayakları ânında sırlıslık kesilmişti, bu yüzden de nereye bastığına dikkat etmesine gerek kalmadan yamyassı olmuş çimenlerin karşısında yaşlı elma ağaçlarının kümelenildiği yere doğru hızla ilerledi. Arkasına dönüp filmin gri ışığının titrettiği ta-raçanın pencerelerine bakmadı bile. Ağaçların altında Seward'i bulmayı umut ediyordu. Anlaşılan orada değildi, öyleyse geri gitse iyi olacaktı; birden en kalın gövdeli ağacın ardında beliren silüetini seçti. Aklına tuhaf bir düşünce geliverdi bir an, sanki ağacın bir parçasıydı Seward, ağacın bir uzantısı. Gözünün önünde lisede okudukları mitoloji kitabından bir sahne canlandı: Apol-lon'un aşkından kaçmak için Daphne'nin defne ağacına dönüşmesi. Oraya doğru koşarak neredeyse yere değen kalın dalların altına girdi.

Yapraklardan oluşma çadırın altında doğrulurken Seward kollarıyla bedenini sardı, Georgia onun sıcak soluğunu yanağında, ensesinde duyuyordu. İşte orada ilk kez öpmüştü onu Seward, sert dudaklarını, kemikli vücudunu kızmakilere iyice bastırarak. Hastalığının kokusunu alabiliyordu Georgia, Bryce'ta kullandıkları kahverengi sabunun, mentolün, yağmurun, insan teninin kokusunu ve alnına vuran yüksek ateşin sıcaklığını. Georgia açlık ve korkuyla karışık kararlı bir teslim olma dürtüsüyle parmak uçlarına yükselerek gövdesini delikanlının gövdesine bastırды. - O gün günlüğüne şunları yazmış:

'w Kasvetli bir gün. Akşam sinema vardı. Oradan tüydüm
5 ve Seward'la buluştum, gelmemi istediği yerde, sağa-
:S nak yağmurun altında elma ağaçlarının orada. Küçük
Ü£ bahçıvan kulübesine gittik birlikte. Sucuk gibiydik. Sı-
«£ rılsıklam giysilerimizi çıkardık. Artık sonsuza dek ona
£p aitim.

?3

Mo

n> 0. .

00<

M

Sekiz

A nneannem bana bir günlük tutmam için bir defter vermişti, dört yıllık olanlardan. Gençliğinde tuttuğu günlüklere benziyordu. Yanlarında kaldığım ilk yıl, doğum günümdeydi, ne işe yaradığını en ince ayrıntısına kadar anlattığını anımsarım - eğer kuralına göre günlük tutarsan, ileride, bütün yaşantını gözünün önüne getirebileceğini, geçen yıllarla birlikte nasıl büyüyüp değiştiğini anlayabileceğini öğretmişti. Omu pek kullanmadığım için hayal kırıklığına uğramışsa da bunu hiçbir zaman dile getirmedi.

Bana bunları anlatırken, tuttuğu güncelerden söz etmişti, gençken kendine her gün ödev bildiğini, içinden yazmak gelmese, hasta ya da yorgun düşse, her yoğun günün sonunda bir daha uyanmamak üzere canı uyumak istese de, görevini hiç ihmal etmediğini söylemişti. Baba evinde herkes uyurken ayakta kalan tek kişinin o olduğunu çıkardım anlattıklarından. Bundan nasıl da hoşlanırmış, günlük işlerle haşır neşir olmamanın verdiği rahatlıkla kendinin farkına varmanın tadını çıkarır-mış. Duygularını ve onları hisseden kişi olarak kendini bulurmuş. Sonra hafife alırcasma şöyle demişti: "Kendini evrenin merkezi olarak ilk kez duymak nasıldır bir bilsen. Belki de yaratıcısı. İşte bendim o."

Sanatoryumdaki ilk birkaç hafta okumasına ve yazmasına getirilen yasaklamaya değinmişti; günlüğünde

bomboş kalan sayfalara bakınca içi sızlarınlış. "Belki de o boş geçen zaman dilimleri bazı yönlerden sözcükler kadar değerliydi. Bazı şeyler boş gelir insana, galiba o dönemde sanatoryumda geçirdiğim ilk haftalar boyunca bana öyle oldu."

Günlüklerin hâlâ durduğu aklıma gelmemiştir. Hoş, eğer anneannemlerin nasıl yaşadıklarını, telden paket kâğıdına, şişe mantarlarından eski giysilere ve eski mobilyaya kadar her şeyi özenle sakladıklarını düşünseydim, bilirdim elbet. Her nasılsa bir rastlantı sonucu elime geçtiler.

Vermont'ta geçireceğim ilk hafta sonunda hastalandım. Pazar öğleden sonra hissetmişim öyle olacağını, bütün ikindi saatlerini kasaba yollarında otomobil sürerek geçirmiş, bir yerde durup ağaçtan kendi ellerimle elma toplamışım — tahta merdivende dururken budaklı, ağır dallara uzandığımı, yeni yaşantımı böylesine kucakladığımı, yeni dünyama böyle bir adım attığım için kendimle övündüğümü anımsıyorum. Sonra arabaya binip evin yolunu tuttuğumda başladı, boğazım kurudu, göğsüm sıkıştı. Kötü sonuçlanacağını sezdim. *Şaşırtıcı*, diye düşündüm ilgisizce, sanki hastalanacak olan başka biriydi. *Şaşırtıcı. Geliyor, Şifayı kaptı.*

Eve vardığımda ateşim çıkıyor gibiydi, dosdoğru yatağa yattım. Gece boyunca uyuyup uyandım, ateşimin çıktığını hissedip titremeye başladığım her an kalkıp aspirin aldım, su içtim. Ateşimin düştüğü bir sırada, anneannemin yatağında uzanmış, iyileşmenin tadına varmanın insanın kendini *daha iyi* hissetmesi diye minnet duyduğum sırada aklıma hastalık olgusu geldi. Bugün nasıl korkusuzca hastalandığımızı düşündüm. Masumdu hastalıklarımız. Hiçbir anlama gelmemesine alışmıştık. Kendimizi ne kadar kötü hissederek hissedelim biliyorduk ki *grip işte, soğuk algınlığı o kadar*. Bunları yaşamanın ne ölümle, ne anneannemin gençliğinde hasta olmanın bir parçası olan ölüm korkusuyla, ne de 'bir sabah

sapasağlam kalktı, ertesi sabahsa cenazesi' deyişiyile bir ilintisi var.

Düşüncesizce üç kez üstlendiğim çocuk doğurmak üzerine kafa yordum. Doğum odasında başımda toplanan kalabalığın (neden o kadar çok kişi vardı orada, bugün bile bunu anlamış değilim) önünde doğum sancısına dayanamamak kaygısıyla karışık acı çekme korkusu hiç bitmezdi, doğru, ancak doğururken öleceğimi hiç aklıma getirmedim. Doğumdan sonra bile. Asla.

Çocuk felci, beni ölesiye korkutan hastalıklar arasında sonuncuydu sanırım, ama onun da belleğimdeki yeri pek açık değildi. Her yaz doğu kıyısına yolculuk yapmamızın, anneannemle dedemin evinde babamdan uzak kalmamızın nedeni o diye varsayıyorduk. Batı Barstow'un yaşadığımız yerden daha temiz, daha güvenli olduğunu düşünüyorduk her nasılsa. Hastalık kapma korkusu olmaksızın diğer çocuklarla özgürce oynayabile-ceğin> bentle tutulan ırmak sularında yüzebileceğin, elinde cam kavanozlarla akşamları ateşböceği toplamak için sokaklarda koşturabildiğin bir yer.

Sonra ansızın o korku da yok oluverdi, silinip gitti. Yapay akciğer, tekerlekli sandalye, kalın diş telleri; artık doktorların tedavi edemediği hiçbir şey kalmamışa benziyordu.

Anneannemin zamanında yaşam ne kadar da farklıymış! Her ateşlendiğinde nasıl da korkardı kimbilir, her öksürüşte, yanaldan her yandığında. Doğum yapmak ve bebek bakmak nasıl da ürkütücüyümüş; daha bir yaşma gelmeden bir oğlu ölmüş zaten. Ölüm her yerde kol gezermiş, hem ölüm hem de suçluluk.

Az kalsın annemi de yitiriyormuş, kişilik bölünmesi diye düşünmüş, bu işin iyi bittiğine çok zaman sonra inanmış ancak. Ne kadar korkunçtu kimbilir annem ergenlik çağına geldiğinde onun boşluğa bakan gözlerini seyretmek, aldığı buyrukları ve harekete geçmesi gerektiğini anlatan büyülenmişçesine yaptığı konuşmaları dinlemek. (İlkinde üniversitedeymiş, her şeyden elini ayağını çekmiş: yemekten, banyo yapmaktan, saçlarını

taramaktan, dişlerini fırçalamaktan, giysilerini değiştirmekten.)

Anneannemin herhangi bir şeyle savaşıma gücü nasıl yetersiz, nasıl da zayıftı. Yatak istirahati. Besleyici gıdalar. Öğlen uykusu. Her gün öğle yemeğinin ardından bulaşıkları yıkayıp kaldırdıktan sonra uyumayı yaşamının sonuna dek bir kez bile aksatmadı. Onu uyku-| sunda rahatsız etmemek için evde kimse çıt çıkarmazdı. Yanlarında kaldığım zaman bunun sıkıntısını ben de çektim. Yazın saçakların altında sıcaktan kavrunan f odamda yaşadığım huzursuzluğu anımsarım, ter içinde pencerenin dışında yuvalanan eşekarılarının vızılısını dinlerken bu hareketsizlikten ve sıcaktan kurtulma vak-i ti gelene dek tembelce okşardım kendimi. "Oh Tanrım, t sonunda bitti," diye içeri girerdi anneannem gülsuyu ko-5 kulan saçarak, topuzunu yeniden yapmış olurdu - dedemin deyişiyile savaşa hazırdı artık.

Ona buyruklar yağdıran sesler duyduğu zaman an-ş nemi odasına gönderdiğini anlatmıştı. "'Bana bak, Dolly, bu konuda tek bir kelime daha duymak istemiyorum,' derdim annene. 'Burada seninle benden başka ko-j nuşan kimse yok, bunu iyice kafana sokana dek gidip | orada oturmanı ve enikonu düşünmeni istiyorum, kendine gelene dek odandan çıkmayacaksın.' Zavallı kız, elinde miydi sanki?"

Bu hastalığı, bu bozukluğu çocuklarıma da geçirmiş olmak korkusu sık sık aklıma geldi, özellikle de şizofreninin kendisini en çok belli ettiği yaşların ilkençlik yılları olduğunu öğrendikten sonra. Neyse ki her biri o dönemi atlattı, bazen öfke dolu tuhaf davranışları oldu, ama *sağlıklıydılar*. Bu nedenle karşılaştıkları bütün zorlukları hafife aldığımı söylemem gerek, öyle ki hafife aldığım için onları öfkeliendiriyordum. "Hiç mi umurunda değil?" diye bağırırmıştı Karen bir keresinde, eve dönme , saatinden epey sonra eve geldiğinde Jeff e kızmadığım

Nasıl açıldım? Gerçekten de umursamıyordum.

Gün a arırken uyumuşum. Kapının vurulmasıyla uyandı ımda ortalık aydınlıktı, ateşim çıkmıştı.

Duymazlıktan gelmeye karar verdim. Komşulardan biriydi herhalde, belki de çıtı pıtı Bayan Chick. Ya da posta. Not bıraksınlar, diye geçirdim içimden. Yeniden gelsinler.

Derken evin içinden sesler gelmeye başladı. İlk birkaç saniye elim aya ım tutuştu, ama sonra en çok konuşan sesi tanıdım: Leslie, emlak komisyoncusu Leslie Knox - tabii ya! New Yorklu  ifte evi göstermeye gelmişti. Mutfakta bulaşıkları ortada bıraktı ım aklıma geldi, ama artık yapılacak bir şey yoktu. Hemen kalktım yataktan, perdeleri açtım, odanın dört bir yerine dağılmış duran giysileri çekmecelere tıktırdım, sabahlı ımı giydim. Yeniden yatağa yatıp yorganı üstüme çektim. Düzenli bir hasta odası, o koşullar altında elimde onlara sunabilece im tek seçenek buydu.

Alt katta epey kaldılar. Leslie'nin bir yükselip bir alçalan, arada sırada fısıltıyla sorulan bir soruyla kesilen sesini ve sonra tekrar konuştuğunu duyabiliyordum. Üst kata çıktıklarında seslendim. Kapıda göründü, sa ı başı yapılıydı, tüvit ceketinin üstüne siyah-beyaz süslü bir fular ba lamıştı.

Grip olduğumu söyleyince, "Vah zavallı, keşke araysaydım!" dedi.

Karga gibi sesimle, "Gelece inizi tümüyle aklımdan çıkmıştı," diye açıkladım.

Yatak odasını görmelerine gerek olmadığını söyledi. "Yo, hayır, hayır. Yalnızca *fikir* edinmek için geldik, zaten ev satılık bile değil. Şimdi çıkıp kapıyı kapatıyorum, ne dersin, sonra sa ı solu bir çırpıda dolaşıp gideriz *başımdan*." Kapıyı kapadı, ama çok geçmeden yeniden açıp ba ını içeri uzattı: "Bir şeye ihtiyacın yar mı? Daha sonra sana çorba filan getiririm."

Hiç, hiçbir şey istemem, diye direttim. Biraz daha oyalanıp çekildi, kapıyı kapatırken öbürlerine dediklerini duyabiliyordum: "inanabiliyor musunuz? İşte. Ah, neyse, söyle bir bakar gideriz. Burası banyo. Büyük, de-

 il mi? Eskiden yatak odasıymış, sonradan değiştirmiştir. Bu kadar alanla pek çok şey yapılabilir, siz şimdi kır evi havasında olmadığına bakmayın..."

Onlar gidince - n kapının dan diye kapandığını duymuştum, ayrıca Leslie'nin sesi artık dışarıdan geliyordu- birkaç aspirin almak için kalktım. Banyoda durdu um yerde arkama dönüp tavan arasındaki diğer odalara söyle bir göz gezdirdim, New Yorkluların gözüyle görmeye çalışıyordum. İşte o sırada k   kenen Lawrence'e m kaldığı odanın daracık kapısının -tavan arasındaki ardıyeye açılan kapı- açık bırakıldığını fark ettim. Gidip kapatayım dedim. Ancak kapının önüne geldiğimde içimden bir ses tavan arasına girmemi söyledi. Karanlık ve so uktu. El yordamıyla tavandaki zinciri buldum.  lg n ışık yandı ında az kalsın  ı lık atacaktım. İki sandığın üstünde, hatırladı ımdan çok daha düşmanca, daha ürkütücü ve k busu andıran kocaman bakışları bana çevrili iki çift göz vardı: Çalışma odasındaki mavi balı  illa porsu un gözleri. Tek elim g m güm atan g  s mde birkaç saniye orada kalakaldım.

Biraz yatışınca sa ıma soluma bakındım. Sa akların altında tıkmış dört-beş eski sandıkla bir köşeye dizilmiş birkaç çamaşır sepeti duruyordu. Hayvanları unutmamak gerek elbette, ayrıca anneannemin ayaklı dikiş makinesiyle düzgün, ama hantal terzi mankeni. Kırık bacaklarından ötürü sarhoş kılıklı iki koltuk vardı, biri Kraliçe Anne stili, diğeri oya işli ve tozlu. Rulo edilmiş bazı halılar gözüme çarptı, ayrıca duvar k   dına benzeyen başka rulolar. İvrir zıvırla dolu yı ınla mukavva kutunun arasından birinin üstünde söyle yazıyordu: KIRILACAK EşYA, SÜSLEMELER.

İşte hepsi buraya kalkmıştı: Düşes'in satmadıkları, evin yeni dekoruna uymayan eşyalar. İ imde bir sıcaklık hissettim, mülkiyet duygusu, sahip olma sevinci. Her şey hâlâ buradaydı demek — anneannemin geçmişi, annemin geçmişi, benimki.

Arkamdan kapıyı kapatıp yatağa geri gittiğimde, yeniden uykuya dalmadan önce elimdeki hazinenin hayalini kurdum bir süre.

Bir-iki gün sonra, arada sırada baş gösteren yorgunluk belirtileri dışında iyileşince, balıkçıyla porsuğu salona taşıdım. Gün ışığında daha da zavallı görünüyordlardı, yaşlı, hastalıktan ölmek üzere olan hayvanlar gibi, gene de eski günlerin anısına onların alt katta durmalarını istiyordum.

Sandıkların hepsi kilitliydi, kiracılar, belki de hırsızlar açamasın diye. Bir anahtar bulurum umuduyla bütün evi dört döndüm. Ne ki evin yedek anahtarlarıyla, bütün oda kapılarına uyan anahtarlardan başka bir şey geçmedi elime. Sonunda elime bir tornavida alıp barbarca bir davranışla kilitleri kanırtarak açtım.

İlk sandığın içinden yünlüler çıktı. Dedemin eski bir takım elbisesi, süveterler, kalın battaniler, çocukluğumdan hatırlıyordum bunları - yaz sonlarına doğru akşamları hava serinleyince ortaya dökülürlerdi naftalin kokuları saçarak. Şimdiki gibi o zaman da zor kaldırırdım o ağır kumaşları. En dipte anneannem gibi şık bayanların kırklı ve elli yıllarda omuzlarına attıkları tilki etollerden vardı bir tane, tilkinin kafası yerli yerindeydi hâlâ, alt çenesi telle tutturulmuştu. Etolün omuzdan aşağı kaymaması için kendi kuyruğunu ısırmıştı bizim azıcık şaşı gözlü tilki. "Ölmesi yetmez," derdi dedem, "sonsuz dek aptal gibi görünmesi de gerekir."

Anneannem, "O senin hüsnü kuruntun!" diye azarlardı onu. Pek ağzından düşürmediği bu sözler dedemi kahkahadan kırıp geçirirdi çoğu zaman.

Yünlülerini yerine kaldırıp bir başka sandığa yöneldim. Kâğıt doluydu içi, çoğu bankadan gelen hesap özetleri, yazılan çeklerin dökümleri, vergi formları ve özenle dosyalanıp etiketlenmiş faturalar: EV İHTİYAÇLARI, OTOMOBİL, ÖZEL ZEVKLER, ÇOCUKLAR, DÜĞÜNLER. Son ikisini daha sonra göz atmak üzere bir yana ayırdım.

Başka bir sandığa sofra takımları yerleştirilmişti: ütülü peçeteler, yastık kılıfları, dar uzun örtüler, masa örtüleri — hepsi de zamanla sararmıştı güzelce. Öteki

sandıklarla çamaşır sepetlerinde çarşaf, birtakım yasal belgeler, çocuklarından ve torunlarından aldıkları mektuplar duruyordu - herkesin mektubu ayrı ayrı kümelenip demet yapılmıştı; o demetlerden birinde kendi elyazımı tanıdım, annemin demeti ayrıydı. Deney tüpleri; ek yerlerinden sökülüp kutusunda güzelce duran kararmış bir klarnet; üstüne sineklerin konup kuruyarak rengârenk bir botanik numunesi oluşturduğu halat takımı. Bir de eski moda, basit Noel süsleri.

Sonuncusunda şık iç çamaşırlarıyla gecelikler vardı, besbelli anneannem genç bir kadıken giymişti onları. Elime bir kombinezonla etekleri dantel işli uzun bir jupon aldım. Tam Fiona'ya göre diye düşündüm, iç çamaşırı değil giysi diye giyerdi onları. Columbus tatilinde geliyordu. O zaman birlikte elden geçirirdik hepsini.

Yorgun düşmüştüm. Bazı mektupları yanıma aldım, kendi kalemimden çıkanları da elbet. Bir ay sonra Fiona gelinceye dek tavan arasına adım atmayacaktım bir daha.

Fiona ctıma günü New York'tan gelen trene bindi. Onu karşılamak için Rutland'a gittim. Yıllardır trene binmiyordum, istasyonda bulunmakla bile anılarım canlandı. Hele Fiona, pek etkilenmişti yaptığı yolculuktan, daha perona adım atar atmaz ne harika bir yolculuk yaptığını anlatmaya koyuldu neşeyle şakıyarak; geçtikleri kasaba ve yerleşim yerlerini başka hiçbir yolculukta göremeyeceğini söylüyordu. "Anne, *arka sokaklarından* söz ediyorum elbette."

Ta yaz başlarında, doğu yakasında bulduğu işe başlamadan önce birkaç hafta eve geldiğinde görüşmüştük en son. Zayıflamıştı, önceki yıl kısacık kestirdiği saçları epey uzamıştı. Çok güzel göründü gözüme. Ufak tefek, cıvı cıvı, kadife teniyle yüz çizgilerini babasından almıştı. Bulabildiği en kısa eteğin üstüne koyun postundan kocaman bir kaban geçirmişti, ayağında siyah kalın külotlu çorap ve dev postallar vardı. Sırt çantasını otomobilin arka koltuğuna fırlattı binmeden önce.

Emniyet kemerini bağlar bağlamaz direksiyon başında oturan annesine -bana- yan gözle bakıp "Haydi her şeyi anlat," dedi, "s'il vousplaît."

Güldüm; tam ondan beklenecek bir davranıştı. En küçük kızlındı o, ayrıca epey farkla en canayakımı, en neşelisi. Her davranışından apaçık belliydi yaşamın, bizler tadını çıkaralım diye kurulduğuna inandığı. Her şeye açık, meraklı, herkesle ilgili biriydi. Küçük bir kızken, en olmayacak oyun arkadaşları bulup kollarından çekerek getirirdi eve; lisede edindiği arkadaşlar arasında salaklar da vardı, gözde gençler de. "Fiona'nın yuvasında çeşit bol," derdik benimsediği her yeninin ardından.

"Yo, sen anlat," diye karşı çıktım. Anlattı da. En azından bir bölümünü. Kulaklarını deldirmek için nereye gittiğini (kapısındaki tabelada ACI İSTEĞE BAĞLI yazıyormuş), en sevdiği barın müzik kutusunda hangi parçaları çaldığını (*Lili Marlene*; 'Ain't Nobody Here but Us Chickens '), yazın çıktığı delikanlıyı, şimdi görüştüğü çocuğu ve şey -ah tabii- regl sancılarını sıraladı bir bir.

Ertesi sabah tavan arasına çıktık ve tam umduğum gibi o eski iç çamaşırlarına bayıldı. Teker teker çıkardık sandıktan, onun deyişiyle, beyaz pamuklu parçaları. Göz alıcı fanilalardan çok güzel bluz olurdu, dantel askılı geceliklerle kombinezonları şık yaz elbiseleri diye giyerdi, eteği dikişli jüponlar, beyaz uzun etek olmaya adaydı. Sevinçten çılgına dönmüş, bluciniyle kazağının üstüne onları geçirirken, topuz yaptığı gür saçları, bembeyaz yumuşacık teni, incecik düzgün vücuduyla bunu mu, yoksa şunu mu giysem diye karar vermeye çalışan anneannemin gençliği geldi gözümün önüne. Tuhaf karışıma rağmen Fiona'ya da çok yakışacaklardı. Küpe dolu kulakları, geometrik kesilmiş saçları, cımbız değmemiş kaşları, şarap rengi rujuyla bir başka çağın cicili bicili iç çamaşırlarının sergilendiği yaz defilesine çıkar gibi olacaktı.

¹ Burada biz korkaklardan başka kimse yok.

Sandığın üst rafını boşaltıp dışarı çıkardık. Sıra ikinci kata gelmişti. "Başka, başka. Ben açgözlü bir kızım, " diyordu alttaki rafı kaldırmaya çalışırken.

Onun altına baktık. Başka giysi göremedik. Yalnızca eski, solmuş bir yorgan vardı. "Püf," dedi.

"Ama çok güzel, Fee. Bak," diyerek eğildim. Yorganı alırken içinden üç-dört parça bir şey kaydı, sandığın tabanına küt diye çarptı.

"*Qu'est-ce que c'est?*" diye göz attı oraya doğru. "Hey, kitaplar!" Sandığın içine uzanıp aldı. Deri kapaklı, kır-mızı-siyah, küçük kitaplardı. Birini açtı. Solmuş mürekkebin oluşturduğu uyumlu elyazısı dikkatimi çekti.

"Aman Tanrım, günlük bunlar!" diye haykırdım. Sandığın içinde kalmış bir tanesini aldım elime. Kahverengi kare bir defterdi, besbelli genç bir kızın günlüğü; sayfalarını dolduran elyazısı çocuksuydu. Ön sayfada yazan isim anneannemin teyzelerinden birinin adıydı. Aralara kurşunkalemle çizilmiş resimler serpiştirilmişti: evler, alabildiğine manzaralar, çiçekler.

Yeniden sandığın dibine eğildiğimde bir küme ince defter geldi bu kez elime, kurdeleyle bağlanmışlardı. Bağını çözüp en üsttekini açtım. Büyük-büyük-anneannem Sally Parsons'ın günlüklerinden biriydi bu, annesi öldükten sonra at arabasına atlayıp Georgia'yı kurtarmaya gelen ve eli boş dönen kadın. Sayfalarındaki mürekkep zamanla açık kahverengiye dönüşmüştü, bazı sayfaların köşeleriye kurumuş, cıtır cıtır kırılıyordu. Günlükler yedi yılı kapsıyorlardı, 1869-1876.

"Ah, şimdi anladım!" diye kestirip attı Fiona. "*Havadan* söz ediyor!"

"Ne?" diye baktım yüzüne. İlk eline aldığını okuyordu bir süredir. Odadaki tek lambanın ölgün ışığı altında, kazağıyla blucininin ve ayağındaki dev çizmelerin üzerine geçirdiği uzun, beyaz pamuklu iç eteğiyle sandığın üstünde oturuyordu.

Sırıttı. "Dinle, önce anlayamadım. Her güne ayrılan sayfanın başında 'Harika bir gün', 'Harika bir gün', yazıyor, neşeli bir gününde kaleme almış olmalı, bir de şu-

nu dinle, 'Bulutlu bir gün', bir tane daha, 'Kurşuni bir gün.'"

"Kimin o?"

"Günlük mü?" Ön sayfayı açıp okudu. "Georgia Rice." Sonra ekledi: "*Holbrooke*" Gözlerini bana dikti. "An'anen."

Defteri kaldırıp yüksek sesle okumaya koyuldu:

"12 Ocak. Harika bir gün. John bütün gün muayenehanesindeydi. Maudie Osborne uğradı, birlikte Laura Kendall'a gittik. İyileşiyor, ama daha dışarı çıkamaz. Akşam örgü ördüm. John kitabın 8 ve 9'uncu kısımlarını okudu.

"13 Ocak. Harika bir gün. Bu gece biraz kar yağdı, John neredeyse bütün gün dışarıdaydı, oradan oraya direksiyon salladı. Bayan Wood'la çok zaman harcamış, ama sonunda bebek sağlıklı doğmuş. Kadın nasıl da avaz avaz bağırdı, diye anlattı. Yerinde olsan sen de bağıırıydın, dedim. Kazak bitti, şimdi iç donu örmeye başladım. John kitap okudu. Bir an önce Hardy'yi bitirsek sevineceğim."

Başını kitaptan kaldırdı gülümseyerek. "Bak şuna, Ana'is Nin sanki."

Sonra yeniden sayfalara yöneltti bakışlarını, tam başlayacaktı, "Fee," diye sözünü kestim. Kaldıramayacaktım. İrkilmişti, yüzüme baktı. Sesimin titrediğini fark etmişti. "Artık okuma, tatlım," dedim. "Benim için çok anlamı var o sözlerin."

"Ya! Peki. Olur, anne. Yalnızca eğleniyordum. Başka bir şey yoktu aklımda."

"Biliyorum. Eğlenceli olduklarından da kuşku yok. Olacaklar da. Fakat önce onları benimsemek için zaman gerek bana."

"Peki, elbette."

"Darılmadın, değil mi?"

Hayır. Darılmadım tabii. Ben kendi definemi buldum," dedi, iç çamaşırlarının içinde salınarak, "sen de seninkini."

Fiona öbek öbek giyeceklerini toplayıp her biriyle ilgili bir şeyler mırıldanırken, ben de ciltli defterleri kucağıma alıp oturdum, daha fazla bekleyemezmişim gibi.

Hepsini okudum elbette. Ben de açgözlü bir kızdım ne de olsa. Sonra yeni baştan okudum, birer birer. Fiona gittikten sonra günlerce bitmedi okumam. Taşlar giderek yerli yerine oturuyordu. Bütün taşlar değil elbette, ne de bütün bulmacalar. Sandıktan çıkan öykülerin arasında çok fazla merak ettiğim bir tanesi vardı, anneannemin yaşamındaki o, başka yöne çark eden, bileylenip su yüzüne çıkarılan birkaç yıllık kesit. Birazı. Gözümde canlandırmama yetecek kadarı. Geçmiş yıllarda bana anlattığı bölük pörçük öykülerden uzun bir hikâye yazmaya başlayabilecek, başkalarının anlatmış olduklarıyla bağdaştırmama yetecek kadarı. Örneğin, Rue'nunkilerle. Ya da dedemin anlattıklarıyla. Ya da geçmişinden ve annesiyle babasından açıkça söz ettiği sayılı olan anneminkilerle.

Daha sonra, hikâyeyi daha iyi anlayınca, anneannemin günlüklerini neden sakladığını merak ettim. Benim böyle belgelerim olsaydı, hiç zaman geçirmeksizin yok ederdim hepsini. Çocuklarımla -ya da onların doğacak çocuklarının- yaşamlarını belirleyecek olan kararları nasıl aldığımı, gençliğimdeki düşüncelerimle duygularımı bilmelerini istemezdim.

Ben günlük yazmış olsaydım, anneanneminkinden farklı olarak, her şeyi ta en başından gözler önüne sererdim. Kaleme alacağım günlük, onunkinin ilk bakışta görüldüğünün tersine, yaşanan günlerden -hava nasıl, neler oldu- çok o günleri yaşayan kişiyle ilgili olurdu. Gene de anneannemin titiz vurgularını sezebiliyordum. Okurken kısa soluklu sözcükleri nasıl da uzattığını duyabiliyordum; hikâyeyi anlatışı çınlıyordu kulaklarımda. Tekrar tekrar okudukça, vardığım nokta, onu azar azar daha iyi tanımaya, günlük olayların yanı sıra derinlerde yatan düşüncelerini anlamaya başladım sanı-

rım. Bu ciltlerde yazanları anlamamın, anneannemle dedemin ortak yaşantılarında sergiledikleri sevginin altında neler yattığını anlamamın bir yolu olduğuna inanıyordum.

Çağdaş yaşantımızda kullanageldiğimiz elektronik postaların toplamı bir tür günlük olabilir belki: O resmi olmayan söylem, her ânın yaşandığı gibi dile getirilişi. Bazen birine yolladığım bir postada ne yazdığımı -başımından hangi gün, saat kaçta, ne geçmiş- görmek için bilgisayarımdaki gönderilmiş öğeler dosyasına göz attığımda, kayda geçen bilgilerden şaşkına döndüğüm olur. Örneğin, Vermont'tan çocuklarıma, arkadaşlarıma bilgisayarda yazdığım mektuplar kesinlikle üstlenebilir günlük işlevini. Özellikle de Karen'a gönderdiklerim. Erken doğum sancıları yüzünden gebeliğinin geri kalan günlerinde doktorlar yataktan çıkmamasını söylemişler — korkacak bir şey yokmuş ama, öyle dedi. Canının nasıl sıkıldığını, sabırsızlandığını hayal edebiliyordum, dolayısıyla ona sık sık yazıyordum, bazen günde birkaç kez, gördüklerimden, okuduklarımdan ya da yaptıklarımdan beni etkileyen, ilgimi çeken ne varsa döküyordum bir bir. Yazdıklarımla aktardıklarımla, tıpkı anneannemin günlükleri gibi, yüzeyde dolaşan notlar gibi geliyor şimdi bana, oysa ne anneannem Anaïs Nin'di ne de ben. Kim öyle ki? Gene de o gönderilmiş öğeleri çöp kutusuna yollarken bir parçamın koptuğu duygusuna kapılırdım. Saklamanın ne yararı olacaktı? O ayrıntılardan baştan aşağı yeni bir yaşam kurmaya kalkan olacak mıydı hiç? Bende ki notlara derin bir anlam yüklemek için en az benim anneanneme olduğum kadar bana yakın, tutkulu biri gerekirdi. Bildiğim kadarıyla bana öyle bağlı biri yoktu. Olacağı da benzemiyor. Kimsenin öylesine bir tutku beslemesine neden de yok. Çocuklarım benim yaşamımı anladılar. Yaşamımın yüzeyiyle derinleri arasında sürekli bir bölünme olmamıştı; olduğunda da farkları onlara açıklamaya özen göstermiştim.

Oysa benim anneanneme bağlanmam için her türlü gerekçem hazır. Öncelikle bambaşka bir zaman dili-

minde yetişmiş bir kadındı - daha doğrusu başka bir evrende. Onun kim olduğunu ve benim için ne anlam taşıdığını anlamam, o bilinmedik evreni anlamaktan geçiyordu. Aramızdaki ortak gizemi de unutmamak gerek kuşkusuz, annemin gizemini, neredeyse tüm yaşantımı kaygılanıp anlamamı merak ederek geçirdiğim hastalığımı. İşte tüm bunlar anneannemin sıradanmış gibi görünen anılarından çıkarılabilecek ipuçlarına karşı iştahımı kabartıyordu.

Dedemin çalışma odasına yerleştim. Elimde ne varsa tarih sırasına göre düzenledim: anneannemin günlükleri, akrabalarının günlükleri, yazdığı mektuplar, başkalarından aldığı mektuplar, fatura ve harcama fişlerinin dosyaları, mali kayıtlar. Vermont'ta tüm yaşamım gözler önüne serilirken, onu yaşarken ve arkadaşlarımla çocuklarıma yaşadıklarımı yazarken ('Karen, canım, bugün hava çok güzel, tam hayal edebileceğin bir New-England sonbaharı'), anneannemin yaşamını da yaşıyordum aynı zamanda, benim yaşam pınarımın altında gizlice akıyordu durmadan.

Ya kendi yaşamım? Onu karıştıran bendim elbette. Buraya bağlanmanın yollarını arıyordum, amacım buydu, değil mi? Başarıp başaramayacağımı görmek. Bağlanabileceğim ne kaldığını bulmak.

Otomobille bir çırpıda gidebileceğim birkaç sinema salonu keşfettim, çocukların eskiden 'filum' dedikleri, yani aksiyon, şiddet ve macera dışında kalan türden filmler oynatıyorlardı. Yerel bir gazete satın aldım. Bir de bölgesel gazete. Bilgi toplamak için belediye binasındaki, postanedeki, Grayson'larm bakkaldaki ilan tahtalarını dolaştım. Kendime ödevler veriyordum. *Hareket halinde* olmalıydım. Haftada bir gün kütüphanede toplanan okuma grubuna katıldım. Akşam yemeğinde fırında fasulye sundukları elma şarabı festivaline gittim. Kilisede verilen imece yemek dağıtımına yardım ettim. Kasabanın sağında solunda dolaşırken kimileri adımla söyleyerek selam vermeye başladılar giderek. Hasta olduğum

günlerde düşünceli ve yardımsever davrandıkları için borcumu ödemek üzere Leslie ve kocasını yemeğe çağırdım — Leslie hem çorba getirmişti, hem de çiçek.

Parkın oradaki küçük dükkâna birkaç kez uğrayıp kahve içtim. Bir gün benzin almak üzere durduğumda ortaokuldaki erkek arkadaşım Sonny GilPfe çene çaldım. Ortaokulu bitirir bitirmez oluşan dış görünüşü de, karakteri de değişmemişe benziyordu, hâlâ iriyarıydı, hâlâ çapkındı, yüzünde kaygıyı çağrıştıran derin çizgiler vardı, ama yanılıyor da olabilirdim, çünkü şen şakraklı. Bağıra çağıra konuşuyordu üstelik, oysa eskiden yapmazdı öyle. Belki de ben unuttumum.. Birkaç dişi dökülmüştü. Sigarayı bırakmamıştı. "Yabancı gibi uzak durma," dedi ayrılırken.

Ücretli bir iş buldum kendime. Kasabada çıkan haftalık gazeteye gidip yazar olarak başvurdum. Aslında kimseyi *aramıyorlardı*, girişteki masada karşılaştığım adam (meğer yayın yönetmeniymiş) öyle dedi. Ancak konu spor olursa (bunu söylerken kahkaha atmaya başladı) o zaman başkaydı - spor yazarı olamayacağımı ima etmeye çalışıyordu anlaşılan. Bu beni çok rahatsız etti, önyargılı olmasına sinirlendim, elbette yaparım dedim ve bir deneme sütunu yazmam konusunda anlaştık: Ertesi cumartesi Barstow Kaplanları'nın, Rutland'ın az ilerisindeki kasabada yapacakları çok önemli deplasman maçına gidip izlenimlerimi yazacaktım.

Eve gelince Samuel Eliasson'ı arayıp benimle o futbol maçına gelir mi diye sordum.

Samuel kiracımdı, evle birlikte Rue'dan miras kalmıştı bana, kendim taşmayım diye zorla evden çıkarttığım, anneannemin evini satın almak isteyen adam. Parkın orada kiralık bir ev tutmuştu şimdilik, Gibson evini. Gümüş rengi saçları olan yetmişlerinde uzun boylu biriydi, o güne dek birkaç kez karşılaşmıştık, ilki kilisedeydi, yanıma gelip kendini tanıttığı imece yemek dağıtılan akşam. Ondan sonra arada bir uğrar, evde çözemediğim herhangi bir sorunla karşılaşp karşılaşmadığımı

sorar, varsa bana yardım etmekten hoşnut olacağını söylerdi. Nasıl olsa evin kıyısını köşesini iyi biliyordu. Ondan hoşlanmıştım, ihtiyar erkeklerin benim yaşındaki kadınlara göstereceği koltukları kabartan, soylu davranışlar sergiliyordu. Yüksek okulda profesör olduğuna göre futbolla ilgili bir şeyler bilirdi herhalde. Benim hiç bilgim yoktu. Jeff okuldayken futbol oynamıştı.

Gittik. Hoşça vakit geçirdik. Tribünlerde hiç oturacak yer kalmamıştı, basamaklarda ayakta durup oyun sahasında koşturan oyuncuların yaptıklarını anlamak için hareketlerine göre aşağı yukarı, sağa sola kıvrılarak izledik maçı. Daha maçın başlarında yağmur bastırdı. Oyuncuların üstü başı çamurlandı. İlerki dakikalarda bırakın formalarının rengini sırt numaralarını okumak bile olanaksızdı artık. Delicesine çılgınlık atıp duruyordum. Maçı Barstow kazandı.

Dönüş yolunda bir şeyler atıştıralım diye Rutland'a girdik, maç sırasında aldığım dağınık notları toparlamama Samuel yardım etti. Ertesi birkaç gün içinde sütun yazısını bitirdim. Önce ona gösterdim. Anneannemin evinin arka salonunda karşıma geçip sıırım gibi boyuyla uzun bacaklarını öne uzatarak oturduğunda, ihtiyarın ayağında grımtırak tenis ayakkabıları olduğu çarpı gözüm, yarım gözlüklerini takarak karaladığım satırlara göz atmaya koyuldu.

"Evet, bak Cath, tümüyle beklenen bir üslup taşınmalı bu yazı," diye söze girdi. "Kimse ne yeni bir şey bekliyor, ne de çok kişisel görüşler." Gülüyordu. "Çok ilginç olması bile gerekmiyor aslında. Senin anlayacağın buradaki 'hava, kalabalık' gibi sözcükler," dedi -onaylamadığını belli edercesine başını sallayarak- çıkmalı." Katı bir okul müdürüne benziyordu.

"Baş üstüne."

Kullandığım bütün sözcükler için daha çarpıcı seçenekler önerdi: *vurdu, ezdi, saldırdı, bastırdı, pestilini çıkardı, dümdüz etti*. "Bunlar gerçekten *elzem*," dedi. Ünlü oyuncuların adının başına da beylik sıfatlar ekledi: 'Dağdeviren O'Connor', 'Fırtına Evans', 'Amanvermez

Reed.' Bitirince yazıyı bana uzatırken, "işte," dedi, "şimdi spor makalesi *oldu*."

Gazetedekeer bayıldılar. Sütun başına 25 dolara işi aldım. Sonraki yazımı kaleme alırken ~bu kez tek başı-maydım-Samuel'm öğütlerine sadık kalarak kendi dilimi kullandım.

Fiona hafta sonunu geçirmek için geldiğinde üçümüz bir arada maça gitmiştik. Kızım Samuel'dan, konuşma tarzından çok etkilendi. "Düşünsene, 'Tamamen emrinizdeyim, bayan,' diyen bir erkek." Yemekten sonra Fiona sofrayı kaldırırken gelecek hafta oynanacak maçı ona anımsattığımda, Samuel'ın verdiği yanıtın taklidini yapıyordu. "Düşünsene, anne. Benim birlikte olduğum erkeklerin hiçbiri, ama hiçbiri böyle sözler etmeyecek."

"Ben Samuel ile *birlikte* değilim."

"Ben birlikte olduğunuzu söyledim mi? Ne büyük alınganlık. Alınganlık *mı yoksa... ne* düşünmem gerek?"

"Düşünmemen gerek," dedim. "Babam olacak yaşta o adam." Kafamdan bir hesap yaptım. "Yani neredeyse."

Bir süre lavabonun başında yan yana iş yaptık. Derken: "Babalardan söz açılmışken. Ya da olduklarından daha yaşlı olması gereken kimselerden. Joe'yu gördüm."

"Öyle mi? New York'ta mı?"

"Evet. İş varmış orada. Bana telefon etti, birlikte yemek yedik."

"İyi geçti mi?"

Boşanmamızla ilgili Joe'ya en çok kızanlardan biriydi Fiona. Öyle kızmıştı ki, ondan hiç beklemediğimiz tepkisi hepimizi biraz korkutmuştu. Aynı zamanda biraz da rahatlamıştık, sanırım. Hepimizin adına hareket ediyordu. Joe'ya en ağır hakaretleri sıralayıp yüzüne kapıları çarpmaktan geri kalmadı. Joe evden taşındıktan sonra bir süre onu görmeyi kabul etmedi, Joe'ya göre bu davranışı *makul* olmak içindi.

"Ben makulüm," diyordu Fiona. "Herif beni terk ediyor. 'Git, kendini becer,' diyor, ben de ona, 'Yo, affedersin, *sen* git kendini becer,' diyorum."

"Hangi dünyada bunun adına makul olmak denir?" diye Karen sormuştu.

"Bak, senin beğenmediğin kullandığım dil," demişti Fiona da. "Üstesinden gelirsın onun da. Ne dediğimi düşün sen hele. Haklı olduğumu göreceksin."

Sonunda Joe'yu görmeyi kabul ettiğinde, ona karşı iğneleyici, hırçındı. Acımasız davrandı. Edie'yle tanışmaya da niyeti yoktu. Galiba hepimizi bir arada tutabileceğini sanmıştı Joe. Tam olarak birlikte sayılmasa da duygusal anlamda yakınlık duyduğu herkesin her nasılsa hâlâ ailesi olduğuna inanıyordu. Buna kesinlikle *olmaz* diyen Fiona'ydı. Olmaz. Joe onu terk etmişti ve bunun unutulmasına izin vermeyecekti.

Şimdiyse omuz silkiyordu. "Galiba," dedi, "biraz kibardı, ne demek istediğimi anlarsın."

Kendimi tutamayıp güldüm. "Dur bakalım tahmin edebilecek miyim? Sen ve kibarlık?"

Gülerek karşılık verdi: "Şey, onu kastediyordum aslında. Kibar olan oydu. Dikkatli, desem, daha doğru belki."

Bir süre bekledikten sonra sordum: "Peki tatlım, böyle olması sana zafere ulaşmışlık duygusu verdi mi?"

"Vermedi," diyerek içini çekti. "Doğrusunu istersen üzüntü verdi."

Hiçbir şey söylemedim.

Sırtı bana dönüktü, kuğu gibi uzun, ama bir o kadar da kırılğan boynuna bakıyordum. Tezgâha yayılmış kavanozlarla şişelerin kapaklarını takıyordu. "Kızının resmini gösterdi, Mariel'm."

"Sevimli, değil mi?"

"Bütün çocuklar sevimlidir, anne."

"Yoo. Ama sen öyleydin, hem de nasıl."

Buzdolabını açıp kremayla su şişesini kaldırdı. Yüzünü döndüğünde, kaşlarını çatmıştı. "Kübalıların teknesinin adı değil miydi şu *Mariel*, hani suçluları taşıyan?"

"Haklısın galiba."

"Neyse," dedi.

"Gene de güzel bir ad."

"Ben de öyle dedim." Yüzüme bakarak tezgâha yaslandı. "Ayrıca: 'Kızın büyüüp de artık o kadar sevimli ve küçük olmadığına ve sen yeniden yeni doğmuş bebekler istediğinde ne yapacaksın? Her şeyi bir kez daha sil baştan mı yapacaksın?' diye sordum. Çok bozuldu bu sözlerime, sonra dedi ki, tahmin edersin işte, *O kendi ço-cuğuytnuş, nasıl böyle konuşabilirmişim*. Ben de, 'Bilmem, galiba ben de uzun bir süre kendimi senin çocuğun sanmıştım,' dedim."

"Off, Fee," diye karşılık verdim.

"Aynen öyle," dedi asık suratla.

Her ne kadar Fiona'ya aksini savunduysam da sonbahar yaklaştıkça Samuel'la birlikte geçireceğimiz cumartesi günlerini iple çekmeye başladım. Maça giderken birlikte yaptığımız uzun otomobil yolculukları, genç bir kızken dedemle çıktığımız gezileri çağrıştırıyordu - aslında anneannemin başını dinlemesi için ayarlanan gezintileri. Samuel da dedemi andırıyordu hani, beyaz saçları, yakışıklılığı, en ufak bir kellik belirtisi taşımaması. Burnu tıpkı onun gibi kıvrıktı, teni onun gibi zeytin yeşiliydi. Bana tepeden bakıyordu, hatta dedem gibi biraz eğiliyordu. Giyinişi bile aynıydı. Yok, canım, o kadar da resmi değil; ne de olsa Samuel akademisyen biriydi. Fitilli kadife pantolon, tüvit ceket ve altında hemen hiç şaşmayan eski tenis ayakkabıları. Ancak neredeyse her görüşmemizde ceket giyiyordu, ayrıca ne zaman özel bir yere gitsek -maça gitmek onun için özeldi besbelli- kravat takıyordu.

İşte cumartesi sabahları Barstow çevresindeki kasabaları bir bir geçerken, konudan konuya atlayarak da olsa yaptığımız o doyurucu konuşmalar dedemle birlikte yaptığımız sohbetleri çağrıştırıyordu bana.

Nelerden mi konuşuyorduk?

Kitaplardan. Edith Wharton'ı çok seviyordu, ki buna şaşırmıştım. Ama *Ethan Frome* adını söylediğinde tepkim aynı olmamıştı. "Ben de," dedim.

Yanında ödünç bir-iki kitap getirdiği olurdu okuyayım diye. Bazen tatih kitabıyla çıkar gelirdi -*Changes in the Land*¹ okuduğumu anımsıyorum, ama bana göre değildi bunlar, sıra dışıydı-, bazen de çağdaş romanlar getirirdi. Penelope Fitzgerald'ı ilk o tanıtmıştı bana. "Korkunç espri yeteneği var," diye belirtmişti hayranlıkla iki ince cildi uzatırken. "Kolay kolay elinden bırakamayacaksın."

Kuşkusuz onun bana söylediklerini aklımda tutmak benim ona dediklerimi anımsamaktan daha kolay. Ona ne söyleyebilirdim ki? İçinde bulunduğum durumu mu? Evet. Genel olarak sözünü ettim de, en çok da evle - satın almak istediği evle, kendine istediği evle ilgili kafamın nasıl karışık olduğunu gösteren sözler ederek anlattım durumumu. "Buraya taşınıyordum... şey, bilmem ki, yaşamım değişirdi. İşim, arkadaşlarım. Kötü alışkanlıklarımın en az birkaçı."

Bu sözlerime kahkahalarla güldüğünü anımsıyorum. "Kötü alışkanlığın olmadığına eminim," demişti.

Çocuklardan da söz etmişimdir: sonradan tanıştığı Fiona'dan; çok uzaklarda olan ve çok uzaklarda olmaktan ve bunun geleceği için taşıdığı anlamdan mutluluk duyan Jefften; yatağında yatarken televizyondaki gündüz kuşağı programlarını daha yeni keşfeden, üstelik bundan hoşlanan ve bunu elektronik postayla bana yazan Karen'dan.

Ya Samuel ne anlatırdı? O daha çok işinden söz -ederdi, ancak ayrıntılara girmesi için onu soruyağmuru-;^fna tuttuğum hatırımda. "Ne *tür* bir yazı?" |- "Ufak bir proje işte, bitirebilecek miyim bilmiyorum.

ⁱ Yaşlı profesörlerin emekli olunca uğraş edindikleri türden."

^{Topraktaki Değişimler.}

"Peki ne tür bir uğraş olabilir bu?" Böyle konuşmalar ilk tanıştığımız günlerde geçerdi aramızda, onun yavaş ve dolambaçlı konuşmalarına daha dayanamadığını günlerde.

Duymuştu. "Özür dilerim. Başımdan savmaya çalışmıyordum." Gülümsüyordu. "Ancak bu konuya varılması doğal olabilir. Karım kesinlikle böyle derdi." Açıklaması, o anda kullandığı sözcükler acı vermişti. Demek dul bir erkekti, ne zaman karısından söz açılrsa yüzüne yansıyan derin üzüntüyü fark edecektim. "Deneme türünde. Otuzlarda Massachusetts'da birtakım kasabaların yok olması üstüne. Şimdiye dek yaklaşık üç tane yazdım galiba. İki yılını aldı." Gülümsedi.

"Öyleyse, yakaladığın... şey, *açı* denir herhalde, nedir?" Ağzımdan çıkanı kulaklarım duyduğunda yüzümü buruşturdum. "Kaba bir söz, değil mi?"

"Çağdaş bir sözcük. Eğer bir gün o aşamaya gelirsem, yayıncılardan duyacağım sözcük de bu olur herhalde." Bir an sustu. Sonra, "Sorun da bu olsa gerek," diye belirtti, "Bir yayıncımın olmaması. Yalnızca kaleme dökmek istiyorum. Kasabaların tarihini, yok olurlarken başlarına gelenleri. Öykülerini."

"Kulağa bir kitaptan söz ediyorsun gibi geliyor."

"Olabilir, sanırım. Önce hangisinin biteceğine bağlı, o mu, ben mi? Şimdilik denemeler diyelim."

Anneannemin evini nasıl sevdiğini anlattı. "Gelişigüzel düzenlenmiş o evden çok hoşlandım. Kullandığım birkaç odasına gitmek için bütün evi dolaşmak zorundasın. Yatak odasından mutfığa, yemeklerimi orada yiyordum, sonra mutfığın hemen bitişiğinde, çalışma odası diye kullandığım o küçük odaya geçtim. Ayak basılmadık tek oda kalmazdı." Sözü nü kesip pencereden dışarıya bir göz attı. Otomobille küçük bir şaleleden geçiyorduk o sırada. "Gibson'ların evinde arıyorum bütün bunları, odaların çoğunda neler olduğunu bile bilmiyorum." Bana dönmüş gülümsüyordu. "Orada benimle birlikte başkaları da kalıyor olabilir pekâlâ, ruhum bile duymaz. "

Hoşuma gitmişti bu sözleri, gülümsedim.

Sonunda anlaşıldı ki Rue Teyzemin izniyle evi değiştiren karısıymış. Karısının nasıl biri olduğunu sordum bir keresinde. Otomobilde eve dönüyorduk; her zaman olduğu gibi direksiyonda yine ben vardım. O gezilerin kılavuzluğunu yapan bendim. Gider evinin kapısından alırdım onu, asla almazdı benden sağda solda ısmarladığı şeylerin parasını - Dairy Queen'de dondurma, bir kır lokantasında bira.

Uzun süre sessiz kaldı. Bakışlarımı kaçıırıyordum. Derken usulca konuştu: "İyi biriydi. Çarpıcıydı da."

"*Negüzel* bir deyiş. Çarpıcı."

"Evet. Öyle. O da öyleydi. Güzelliğiyle çarpıcıydı. Doğruluğuyla da."

"Benimle pek mutlu olmadığını sanıyorum," diye ekledi az sonra. Boğazını temizledi. "Eh, elbette, çalışma fırsatını kaçırdı, öyle bir yaşamı olmadı. Onun yaşındaki kadınlar için güçtü bu. Sen seçimini yaptıktan hemen sonra yaşamın, yaşamda çıkan fırsatların büyük ölçüde değiştiğini görmek hiç kolay değil. Dolayısıyla *benim*, seçimlerimi iki kat daha eleştirir oldu. Onun yanı sıra beni biraz da... şey, şapşal görürdün, yanılmıyorsam. Kendimi büyük başarılarla adamadığım, dünyada bir işe yaramadığım için. Alt tarafı yaşlı bir profesör, eninde sonunda yüksekokulda bir öğretmen işte. Üniversitede bile de-

ğü."

Sessizce yol aldık bir süre. Sessizliği gene o bozdu:

"Bir de şu var kuşkusuz, onun zarafetine para yetiştiremeyeceğim bir dünyada bulunduğumu düşünüyordum." Başımı salladım. "Sanırım karım da ruhumu sattığını düşünüyordu. Sonunda bir akademisyenin yaşamının pek bir getirişi olmadığı sonucuna varmıştı galiba."

Bana döndü. Dikkatli bakışlarını üzerimde hissedip başımı ondan yana çevirdim.

"Birbirimizle olan kavgamızın kaynağı buydu işte." Başımı öte yana çevirdi hemen.

Ne diyeceğimi bilemiyordum, bana ne anlattığını da.

"Onu özlüyorum," dedi. Sesi incinmiş ve yorgun çıkmaya başlamıştı ansızın. "Kavgamızın kendisini özlüyorum. "

"Evet," demekten başka bir şey çıkmadı ağzımdan, başka diyecek söz bulamadım.

Bu bile dedemi çağırtıran bir davranıştı. Yaptığı yorumlara ve o yorumları yaparken Samuel'in nasıl göründüğüne bakınca, anneannemle dedemin çoğu zaman bastırdıkları anlaşmazlıklarının birden su yüzüne çıktığında oluşan ortam geçti gözümün önünden. Çocuk gözüyle nasıl afalladığım geldi aklıma, büyüme çağına geldiğimde utanıp sıkılırdım, galiba daha çok tatsızlık çıkmasında sorumlu görünen dedem adına utanırdım.

Tüm bunlar yaptığım evlilikleri anımsattı. Peter'la ya da Joe'yla evli kalsaydık, bunun bedeli birbirimizi çileden çıkaran ya da hayal kırıklığına uğratan her konuyu, bastırmak mı olacaktı? Yoksa öfkeyi silip uzlaşarak barışma noktasına gelecek miydik?

Yoksa barışma görüntüsünün ardındaki öfke bağışlamanın ta kendisi miydi?

Samuel yeniden konuşmaya başladığında, onu bir biçimde rahatlatmak istiyordum, ancak ağzımı açıp bir şey söyleyemedim. Galiba eleştiren karısı gibi görünmekten çekmiyordum.

§§ §1 §

Bir gün günlüklerden söz açılmıştı. Günceler ve diğer yazı türlerinden. İçimdeki okurna ve yeniden okuma dürtüsünü anlattım Samuel'a.

"Ah, senin içini merak sarmış," dedi.

"Bu, merak mı?" diye sordum. "Bir konuda araştırma yaparken insan böyle mi hisseder?"

"Hem de nasıl."

"Kişisel bir bağlılık olmadan da mı?"

"Hayır, o kesinlikle vardır. Bağlılık duymazsan, araştırmanın sonucunda elde edeceklerin sana kişisel

yanıtlar vermeyecekse, o konuyu bırakırsın. *Ben* bunu düşünemem bile."

"Peki demiryollarıyla ilgili yazı yazarken senin bulduğun kişisel yanıt neydi?" *The End of The Line*¹ adlı ünlü kitabıydı sözünü ettiğim. Kasabadaki kütüphanede bulunan imzalı bir kopyasına göz atmıştım. İçine bantla tutturulmuş ciltli baskının kapağında 'GönlüboP yazıyordu. "Tumturaklı ve kapsamlı'. Aynı cilt kapağından kesilmiş ve yine bantlanmış fotoğrafta kırklı yaşlarm-daydı Samuel, sahnedekileri aratmayacak bir poz vermiş büyüleyici bir adam: Kısık gözlerle ileriye bakarken kıvrık parmaklarında tuttuğu yarısı bitmiş filtresiz sigarayı yüzüne kaldırmış. Üstüne elbette tüvit bir ceket giymiş, ancak onun altındaki gömleğin üst düğmesini açık bırakmış. O zamanlar biraz serseri olması hoşuma gitmişti; herkesin onu duygusal bir havada görmesini istediğini gösteriyordu. Acaba karısının düşünceleri neydi bu fotoğraf hakkında - serseri izlenimi vermesine de demişti?

"Oo!" dedi. "Geçmişimi de deşiyorsun demek?"

"Bilmem, yanılmıyorsam insanların, geçmişinin o bölümünü deşmelerini sen istiyorsun."

"Okunsun diye yazılmıştı elbette, evet. Ne var ki günlük gibi değil."

"Günlük öyle değildir, değil mi?" diye sordum. "Okunmak, için mi yazılır? Kaleme alandan başkası okumaz, demek istiyorum."

"Sahi mi?"

"Sahi. Kesinlikle okunsun diye yazmaz insan. Kendisi için günlük tutar."

"Peki öyleyse neden ona sıkı sıkıya bağlanır?"

"Geçmişte yaşadıklarını anmak için. Belli bir zamanda başından geçenleri, onlarla ilgili ne düşündüğünü ve ne anladığını görmek için."

"Diyelim ki yalnız kendisi için yazdı, öyleyse neden belli bir yaşa gelince onları yok etmez?"

¹ Hattın Sonu.

"Şey, kimbilir," dedim. Zor biri olduğunu düşünüyordum. "Belki çok hastadır. Ya da yorgun. Belki de unutmuştur, başka şeyler bastırmıştır onu."

"Ama yaşlanınca insana geçmişinden daha fazla baskı yapan ne olabilir?"

"Bilmem.. Ölüm kavramı!"

"Evet, geçmişin baskı yapmasının nedeni de bu işte."

"Ne diyorsun yani?"

"Senin anneanneni, *sen* onun günlüğünü okurken hayal ediyorum da."

"Yoo," diye başımı kaldırdım. "Hayır. Bu benim altıma bile gelmedi. Okusaydın, anlardın. Öyle çok mahrem sayılmazlar, aslında... kişiye özel diyebiliriz."

"Hayır," diye sürdürdüm. "*Bence* günlükleri yok etmek geçmişini yok etmekle, insanın kendi canına kıyması gibi, kendini öldürmekle eşanlamlı. Dolayısıyla yapmazsın. Aklına bile getirmezsın. Yarma ertellersin hep. Ya da ölüme yaklaştığın güne. Ancak bunun gerçekleşebileceğine inanmak da zordur. Yani bu dünyadan çekip *gidebileceğine* inanmak. Sonra da *ölürsün* ve artık yapacak bir şey kalmaz."

"Fakat görüyorsun, bunların hepsi doğru, bana kalırsa anneannen yazdıklarını senin okumanı istemiş, bir anlamda."

"Unuttuğun bir şey var, ev önce Rue'ya miras kalmıştı. Bana değil. Günceleri o bulsaydı, çoktan yok olurlardı."

"Pek olası değildi geçmeleri."

"Geçmeleri?"

"Eline geçmeleri. Aranmaları bile."

"Rue'yu nereden tanıyorsun?"

"Birkaç yıl onunla mektuplaşarak uğraştığımı unuttuyorsun. Duyarsız bir kadındı, en azından kâğıt üzerinde, çünkü hiç karşılaşmadık. Geçmişini aramak için kıyıyı köşeyi eşeleyecek biri değildi o. Maggie evi yeniden dekore etmek istediğinde, o her şeyden çoktan vazgeçmişti. Ona kalsaydı hepsini atacaktık. Elbette, dilediği-

nizi yapın' tavrım sergilemişti. Kendi evimiz gibi dōşeyebilme olanağı hoşumuza gitmişti kuşkusuz. O buna al-dırmıyordu. Ancak Maggie hiçbir şeyi atamayacağımızı düşündü, onun isteği üzerine eşyaları tavan arasına taşıyan bendim."

"Dolayısıyla hepsini oraya kaldırdınız."

"Aslında bir bölümü zaten oradaydı. Örneğin anne-annenin terzi mankeni. Etkileyici bir eşyaydı." Gülümsedi. "Profesörün evini anımsatmıştı bana."

"Hangi profesör?"

1

"*Profesörün Evi*. Cather'ın romanı."

"Oh," diye başımı sallarken kendimi aptal gibi hissettim.

"Romandaki tavan arasında bir terzi mankeni vardır, daha doğrusu birkaç tane, bir de kitaba adını veren profesör, kendinden kaçarak orada, onların arasında huzur bulan adam."

"Evet, bildim," dedim. Sonra da, "Bu sen misin? Kendini o profesöre mi benzetiyorsun?"

Kahkahalarla güldü. "Hayır." Derken yüzü asıldı. "Yoo, ben alt katta mutluydum."

Öğleden sonra geri döndüğümüzde Samuel'ı içeri davet ettim. Sıcak elma şerbeti yapıp içine de burbon kattım — hava soğuktu, maçı seyrederken üşümüştük, hele sonuna doğru güneş de tamamen gözden kaybolmuştu. Dedemin çalışma odasına girdik. Elimdeki belgeleri türlerine ve tarihlerine göre nasıl ayırdığımı gösterdim ona. Beğenmesini istiyordum galiba, *evet, tarihçiler de olayları tıpkı böyle ele alırlar*, demesini. Oysa hiç etkilenmiş benzemiyordu, tek ilgilendiği günlüklerdi. Özenle tutup usulca açtı kapaklarını.

Daha sonra arka salondaki şömineyi yakmasını istedim, ateşin önüne oturup şerbetimizi yudumlarken kra-kerle peynir atıştırdık. Havanın erken karardığı güz günlerinde karısıyla bu evde geçirdikleri benzer saatleri mi düşünüyor acaba diye merak ediyordum. Acaba neler konuşturlardı?

Anneannemin yaşamına giderek nasıl merak sardığımı, özellikle de tüberkülozla ilgili her şeyi, sanatoryumun uyandırdığı hayranlığı ve verdiği utancı anlamayı başardığımı, bütün bunları gün ışığına çıkarmanın beni nasıl coşturduğunu anlatıyordum. "Tarihçinin görevi de bu olmalı, değil mi? Yaşandığında yaşamın insana *hissettirdiklerini* açıklamak. Yalnızca olanları değil, olanların ne fark yarattığını, yaşananları yaşandıkları gibi anlatmak."

"Öyle sayılır," dedi. "Antropolojiye benzetirim ben bunu. Başka bir kültürün, başka bir toplumun yasalarını açıklamak gibi. Geçmiş de böyle görürüm, bir anlamda."

Bir süre düşündü. Ateşteki odunlar çıtırdıyordu.

"Ne olduklarını buseydin, gün ışığına çıkarmaktan tat alacağın daha pek çok şey olurdu kuşkusuz. Arasay-dm eğer. Öykülerin temelini değiştirecek pek çok şey."

"Sence hangileri bunlar?"

"Şimdi. Karımı örnek alalım, inanan biriydi. Dine bağlıydı. Bu da onun yaşamında her zaman var olan bir gerçektir, izini yitirirdim bazen, çünkü inanan biri değilim. En azından onun gibi değilim. Onun yaşamının görünmez odak noktasıydı bu gerçek. Eğer karımın bu yanını iyi bilmezsen, yaşam öyküsünü yazarken bu gerçeğe hiç değinmeyebilirsin. Oysa her şeyin altında bu yatar. Anneannen için de aynısı söz konusu olabilir. Belki de öyleydi, aslında."

"Sence öyle miydi?"

"Bilemem. Ömrünün sonuna dek kiliseye gitti. Bunu biliyorum. Ölmeden önce yazları her pazar onunla kilisede karşılaştık, başında şapkası olurdu mutlaka. Sayısız şapkalarından biri." Gülümsedi. "Onları sen de hatırlarsın."

"Evet," diye doğruladım bacaklarımı şömineye doğru uzatırken.

"Belki de kasabadakilerle kaynaşmaya gidiyordu oraya ya da küçüklüğünden beri gitmeyi alışkanlık edin-

diği için. Belki de inanan biriydi, ama yalnızca belki. Gerçek bir inanan. Eğer öyleyse, bu başka soruları da akla getirir. Nasıl bir inanan olduğunu bilmen gerekir, örneğin. Yaşamının her ânını Tanrı'nın lütfü olarak mı görürdü: Şurada Tanrı tarafından sınırlandırıldığını, burada şükretmesi gerektiğini mi düşünürdü? Yoksa Tanrı'yı yalnızca iyilik yapan bir varlık diye mi algılıyordu? Her nasılsa, gelişigüzel bile olsa, her şeyden sorumlu bir varlık."

"Anlıyorum," dedim. "Evet. Bunların hepsinin başka anlamı olurdu, olmaz mıydı?"

"Olurdu. Ancak anneannen bütün bunları açıklıkla kaleme almamış."

"Almamış," diye tekrarladım. "Hayır, gözüme çarpmadı hiç. Açıkça yazmıyor." Konuşurken bir yandan da gözlerimi ateşten alamıyordum. Susunca Samuel'a çevirdim bakışlarımı. Kaşlarını çatmış bana bakıyordu.

"Ne oldu?" diye sordum.

"Affedersin. Düşünüyordum da. *Senin* yaşamının odak noktası ne acaba? Görülmeyen gerçeğin."

"Belki hepsi apaçık gözler önündedir," dedim.

Gülerek başını salladı.

"Yok, hiç de değil. Ne de olsa ben tümüyle çağdaş bir kadını," diye direttim. "Nasıl görünüyorsam -kollarımı havaya kaldırdım- aynen öyleyim."

Fincanını sehpaye bırakırken, "İşte bundan kuşkuluyum," dedi.

Gülümsedim. Bir süre sessizce oturduk. Ateşteki odunlardan biri kayıp kıvılcımlar saçtı havaya. "Burada benimle oturmak sana tuhaf geliyordur," dedim fincanımla evi işaret ederek.

"Hayır. Nasıl tuhaf?"

"Şey, demek istediğim burada uzun süre yaşadın. Bir anlamda elinden almış oldum bu evi."

"Yok, elimden almadın ki."

"Öyle, ne demek istediğimi biliyorsun." Doğruldum. "Hadi, Samuel, *üzüldüğümü* söylemeye çalışıyorum."

"Üzülme," derken gülümsemeyi ihmal etmedi gene. "Uğraşaydım ben alırdım onu *senin* elinden. Yine burada oturuyor olurduk sonunda."

"Ne demek istiyorsun?"

"Sana içki ikram eden ben olurum."

Sırıttım. "Ölmeden önce Rue'yla çözmeliydin o işi," dedim. "Planın başarılı değil."

"Denedim. İnan bana. Yanımıyorsam sana karşı sorumlu hissediyordu kendini. Evi sana bırakması gerektiğini düşünüyordu."

"Böyle mi söylemişti?"

"Bende öyle bir izlenim uyandırmıştı. Danışması gereken başkaları -diğer vârisler- olduğundan söz etmişti. Onlar kim diye araştırmaya başladım ben de, belki kendim görüşürsem sonuca ulaşabilirim diye düşünüyordum. Ancak tapu onun üstüneydi, tek başına onun. Başkaları yoktu. Demek ki yasal açıdan öyle olmasa bile ya sizi vâris olarak görüyordu ya da beni başından savmaya çalışıyordu."

Rue'yu anımsadım birden. "Niyeti gerçekten öyleyse, bunu yadırgarım. Yıllarca görüşmedik. Pek sevmezdim onu. Bir kez yanında kaldım. Yazdı. Paris'te. Beni ağırladı."

"Çok da kötü biri gibi gelmiyor kulağa. Doğrusunu istersen teyzelere yaraşır bir davranış."

"Oysa amacı beni yeniden yaratmaktı. Konuşu değil de projesiydim sanki. Büyüme tarzımı onaylamıyordu. Bir yere kadar başardı da. Beni baştan yaratmayı. Yeni saç biçimi, yeni giysiler." Başımı iki yana sallıyordum anlatırken. "Buraya döndüğümde Vermont'un köylü ortamına hiç de uymayan liseli bir kız olmuştum. Ancak başka bir dünyayı görmek ileride işime yaramadı değil. Başka türlü olmak." Gülümseyerek "Kolejde pek *şık* bir kızdım," derken o günlerdeki kılığım geldi gözümün önüne, herkes blucin giyerken ben etek giyer, ayağıma yüksek topuklu ayakkabılar geçirdim.

"Düşünebiliyorum," dedi Samuel, "hâlâ çok şıksın."

"İşte *gene* Vermont köylerindeyim. Çok işe yarıyor."

"Saçma. Nereye gidersen git, herkesi büyölürsün sen."

"Öyle mi?" deyip bir anlık suskunluktan sonra, "Teşekkür ederim," diye ekledim. Utanmıştım. Yüzüm- kı-zarmamış olsa bari diye geçirdim içimden. Neydi bu şimdi, bana kur mu yapıyordu? Yoksa kendisinden biraz daha genç olan bir kadına kibar davranmaya çalışan ihtiyar bir erkeğin yaklaşımı mıydı? Anlayamamış, ancak tedirgin olmuştum. Fiona'nım önceki gelişinde dediklerini düşündüm. Ben bir anlamda Samuel ile flört *mü* ediyordum? Samuel bunu flört etmek diye görüyor olabilir miydi? Hava çoktan karardığı halde kalkıp gitmemesinin nedeni bu muydu yoksa?

"Biraz daha elma şerbeti içer misin?"

Sanki içimden geçenleri okumuşçasına ayağa kalktı. "Yo, hayır, artık kalkıp eve gitmenin zamanı geldi."

Samuel gittikten sonra kendime çorba ısıtırken aklımda o vardı. Bana ilgi duyuyor muydu? Peki ya ben ona?

Biraz daha düşününce, *hayır*, dedim, her şeyi yanlış yorumlayan bendim. Daha önce vardığım yargı doğruydı: İlgi duyuyor gibi görünmesinin nedeni kibar olmasından kaynaklanıyordu, iltifat etme biçiminden. Elimde çorba kâsesi dedemin çalışma odasına dönüp eski yazı masasının başına geçtim. Anneannemin günlüklerine yeniden göz atarken, dinle ilgili çarpıcı ya da belirsiz ipuçları aradıkça Samuel'i düşünmeden edemediğimi fark ettim - yalnız yüzüyle gülümseyişiydi gözümün önünden geçen.

Güncede inanç ya da inançsızlığa birkaç kez değinilmişti topu topu. Kuşkusuz kiliseye gitmekten söz etmişti Georgia, aynı zamanda kiliseye öfkелendiğini de yazıyordu. Arada bir orada karşılaştığı birinin adı geçiyordu. Bazen de ayinde ele alman konulara değiniyordu: mirasyedi evlatlar ya da Tanrı'nın iyanetinin çevremizde bulunan işaretleri gibi konular.

Tanrı, Müttefiklerin savaşı kazanmasını ister mi diye Bili March'la girdikleri tartışmayı anlatmıştı bir sayfada:

Böyle bir durumda O'nun taraf tutacağını aklıma bile getiremem, görüldüğü kadarıyla Bill'le bu konuda anlaşamıyoruz. Bili benim yanlış düşündüğümü, çünkü O'nun her zaman haklıdan yana olduğunu ileri sürüyor. Anlaşmazlık bizi mutsuz etti, biz de bu konuya değinmekten vazgeçtik.

İleride bir kez daha, Seward Wallace'in Tanrı'nın varlığından kuşku duyduğunu öğrenince başı ağrıyacaktı.

İyileşmemiz -onun ya da benim- için dua etmem Seward'a saçma geliyor, ona göre, eğer Tanrı varsa, O öyle zalim ki, bu durumu umursamaz bile. Öyle olup olmadığını bilmem, ancak bu düşünce hoşuma gitmiyor.

1920'de yeni yılın ilk günü, sanatoryumdan taburcu olduktan dört ay sonra yazdıkları şöyle:

İşte bu yıl sona erdi, yaşantımda bunca dağdağa ve değişim yaşadığım bir yıl geride kaldı. Onca umut ve korkuyla, onca neşe ve acı. Keşke yeryüzünde var olmamızın nedenini daha iyi anlayabilseydim, keşke Ada ve Fred'e daha iyi örnek olabilseydim. Keşke yaşamaya daha hazırlıklı olsaydım ve ölmeye. G.L.R.

İki hafta sonra da dedemle evlenmişti Georgia.

■

İKİNCİ BÖLÜM

i

11

Dokuz

Colorado: Seward'm rüyası. Colorado'da hava çivit mavişiydi, bulutsuz ve kupkuru bir gökyüzü uzanırdı Rocky dağlarının ardınca. Bütün bu güzelliği gözler önüne seren bir kartpostal taşırdı yanında. Binlercesi, diye anlatmıştı Georgia'ya, gitmiş oraya ve iyileşmişler. Ardından da dilediğini, canının istediğini yapabildiğin o yerde yeni bir yaşam kurmak üzere kalmışlar. Gözünün önüne getiremiyor muydu Georgia o insanları orada? Nasıl olurdu?

Tozlu barakada yan yana yatıyorlardı, bahçıvanın dinlenmek üzere kullandığı dar kanepede. Akşam yemeğinden sonraydı, alışıldık gece törenini yerine getirmek için dönme zamanıydı neredeyse: Termometreyle ateşleri ölçülecek, birer fincan yağlı süt dağıtılacak, sonra da şezlonglarda uyku vaktinin gelmesini bekleyeceklerdi sabırsızlıkla; hava dokuzlara kadar kararmak bilmiyordu.

Başını Seward'm göğsüne dayamıştı Georgia, delikanlı soluk alıp verirken akciğerlerinin hırıltısı geliyordu kulağına, aynı zamanda her çarpışında ağır ağır gümbürdeyen kalbi. Giyiniktiler. O ilk geceden sonra birbirlerinin önünde hiç soyunmamışlardı; yakalanma tehlikesi vardı her zaman. Sevişirken bir şuradan, bir oradan birer düğme açıyor, Georgia'nın eteğini beline sıyrıyor, kumaşı bir kenara topluyorlardı. Seward aç göz-

lerle Georgia'mn açıkta kalan yerlerine bakıyordu, oysa genç kızın hiç niyeti yoktu Seward'm vücudunu görmeye. Ne kadar sıkı olduğunu hissedebiliyordu: Bacaklarının arasında yatarken leğen kemikleri etine batıyordu, güçsüz akciğerlerini koruyan kaburgaları sertti, ona sarılırken omurgasının çıkıntı yapan her bir yumrusunu, şu anda parmaklarıyla dokunduğu köprücük kemiğini sivriliğini hissediyordu. Giysilerinin altında oğlana dokunmak acı veriyordu Georgia'ya, gömleğinin düğmelerini açmak, elini yanan fırından farksız göğsüne koymak, kalp atışlarının vücudunu sarstığını hissetmek.

Seward'a bakmak istememesinin tek nedeni bu değildi, kendisi de biliyordu. Hastalığının göstergesi, yürek sızlatan sıkı kalığı değildi yalnız. Cinselliğin kendisiydi aynı zamanda. Cinsellikten utanıyordu basbayağı. Neler olup bittiğini anlamıyordu işte. Onun hoşuna giden, uzamasını istediği bölümler -başlangıçtaki oynaşmalar, tatlı dokunuşlar— artık çabucak geçiyor, hemencecik bitiyordu. Bir de şu can çekişircesine çıkarılan oflama, pof-lama sesleri ve hemen ardından arka arkaya gelen Seward'm acılı haykırıları vardı.

İşte o an sarılırdı delikanlıya, bağırması, ona istek duyması, işi bittikten sonra içinden çıkarken, sanki kendisini bir tek o an iyice görmüş de yüzünü belleğine kazımak istermiş gibi keskin gözlerle bakması çok hoşuna giderdi. Belki de en çok bu dakikaları seviyordu, kımıldamadan yatarak mırıldanarak konuşmalarını.

Ne var ki arada olup bitenler... neyse, Georgia'ya saçma gelirdi bazen. Hele, oğlanın o kaskatı acayip uzvu pek gülünçtü. İçine girerken zavallı bir hayvan diye görürdü onu, kör bir hayvan gibi yolunu bulamadığından Seward tutup içine sokmasını isterdi bazen Georgia'dan.

Sesi gürleyerek geliyordu başını koyduğu yerden. Ayrıntılı bir öykü anlatıyordu, defalarca anlatmış olduğu hikâyenin bir çeşitlemesi; bu, birbirlerine anlattıkları bir masala, dönüşmüştü, Georgia araya girer bazı yerlerine kendi süslemelerini ekler, bazen de düzeltmeler yapardı. Tren yolculuğuna çıkacaklardı yataklı vagona

baş başa, düzlüğe, uçsuz bucaksız otlaklara yaklaştıkça doğu yakasındaki ormanların yeşilliğinin giderek azalmasını seyredeceklerdi. Arkasından ufuk çizgisinde alçaktan süzülen bulutların arasından sıra sıra yükseldiğini göreceklerdi Rocky Dağları'mn! Önce gözlerine inanamayacaklardı. Geçtikleri her kilometrede gördüklerinin kımıldadan duran dev gibi kümelenmiş bulutlar olduğunu düşüneceklerdi, ta ki gözleri gerçeği algılayana, bulutlara değil dağlara baktıklarına görene dek! Dorukları beyaz, karlı mor dağlara, tıpkı kartpostallardaki gibi.

Orada yaşam kuracaklardı. Küçük bir kulübe, derme çatma ama olsun; daha fazlasına gerek yoktu. Yakınlarda akan dereye Seward akşam yemeği için balık tutacaktı. Kuru, tertemiz havayı soluyacaklardı güçlük çekmeden, akciğerlerindeki irini temizleyip kurutacaktı o hava, Georgia'ya eski gücünü kazandıracaktı.

Bir başka çeşitlemede, kız ansızın iyileşiveriyordu, meğer tümüyle sağlıklıymışm diye diretiyordu Seward, bunu bir tek ahmak doktorlar bilmiyormuş; o iyileşene dek parasal destek sağlamak için piyano dersleri verecekti Georgia da.

Georgia kahkahalarla güldü o zaman, sonra da eteğine takılan çam yapraklarını temizlemek için eğildi; koğuştaki kadınların gözünden hiç kaçmazdı böyle ayrıntılar.

"Bunu yapmama olanak yok, Seward."

O günü açık havada geçiliyorlardı, yumuşacık toprakta uzanmışlardı. Georgia delikanlıya doğru eğilmiş, dirseklerine dayanmış duruyordu.

"Neden yapamazsın?"

"Neden mi yapamam? Piyano çalamam da ondan, aptal."

"Bal gibi çalarsın. Herkes çalar. Ayrıca yeni başlayanlara öğretmen bulunabilir."

"Ben *çalamam*. Tek bir nota bile bilmem. Notaları okuyamam, belki bazılarını anlarım. 'Da, da, *da*' diye yükselir. 'Da, da, da' diye de alçalır. Bir ölçü için bu vu-

ruşlar gereklidir. Korodo şarkı söylerken öğretmişlerdi, ama o kadar, çalmayı bilmem."

Seward kulaklarına inanamamış, Georgia'nın yüzünde yeni, affaltıcı bir şeyler görmüşçesine bakıyormuş. "Müzik aleti çalmayı bilmiyorsun."

"Bilmiyorum."

"Bu çok garip. Şaşırtıcı. Ne biçim yetiştirmişler seni öyle? Müzik aleti çalmasını öğretmeden."

Georgia kahkahalarını tutamamıştı gene, ama kalbi de kırılmıştı, sanatoryumda sık sık sızlardı böyle yüreği. Bilmediği, oraya gelene dek aklına bile getirmedeği şeyler dokunurdu: Ona *geç kalmışlık* duygusunu tattırır-lar-dı hep. Yavaşça ayağa kalktı, sonra eğilip eteklerini silkeledi. Sözcüklerin üzerine basarak, "Doğrusunu istersen, öğrenmiş olmam gerektiğini düşünmen tuhafıma gitti," dedi. "Herkesin senin gibi yetiştirildiğini düşünmen. Gözlük takmış atlar gibi gözlerinin önünde yer alan her şeyin dünyanın ta kendisi olduğunu düşünmen. "

"Ya, demek şimdi de at oldum?" diyen Seward doğrulmuş onu izlemekteydi.

"Öylesin. At gözlüğü takmış gibi bakıyorsun dünyaya."

Georgia eteğini beline çekti, jartiyerini taktı, beyaz çoraplarını bacağına geçirdi. Öyle tombullaşmıştı ki, çorabı yukarı çekerken bir yağ yumrusu yuvarlanıyordu altında.

"Şu an gördüklerimi görmek için başka türlü bakmama gerek yok."

"Ya?" dedi eteklerini indirirken. "Peki neymiş onlar? Ne gördüğünü sanıyorsun?"

"Seni görüyorum, Georgia." Delikanlı da ayağa kalkmış, ona doğru ilerliyordu. Yere eğilip Georgia'nın etek ucunu tutarak kaldırdı. Elini bacaklarında gezdiriyordu. Çorapla jartiyer arasındaki boşlukta parmaklarını hissetti Georgia, başparmağı apışarasında, hâlâ ıslak olan yerlerine dokunuyordu. "Görmek istediğimi görüyorum yalnızca. O da sensin." Kızın sırtını bir ağaca daya-

nana dek onu geri geri yürüterek yeniden öpmeye başladı.

Aralarındaki anlaşmazlıkları böyle çözerlermiş: daha çok öpüşerek, daha çok dokunarak, daha çok yatarak. f Ancak Seward'ın bazı davranışlarına bakarak onu pek tanımadığını düşündüğü olurmuş Georgia'nın. Se-ward'ın hem böyle ilgisiz davranıp, hem kızın sanatoria yumdan önceki

yaşantısını hiç merak etmeyip hem de Hf onu söylediği kadar sevmesi olası mıydı? Yaşamı hak-I .. kında, nelere önem verdiği konusunda en küçük bir fikri yoktu. Bazen Georgia ortaya bir fikir attığında, duymazlıktan gelirdi, sanki kızın öyle düşünmesi olanaksızmış-çasına.

Daha on yedi yaşında kendinden bu kadar emin olmayı

nasıl başarabiliyordu?

Belki de yetiştirilme tarzıdır diye düşündüğü oluyor-. du Georgia'nın, kendisini seven bir ev dolusu kadının, ^L annesiyle ablalarının arasında öyle olmuş olabilir. ■H Hepsinin bütün umuduydu

Seward, hepsi için dünyaya y^ açılacak, büyük ve beklenmedik işler başaracak, mer-ı ı hum babalarını diğer aile üyelerine aratmayacak tek ki-ı i şı. Belki yaşam koşullarının bile değişeceğini, günün bi-¹

rinde Seward'ın onlara bakmaya başlayacağını, harika koşullar sağlayacağını, artık çalışmalarına gerek kalmayacağını ve oğlanın göz kamaştırıcı yükselişini izleyeceklerini umuyorlardı: Yaşlılık

sigortalarıydı Seward. <; Ya da hastalığı yüzünden olabilir, diye düşünüyor-v^ du, hastalığın Seward üzerindeki etkisi, kendisine yaptı- ^m ğı etkinin tam tersi gibiydi. Çabuk öfkelenmesi, her şeye ^m karşı

çıkması korkutuyordu Georgia'yı, aynı zamanda I f oğlana annelik yapıyor gibi geliyordu, duyduğu sevgisi-, nin ve yakınlığın bir parçası da buydu.

Seward şimdi de ablalarının sabırsızlığından söz edi-yordu. Georgia can kulağıyla dinlerken barakanın tozlu I t pencerelerinden içeri süzülen ışığı seyrediyordu bir yandan. Colorado'ya yerleşmenin iyi bir fikir olmadığını söylemeleri, oraya gidip yerleşmek için gerekli parayı

-LM "Ne kadarına yeter ki!" diyordu Georgia'ya- denkleştir-

mede eli çabuk davranmamaları canını sıkırmıştı Se-ward'm. Gene de çabalamışlar, mektuplar yazıp erkek kardeşlerine uygun olduğunu düşündükleri koşulları yaratmaya çalışmışlardı.

O da kendisiyle gelseydi eğer, her şey bambaşka olacaktı, Seward ablalarını ikna edebilir, içinde bulunduğu koşulların hiç de kötü olmadığını gösterebilirdi. Eğer ablalarına ondan söz açabilseydi, parayı denkleştirmeleri de kolaylaşabilirdi.

Bu sözlere tepkisi her zamanki gibiydi Georgia'nın: Hayal dünyasında boş ve arzulanan bir geziye çıktıklarını düşünüyor, aynı zamanda da kendisi için tatlı bir hayalden öte olmayan bu kurguların Seward için kurtulma umudu olduğunu anlamının kaygısını duyuyordu.

"Ne dersin, açayım mı?" diye sordu Seward.

"Ne açacaksın?"

"Onlara senden söz açacağım," dedi sabırsızca. "Benimle geleceğini söyleyeceğim." Yüreği güm güm çarpıyordu hırıltılı göğsünde.

Georgia dönüp sırtüstü uzandı, tepesindeki örümcek ağlarına dikti gözlerini. "Bu nasıl olacak bilmem, Seward. "

Seward hızla doğruldu, bacaklarını aşağı sarkıttı. Sırtı Georgia'ya dönüktü. Bir-iki saniye sustuktan sonra, "Öyleyse, biz burada neden konuşuyoruz acaba?" diye sordu.

Georgia delikanlının sırtında gezdirdi parmaklarını. "Seward," dedi. Oğlan ne karşılık verdi ne de kıpırdadı. "Biz burada ne *olabilir* diye konuşuyoruz. Ne *yapılabilir* diye," yanıtladı Georgia onun az önceki sorusunu.

"Hayır. Öyle değil, Georgia. Bizden konuşuyoruz. Ne olması gerektiğinden." Öksürüyordu Seward. Ayağa kalktı ve tozlu, alçak pencereye yürüdü. Ellerini pervaza dayayıp yeniden öksürmeye başladı, bacaklarından kuvvet alıyordu. Bir süre sustu. Sonra da, "Ben gidiyorum. Gideceğim, sen ister gel, ister gelme," dedi.

"Gideceğini biliyorum."

Yüzünü kıza çevirdi. Gözleri parıldıyordu. "Umurunda bile değil. Sen gelmeyeceksin."

Georgia da doğruldu yattığı yerden. "Seward, nasıl gelebilirim? Kalmam gerek. İyileşene dek burada kalmalıyım. Babam evlenene kadar. Belki ondan sonra bir süre daha. Ada ile Freddie'nin iyiliği için."

Seward hızla iki yana sallıyordu başını. "Yanlış yaparsın. Çok yanlış, Georgia, çok. Hern sen hasta değilsin ki. Sağlığın yerinde. Üstelik sen ne yaparsan yap, baban nasıl olsa evlenecek, bu da Ada ile Freddie'nin hoşuna gidecek. Hiç kimse senin orada olup olmadığını fark etmeyecek bile."

Kız yanıt vermedi. Ona bakmıyordu. Bekleyecekti, buradan gidebilecek duruma geleceği günü bekleyecekti.

"Korkuyorsun, değil mi?" diye sordu Seward yumuşak bir ses tonuyla.

Georgia karşılık vermedi. Korkmuyordu, hiç de değil. Ansızın anlamıştı: Seward ile Colorado'ya gitmeyi istemiyordu aslında. Bunun hayalini kurmamıştı hiç. Onu korkutacak kadar gerçek değildi. Sonunda dudaklarından şunlar döküldü: "Sanırım öyle, evet."

"Bak Georgia, geride kalmaktan daha korkutucu ne olabilir? Soğuk ve yağışlı bir kış daha burada geçirmek? Bu şansını geri tepmek." Yumruklarını sıkıyordu konuşurken. "Öyküleri gördün." Georgia'ya gösterdiği öyküler gazetelerden kesip üst üste katlayarak sakladığı eski makalelerdi: mucizevi iyileşmeler, yeniden yaşama dönmeler. "Yepyeni bir dünya orası, Georgia, biz de bir parçası olabilirdik."

Genç kız usulca başını salladı. "Önce burada yoluna koymam gereken işlerim var, Seward."

"Beni hiç düşünmüyor musun? Bir kere olsun bütün bunların önüne koyamaz mısın beni?"

Çalan zil sesleri içeri çağrıldıklarının göstergesiydi, zille birlikte Seward'm uydurduğu masalların hiçbirine inanmadığı kafasına dank etti Georgia'nın. Ne şimdi ne daha önce inanmıştı sözünü ettiği yeni dünyaya, ne de oraya gideceğine. Üstelik. Seward'm yaşayacağına bile

inanmadığım fark etti. Ölüyordu. Ölmek üzereydi, bunu bilmiyordu, üstüne üstlük onu sevmesinin bir nedeni de buydu: bilmeme yürekliliğini, inatçılığını göstermesi, olacıkları görmeyi reddetmesi. Kişiliğinin bir parçasıydı bu da.

Oysa o *görmüştü*. Bu da Georgia'nın kimliğinin bir parçasıydı, katı yüreklilikle görmek. Hem bunu hissediyordu hem de böyle öngörüm, böyle kesin görüşlü olduğu için kendinden iğreniyordu.

Ayağa kalktı, saçlarını düzeltti. "Artık dönsek iyi olur," dedi. "Dönme vakti." Zil birkaç kez çaldıktan sonra susmuştu.

Yanıt gelmedi.

"Seward, seni seviyorum. Seni çok seviyorum." Delikanlıya sokuldu. "Sen benim cammsm," diye fısıldadı.

Seward gözlerini yumdu, öksürdü. Bir kez. Kendini tutmak için uğraştığını sezebiliyordu Georgia. Sonunda dudaklarından, "Ama sen benimle geliniyorsun," sözleri döküldü.

"Yapamam. Gelemem. Şimdi değil. Hemen değil."

"Yaa! *Hemen* değil." Dudaklarındaki acı gülümsemeden apaçık belliydi alay ettiği.

Georgia kapıya doğru ilerledi. "Gitmeliyim."

"Git o zaman."

"Seward."

"Ben kalıyorum. Sen git." Oğlan gülüyordu. "Bir de böyle deneyelim."

"Seward," dedi yeniden.

"Git!" diye gürledi.

Georgia dışarı çıkıp kapıyı arkasından kapadı. Kulübeden uzaklaşırken içerideki öksürük nöbeti yeniden başlamıştı, uzun, içini burkan, sonu hiç gelmeyecekmiş izlenimi veren öksürükler.

Ertesi hafta Dr. Holbrooke çıkagelmmişti, onu oraya yatırdığından beri ikinci kez geliyordu sanatoryuma. Öğleden sonra geç vakitti. Georgia kütüphaneye girdiğinde, doktor içeride tek başına, güneşe sırtını vermiş batıya

bakan pencerelerden birinin önünde oturuyordu. Georgia çabuk adımlarla ona doğru ilerlerken, kendisini karşılamak için ayağa kalkan doktorun yüzünü seçememişti.

"Oh, neyse! Gelenin siz olmanıza sevindim," diyerek elini uzattı Georgia.

"Şimdi sevindin demek? Neden acaba?" Kızın tek elini tutup yarım yamalak tokalaşmış, tuttuğu diğer eli-niyse bırakmamıştı. Bu kadar yakından doktorun yüzünü iyice görebiliyordu Georgia. Pek mutlu görünüyordu, üstelik daha önceki karşılaşmalarında görüldüğünden daha genç.

"Çünkü sizinle konuşmak istiyordum ne zamandır," diye karşılık verdi. "Dışarı çıksak daha iyi olur ama. Burası çok karanlık ve sıkıcı, sizce de öyle değil mi?" Georgia taraçaya açılan uzun sürgülü kapıları çekti. "İşte," diyerek sıralanmış şezlongları gösterdi, sanki derin sularda seyreden şık bir yolcu gemisinin güvertesine buyur edercesine, "gelin, benimle birlikte dinlenin."

Doktor gülererek birine oturdu. Şezlonglarda oturanlar dörtlü beşli kümeler oluşturmuş gevezelik ediyorlardı. Tedaviden sonra akşam yemeğine kadar bol bol boş vakitleri vardı. Seward gene revirdeydi, yaz gelmeden önce de bir süre orada kalması gerekmişti.

Holbrooke bacaklarını şezlonga uzatırken bir oh çekti: "Daha şimdiden kendimi daha iyi hissediyorum."

Georgia hemen yandaki şezlonga yan oturmuştu. Dirseklerini dizlerine dayayarak doktora doğru eğildi.

"Evet," dedi doktor, "doktorunla konuşmak istediğin nedir? Söyle bakalım. Seni dinliyor."

Georgia bakakaldı bir an. Nedense Seward'ın moraran, eti ve kendine batan kemikleri gelmişti aklına.

"Colorado," diye söze başlarken birlikte kurdukları düşlere yaraşır bir havada vurgulamıştı heceleri.

"Colorado mu?" Doktorun kaşları çatılmıştı. "Ne olmuş oraya?"

"Orası hakkında ne düşünüyorsunuz? Tüberkülozlu-lar açısından soruyorum. Çözüm olabilir mi? Tedavi olunabilir bir yer mi?"

"Ciddi olamazsın."

"Yo, merak ediyorum. Orada iyileşen hastalarla ilgili olağanüstü yazılar okudum da. Yeniden yaşama dönenler üzerine."

"Kendin için mi düşünüyorsun orayı?"

"Evet, öyle. Merak ediyorum işte."

Başını hayır anlamında salladı doktor. "Doktor gözüyle, senin gibi bir hastaya sağlayacağı bir yarar göremiyorum."

"Peki ya?.. Neyse. Bir arkadaşım var. Burada kalan çok hasta biri. Hastalığı benden çok ileri."

"Anlıyorum. Pekâlâ." Parmaklarını birbirine yapıştırarak ellerini çenesine dayadı. "Sanırım bu noktada romantik bir ilgiden biraz daha ötesini konuşuyoruz."

"Ya şu yazılan tedavi öyküleri?"

Doktor başını salladı. "Kimi hastalar iyileşmiştir kuşkusuz. Bu başka yerlerde de olabilir, her yerde. Kimileri de ölür. Bu da her yerde geçerli." Ellerini çenesinden çekip ikisini birden kıza uzattı.

"Oradaki sanatoryumlar, en az buradakiler kadar iyi olmalı."

"Öyle sanırım."

"Öyleyse, orada kalmak insanın iyileşme şansını artırır."

"Burada kalmakla bir farkı yok, hayır."

Georgia kaşlarını çattı. "Ama böyle yerlerde şansımız artmaz mı? Burası gibi. Ben de bu yüzden buradayım ya. Sizin önerinizle."

"Artar. Gerçekten artar. Bak şimdi, tüberkülozla başa çıkmak için bildiğimiz yol mikrobu etkisiz kılmak. Vücuda onunla savaşması, yok etmesi için şans veriyoruz. İyileşme eninde sonunda olur, bundan hiç kuşum yok. Ancak, yalnızca vücutları sağ kalmaya elverişli olanları yaşatabiliriz. Kimilerinin vücudu diğerleri kadar yardımcı olmaz. Buraya benzer yerlerde onlara eli-

mizden gelen yardımı yapsak bile bazılarının direnci yetmez. İşte öyleleri için batıya yapılacak uzun yolculuğun getireceği sıkıntıyı, ardından da kendini oraya alıştırma çabasının yükünü önermezdim."

"O zaman neden böyle ünlenmiş? İnsanlar neden oraya gidiyor?"

"Eskisi kadar çok giden olduğunu, sanmam. Ah, hastalığın şimdiki kadar bilinmediği günlerde mantıklı bir çözüm gibi geliyordu kulağa. On beş ya da yirmi yıl önce olsa soruna vereceğim yanıt bambaşka olurdu, hastalar o yıllarda giderlerdi onca yolu."

"Bazıları iyileşirdi."

"Elbette, iyileşmeyenler de olurdu. Bence o günlerde de çoğunu yol öldürdü." Yeniden başını salladı. "Hayır, tavsiye etmem. Senin yerinde olsaydım, kız arkadaşına burada kalmasını söyledim."

"Erkek," diye düzeltti Georgia. Gözlerini Hoïbro-oke'a dikmişti.

Doktor afalladı. "Erkek mi?"

"Erkek arkadaşına burada kalmasını söyledin, demeniz gerek. Arkadaşım bir beyefendi. Buradaki hastalardan biri."

"Ya! Anlıyorum." Doktor başını öte yana çevirdi. "Neyse, onun için böyle kaygı duymak senin yüceğönül-lülüğün."

Georgia yanaklarının kızardığını hissedebiliyordu. "O çok hasta."

Holbrooke bir süre uzaktaki koyu ladinlere dikti gözlerini. Sonra bacıklarını yere sarkıtıp doğrularak oturdu. Georgia'yla yüz yüzediler, dizleri değecekti neredeyse, gene de dosdoğru kızın gözlerine bakamıyordu. Bir süre öyle durduktan sonra, "Sen bayağı iyi görünüyorsun," dedi, sanki sözleri taraçadaki diğer hastalara yöne-likmişçesine o yöne bakıyordu.

"Bir süredir pek bir değişiklik olmadı aslında."

O anda doktor yüzünü genç kıza döndü. "Artık eve dönmeyi düşünmeye başlayabilirsin," derken kesin olmasa da umutlu bir ses tonu vardı, Georgia'nın bu sözle-

re sarılmasını istercesine, ona armağan veriyormuşçası-na."

"Yo, daha değil!" diye haykırdı Georgia. Göz göze geldiler: Genç kızın ürkek bakışlarını görmek şaşırtmıştı doktoru, dahası dehşete düşürmüştü; sanki dünyada en son olmasını istediği şeyden söz etmiş gibi.

Sonunda birkaç gün arayla iki olay yaşandı: Se-ward'm Colorado'ya gitmek üzere sanatoryumdan ayrılması ve Georgia'nın evine dönmesi.

Ablalarının nicedir Seward için para biriktirdikleri ortaya çıkmıştı, önce ameliyat olmasını, akciğerleri dinlensin diye içinde biriken havanın boşaltılmasını uygun görmüşlerdi. İşe yararsa -başkalarına yaramıştı ya- Colorado'ya gitmesine, belki Bryce'ta kalmasına gerek bile olmayacaktı. Dr. Rollins -ya da sanatoryumdaki diğer doktorlar- böyle bir ameliyatı hiç yapmadığından Boston'da bir doktor bulunmuştu, o gelene kadar Seward'i oyalıyorlardı. Dr. Rollins bütün bunları ayarlayıp da herkese duyurur duyurmaz öteki hastalar da aynı işleminden geçmek için başvurdu, hazır böyle bir doktor gelmiş-ken onlar da yararlanmak istiyorlardı.

Büyük gün yaklaşırken sanatoryumda her kafadan bir ses çıkıyordu; hem inanılmaz iyileşme öyküleri hem de yapılacak işlemin nasıl ölümcül olduğu dolaşıyordu dillerde. Bütün bunlara kuşkuyla bakanlar da yok değildi elbet, kıskanç kimselerdi onlar, açgözlü ve sabırsız.

Seward'm ameliyatı başarılı olmadı. Sonradan Geor-gia'ya anlatırken, doktor başlangıçta şamata yapıyor, şen şakrak davranıyordu, diyecekti. Şişman bir adamdı, yayvan bıyıkları pek biçimli, elleri inanılmayacak kadar küçük ve narindi. İlk denemesinden sonra sesi soluğu kesildi, arada sırada "Zor, çok zor," diye mırıldanıyordu yalnızca. İki kez daha denedi. Elindeki, kocaman bir iğneydi, demişti Seward. "Bir yanma hiç görmediğin kadar hafifçe çakılan bir çiviymi adeta." Doktor, akciğerlerinde ne herhangi bir yumuşak doku bulabilmişti ne de hasar görmemiş bir yer. "Bana, 'Affedersin' diyen ilk tıp

adamı o. Öyle duygulandım ki doktora teşekkür bile ettim bunun için."

Georgia'nın birkaç hafta önce Holbrooke'la birlikte oturduğu noktada oturuyorlardı. Seward revirden çıkmıştı, fakat güçsüz ve bitkindi hâlâ. Koruda, çam yapraklarından oluşan doğal yumuşak şilte ya da baraka bulup birlikte yatmaları anlamına gelen yürüyüşe çıkma önerisinde bile bulunmamıştı. Sohbet ederlerken oturduğu yerde bir-iki kez uyuklayıp toparlandı, ancak dalıp gittiğinin farkında bile olmaması Georgia'yı ürkütmüştü. Kimin göreceğine aldırmadan delikanlının elini bırakmıyordu.

Ne Holbrooke'un gelişinden söz etti ona, ne Colorado'yla ilgili söylediklerinden, ne onca yolu gitmenin rizikolarından, ne de Dr. Rollins'in kendisini muayene ettiğinden. Artık olabildiğince iyileşmiş görüldüğü sonucuna varıldığını ve sanatoryumdakilerin gelip kızını alması için babasına telgraf çektiklerini de anlatmadı. Babasının iki gün önce gelen yanıtında bir hafta sonra orada olacağı yazıyordu. Bunların bir tekini bile söylemedi Se-ward'a.

Seward'in Colorado'ya gitmesi gerektiğine inandığı için ağzını açıp bir şey söylemiyordu ona. Atılacağı rizikoya rağmen böyle düşünüyordu. Çünkü delikanlı çok istiyordu bunu, bu düşünce ona umut veriyordu, zaten Seward'in ayakta kalmasını sağlayan da buydu, beslediği umutla birlikte içindeki öfke ve başkaldırı. Akciğerlerinde iğne başı kadar bile sağlam bir yer kalmamış olan biri için başka türlü olabilir miydi?

Ne tuhafır ki gerçekte bağdaşmayan bir biçimde bir gün ona katılacağına inanmak hoşuna gidiyordu Georgia'nın. Bir yandan Seward'in öleceğine ve onu yitireceğine inanırken, öte yandan iyileşeceğini, sonra bir arada yaşamak üzere yanına gideceğini düşünüyordu. Ustalaş-mıştı bu konuda, umut ve umutsuzluk dünyasını, yaşamla ölümü eşzamanlı yaşamayı annesinden öğrenmişti. Ölmeden yalnız birkaç hafta önce ona yeni bir çift terlik almak için Georgia'yı Bangor'a götürmekten söz eden

annesinden. Kendinde olduğu ender günlerden birinde eski terliklerinin artık rezil olduğunu belirtmişti. Georgia'yı pasaklı bir kız gibi gösteriyorlardı.

Sonuna dek bu söze bel bağlamıştı Georgia da. Annesi ölmeyecekti ki. Rezil olan terliklerinin yerine yenileri alınmamıştı daha.

Seward konusunda, durumun olanaksızlığının daha çok bilincindeydi. Umut beslemekten geri kalmıyor, inancını bırakmıyordu. Yüzüne özenle oturtulmuş kartal burnu, koyu renk kalkık kaşı, her zamankinden daha çukur görünen ölgün koyu renk gözleriyle delikanlı hiç bu kadar yakışıklı görünmemişti gözüne üstelik. Vücudunda kalan tek et geniş, dolgun dudaklarıydı sanki.

Uyuklayan, gözlerle gülümsedi Georgia'ya. "Ne zaman gelirsin sence?"

"Düğünden sonra."

"Bulmaca gibi konuştun," dedi. "Peki düğün ne zaman?"

"Ben eve döndükten sonra. Belki yaz sonu."

Seward, "Colorado'da yaz sonu," dedi düşünde konuşurcasına. "Nasıl olacak acaba?"

"Harika olacak."

Seward gözlerini kapadı. Güçbela soluk alıyordu, sonra kesik kesik öksürdü. Kızın avucundaki elleri kupkuru yanıyordu.

Ertesi gün ablaları Seward'i görmeye geldiler, sevinir diye sürpriz yapmışlardı. Hoşçakal demek için Geor-gia'yı arayıp durdu Seward, ancak genç kız koğuştaki diğer arkadaşlarıyla birlikte banyo yapıyordu o sırada, onların ortak eğlencelerinden biriydi uzun süren bu banyo saatleri.

Giyinince alt kata inip dışarı çıktı Georgia, kahverengi fenollü sabun kokuyordu buram buram. Bay Cooper onu görünce şezlongdan kalkıp pamuklu battaniyesini sürüyerek yanına geldi ağır adımlarla. "Ah, tatlım, Seward Wallace seni bulabildi mi?"

"Az önce mi?"

"Bir saat oluyor. Her yerde seni arıyordu."

"Yo, görmedim onu."

"Ya! Neyse. Buradan gitti artık. Ablalarıyla birlikte ayrıldı. Hoşçakal demek istiyordu herhalde."

Georgia, "Gitti mi?" diye sordu, afallayarak.

Adam sevinçle başını sallayarak doğruladı. "Evet, onu götürdüler."

"Ama ben bunu bilmiyordum! Hiç kimseden duymamıştım bunu!"

"Hayır, onun da bildiğim sanmam. Gökten ansızın inip uçurdular onu."

"Ama, gitmedi, değil mi? Gitti mi şimdi Colorado'ya?" Bu son sözcük tek başına çınladı kulaklarında.

"Ah, bunu bilemem. Eğer oraya gitmesi tasarlandıysa, gitti demektir. Ben bilmiyorum." Adam heyecanını güçlkle gizliyordu. Dudakları titriyordu.

Dili tutulmuş, kalakalmıştı Georgia, gözleri dalıp gitti uzaklara. Elini kaldırıp açık duran ağzına götürdü.

Bay Cooper ona doğru eğilip bütün sevecenliğini takınarak konuştu bu kez. "Sana söyleyen kişi ben olduğum için beni bağışla, tatlım." Yalandı. Daha sonraki haftalarda hem kıza söylediklerini, hem de kızın yanıtlarını defalarca yinelerken büyük zevk duyacaktı.

"Belki bir not bırakmıştır. Bırakmış olmalı," diyerek çoktan sırtını dönmüştü Georgia.

"Belki," diye karşılık verdi adam, hızla uzaklaşıp beyaz yazlık giysileri içinde hayaletleri andırırcasına kütüphaneye, sanatoryumun karanlık köşelerine girip çıkan Georgia'yı izlerken. Sonradan, olup bitenleri başkalarına her aktardığında, "İnanın bana bir *hayalet* gibi görünüyordu," diyecekti.

Seward kısacık bir not yazmıştı, ancak o kadar vakti vardı; babası Georgia'yı almaya geldiğinde, o not katlanmış, kendisine yazdığı diğer mektuplarla birlikte destelenmiş, eşyalarını koyduğu çamaşır sandıklarından birine yerleştirilmişti. Alelacele kaleme alındığı için el yazı-

sı diğer mektuplarındaki kadar biçimli değildi. Gene de kabul edilen ölçülere göre ustacaydı.

Georgia, bu notun vedalaşma yerine geçmesi gerekecek. Her gün seni bekliyor, seni düşünüyor olacağım, düğünün bir an önce yapılmasını ve hemen ardından bana doğru yola koyulmanı dört gözle bekleyeceğim.

Her zaman senin,
Seward

Bütün o yazı destelerini iç çamaşırlarını koyduğu çekmecedeki saklıyordu evde, orada daha güvende olduklarını düşünüyordu. Ne var ki, Georgia'nın dönüşünü izleyen haftalarda ablasındaki değişikliklerden -ağzının sıkılığından, burnu büyük davranmasından- incinen Ada, bir gün desteyi açıp öç alırcasına bütün mektupları okudu teker teker. Sonra da Georgia'nın sanatoryumdaki gizli yaşantısı olarak algıladığı bazı okuduklarını anlattı. Hiçbiri Georgia'ya yakın olmadığından, onlar açısından soyut bir skandal olmasının ötesinden pek bir önemi yoktu duyduklarının; beklenen derin etkiyi yapmamıştı üzerlerinde.

Evet, anlatacaklarını can kulağıyla dinleyen birini ancak yıllar sonra bulacaktı Ada: Rue'dan başkası değildi bu, yani teyzem, Georgia'nın kızı. Annesine kızma nedenleri uzun bir liste oluşturan, bu mektupları onun babasını aldattığının, soğukkanlı sadakatsizliğinin kanıtları olarak kucaklayan Düşes Rue'nun ta kendisi.

Eve dönmek nasıl da garip gelmişti Georgia'ya! Ada'yla birlikte çift kişilik yatakta, fenollü sabun yerine lavanta kokulu pikelerin altında uyumak; yanında Se-ward'dan başka birinin sıcaklığını hissetmek; bunun son zamanlarda taşıdığı anlama gelmediğini bilmek garipti. Ada ona sokulmak istedi -Georgia eve döndüğü için mutluydu- ancak kardeşi ona dokununca irkiltil Georgia, hem şaşkıncı, hem de utanmıştı nedense. Ada da

sonra ablasına sarılmasına rağmen onun kaskatı yattığını görünce, küsüp sırtını döndü.

Sabah gözünü açıp da günün kurallarla başlamadığını görmek tuhaftı: Ne süt vardı, ne önceden belirlenmiş yemek öğünleri, ne koğuş sayımları, ne randevular, ne termometreler, ne hemşireler, ne de kurallar. İlk sabah geç giyindi, kahvaltı ettiğinde saat onu geçmişti. Freddie'yle birlikte üç el Hint tavlansı oynadı. Erkek kardeşi acıkınca ona öğle yemeği hazırladı. Ada da o sıralarda eve gelip kendine bir sandviç yaptı, arkasından Georgia üst kata çıkıp ikindi uykusuna yattı. Bunu her gün yerine getirmesi gerektiği söylenmişti, ayrıca gücüne kavuşması için geceleri iyi uyumalıydı. Yorulmaması önemle belirtilmişti.

Sıcak, küf kokan odada uyandığında, bir an nerede olduğunu çıkaramadı. Dışarıdan çocuk sesleri geliyordu, yakınlarda bir yerden de sık sık çalıştırılıp durdurulan bir çim biçme makinesinin gürültüsü. Dudaklarını yaladı, kımıldamadan yatarak çevresindeki eşyaları inceledi bir süre. Ada odayı biraz değiştirmişti, örneğin bebekleri, ortak kullandıkları tuvalet masasının üstünde diziliydi artık. Diğer küçük ayrıntıların arasında bir küçük ayrıntı daha, gene de Georgia'ya oraya ait olmadığı duygusu vermeye yetmişti. Genel olarak kendisini oraya ait görmediğini anladı. O olmadan da her şey yolunda yürüyordu pekâlâ. Bunda, onun yokluğunda haftada dört-beş gün eve gelen Bayan Beston'm büyük payı olduğunu biliyordu elbette. Öte yandan Ada'nın da kolayca idareyi eline alabileceğini fark etti Georgia; onun Freddie'yle babasına buyruklar yağdırma biçimini kendi asla göze alamamıştı oysa. Dün gece sofrayı hazırlarken farkına varmadan Georgia'ya bile ne yapacağını söylemişti. Ancak Georgia kendi varlığını gereksiz görmenin ötesinde umursamamıştı bunu. Çok geçmeden Ada geriye çekilip üstünlüğü Georgia'ya bırakacak olsa bile pek aldıracağı yoktu. Yaklaşık bir ay içinde babası evlenecek ve evin idaresi Bayan Erskine'e kalacaktı nasıl olsa.

Kalkıp yüzünü yıkadı. Aynada kendine bakıyordu. Sanatoryumda çok az ayna bulunurdu ve tek başına kalıp hiçbirine bakma şansı olmazdı. İnsan 3>^alınızca şöyle bir bakabilirdi aynaya. Şimdi gözlerini ayırmadan bakıyordu aynadaki görüntüsüne. *Benim kahverengi güzelim,*, derdi ona Seward. Öyleydi de, kahverengi. Güneşte yatmaktan derisi koyu bal rengine dönmüştü, saçları da kahverengiydi, çenesine uçuşan güneşten sararmış kalın bukleleriyle. Gözleri, yeşille karışık kahverengiydi: ela. Sanatoryumda banyo yaparken meme uçlarının bile kahverengileştiği çarpmıştı gözüne. Nasılsa, Seward'm dokunuşlarından sonra olmuştu bu, birlikte işledikleri günahın işareti.

"Seward!" diye iç geçirdi. Ne kadar uzaklardaydı şimdi, çok uzaklarda! Buradaki yaşamında Seward'la bağ kurmak için ne yapabilirdi? Birlikte yaptıkları ne vardı anlamlı olan? Ya birbirlerine verdikleri sözler? Onun nasıl koktuğu, geldi aklına, aç bakışlarını getirdi gözünün önüne, uzun parmaklarının bacaklarında dolaşmasını. Alt katta çarpan bir kapının sesi duyuldu.

Yeniden yatağa girdi.

Bu kez uyandığında ikindinin geç saatleriydi; batıya bakan penceresine vuran ışıktan belliydi. Mutfaktan sesler geliyordu, aşağı inip de bildik muşambaya adım atar atmaz Bayan Beston sevinç çığhklarıyla kucaklamak üzere ileri atıldı, yüzünü ellerinin arasına alıp dikkatle baktı, saçlarını okşadı, fır döndürerek güzelliğini seyretti hayranlıkla. "Bambaşka bir kız olmuşsun!" dedi, gözlerinde yaşlarla, sonunda kendisini gören, yaşamındaki her şeyin değiştiğini anlayan birinin çıktığını düşündü Georgia.

Birkaç gün sonra dönüşünü kutlamak için küçük bir parti verdiler. Georgia'nın Bayan Erskine'le ilk tanıştı-rılacağı parti olacaktı aynı zamanda, hem sabırsızlanıyordu, hem de isteksizdi. Bayan Erskine'i görür görmez gerçekle yüz yüze geleceğini biliyordu, arada sırada kendini kaptırdığı her şeyin eskisi gibi olacağı düşlerine nokta koyacaktı bu.

O gün Bayan Beston ortalığı temizlemek, köşe bucağı düzenlemek için kendi deyişiyle, 'sabahın köründe' geldi, Georgia öğle yemeğini yer yemez, önce dinlenmek, arkasından da şık giyinmeye, saçını yapmaya, uçuşan inatçı buklelerini ıslatıp yapıştırmaya bol bol zaman bulmak için üst kata çıktı.

Bayan Erskine öğleden hemen sonra çıkageldi, arabası yiyeceklerle, bahçesinden topladığı çiçeklerle doluydu, kesme camdan kokteyl kâsesiyle onun takımı yirmi beş bardağın her biri teker teker kâğıt peçeteye sarılıp bir kutuya yerleştirilmişti. İnce, uzun bir kadındı, albenili, diye düşündü Georgia, otomobilden inmesini izlerken, sarkık kenarlı hasır şapkasının altından görünen erkenden beyazlaşmış kıvrıcık saçlarını başının arkasında toplamıştı.

Taraçanın basamaklarına çıkıp hafif ve nazıkçe kucakladı Georgia'yı, yanağını genç kızmına değdirip hemen çekti. Geri çekilirken, "Sonunda," dedi hoşnut olduğunu gösteren bir sesle. "Aslında seni hep tanırmışım gibi geliyor bana, baban öyle çok anlattı ki seni." Sesi yumuşaktı, hoş bir tınısı vardı, bu da Georgia'ya çok garip geldi, çok olgun, neredeyse anaç bir havadaydı. Annesinden pek farklı olamazdı.

Babası da yanlarına gelmişti, ilerleyip Bayan Erski-ne'in ellerini tuttu, onu öptü, espriyle karışık gürültülü bir buse olması Georgia'yı rahatlatmıştı. Hep birlikte * gülüştüler, arabayı boşaltmak için yardıma gelen Bayan Beston bile katılmıştı onlara.

Bayan Erskine parti için şık giyinmişti, desenli ipek elbise, altında beyaz ayakkabılar, ancak içeri girer girmez şapkasını çıkarıp üzerine bir önlük geçirerek işe koyuldu. Georgia yardıma kalktıysa da Bayan Erskine'le Bayan Beston ona engel oldular -onur konuğunu çalıştırmak ne utanç verici!-, o da gidip taraçadaki sallanan koltukta oturup evden gelen tabak çanak seslerine, telaşlı adımlara, konuşma ve gülüşmelere kulak kabarttı. Bir ara Bayan Erskine'in babasına seslendiğini işitti: "Davis, sofrayı kurmada yardımın gerek."

Babası üst kattan, "iki saniyede oradayım," diye yanıt verdi, ne zamandır onun sesini böyle kuş gibi hafif ve huzurlu duymamıştı, annesinin ölümünden çok uzun yıllar öncesinden beri neredeyse. Bu Georgia'nın babasına veremediği bir huzurdu, apaçık görülüyordu. Babası adına sevindi, gerçekten sevindiğini düşündü taraçada tek başına ileri geri sallanırken.

Kimler gelmemişti ki? Annesiyle babasının eski arkadaşları, komşulardan birkaçı. Bayan Erskine kendi kız kardeşiyle eniştesini çağırması aileleriyle birlikte, dolayısıyla Freddie'nin yaşlarında bir çocuk ve başka çocuklar da vardı evde, arka bahçedeki çimenlerde -artık çim kaplı bir alandı burası- çılgınca oyunlar oynadılar, diye not etmiş Georgia. Ada başkalarını da çağırması, aralarında Georgia'nın eski okul arkadaşları bulunuyordu, Bill March nişanlısıyla gelmişti, ilk anda Georgia'ya tuhaf davranan kız sonradan onunla hoş bir sohbete koyulacaktı. Bill'le pek çok anıları vardı üniversite günlerinden, Georgia'nın liseden tanıdığı ve her zaman tanıyacağını sandığı, gelgelelim şimdi adları ona yabancı dilde sözcükler gibi gelen kimselerle de ilgiliydi bunlar.

Ev kalabalıklaşmıştı ve hava sıcaktı, herkes sandalyesini alıp yan bahçeye çıkmaya karar verdi, kadınlar şapkalarını çıkardı, erkekler ceketlerini; yaşlı akçaağaç-ların gölgesinde oturup Bayan Beston'm yaptığı meyve kokteylinden içtiler. Çocuklar halat çekme oyununa başlayınca, Ada başta olmak üzere pek çok genç erkekle kadın da katıldı onlara, Georgia büyüklerle oturup izlemeyi yeğledi. Her şey yavan gelmişti ona, oysa başarılı bir partiydi anlaşılan, Bayan Erskine hoşnut kalmıştı. Kendi adına, sanatoryumda geçirdiği günlerde böyle eğlencelerden tat almayı unuttuğunu düşündü, oradaki eğlence anlayışında ya müzik çalınırdı ya şiir okunurdu ya da film gösterilirdi. Yetişkin kimselerin kendini tümüyle kaptırmasına, çılgınlık yapmasına alışmıştı o. Havadaki erkeklik ve kadınlık duygusuna, ahlaksızlık diye düşü- I nülüğünü sandığı o duyguya da. Seward'm sevgilisi ol-

masma, yüzü kızarmadan onunla tekrar tekrar yatmasına neden olan o ortama alışmıştı.

. Şimdi burada otururken, Ada, Freddie, Bill March ve Simpson'larm çocuklarından birine neşeyle seslenen kendi sesinin başkalarinkine karıştığını duyunca, şu öteki dünyada başına gelenlere ve sanatoryumda yaptıklarına inanmak güç geliyordu Georgia'ya. Öte yandan kendini bu dünyadan çok uzak hissettiğine inanması da güçtü. Sanki bu yaşam, bu olaylar içinde yaşadığı bir düştten alınmaydı. Birisi onunla konuştuğunda, ona karşılık verdiğinde, ağzından köpükler saçılacağı bekliyordu neredeyse, suyun derinliklerindeymiş de gün boyu çok ağır ve yoğun hareket etmişçesine.

Bundan hiç kurtulabilecek miydi? Kendi yaşamına, tıpkı sanatoryumdaki yaşantısına olduğu gibi alışacak ve ondan tat alacak mıydı yeniden? Yoksa bütün yaptıkları ve öğrendikleriyle artık büsbütün kopmuş muydu? Evin bahçeye düşen gölgesi uzarken hava da kararıyor-du.

Kuşkusuz, diye geçiyordu içinden, artık benim kendi yaşamım değil bu, bildiğim gibi olmaktan çıktı. Belki de bütün sorun buydu. Belki her şey Bayan Erskine'le ve onun evi çekip çevirme biçimine alışmakla ilgiliydi. Başını yaşça büyük kadından yana çevirdi. Kucağında yeğenlerinden biri vardı, ata biner gibi bacaklarını açarak yüzünü teyzesine dönmüş kolyesiyle oynamakla meşguldü. Bayan Erskine ellerini çocuğun poposunun altında kavuşturmuştu. Borazan gibi sesiyle hemen bitişindeki sandalyede oturan Bayan Mitchell'la gevezelik ediyordu. İki kadın gülüştüler. Bayan Erskine kahkaha atarken başı hafifçe geriye kay kıldı. O sırada yeğeninin elleri teyzenin yüzüne ulaşmıştı. Küçük kız bir süre Bayan Erskine'in yanaklarını avuçladı, sanki dikkatini çekmekti amacı. Bayan Erskine bakışlarını ona yöneltip gülümsedi, arkasından usulca eğilip minik avuçlarından birine öpücük kondurdu yeniden Bayan MitchelFa dönmeden önce.

Hoş bir kadın. Düzenli bir kadın — her şeyi eskisinden farklı kılacağı kesindi bu özelliğin! Komşularıyla iyi geçinen, partiler veren, briç ve Çin dominosu oynayan bir kadın.

Georgia iç çekti.

"Yoruldu mu tatlım?" diye bir soru geldi Bayan Erskine'den hiç zaman geçirmeksizin, Georgia da toparlanıp neşeli durmak, yoo, hayır, yorulmadım elbette, demek ve konuştuklarına kulak verir gibi davranmak zorunda kaldı.

Akşama doğru herkes tabağıyla bardağını içeri taşımaya başladı. Sonra da sandalyelerini. İkili, üçlü gruplar halinde ayrılmaya koyuldular ve ortalığa sessizlik çöküverdi ansızın. Bayan Erskine üzerine Fanny'nin eski önlüklerinden birini geçirerek işe koyuldu, toplarken bir yandan da Bayan Beston'la -ona Ellen diyordu- hangi kurabiyeler, hangi sandviçler daha çok beğenildi diye konuşuyordu. Georgia'yla Ada da yardım ettiler, fakat onlar çıtlarını çıkarmıyorlardı; iki kadının mutfakta dolanırken dostça çene çalmalarına kulak kesilmişlerdi. Bayan Erskine, "Bence böyle sıcak bir günde salatalıklar gevşiyor, hazırlamaya değmez," dedi.

"Öyle. Üstelik bir de sos bozulacak diye de kaygı duyuyor insan," diye ekledi Bayan Beston. "Ne de olsa hepsi yumurtalı."

Georgia'nın Seward'dan aldığı ilk mektup partiden iki hafta sonra geldi, sanatoryumdan aktarmalı gelmişti. Tren yolculuğunu, Denver'a varışını, ablalanya birlikte kentin hemen dışındaki pansiyona yerleşmelerini anlatıyordu. İlk günlerde yüksek rakım nedeniyle başının döndüğünden, uykudaymış gibi gezdiğinden söz ediyordu, giderek alışmıştı, artık hafif sıcak havanın akciğerlerine iyi geldiğini hissedebiliyordu.

Yakında sanatoryumdan çıkacak mısın, düşün ne zaman yapılacak diye merak ediyorum. Onlar kadar bizim de düşünumüz sanki, o.günü dört gözle bekliyo-

rum, yalnız gücümü toplamam için biraz zaman geçmesi fena olmaz sanırım.

Vedalaşmak için onu bulamadan ayrılmak zorunda kaldığı için kendini nasıl kötü hissettiğini yazıyordu, bir de onu ne kadar çok düşündüğünü.

Burada günler gözümde canlandırdığım gibi geçmiyor, çünkü hâlâ yorgun argın dolaşıyorum, ancak onun dışında her şey anlatılanların aynısı, sen gelir gelmez kurduğumuz hayallerin hepsini gerçekleştirmeye başlarız. Sen zamanı söyle yeter. Seni bekliyorum, hep ak-lımdasın, birlikte gittiğimiz kuru ve baraka da hiç aklımdan çıkmıyor.

Bu satırları okuyan Georgia anlamadığı bir hayal kırıklığına uğramıştı, mektubu kaleme alan kişi gerçekte olduğu kadar heyecan vermiyordu. Özlediği neydi? Fiziksel varlığı elbette. Aynı zamanda hastalığının gücü, çılgınca davranışları. Kıza susaması. Oysa mektuplarda yalnızca hastaydı; etten kemikten karşısındayken canını veren hastalığıydı, sanki ruhuna enerji kaynağıydı hasta olması.

Mektuba karşılık yazarken tatlı dilliydi, ama ona göre sıkıcı sözlerdi ettikleri. Bayan Erskine'la ilgili şöyle f'j-' yazdı:

Pek çok yönüyle annemden daha üstün; annem çiftlikte yaşayan bir ailede büyümüşü. Bayan Erskine'se kulüplerin kadını, hangi toplantıda ne tür sandviç ikram edileceğini bilen biri. Ondan hoşlandım, babama çok iyi davranıyor, yine de henüz alışamadım.

Ada'yla ilgili:

Ada'yla eskiden olduğu kadar rahat olamıyorum. O zamanlar benim aynam gibiydi, yürek atışım, benim bir

parçam gibi, ama artık değil. Bir gecede yetişkin bir genç kız olmuş sanki, bu da beni rahatsız ediyor.

Günlerinin nasıl geçtiğinden, yemek pişirip temizlik yaptığından, alışverişe çıktığından söz etti. Kendine giysiler diktiğini yazdı, giysileri dar geliyordu çünkü, bir de eylülde yapılacak düğünde giyeceğini hazırlıyordu elbet.

Balayına çıktıklarında Ada'ya Freddie'ye bakmak için burada olmam gerek. Green Lake'de bir arkadaşlarının göl evinde kalacaklar iki haftalığına. Ondan sonra dilediğini yapmak için kuşlar kadar özgürüm.

Yakında yanma geleceğim diye yazmadı, çünkü gözünün önüne bile getiremiyordu o ânı, ama bildiği bir şey vardı: Delikanlı o satırları yazılmış olarak okuyacaktı; kâğıdı katlayıp zarfa koyarken içten davranmadığı duygusuna kapıldı.

Seward'dan hemen yanıt geldi, kısa bir mektuptu. Çok hastaydı, yine kanaması vardı, ev sahibi oradaki sanatoryuma yatması için ısrar ediyordu; hasta birine bakacağı kadının aklına gelmemişti. Dinlenip iyileşince daha uzun yazacaktı.

Aldığı habere ne şaşırdı Georgia, ne de üzüldü, mektubu okurken acıma duyguları depreşti yalnızca. Böyle soğukkanlı olmasına afalladı. Acaba Seward'i sevmiyor muydu?

Eskiden sevmişti, bunu biliyordu, şimdiyse o günleri trans içinde, ayakları yerden kesilerek geçen; zoraki yaşanan tembelliğin, korkunun, umutsuzluğun sonucu kurulan hayallerle dolu günler olarak düşünmeye başlamıştı. Üstelik Seward'in ona öyle çabucak, amansız bağlanması delikanlının umutsuzluğundan kaynaklanıyordu. Oğlan, Georgia'yı da ablaları gibi -kendisiyle ilgilenecek, yaşamını kendisine odaklayacak biri olarak-- görüyordu. Şimdi, yapılacak olan düğünün en ince ayrıntılarıyla, ayrıca daha pek çok işle uğraşırken başını kaşıyacak vakti kalmayınca, Seward'i kendi yarattığı bir ha-

t

yal kahramanı, peri masallarından çıkma yakışıklı bir çocuk diye düşünebiliyordu ancak. Ne var ki prensten çok, prenses, uyuyan güzel kimliğini yakıştıırıyordu ona. Kendisi de prensesi uyandırması gereken prensti.

Seni düşünüyorum, canım Seward [diye yazmıştı]. Şimdi en önemlisi senin kendi sağlığına dikkat etmen.

Ada'yla Georgia diz altında, soluk orkide rengi ipek elbiseler giymişlerdi. Düşük belli elbiselerinin kalçaları-¹ na dek inen fırfırlı kuşakları vardı. Bayan Erskine -artık ona Grace diyorlardı- ikisine de uzun birer inci kolye verdi, düğün armağanıydı onlara. Gri ipek kumaştan pabuçları Georgia'nın ayaklarına giydiği en yumuşak ayakkabılardı.

Grace'in elbisesi soluk kahverengi satendendi, bol kremalı kahveyi andırıyordu. Ayak bileklerine dek uzanan elbisenin göğsünde dantel işleme vardı. Başına aynı dantelden bir şapka takmıştı. Yaşmağı yoktu. Elinde

'<■ leylaklar taşıyordu - Georgia'nın her sabah erkenden kalkıp parlak renkleri hiçbir yere leke yapmasın diye tohumlarını kestiği leylakları.

Törenden sonra, önde gelinle damat, hep birlikte parktan geçerek eve yürüdüler. Akçaağaçlar yer yer kıızıla, turuncuya dönmüş, sararmaya yüz tutmuştu. Evlilik töreniyle ardından verilen partiye yalnız aile bireyleri ve yakın arkadaşlar çağrılmıştı, parkı geçerlerken komşular taraçalarına çıkmış el sallayıp seslenerek on-
i lan selamlıyorlardı.

- Törenden önceki gece hava serindi, fakat gündüz i ısınmıştı, parti başladıktan sonra evin içi de iyice ısındı.

(Konukları ağırlama işi bu kez Georgia ve Ada'yla birlikte Bayan Beston'm omuzlanndaydı, hizmet etsinler, ortalığı temizlesinler diye iki de kız tutmuşlardı. Şaraplı meyve kokteyli, kanepeler, meyve salatası ikram edildi, kuşkusuz bir de pasta.

Herkes yerleştikten sonra Georgia birkaç dakika se-rinlemek, yalnız kalmak, için ön taraçaya çıktı. Tam ka-

pmın sinekliğiini örterken otomobilini ana caddenin köşesine park etmiş Dr. Holbrooke'un oraya doğru ilerlediği gördü.

Sonunda sezaryen uygulamak zorunda kaldığı güç bir doğumdan geldiği için geç kalmıştı. Yolda gelirken kan kokusu hâlâ burnuna geliyordu, oysa ne giysilerinde ne de ellerinde kan lekesi vardı. Sabahın ikisinden beri ayakta ydı, yorgun düşmüştü. Yeni evlilere tebriklerini iletmek için birkaç dakikalığına uğramaktı niyeti. Aslında onu çağırma larını beklemiyordu, şaşırmıştı, yinede şöyle bir düşününce Rice'in kendisine dostça duygular beslememesi için hiçbir neden olmadığını karar vermişti, tam tersine kızının sağlığına kavuşmasından sonra minnet duyuyor olmalıydı.

İşte tam karşısındaydı Georgia, sinekliği kapatıyordu, yanakları al al, üstüne göz alıcı, uzun bir elbise giymiş, saçma bir çiçek tutturmuştu.

"Dr. Holbrooke!" diye seslendi. "Töreni kaçırdınız."

"Özür dilerim," dedi doktor. Alt basamağa gelmişti o sırada, aşağıdan genç kıza bakıyordu. Sıcaktan yüzü terlemiş, perçemleri alına yapışmıştı.

"Yo, özür dilemeniz gerekmez. Buyurun! Gelmenize çok sevindim." Öyle içten dökülmüştü ki bu sözler dudaklarından, öyle yürekten; genç kızın kendisini gördüğüne sevinmesi heyecanlandırdı doktoru.

Yürektendi gerçekten. Onu birden karşısında görünce, kendini *olduğu gibi* tanıyan, başına gelenleri anlayan ve başından geçenlerin, daha doğrusu yaşamındaki değişikliğin bir parçası olan biriyle karşılaşmış duygusuna kapılmıştı Georgia. Garip bir rahatlama duygusu yarattı bu kızda, şimdiye dek yalnızlık çekiyordu. Her nasılsa bu duygu ona *yabancılaştı* birden.

Doktor genç kızın ardı sıra içeri girerken vücuduna yapışan uzun elbisesinin altında kımıldayan kıvrımlarını seyreliyordu. Georgia babasının yanına götürdü onu, yeni üvey annesiyle tanıştırdı sonra, doktor onlarla ayaküstü sohbet ederken gidip bir bardak kokteyl getirdi. Teşekkür edince gülümsedi, başını hafifçe yukarıya kal-

t;

dırdı, sanki doktorun başka şeylere susadığı kadar kız da susamıştı ve adamın dudaklarından dökülen her sözü içiyordu.

Akşama dek orada kaldı doktor, pasta kesilip herkese birer dilim verilene, yeni evliler üst kata çıkıp üzerlerini değiştirene, yeniden aşağı inip ön taraça boyunca kendilerine atılan pirinç tanelerinin altında konuklar arasından koşar adım geçene dek. Evin bir köşesinden diğerine dolaşp diğer konuklarla konuşurken gözleri her yerde Georgia'yı arıyordu, ister salonun karşı köşesinde olsun, ister basamaklarda ya da mutfağın girişinde. Nerede olursa olsun onunla göz göze geliyor, bazen de kendine bakarken yakalıyordu onu. Aralarında bir anlaşma vardı sanki: Önce sen bak, sonra ben. Bakışları Georgia'yı yakalamadığında bile, onun güzel, canlı gülüşünün belki biraz fazla sesli, fazla heyecan dolu olduğunun farkındaydı. Emin olamazdı, ancak genç kızın kendisine yönelik duygularının değiştiğini, artık onu 3^aşlı bir adam, bir doktor olarak görmediğini sezmişti. Coşku ve mutlulukla kıpırdadı yüreği.

Georgia, doktoru uğurlarken taraçaya çıktı. İçeride birkaç konuk daha kalmıştı, alçak sesle konuştular.

Doktor, "Bu yaşantımı büyük çapta değiştirecek herhalde," dedi, soğumaya başlayan havada dışarıda dururlarken. "Bu düğün. Bu evlilik."

"Benim yaşantımı mı?" diye karşılık verdi Georgia umursamazca. "Yaşantımı düşünmekten bıktım usandım." İçtiği üç bardak şaraplı meyve kokteylinden çakırkeyif olmuştu.

Doktor öyle şaşırmıştı ki ilk anda karşılık veremedi. "Böyle konuşacak yaşta değilsin daha, çok gençsin," diyebilirdi sonunda, nazikçe.

Georgia başını kaldırdı. "Sandığınız kadar genç değilim." İşte o anda küçük, küstah bir kız çocuğundan farksızdı.

Bu davranış hoşuna gitmişti Dr. Holbrooke'un. Gü-lümsedi. "Sence ben ne düşünüyorum?"

"Kız çocuğu olduğumu düşünüyorsunuz. Sevimli küçük bir kız. Öyle değil mi?"

"Hayır. Öyle değil. Sevimli küçük bir kızken bile, değildi."

Georgia, tıraşanm direğine tutunmuş, bir sağa bir sola sallanıyordu hafifçe. Elbisesinin etekleri bacaklarına dolanıyordu sallandıkça. Evden kahkahalar yükseldi o sırada. "Sevimliydim ama, değil miydiniz?" diye sordu Georgia pattadan.

"Hâlâ öylesin."

"Hayır," diye karşı çıktı. "Hayır. Bence öyle değilim."

"Bırak buna başkaları karar versin."

Bu sözler güldürdü Georgia'yı hem de şaşırtıcı kahkahalarla. "Yok, onlar da aynı kararı verirdi."

"Acaba?" dedi doktor. "Acaba yarın benimle dolaşmaya çıkar mısın? Güzel bir gün olacağına benzer, otomobille gezmek için uygun bir gün."

"Hayır, gelemem," oldu aldığı yanıt. Elini direktten çekti Georgia. "Siz... siz kibarlık olsun diye sordunuz."

"İnan bana kibarlık olsun diye sormadım, kibarlık etmiyorum." Genç kız yüzüne bakmayıp sorusuna yanıt da vermeyincö, sevecen bir sesle, "Kabul edersen, çok sevineceğim," diye ekledi.

O zaman yüzünü döndü Georgia. Yüzünden karmaşık duygular yaşadığı belliydi, ancak doktor kestiremi-yordu bunları. Genç kız bir adım geri atıp "Peki, öyleyse, benim için de büyük zevk olacak," dedi ve ansızın bir kahkaha patlattı. Bu kez sesi tasasız ve neşeli çıkıyordu. Arkasından da sordu: "Saat kaçta?"

On

» nce gözünüzün önüne şunu getirin: saatler süren, güç bir doğum. Bebeği çevirmek ne mümkün. Anne, artık kendini tutamadığından çığlık atmaya bırakılıyor. Sonra eter ve neşter, derken ortalık metalik kan kokusuyla karışık amniyo sıvısı kokuyor. Bebek ortaya çıkıyor; cılız, ilk anda hareketsiz ve kireç gibi bembeyaz, sonra ciğerlerine dolan havayla birlikte yaşama merhaba diyor yaygara koparak - bir erkek, cinsel organları acayip şişmiş, bedeni sıvı ve kanla kaplı.

Ardından doktorun düğüne gelişini anımsayın: koyu renk iş elbisesi hâlâ üstünde, doğumun şaşkınlığını daha üzerinden atamadan, burnuna gelen kan kokusunu hâlâ hissederek. Evden gelen sesler, ağzı kımıldadıkça kıvrımları belirginleşen dudaklarıyla aynı, tuhaf renkli elbisesiyle karşısına çıkan güzel kız, doktorun birdenbire kendini konuşmaların, gülüşmelerin ve kutlamaların ortasında bulması.

Bütün bunlar olurken sanki kendisini daha önce hiç görmemiş gibi kızın sürekli ona bakması. Merhaba. Yeniden merhaba. Dahası bir ara karşı karşıya gelip çarpıştıklarında, genç kızın dönüp "Oh! Siz miydiniz!" demesinin onda uyandırdığı duygu, kızın ömür boyu onu beklediği duygusu. Kendisini.

Gözünüzün önüne getirin hele: Orta yaşa merdiven dayamış bir bekâr adam, kolejde ve arkasından tıp oku-

lunda okuyup meslek edinmek için çalışması gerektiğinden gençlik yıllarım darlık ve zorluk içinde geçiren; Ma-ine'in yarı-kırsai bölgesinde hem cerrahlık, hem doğum uzmanlığı, hem beş para etmez şifa dağıtıcılığı, hem de halka dert babalığı yaparak staj yapan biri. Etere, morfine, afyon tenürüne minnet ediyor, aynı zamanda bundan utanç duyuyordu. Hastaları da minnettardı, onlar için hiçbir şey yapamadığı anlarda bile. 'Dok' demişlerdi ona henüz otuzuna girmediği günlerden beri, kendini ihtiyar hissetmesine ve daha erken yaşta kederli biri gibi görmesine yol açmıştı bu.

Düşünün bir, orduya katılıp Fransa'ya, oradaki üs hastanesine gönderilmişti, utanç dolu bir isteklilik ve serüven tutkusuyla gitmişti oraya. (Nasıl olur da özgürlük, kurtuluş diyebilirdi buna, bu savaş Avrupa'ya felaket, kendisinden genç, üstelik özgürlüğü onun kadar bile tatmamış yüz binlerce delikanlıya ölüm getirmişken hem de!) Ancak orada üstüne düşen ilk görevin gripten ölmek üzere olan insanları boş yere iyileştirmek olduğunu gördü, hastalık yaşadıkları karargâhı kırıp geçirirken, ölmekten başka çıkar yol olmayan insanları. Daha görevine başlarken ne kadar aciz kaldığını düşündü.

Düşünün hele: Bütün bunlar yaşanırken arada sırada aklına gelen tılsımlı anılar, Maine'de bir akşamın ilk saatleri, daha o günlerde bile ağırlığı olan bir anı, ne yapamayacağım anladığı, tıbbın neyi başaramayacağı duygusunun ağırlık kazandığı, otomobilini Rice'ların evinin önüne park ettiği o akşam. Geç kaldı; bomboş evinin yolunu tutmadan önceki son durağı bu, Fanny Rice'a belki de onun gece boyu uyumasını sağlayacak morfin şırınga-layacak. Hiç de hoşuna gitmiyor aslında kadının bu duruma düşmesi, açgözlü kargalar gibi gaklaması, uyuşturucunun verdiği rahatlıkla ağlaması. Otomobilden inerken, gözüne bir kıpırtı çarpıyor, alacakaranlıkta kalan taraçada solgun, parlayan bir ışık. Alı! Evin büyük kızı. Georgia. Motorun sesini duyup onu karşılamaya çıkmış olmalı. Orada mavi elbisesiyle durmuş, ellerini bulaşık bezine kurularken, omzuna düşen sağındaki kurdeleyle

kız çocuğundan çok genç bir kadını andırıyor; canevin-den vuruluyor doktor; gözünün önünde Fanny (Fanny: kuş gibi kalmış, sıskacık, etleri sararıp kurumuş bir kadın), çantasını almak için yan koltuğa uzanırken, kızın dayanıklılığı, devinimi, gencecik güzelliği, örtülü yaşama sevinci derinden etkiliyor onu. Evin gölgesine doğru ilerlerken kalp atışları hızlanıyor -annesine yardım ede-mese bile *kıza* yardım edebilir- ve bir an için ona öyle geliyor ki kız, bu güçlü, ağırbaşlı çocuk doktorun nicedir neyin özlemini çektiğini anlıyor, onu karşılayarak ona bu armağanı vermeyi tasarlıyor.

Yok, hayır, kızcağız ancak rahatlamış. "Hiç gelmeyeceksiniz sandım!" diye haykırıyor sabırsızlıkla.

"Yanılmışsın demek, gördün mü?" diye yanıtlıyor doktor, karşılığında gördüğü şaşkın, kocaman bir gülümseme -kız şakalaşmayı seviyor-, ardından da ona yol göstermek için öne geçerken uçuşan saçları ve elbisesinin fır diye dönen etekleri.

Georgia: onunla birlikte pek çok zorluğu aşan kız.

Ben on dokuzundayken öldü dedem, koleje başladığım yıl, anneannemin yası şaşırtıcı ve bir o kadar da korkutucu, olmuştu benim için. İhtiyarlamasına öyle alışkındı ki dedemin, öyle dayanıklıydı ki bu konuda, dedemin zaaflarıyla olduğu kadar ortak geçmişleriyle de öyle güzel alay ediyordu ki, bunu kolayca atlatacağına inanmıştım. Doğrusu, dedemin yaşının ona yük bile olduğunu, ölümünü beklediğini, dahası istediğini sanıyordum.

Ta California'dan kalkıp cenazesine geldim. Ev kalabalıktı. Çocukları, sağ kalan ikisi de gelmişlerdi, Rue Fransa'dan, dayım Richard New York'tan. Lawrence'la benim yatak odama yerleşmişlerdi, biz de alt katta uyuduk, Lawrence dedemin muayenehanesindeki sofada, ben de ön salondaki kanepede. Kahvaltıda hep birlikte sofranın başına kurulmuştuk, anneannem öğlene dek aşağı inmedi. İşte o zaman anladım acısının ne kadar derin olduğunu.

Bizden gizlemeye çalışıyordu. Günde üç-dört kez dayanamayacak duruma geldiğinde, odasına gider, kapıyı kapatırdı. İçeriden hiç ses gelmezdi -bir keresinde bütün saygısızlığımı kapıya kulağımı bile dayamıştım-, yeniden dışarı çıktığında, gözleri kan çanağına dönmüş olurdu, boğazı kurur, sesi boğuk çıkardı.

Tören, parktaki Dindarlar Kilisesi'nde yapıldı, ölüsü yakıldığı için anma töreniydi yapılan. Ağır adımlarla yürüdük, ana caddeye dönerken törene katılan diğerlerini görüyorduk, koyu renk yas giysilerine bürünmüş aynı yönde ilerliyorlardı. Yağmur mevsimi henüz sona ermemiştir, uzak yoldan gelenler pazar giysilerinin altına galoş ya da çizmelerini geçirmişlerdi. Havada ıslak toprak kokusu vardı. Parka yaklaşırken sıralanmış otomobillerin alanın çevresini sardığını gördük, bazıları çimenlerin üstüne çekilmişti. Tekerleklerin açtığı derin çukurlara su doluyordu yavaş yavaş.

Rahip genç biriydi, kasabada yeniydi, dedemi iyi tanımadığı her halinden anlaşılıyordu. Törenin kendi payına düşen bölümünü kısa kesti neyse ki. Ölenin anısına konuşmayı yapan dedemin eski bir arkadaşı olan başka bir emekli doktor oldu, canayakın ve güldürücü bir konuşmaydı. Sonra hep bir ağızdan bildik şarkılar söyledik, anneannemin tiz soprano sesi herkesinkini bastırdı, arkasından da cenaze yemeği için hep birlikte eve yürüdük.

Başlangıçta ev dolup taşmıştı, sanki bir parti havası vardı, kış boyu birbirlerini görmemiş kimseler son haberleri aktarıyorlardı birbirlerine. Dedemin ölümü kimseye çok şaşırtıcı gelmemiştir, ne de olsa seksen sekizin-deydi, bu da teselli verici sözleri bırakıp son haberlere ve dedikodulara geçmelerini kolaylaştırdı.

Yaklaşık bir buçuk saat sonra herkes dağılınca, dedemle anneannemi iyi tanıyan yirmi kişiyle birlikte aile üyeleri biz bize kaldık. Ada'yla Fred de oradaydılar, arka salonda bir kanepeye kurulmuşlardı, Ada, anneannemin daha şişman ve daha şık bir kopyasıydı, annean-nemse en sevdiği koltuğunda sessizce oturmuş, kendisiy-

le konuşulmadıkça ağzını açmıyordu. Diğerleri, kalabalık dağıldıktan sonra yemek odasından getirdikleri sandalyelerde oturuyor, kimileri de ellerinde fincanları ya da bardaklarıyla ayakta duruyorlardı. Öyküler anlatmayı başlatan kimdi, dedem emekli olduktan sonra kasabanın doktoru olan Dr. Butler mı; yoksa onunla balığa çıkan George Hammond mı? Galiba Ada da ablasının evliliğinin ilk yıllarını anlatmıştı, dedemin, koluna Geor-gia'yı takıp bankaya gittiğinden ve onun adına hesap açtığından söz etti örneğin - Ada'nım bildiği kadarıyla anneannem yıllar boyu kendi adına banka hesabı olan tek kadındı.

Ben de kendi öykülerimi anlatabilirdim elbette. Dedemin yiyeceklere verdiği gülünç adları sıralayabilirdim, çocukken beni eğlendirmek için uydurduğu sözcüklerden örnekler verebilir, yumurtalara 'öldürülene dek pişmiş', kızarmış patatese, 'moleküllerine ayrılmış', 'sosa yatırılmış' dediğini aktarabilirdim.

Miller Gölü'ne inen toprak yolda araba kullanmayı bana nasıl öğrettiğinden söz edebilirdim onlara, ben viteslerle boğuşurken arabayı kimbilir kaç kez stop ettirdiğimde, bankete çıktığımda ya da ağaçlara bindirmeme ramak kaldığında, hiç telaşlanmadan, soğukkanlılıkla ne yapacağımı söylemekle yetindiğini; ancak motor aksı-rıp tıksırmaya başlarsa, sesini yükseltip "Arabayı yürüten gaz pedalıdır, Cath: *gaz, gaz, gaz!*" dediğini anlatabilirdim.

O dersler sırasında bazen durup sonradan erkek çocuklar için yaz kampı kurulan dağlık alanda piknik yapardık. Anneannemin özenle hazırladığı, benim için açlığı bastıran yiyecekten öte olmayan paketleri hevesle -anneannemin kendi elleriyle yaptığı bu yiyeceklere dokunuşunun ona duyduğu, yakınlıkla ilgili olduğunu düşünmüşümdür hep- açardı. Karnımı doyurduktan sonra ben haki renkli eski battaniyenin üstünde güneşlenirken, dedem de arabanın bagajından takımlarını çıkartır, gölün kıyısına inerek nilüfer yapraklarının arasından daldırırdı oltasını. Bazen onu seyrederdim, bazen de

ayaklarımı suya daldırır ve pervanebalıklarının ayak bileklerime değmelerine, ayaklarımı ısırmalarına izin verirdim. Sonra eve dönmek üzere arabaya atıldık yeniden. Başını dinlesin diye beni bütün gün evden uzak tutmasını anneannem tembihlerdi galiba dedeme. Rahat bir ikindi uykusu uyusun diye.

Kolejdeyken bana yazdığı uzun mektupları aktarabilirdim, onun aklından hiç çıkmayan ve hep iyi andığı kendi okul günlerinden söz ederek geçirdiğim bocalama dönemlerinden -aydınların yaşamı bu değil miydi?- sıyrılmamı nasıl sağladığını anlatabilirdim. Şöyle yazmıştı bir mektubunda:

Kampusun az ilerisinde arkadaşlarla sık sık uğradığımız ikinci el kitaplar satan bir dükkân vardı. Bir gün orada Carlyle'in ilk baskısını bulduğumda nasıl sevindiğimi tahmin edersin. Neredeyse bir haftalığıma yatırmıştım ona.

Bense böyle bir şeyi düşünemezdim bile, ama bir anlığına da olsa öyle biri olabilmeyi dilediğimi farkına varmamı sağlamıştı.

Hastalandığımda bana bakan kişinin o olduğunu, daha ona seslenmeden elinde bir bardak soğuk su ve yüzümü, ellerimi, kollarımı silmek için soğuk suya batırdığı bezlerle başucuma geldiğini anlatabilirdim. Ateş çok yüksek olmadıkça aspirin yutmaktan yana olmadığından söz edebilirdim. Termometreye bakıp sallayarak, "Aman ne güzel, Cath, bitlerini yakıyorsun," dediğinden.

Bunların bir tekini bile dile getirmedi, çünkü bu anılar benim için çok özeldi, bana özeldiler; anneannem de hiçbir şey söylemedi, sanırım onun gerekçesi de aynıydı.

On beş yaşında, anneannemle dedemin evinde kalmaya geldiğimde, benim orada -onların çocuğu, evden yıllar önce ayrılmış son gerçek çocukları olarak- bulunu-

sumun onlar için ne demek olduğunu anlayamamıştım. Sevildiğimi sanıyordum, beni bağrılarına bastıklarını. Kendimi kahraman olarak görüyordum: Benimle avunacaklarını, annemin ölümünden sonra beni onun yerine koyacaklarını sanmıştım galiba. Kendimi -kişiliğimin diğer yanını- kutlamam gerek, böylesine bencil düşünebildiği için, aslında varlığımın anneannelere rahatsızlık verdiğini, yük olduğunu, en azından üzdüğünü bir an olsun aklıma getirmedim için.

Temelli yanlarına yerleştiğimde dedem emekli olalı aşağı yukarı on yıl geçmişti, ama kasaba halkı acil durumlarda gene onu çağırıyordu; çiftlikte bir kaza olduğunda ya da gece yarısı bir çocuk ateşlendiğinde ona başvuruyorlardı. Siyah çantası hazırды her zaman; çağrıldığında giderdi hep. Bunun dışında, düzenli bir yaşam sürüyorlar gibi gelmişti bana.

Bugün öyle gelmiyor. Üstelik bugün düzenin irade ve güç gerektirdiğini, yaşamı içtenlikle kucaklamanın bir yolu gibi olduğunu düşünüyorum, bellenenlere ya da öğrenilenlere karşılık zorluklara ve hayal kırıklıklarına göğüs germenin yolu. Oysa o zamanlar ne zorluğun ne de hayal kırıklığına uğramanın anlamını bilirdim. Evet, annemin durumu belliydi, hastaydı, ancak bu onlardan çok benim trajedimdi. İşte o günlerde böyle görüyordum. Annemi büyütürken onun kırılğanlığının, tuhaflığının onlara neye mal olduğunu düşünemiyordum, özellikle de çocuk yetiştirmenin daha yeni bilim olduğu ve sorunlu bir çocuğun ebeveynlerin yanlışı olarak değerlendirildiği, ebeveynlik kavramının henüz pek anlaşılmadığı yıllarda.

Kızları Ruth'un -Rue Teyzem- öfkeli dargınlığından da haberim yoktu. Bir tek Lewis'in İkinci Dünya Savaşı'nda öldüğünü biliyordum, bana göre yiğitçe ve yüceltici bir olaydı bu, gıpta edilecek bir şey.

Düzenli bir yaşantı kurmak adına birbirlerine ne yaptılar, birbirlerini nasıl bağışladılar, bilmiyordum. Dahası beni kucaklayan, rahatlatan yaşamlarını paylaşıyordum onlarla, yaşantılarına gerçekten değer vermek-

sizin, onlardan ne aldığının farkına varmaksızın. Gene de yanlarında geçirdiğim yaz tatillerinden daha çok farkındaydım *onların*. Yanılmıyorsam, bunun nedeni annemin yanında çevredekileri görmenin kolay olmayışındı; hepimizi çok meşgul ederdi. Artık onları görüyordum. Dedemin benimle ve anneannemle neşesini bulduğuna tanık oluyordum sık sık. Bir de anneannemin her an bir işle meşgul olması, bir şeyler üzerinde çalışması gerektiğine.

Bazen buna ben neden oluyormuşum gibi gelirdi. Galiba annemin bana öğrettikleri ya da öğretmedikleri için kaygı duyardı, varsaydığı boşlukları doldurmayı kendine iş edinirdi. Örneğin, örgü örmek. Ya da sofrayı kurarken bıçaklarla çatalları yerleştirmek. Ceketin kopan düğmesini bir daha kopmayacak kadar sıkı, iliklenebilecek kadar gevşek dikmek. Yumurtalı salata yapmak.

Bir gün bana, acaba Dolly -annem- sana cinsellikten söz etmiş miydi, diye sormuştu.

Yüreğim yerinden çıkacak sandım. "Biraz," diyebilirdim.

"Ne olduğunu biliyorsun, diyebiliriz," demişti.

"Evet," dedim. Yüzüne bakamıyordum.

"Güzel." Bir süre önündeki işten başını kaldırmamıştı; akşam yemeği için patates püresi yapıyordu. "Yine de, doğru bilgi insana ne kadar doğal geldiğidir, diyeceğim. Oysa üstüne kafa yorduğunda insana öyle gelmez. Yürümek kadar, soluk alıp vermek kadar doğaldır oysa." Ezdiği patateslere tereyağ karıştırıp çırpırmaya başlamıştı. "Doğal gelmezse, o zaman *erkek* işini bilmiyor demektir."

Büyükannemle dedemin yanına temelli geldiğimde, mutlu bir çocuk değildim. Mutsuzluğumun nedenlerinden biri annemin ölümüydü kuşkusuz; ancak bir nedeni de Evanston'daki ortaokulda tuhaf biri olmamdı - öyleydim: tek başına. Başkalarıyla nasıl konuşulacağını bilmeyen bir kız. Benim gibi büyüyen biri başka nasıl ola-

bilirdi? Benimle konuşmasını bilmeyen bir annenin çocuğuydum eninde sonunda.

Vermont'a taşınmamı ergenlik döneminde hepimizin aradığı yeni fırsatlar kapısı diye görmüştüm galiba. İşe yaramadı değil. Belki hâlâ tuhaflığım vardı, burada daha üstün bir tuhaflık söz konusuydu bana göre, dolayısıyla kendimi eskisinden daha rahat hissediyordum. İşte bu rahatlık sayesinde kabul gördüm.

Çevremdeki çocukları tanımak kolay olmuştu. Kasabanın, kent ölçütlerine göre küçük sayılabilecek, üç yüz öğrencisi bulunan ortaokuluna giderken otobüse biniyorduk. Batı Barstow'dan otobüse binen yirmi kişiydik, otuz kadar çocuk da Barstow'dan biniyordu. Öğleden sonra dönüş yolunda çocukların indiği sekiz-on durak vardı, havalar ısındıktan sonra -o uzun, sabırsız bekleyiş sürecinden yaklaşık bir ay önce gelmişim- çoğu incekleri durakları geçip parkta inmeyi yeğliyorlardı. Park, benim durağımdı. Günler uzadıkça diğerleri yarım ya da bir saat kadar, bazen daha da uzun orada oyalanırlardı.

Ben de oralarda dolaşıp onlarla birlikte zaman geçirmeye başladım. Mantolarımızı yerlere fırlatırdık. Toplanıp dağılır, bankların üstüne tünereydik (tabii eğer tahta banklarda oturmaktan üşümezsek). İçimizden biri bir koşu Grayson'larm bakkalına gider Coca-Cola ve Slim Jims krakerlerinden alırdı, bazen de bir torba patates cipsi ya da şeker. Sert delikanlılar sigara içerlerdi. Uzun bahar günleri boyunca ev ödevleri yapmak, müzik dersi almak ya da televizyon seyretmek üzere evlerimize dağılma saatimiz giderek geç vakte uzardı.

Kızların çoğunun amacı arabalara binmekti, çünkü yaşça büyük olan çocuklar onları otomobille ya da pikapla evlerine bırakırlardı. Parkın çevresinden geçerken yavaş giderlerdi, radyolarının sesini sonuna dek açarlardı, yine de gürültülü konuşmalar müzik sesini bastırırdı. Heykelin önündeki kaldırım boyunca araçlarını sıra sıra dizer, gevezelik edip sigara tüttürerek yoklama yaparcasına kızları çağırırlardı, en çok lise iki ve lise sondakile-ri. Kızlar da doğruca giderlerdi yanlarına; dirseklerini

otomobillerin açık camına dayar, ağırlıklarını bir sol, bir sağ ayaklarına verip dar uzun eteklerinin altındaki popolarını iki yana sallayarak dururlardı orada.

Bütün bu yaşananlara katılmamakla birlikte dışarıdan izliyordum, gözlemci olarak kabul edilmiştim. Yorum ve açıklamalarıma ihtiyaç duyarlardı. Bana dünyalarını anlatmaktan hoşlanan kızlar vardı. Kılavuz rolünü üstlenmek, öncü olmak kimi kızları hoşnut ediyordu. Böylelikle olan bitenlere doğrudan katılmasam da orada geçirdiğim o ilkbahar aylarında tümüyle dışlanmış sayılmazdım.

Derken sonbaharın ilk günlerinde bir sabah Sonny Gill kasabanın hemen çıkışında otobüse bindi. Geçen bahar okulda görmüştüm onu. Benden bir sınıf ileride, lise sondaydı artık, bu yüzden aynı derslere girmemiz söz konusu değildi, bu durumsa benim yaranmaydı, gerekliydi bile: Başlangıçta ne kadar başarısız bir öğrenci olduğumu bilmeme gerek yoktu. Tek bildiğim yakışıklılığıyla aklımı nasıl başımdan aldığıydı. Güzelim kıvrıcık sarı saçları, ondan daha güzel, neredeyse kadımlarınki kadar narin yüz hatları vardı.

Her şey, aşınmış deri koltukların arasından onu gıptayla selamlayan lise birden ya da ikiden çocuklarla se-lamlaşarak bana doğru yürümesiyle, onu otobüste gördüğüm anda başladı. Yanımdan geçerken, işaret ve başpar-maklarıyla bana doğru ateş eder gibi yaptı. Kalbim durdu sanki.

Bu kadarı yetmişti, tek bir hareketi. Yakışıklıydı, benden büyüktü ve ömrümde hiç kimse bana böyle apaçık sahip çıkmamıştı. Aslında sahip çıkan olmamıştı.

O gün öğleden sonra parktaki banklardan birinde otururken, geldi yanıma kuruldu, sigarasını tütürmeye koyuldu. Arabasını çarptığını söyledi. (Demek ki bu yüzden otobüse binmişti, çünkü lise sonlardan otobüsü kullanan ancak birkaç kişi vardı.) Ama umurunda değildi, çünkü benimle karşılaşmak için otobüse binmesi gerektiğine karar vermişti.

"Önceden buralarda görmüştün beni, değil mi?"

Görmüştüm, dedim.

"İlgini çektim mi?"

Başımı çevirdim. Evet, derken onunla göz göze gelmeye dayanamazdım.

"Peki öyleyse," dedi. "Seninle araba yapılıncı görüşürüz. Bir yerlere gideriz."

Sonny'nin bana çekici gelen yanları bunlardı: yaşça büyük olması - on altıma yeni basmışım, o on sekizin-deydi. Ellerinde her zaman yağ lekesi olurdu, çünkü babasının bir oto tamirci dükkânı vardı, Sonny de öğleden sonraları ve hafta sonlarında ona yardım ederdi. Sürekli Old Spice kokması dayanılmazacak kadar çekici geliyordu. Yürürken hafifçe yaylanırdı. Yakışıklıydı. Sigara içiyordu. Beni istiyordu. Bunlar da bana yeterdi.

Okuldan sonra beni eve o götürmeye başladı, aslında eve gitmezdik. Çoğu zaman dönemeçli çift şerit yollarda ya da tek şeritli sokaklarda dolaşırdık arabasıyla, çevremizde yemyeşil ağaçlar olur, güneşin batışına yakın hava hızla soğurdu. Geniş ön koltuğun ortasında otururdum, dönemeçlerde sola yatıp bir an olsun ona doğru yaslanmak yüreğimi hoplatırdı.

Başlangıçta ilişkimizi anneannemle dedemden gizlemek hiç de zor olmadı. Daha çok okulda görüşüyorduk ya da otomobilde. Birlikte geçen zamanlarda yalnızca gevezelik eder, şakalaşır, yan yana, kalçalarımızla kollarımız birbirine değecek kadar yakın ayakta durur ya da otururduk.

Daha sonra birlikte sağa sola gitmek istedik, o zaman da anneannemlerden izin almam gerekti.

Buna karşı çıkanın dedem olması benim için şaşırtıcıydı. Tam olarak ne yapacağımızı bilmek istedi.

"Film seyredeceğiz."

Kaçta bitecekti?

"Dokuz buçuk."

Demek ki en geç saat on buçukta eve dönmüş olurdum, değil mi?

"Şey, belki arabayla gezer, bir yerde bir şeyler yeriz."

"Arabayla gezmek mi?"

"Evet, geçen yaz Lawrence'la birlikte gezerdik ya."

Oh, bir kere Lawrence'i Bay GiU'den daha iyi tanıyordu. Ayrıca Lawrence benim ağabeyimdi.

"John," diye seslendi anneannem.

Dedem ona dönüp donuk bir gülümsemeyle baktı.

"Kulağım sende," dedi.

"Artık Lawrence'tan *başka* kimselerle de gezip tozmasının zamanı geldi."

Konu kapanmıştı.

O yıl Sonny'ye karşı tutumlarının, ikimizin birlikteliğine yaklaşımlarının özü buydu. İrkilmiştim, öyle ki, Sonny'yle ilişkimiz dışında her yaptığım kabul görüyordu. Geçimi kolay olanın dedem olduğunu düşünürdüm hep, kafasına koyduğunu yapmak için her şeyi göze alan biri, anneanneminse ince eleyip sık dokuyan, daha sakıngan biri olduğunu sanırdım.

Dedem ufak tefek şeylere takılmıştı. Sonny'nin saçlarını daha kısa kestirmesi gerektiğini düşünüyordu -lüleleri hoşuna gitmiyordu. Sonny'nin babasını sevmiyordu. "Adam soytarının teki," diyordu tiksintiyle.

"Oğlunun da ona benzemesi gerekmez," diye karşı çıkmıştı anneannem.

Adını da beğenmiyordu. "*Gerçek* adı ne?" diye sordu defalarca, kimsenin oğluna *Sonny* adını takacağına inanmak istemezdi. Sonny'nin arabasının çıkardığı gürültüye sinir oluyordu ayrıca. İşte bu gibi şeyler. Bana çok tuhaf geliyordu, ondan beklemediğim bir tutum takınıyordu.

Sonny'yle yattım elbette. İlk Noel'den hemen sonraydı. Tatilde Oak Park'a, babamın yanına gitmiştim. Döndüğüm akşam Sonny'yi aradım, gelip beni evden aldı. Büyükannesi Noel'i onlarla geçirmeye gelmişti, üç kasaba öteye, onun evine götürdü beni. Anahtarın yerini biliyordu, kapıyı açıp içeri girdik. Kalorifer kapalıydı, içerisi nemli ve soğuktı. Ayaklarımızın altında kediler

dolaşıyordu miyavlayarak, kokuları dayanılmazdı. Büyükannesinin yatak odasına girip kapıyı kapadık. Kendimizi yatağa atıp kucaklaşmaya, aynı anda düğmelerimizle fermuarlarımızı açmaya başladık. Canım yandı, ama umurumda değildi, çünkü Sonny pek güçsüz gelmişti bana. Her şey *benim* gücümle olmuş sayılırdı. Arkasından, soğuktan titreyerek çabucak giyinirken, şaşkındım; çoğu genç kız gibi ben de kendimde bir değişiklik olmamasına, farklı birine dönüşmediğime şaşırıp kalmıştım.

Oysa o gece her ikimiz için de değişimin başlangıcıydı. O günden sonra Sonny başka bir şey istemez oldu, bir daha, bir daha, bense giderek daha az istek duyuyordum. Onun üzerindeki gücüm, beni bu denli istemesi heyecan veriyordu. Ama *o işi* yapmaktan heyecan duymuyordum. Aslında sıkıcı bile gelmeye başlamıştı.

Derken Sonny de sıkıcı gelmeye başladı. Artık eskisi gibi zeki görünmüyordu gözüme - yapılan şakaları anlamaması, ilgi alanlarının kısıtlı olması rahatsız ediyordu. Bahar tatilinde Lawrence'ın Vermont'a geleceğini öğrendim, hiç hoşuma gitmedi bu, çünkü Sonny'yle karşılaşmasını istemiordum. Onun gözüyle Sonny'ye bakmak beni utandırmıştı.

Sonny'ye yalan söyledim. Hep birlikte geziye çıkacağımızı anlattım. Sonradan anneannemlerin kapısına kadar gelip evde olduğumuzu gördüğünü söyleyince, bu kez de anneannem hastalandı, biz de gitmekten vazgeçtik, yalanını uydurdum. Birbirimizden kopmamıza rağmen ona doğruyu söyleyemiyordum bir türlü. Sürekli ondan kaçmaya çalışıyor, birlikte bir yerlere gitmemek, sevişmemek için çeşitli gerekçeler buluyordum.

Beni eskisinden daha çok sevdiğini iddia ediyordu. Sen okulu bitirince, evleniriz, diyordu — koca bir yıl beni bekleyecekti, çünkü beni çok seviyordu. Artık onu sevmediğimi ona nasıl söyledim? Doğrusunu istersen, belki de seni hiç sevmedim; aslında, seni artık görmesem ne güzel olurdu, diyebilir miydim hiç?

Mayıs sonlarına doğru, mezuniyet balosunun yapılacağı gece için neler tasarladığından söz etmeye başladı. Balodan sonra çocukların çoğu Lions Kulüp tarafından düzenlenen sabaha dek sürecek havuz başı partisine gideceklerdi. İzin alabilirsem, partiden erken ayrılır, geceyi bir motelde geçirebilirdik. Bütün geceyi. Sabah olunca birbirimizin kollarında uyanacaktık. Gün ışığında yeniden sevişebilecektik. Dudaklarından *sevişme* sözcüğünün döküldüğünü duyunca irkildim. Üstü kapalı otomobilin içinde anneannemlerin evine giden yolda durmuş sigara dumanı arasında heyecanlı, istekli bir biçimde bunlardan konuşurken, boğulacak gibi oldum. Derken gerginliğim geçmeye başladı. Anlattıklarına kulak verip başımı sallarken, arabanın buğulanan camına daireler çizmeye koyuldum. Anneannemle dedemin asla onaylamayacakları bir şeydi önerdiği. Bundan yararlanabilirdim, kaçış yolum bu olabilirdi, çünkü bana izin vermeyeceklerini biliyordum. Böylece beni kurtarmış olacaktı.

İzin bile istemeyecektim. Ayrıntılara girmeden, izin vermediler demeyi düşünüyordum Soriny'e. Öte yandan konu onun önünde açılabilirdi; ne de olsa bazen beni almaya geldiğinde içeri girer, onlarla bir-iki çift laf ederdi, bu nedenle o akşam balodan söz açmaya karar verdim.

Olmaz diyeceklerini bilsem de şansımı denemek için soruyormuş havasında konuşuyordum. İzin versinler diye ısrar etmeyeceğimi, karşı çıkmalarına üzülmeyeceğimi göstermeye çalışıyordum üstü kapalı olarak.

Şaşkın bakışlarla izin verebileceklerini -en azından anneannemin izin vermekten yana olduğunu- gördüm.

"Küçük sınıflardan başka kızlar da gidecek mi?" diye sordu. Arka salonda oturmuştuk, salon, değiştirilmeden önceki eski halindeydi, koyu renk döşeli, loş ve huzur verici. Sona ermek üzere olan baharın ilk ılık akşamıydı. Dedem beyzbol maçını dinlemiş, sonra radyonun sesini kısımıştı. Şimdi de radyo kapalıydı. Pencereyse açık. Perdeler uçuyordu. Ana caddedeki tüm gürültüyü patırtıyı duyabiliyorduk oturduğumuz yerden.

"Bilmem," diye yanıtladım. "Olsa bile tek tük belki."

"Ama her şey düzenlendi ve gözetim altında olacak değil mi?" Başını örgüsünden kaldırdı. "Öğretmenler olur herhalde."

"Evet. Bazı veliler de gelecek galiba."

"Peki bütün gece ne *yapıyor* olacaksınız, acaba?" diye sordu anneannem kaşlarını çatarak.

Omuz silktim. "Dans edeceğiz. Belki yüzeriz. Bilmem. Yemek olacak. Oyunlar oynarız belki."

Dedem, "Ben ömrümde hiç böyle aptalca bir şey duymadım," diye lafa karıştı. Uzun kollu gömleğini giymişti, kolları dirseklerine dek kıvrıktı. Çizgili pantolon askılarını takıyordu.

Anneannem ona baktı. "Yoo, yapma, duymuşsun-dur," diye karşı çıktı.

"*Bir-iki şey var,*" derken anneannem çoktan bana dönmüş, arka arka sorular sormaya başlamıştı. Başkasıyla mı gidecektik? Telefon edebileceği bir veli var mıydı, nasıl bir parti yapılacağını daha iyi öğrenebileceği biri?

Yok, dedim. Hayır, yalnız gidecektik. Kimseye telefon etmelerini istemiyordum, lütfen beni utandırmasın-lardı. "Demek istediğim, her şeyi hazırlayan *Lions Kulüp*." Bu son atışım, diye düşündüm. O da işe yaramazsa teslim olacaktım.

Dedem homurdanıyordu.

"*John,*" dedi anneannem. "Kız gitmek istiyor. Belli ki dediği gibi olacak."

"Kız kendisi için neyin iyi olduğunu bilmiyor besbelli."

Sonra uzun bir sessizlik çöktü, anneannemin sallanan koltuğunun gıcirtısından başka çıt çıkmıyordu. Başını kaldırıncı gıcirtı da kesildi. Elleri birden durdu. Yumuşak bir ses tonuyla, "Kim biliyor öyleyse? Sen mi?" diye sordu.

Bayağı şaşırmıştım, sesindeki öfkeye inanamadım. Bu da neydi böyle? Nereden geliyordu?

Dedem ona bakıyor, anneannemin de kendisine bakmasını bekliyordu. Beklediği olmadı. Anneannem bakmadı.

Sonunda dedem, "Haklısın, tatlım. Özür dilerim," dedi. Bana döndü. "Affedersin, Cath."

Anneannem ayağa kalktı, örgüsünü özenle sepetine yerleştirdi. Sepeti de alıp piyanonun üstüne koydu. Yaptığı her şey düzenli, düzgün, derli topluydu. "Bunu daha sonra konuşuruz," diyerek salondan çıktı. Biraz sonra yukarı çıkan ayak sesleri geldi kulağımıza.

Dedemle birlikte tam bir dakika boyunca birbirimize ne diyeceğimizi bilememenin sıkıntısı içinde oturduk.

Derken aklıma bir şey geldi. "Benim için iyi olanı iyi biliyorum," dedim.

Uzak yerlerden kalkıp gelmiş gibi bakıyordu. "İyi biliyorsun demek?"

"Yok yok," deyip bir an bekledikten sonra, "gitmesem daha iyi," diye ekleyiverdim.

Keskin bakışlarını bana yöneltti. "Sen şimdi, sana, olmaz, dersek daha iyi olacağımı mı söylemek istiyorsun?"

Kafa salladım.

O da başıyla onayladı. Az sonra gülümsüyordu. "Peki öyleyse, her şey ayarlandı. Gidemezsin. Bu konuda tek söz daha duymak istemiyorum." Rolünü iyi oynaya-mayan kötü bir tiyatro oyuncusu gibi sevinçle dile getirmişti sözlerini. Ona gülümseyerek karşılık verdiğim sırada uzanmış, radyoyu açıyordu yeniden. Sekizinci vuruştaydı sıra. Radyo sinyali her akşam bu saatlerde olduğu gibi zayıflamaya başlamıştı, sonucu duyabilmek için kulağını radyoya dayadı. Red Sox¹ 3-2 yenikti. "Canları cehenneme," dedi.

Yatağa yattıktan sonra onun da üst kata çıktığını işittim, arkasından da yatak odalarından gelen mırıltılı seslerini, yavaşça yaptıkları ileri geri hareketi, şu bildik hızlı ritme geçişlerini ve sonunda sessizlikten önceki tıkırtı ve iniltileri.

¹ Red Sox: Futbol takımı adı (Kızıl Çoraplar).

Bir daha o konuyu açmadık. Sonny bozulmuştu ama pek şaşırılmamıştı, eskisi gibi sürdürü ilişkimiz.

Uzun yaz tatili için kaygılanmaya başlamıştım bile, ya Sonny'den tümüyle kurtulacaktım ya da yalnız cumartesi akşamları yerine -o güne tek birlikte geçirdiğimiz tek gündü çünkü- onunla haftada iki, üç, dört kez sevişecektim.

Okullar kapanmadan önceki hafta sonu dedem beni balığa götürdü, arada sırada yaptığımız gibi arabayı kullanmanın tadını çıkardım; artık sürücü belgemi almıştım. Gideceğimiz göl bir saat uzaktaydı. Direksiyonda ben olduğum için hangi radyo istasyonunu dinleyeceğimizi ben seçtim. Yol boyu 'rock'n roll' dinledik. Dedem gıkını çıkarmadı, ne de olsa kuralı o koymuştu: *Seçme hakkı şoförün*.

Göl kıyısına vardığımızda, arabadan inip park yeri olarak kullanılan açıklikta durduk, güneşin altında öbek öbek uçuşan narin böcekler arasında, açıkta kalan yerlerimizi (yalnızca ellerimizi, boynumuzu, kulaklarımızı, yüzümüzü) böcek kovucuyla sıvadık. Bunu yaparken dedem yüksek sesle şarkı söylüyordu: "Hey böcek, benden uzaklara *göç* et." Sonra kendi sesiyle coşmuş olmalı ki, arabadan sandalı taşıyıp suya indirirken, oltalarımızla yiyecek paketlerimizi içine koyarken de şarkı söylemeyi sürdürdü. Makarnasını parmaklarıyla yiyen Mussolini'nin çubuk makarnayı parmaklarıyla yediğini, hiç kirlenmeyen siyah çorapları ('giydikçe sağlamlaşır o çoraplar') anlatıyordu söylediği şarkılar. Ayrıca 'Clementine' şarkısını baştan sona bütün sözleriyle söyledi. Sonra, kürek çekip göle açılırken sesini kesip bütün dikkatini oltasını suya atmaya verdi.

Yanımda bir kitap getirmiştim, yazarı *Ethan Fro-me*'du. Yıl sonu dönem ödevimi o kitaptan yazmam gerekiyordu. Dedemin benden kürek çekmemi istemediği anlarda arkama yaslanıp onu okuyordum. Gelgelelim, yıllar sonra Samuel'a da söylediğim gibi *Ethan Frome'd* hiç hoşlanmamıştım, sık sık elimden bırakıp uyukluyor-

dum. Bu dakikalar hiç bitmeyecek, eve dönmem gerekmiyor, tepeden tırnağa gece parfümüne bulanıp giyinerek Sonny'yle dışarı çıkmak zorunda değilim diye kendimi kandırıyordum bir yandan da. Göl dingindi, yaprak kıpırdamıyordu ve hava serindi. Kayığın kenarına yaslanıp parmaklarımı soğuk suya daldırdım.

Ansızın gözüme bir şey çarptı, suyun hemen altında, derinlerde. Kayıktan yarı belime dek sarktım. "Yanılmıyorsam aşağıda evler var," dedim bir süre inceledikten sonra.

Dedemden dediklerimi doğrulayan bir ses geldi.

Doğrulup dizlerimin üstüne çöktüm. "Kasabaya benziyor."

"Doğru, Cath, orası bir kasaba," dedi. "Yani öyleydi."

Yüzüne baktım. Şaşırmış görünmüyordu. Belli ki biliyordu bunu. "Nasıl olur?" diye sordum. "Sel mi olmuştu?"

Kahkahalarla güldü. "Baraj, tatlım. Irmağa baraj kurdular, bütün her şeyi de suya gömdüler."

Yeniden aşağıya baktım, kıpırdayan suların altında görüntü bir belirip bir kaybolurken orada bir şey olduğu duygusunu veriyordu. Gördüklerimi doğru dürüst algılamadığım anlar oluyordu, belki de gözlerim beni yanıltıyordu. Sonra o şey her neyse yeniden belirliyordu: acıklı ve gizemli. Olağanüstüydü nedense. Olağanüstüydü, çünkü sonsuza dek yok olmuştu, ama suyun altında hâlâ görünüyor, hayal edilebiliyordu.

"Peki bunu nasıl yapabildiler?" diye sordum. "Orada yaşayanlara ne oldu?"

"O gün geldiğinde çok yaşayan kalmamıştı herhalde. Baraja su verildiğindeyse, sona kalanlar da gitmek zorunda kaldı."

"Yaşadığın kasabanın sular altına gömüldüğünü görmek korkunç olmalı. Senin olan yerlerin, senin için bir anlamı olan onca yerin."

"Öyle olmalı," dedi.

"Çok... çok tuhaf." Kayıktan sarkıp oynayan görüntüyü izlemeye koyuldum. "Aynı zamanda da büyü, gerçekten, öyle değil mi? Üzücü de."

"Elbette, doğru söylüyorsun. Öyle. Üzücü, çok da güzel. Üzücü pek çok şey gibi."

Uzun süre sular altındaki kasabayı izledim. Arkamda, arada bir dedemin oltasının makarasını bir oraya, bir buraya çektiğini duyuyordum. "Düşünsene, dede," dedim. "Eskiden insanların yaşadığı yerlerde balıkların yüzdüğünü getir gözünün önüne."

"Evet."

Annem gelmişti nedense aklıma — suyun altındaki yitmiş dünya, öteki dünya. Bu insanın anılarına bakabilmesini andırıyordu. Geçmişte yaşanan her şeye özlem duydum bir an, geçmişte bıraktığım şeylere.

Dedemin sesini duydum sonra: "Bu yaz bir tür serüvene atılmaya ne dersin, Cath?"

Yüzümü ona dönerek oturdum. "Serüven mi? Ne demek istiyorsun?" Kendimi izlediğim şeylere öyle kaptırmıştım ki, onun dediklerinin kımıldayan evlerle, yitik dünyalarla ilgili olduğunu sandım. Sanki bana sualtı dünyasına girmeyi öneriyordu, erişilmesi olanaksız yerlere gitmeyi.

Boğazını temizledi. "Dinle, Fransa'ya gitmekten söz ediyorum, senin anlayacağın. Teyzene yazıp fikrini sordum. Yaz boyunca ingilizce konuşan bir bakıcı isteyen arkadaşları varmış." Oltasını kucağına bıraktı. "Başkasının evinde kalman söz konusu değil, *au pair* olmayacaksın," dedi (o gün bu sözcüğün ne anlama geldiği hakkında en ufak bir fikrim yoktu). "Rue Teyze'nin evinde kalacaksın. Onun arkadaşlarının çocuklarına bakacaksın, yaklaşık haftada yirmi saat, ücret karşılığında."

Fransa. Çıkış yolum olabilirdi. Yeni bir yaşam. Öyle sevinmişim ki ağzımı açıp düşüncemi bile dile getiremedim. Az sonra konuşabildiğimde, "Çok sevinirim. Hem de bayılırım. Seve seve gideceğim," dedim.

Dedeme baktım. Gözlerini benden ayırmıyordu, beni gördüğünü hissettim. Olduğum gibi, bir kişi olarak görü-

yordu beni, o akli karışık, yaşı ermeyen halimle bile. Yaşamımı görüyordu, onunla ne yapacağımı bilemediğimi; özel olduğumu düşünüyordu. Şu Fransa fikri ya da ona eşdeğer başka bir yer benim gibi biri için tek çözümdü.

Eve dönüş yolunda Fransa'yla ilgili sorulara boğdum onu. Ne zaman gidecektim, ne kadar kalacaktım, İngilizce konuşan var mıydı orada, Paris nasıl bir yerdi? Birinci Dünya Savaşı'ndan kalma Fransa'yla ilgili anılarını anlattı; üs hastanesinin bulunduğu köyde bir ailenin yanında kalmış, ateşkesten sonraysa bir kez gidebilmiş Paris'e.

"Eski bir otelde kaldım - lanet olası bütün oteller eskiydi ya. Ucuzdu da, gecenin bir yarısı kalkıp sandalyede oturmak zorunda kalırdım: Tahtakurusu kaynıyordu!"

"Böö!"

"Olsun, gördüğüm en güzel yer Paris'ti." Ardından, konuyu değiştirmek niyetinde olmasa da nereden aklına geldiyse, "Anneannenin kocası olmadan önce onun doktoru olduğumu biliyor muydun?" diye soruverdi.

"Hayır," diye yanıtladım.

"Öyleydin. Tüberküloza yakalandığında. Ondan önce de annesinin doktoruydum. Anla bak ne kadar ihtiyar bir adam olduğumu."

Kahkaha attım. Çok mutluydum. *Fransa*, diye geçirdim içimden.

"Bu da benim onun yaşamı üzerinde fazla egemenlik kurmama yol açtı."

O zaman yüzüne çevirdim bakışlarımı. Birden gözüme çok küçük göründü, kamburu çıkmış, çökmüştü. Titreyen elleri kucığında boş boş duruyordu. Neden söz ediyordu acaba? Egemenlik kurmuş olması, herhangi bir güç sağlaması saçma geldi bana. Bunu duymak hoşuma gitmemişti. Ne diyeceğimi bilemedim. Gözlerimi kaçırıp yola çevirdim.

İçimden geçenleri sezmiş olmalıydı. Kıpırdanıp doğrulduğunu duydum.

"Ne düşünüyorsun, Cath?" diye sordu sonra.

"Ne hakkında?"

"Birinin diğeri üstünde kurduğu egemenlik hakkında. Buna karşı mı koymalıyız?"

Ağzım açık kalakaldım.

"Örneğin kendi işime bakıp bu yaz ne yapacağın konusunda *kendi* kararını vermene izin mi vermeliyim? Çünkü, ne de olsa Fransa'ya yapacağın bu yolculuğun yaşamında değişikliğe yol açacağın biliyoruz, iyi ya da kötü. İleride bir gün, 'Ah, şu lanet ihtiyar, bırakmadı ki kendi dilediğini yapayım!' diye düşünebilirsin."

"Yo, hayır," diye karşı çıktım. "Bunu düşünmem, *asla*."

"Düşünmez misin?" Hoşuna gittiği belliydi. Yan gözle ona baktım. Gülümsüyordu.

"Hayır. Yaşantımın değişmesini *istiyorum*," dedim.

"Evet," derken sesinde hüzün vardı. "Evet, bunu istediğini biliyorum."

Yolun geri kalanında bir daha ağzımızı açmadık. Galiba dedem uyukluyordu.

On Bir

Sanırım işin aslı beni evden göndermekti. Belki babam önceki yaz olduğu gibi bu yaz da tatil boyunca beni yanına alamayacağını dile getirmişti. Belki de anneannemle dedem artık baş başa kalıp kafalarını dinlemek istiyorlardı. Sonny'den ayrılmamı istedikleriyse kesindi. Beni bu durumdan uzaklaştırsınlar diye her türlü yolu denemiştım ne de olsa.

Gene de *uzaklaştırıldığımı* düşünmedim. Hissettiğim özgürlüktü. Tutsaklıktan, en çok da kendi tutsaklığımdan kurtulmuşluk duygusuydu tattığım, hem de yoğun bir biçimde ve sonsuza dek.

Rue'nun yaşadığı ev Seine'in sağ kıyısında dar, uzun bir apartman dairesiydi. Öndeki açık pencerelerden hafifçe başınızı sarkıtınca Seine'in karşı kıyısındaki Eyfel Kulesi'ni görebilirdiniz. *Eyfel Kulesi, Seine*, içimin kıpır kıpır etmesi için bu sözcükleri duymam yetiyor, onları görmekten bile daha etkili oluyordu.

Yatak odam dairenin arka tarafmdaydı, iç avluya bakıyordu, belki bir zamanlar tertemiz olan o avlu, park edilmiş arabalarla doluydu şimdi, gürültü de eksik olmuyordu. Kapıcı sesini sonuna dek açtığı televizyonunu ge-ce-gündüz hiç kapatmazdı. Daha çok yarışma programlarını izlerdi: Sunucunun tiz, çılgın sesini, stüdyo seyircilerinden geldiği anlaşılan neşesiz, mekanik kahkahaları duyabilirdiniz. Oraya açılan iki pencere vardı, özellik-

le akşamları saatlerce oturur, yolun karşısındaki apartmanlarda üst üste yaşayanların yaşamlarında fark etmeden yaptıklarını seyrederdim.

Teyzem, Düşes, annemin daha yaşlı, daha zarif ve kesinlikle daha tutarlı bir benzeriydi. Sabahları onunla karşılaştığımda, tıpkı anneannem gibi çoktan üstünü değiştirmiş, iki dirhem bir çekirdek giyinmiş olurdu - Rue için bunun anlamı Chanel taklidi giysiler giymek, boynuna ve bileklerine sarılı incili zincirler takmaktı. Yemek odasında kahvaltımızı ederdik, sofrayı Faslı hizmetçi Claude hazırlardı, aramızda en rahat davranan o'ydu; ayağında terlikler, üstünde iş elbisesiyle şarkılar söyleyerek dolaşırdı ortalıkta.

Her sabah kahvemizi içip ekmek ve meyvemizi yerken, o gün yapacaklarını anlatırdı Rue bana, öğleden sonra bir kültür faaliyetine götürmek üzere beni almaya saat kaçta geleceğini söylerdi.

Günlerim düzenli geçiyordu. Sabahları Amerikalı Pierce ailesinin üç çocuğuna bakıyordum. Öğle yemeğinden sonra çocukları öğle uykusuna yatırıyordum. Eve gelir gelmez Madam Georges'tan Fransızca dersleri alıyordum. Ondan sonra Rue'nun gelip beni alacağı saate kadar serbesttim. Haftada birkaç kez akşamları da bakıyordum Pierce'lann çocuklarına, bunun karşılığında ayrıca para veriyorlardı. Ama eğer o akşam Rue'yla başka bir planımız varsa gitmek zorunda değildim.

Rue'dan hoşlanmıyordum, ama ona hayrandım. Kaçışı, Fransa'ya, Paris'e gelişi, kaldığı daire. Giyinme tarzı. Dünyaya bakışı. Hepsi bana ilginç, çekici geliyordu, hele Vermont gibi küçük bir kasabada yetiştiğini, annemin kardeşi olduğunu aklıma getirince. Kuşkusuz adım adım varmıştı bu noktaya. Hemşireydi; Avrupa'ya, İkinci Dünya Savaşı sırasında gelmişti. Savaştan sonra Fransa'da tanışmıştı kocasıyla. İşadamıydı kocası, kibirli bir burjuva ailesinden geliyordu; Rue'nun dediğine göre, teyzemle evlenmesi, ailesine başkaldırısını simgeliyordu, onlara karşı çıkışını. O zaman bana hiç akla yatkın gelmemişti söylediği; teyzemin yaşantısı da kibirli

ve burjuva değil miydi sanki? Kurallar dünyasında yaşardı - nasıl oturacaksın, nasıl yiyeceksin, saçını nasıl yapacaksın, her gün karşılaştığın farklı kimselere nasıl hitap edeceksin. Bitmek bilmeyen bu kuralların çoğunu daha önce hiç duymamıştım. Yaşantımda bir değişiklik yaratmaya çalışıyordu -*bunu işi edinmişti*, apaçık belliydi-, başardı da. En çok da değiştirmek istediği konularda başarılı oldu, başka değişiklikler de geçirdim.

Niyetini açıklardı, doğrudan bana değil de, benim önümde arkadaşlarına. Fransızca. Konuşmam gerektiğinde Fransızca diyeceklerimi kafamda tasarlamak için epey çaba harcamam gerekse de, yaz boyunca giderek onun dediklerinin çoğunu anlayabilecek düzeye geldim. Böylelikle benim yaşantımla ilgili düşüncelerini öğrene-bilmıştım: "Öyle dar görüşlüydü ki, inanamazdınız." Annemden söz ediyordu: "Büsbütün dengesini yitirmişti, gene de günlük yaşamı küçük çapta denetim altında tutabiliyordu." Babam için aptal ve açması biri diyordu, ama sadıktı, buna kimse bir şey diyemezdi. Ya anneannemle dedem, ellerinden geleni yapıyorlardı kuşkusuz, ancak o yaştakilerden bunun üstesinden gelmeleri beklenebilir miydi? Peki anneannem! Öyle sorunlu bir çocuk yetiştirmişti ki, sonunda kendi canına kıymıştı o çocuk. Bunun üstüne başka ne denebilirdi?

İşte tüm bu yaşananlar arasında, diye sorardı acıklı bir havada, elindeki bardağı, fincanı ya da sigarasını kaldırırken şu zavallının (benden söz ediyordu) gerektiğince yaşam deneyimi, kültür ve sanat bilgisi edinmesini nasıl beklersin? Acınacak bir yaratıktım ben. Hele kültürel olarak öksüzün tekiydim.

Bir keresinde, arkadaşları, benim önümde, benden - annemle babamdan ve diğer aile üyelerinden- böyle söz etmesinin doğru olmadığını söyleyip karşı çıkınca, verdiği yanıt şuydu: "*Boş veeeer*. Eğer hızlı konuşursan hiçbir şey anlamaz." Zihnimde İngilizce'ye çevirmeye gerek kalmadan şıp diye anladığım ilk Fransızca cümleydi bu.

Bundan önceyse kendi içimde yitmiş biriydim, bir tür savunmaydı bu sanırım, bir ölçüde annemin hastalı-

ğı ve ölümü nedeniyle, biraz da ergenliğin belli döneminde olmam yüzünden. Oysa artık kendimi, *hikâyeiru* Rue'nun gözüyle görmeye başlamıştım. Daha doğrusu bir hikâyem olduğunu görüyordum. Onunla da kalmadı. Kendimi, hikâyemin oluşumunu Fransızların gözleriyle görebiliyordum şimdi, beni nasıl görüyorlarsa, öyle görüyordum, Paris'te dolaşırken görüldüğüm gibi. Rue öğretmişti bunu bana: utangaçlığı. Ondan önce kendi dünyamın görünmez merkeziydim. Dünyam genişlemişti artık, ben de görünür olmuştum. Öncelikle de kendime. Pierce-ların çocukları bile kendime uzaktan bakmayı öğretmişlerdi bana. En büyükleri Nathalie bir gün yanıma sokulup en sevdikleri *ikinci* bakıcıları olduğumu açıkladı. Kışın onlara bakan Danimarkalı kız Lene kadar komik değildim, ama daha sevimli, daha nazik, bazen de daha tatlıydım.

Birden anlayıvermişim fazla can sıkıcı olduğumu, yeterince esprili olmadığımı; değişeceğime ant içtim.

Fransa'da geçirdiğim günlerin anlamı oldu bu: değişmek. Değişebilirdim. Bambaşka biri olacak, farklı bir yaşama hazırlanacaktım. Rue'nun ardı sıra dolaşıp mimarlık, sanat, giysiler, davranışlar ve yemek üstüne görüşlerini belledim - insanların kafa yordüğünü düşünmediğim, kötü ya da iyi yapıldığını hiç anlamadığım konulardı bunlar. Fransızların restoran ve kafelerde nasıl oturduklarını, biriyle konuşurken ya da onu dinlerken yüzlerinde beliren tasarlanmış ifadeyi ve takındıkları pozları izledim. Amma çaba gerekiyordu! Amma ilgi! Yalnızca sözcükler ve fikirler bile. Fransız kızlarının nasıl giyinip nasıl hareket ettiklerini, konuşmalarını, bir şeyler anlatırken sözcükleri hafifçe vurgulamalarını çalıştım, taklit ettim. Saçlarımı onlar gibi kestirdim. Kilo verdim. Pierce'lardan kazandığım parayla kendime yeni ayakkabılar, yeni giysiler satın aldım. Güzel ve göz alıcı olduğumu hissediyordum ve de ömrümde ilk kez korkusuzdum. Odamda ışıkları söndürüp pencereleri açarak Rue'dan arakladığım sigaraları içiyordum, başımı gör-

kemli bir hareketle arkaya salıyor, aynada gevşek bıraktığım kollarımı izliyordum.

Orada kalışımın bir başka yönü daha vardı, bana sunulan bakış açısında bir başka değişiklik. Anneannemle dedemin ortak yaşamları hakkında Rue'nun kendine özgü bir görüşü vardı çünkü. Onlardan her söz edişinde çı-kıverirdi su yüzüne: Anneannemi hor gördüğü belliydi, güvenilmez biri diye anlatırdı onu, dedemdense, derin güçlü kıskançlık duygularıyla karışık hayranlıkla söz ederdi. Annem, diğer anneler gibi normal bir kadın olsaydı da bizlere ailesiyle ilgili bir şeyler anlatsaydı, bizlere bunu açıklayabilirdi. Şöyle diyebilirdi örneğin: "Oh, Rue mu? O babama âşıktı neredeyse. Kabahati hep annemde aramasına şaşmamalı."

Kendi adıma, anneanneme duyduğum sevginin de yardımıyla, işin gerçek yüzünü biraz anlamıştım, ancak olan biteni kuramsal annem kadar hafife almayı ya da dalga geçmeyi beceremiyordum. Yine de Rue'nun olaylara bakışında bir çarpıklık seziyordum. Bu kaniya Rue'nun annemin hastalığıyla ilgili görüşleri nedeniyle varmış olmalıyım, çünkü ona göre hastalanmasının nedeni anneannemdi. Ne de olsa bu, o günlerde dünyanın, özellikle de aydın kesimin görüşü buydu. Rue da tıp eğitimi almıştı. Çocuklardaki patolojik bozukluklar için ana-babaları, özellikle de anneleri sorumlu tutan Fre-ud'u -ya da en azından Freud'un çarpıtılmış kuramını-biliyordu.

Ben bile daha o yaşta annemin başına gelenin ailemizden herhangi biriyle ilgisi olmadığını biliyordum. Annem kadar huzursuz, ruhen çökmüş biriyle yaşamının bana öğrettiği yararlı bir ders varsa, bu da bazı hastalıkların -benim açımdan özellikle anneminkinin- içsel nedenlerden kaynaklandığı, çok derinlerde ters giden ve baskın çıkan bir şeyin olduğuydu. Size annemin yalnızca hastalığında *farklı* olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. İçinde öyle derin, davranışlarında kimyasal anlamda öylesine ters giden bir şeyler vardı ki, en alçak ebeveynlerin bile yol açamayacağı sonuçlar doğururdu. Üstelik

Rue'nun yorumladığı gibi anneannemin anneliğinin neden alçakça olduğunu hiç aklım almadı.

Böyle bir yaklaşıma kulaklarımı tıkadım ya da duymazlıktan geldim. Yanlış olduğunu biliyordum. Giderek anlamaya başladığım gibi Rue'nun vardığı pek çok yanlış kanıdan biriydi bu da. (Fransızca konuşulanları *çıkarabiliyordum*, bunu ona karşı kullandığımı, bütün dediklerini anlayabilecek düzeye geldikten çok sonra da benim önümde benimle ilgili konuşmayı sürdürdüğünü tahmin etmedi.)

Ne var ki bana anlattığı öyküyü -anneannemin sanatoryumdan biriyle ilişkisini- kulak arkası etmem pek kolay değildi, ayrıca sanatoryumla ilgili olup biten her şeyi ilk kez Rue'dan işitiyordum: evden gönderilme duygusunu, oradaki bambaşka, gerçeklerden kopuk yaşam biçimini. Adamın onu bırakıp batıda bir yerlere gittiğini. Anneannemin, de doktoruna, dedeme bel bağlayıp onu elde ettiğini ('Gençlik fotoğraflarını görmüşsündür, çok güzel bir kızmış'); hem de kendini olduğundan farklı, tatlı ve saf göstererek. Üstelik masum. "O günlerde çok önemliymiş bu," demişti Rue. "Anla işte, öyle bir çevreden gelen bir kızın cinsel deneyimi olması... Böylece topluma aykırı biri olup çıkıvermiş." Sigarasından derin bir nefes çekmişti. Loş yemek odasında karşılıklı oturuyorduk. Benimle tek basıyken sigara içtiği pek görülmezdi Rue'nun, hele sokaktayken asla, ama yemekten sonra iki tane tuttururdu, dedemin puroları gibi kokan sert, filtresiz Fransız sigaralarından.

"Ya babam, ilk gecelerine kadar bu konuda hiçbir şey bilmezmiş meğer."

"Hangi ilk gecedен sonra?" diye sordum.

"Evlendikten sonra, şekerim."

"Ama onu *kandırmamış ya!* Buna inanmam."

Rue kaşlarını kaldırdı, ancak hiçbir şey söylemedi.

"Ayrıca dedem ona âşık," diye ekledim. "Ne fark eder?"

Yüzünü buruşturdu.

"Sana kim söyledi?" dedim.

"Ailede herkes iyi bilir," dedi. "O günlerde herkes biliyormuş."

"Peki sana söyleyen kim?"

"Şekerim." Tedirgin olmuştu. Bir anlık suskunluğun ardından, "Ada söyledi," dedi. "Teyzem. Senin büyük teyzen. Anneannenın kız kardeşi."

"O nereden duymuş?"

"Anneannen tuttuğu günlüğü ortalıkta bırakmış, içinde mektuplar varmış, nikâhtan sonra bile yazmayı sürdüren adamdan gelen mektuplar. Ada Teyzem bulmuş onları."

"Anneannemin günlüğünü okumuş yani?"

Rue başını sabırsızca arkaya attı. "Sence hangisi yanlış: evlenmek üzere olduğu erkeği aldatmak mı, yoksa ortalarda bırakılmış bir günlüğü okumak mı?" Yanıt vermedim. "Yanlış düşünüyorsun, şekerim. Çocukça düşündüğün için kızyorsun. İleride başka türlü düşünebileceksin. Bu işteki büyük yanlışlığı göreceksin."

Sesinde kararlılık vardı; yargıya varılmıştı, bu noktadan sonra başka soru sormadım ona. Ancak daha sonra, anlattıkları ne zaman aklıma gelse, kafam karıştırdı, ayrıntıları gözümün önüne getirirdim, bana bunları anlattığı ânı yeniden yaşadım adeta: Rue'nun yemek odasına vuran akşamın alacakaranlığını (gökyüzü hâlâ ka-rarmamıştı, pencereden görülen damların üstüne güneş ışığı vurmuştu); yalnız bir bardak içmeme izin verdiği şarabı; masanın üstünde elimi gezdirdikçe avucuma gelen sertleşmiş ekmek kırıntılarını; Rue'nun sigarasının genzimi yakan dumanını; mutfaktan çalışırken Cla-ude'un çıkardığı sesleri, bulaşıkları yıkarken kendi dilinde mırıldandığı şarkıları; Rue'nun anlattıklarından aldığı tuhaf zevki, sigarasını söndürürken defalarca bastırıp hiç ateş kalmamacasına izmariti nasıl ezdiğini. Parmakları ne kötü kokuyordur, diye düşünürdüm.

Rue'nun yanıldığı ortaya çıktı. Günlükte şöyle yazıyor:

5 Aralık: Bugün hava güneşli, yerdeki karlar cam gibi parlayan buza dönüştü. Akşama doğru John uğradı, bir süre salonda oturduk. Lekelendiğimi ona söyleyecek gücü kendimde buldum. Onun için önemli olmadığını söyledi.

Aralığın beşinde dedemin anneanneme evlenme teklif etmesinin, anneannemin de, düşünmesi gerektiğini söylemesinin üstünden tam bir hafta geçmişti. O gün öğleden sonra dedem atlı kızakla yolculuk yapıyordu —karla kaplı arka sokaklara otomobil giremiyordu- ve daha zilini çalacağı çok kapı vardı. Newport'ta ateşi çıkan ve boğazı ağrıyan bir çocuğa bakacak, Corinna'da ölmek üzere olan yaşlı bir hastaya uğrayacak, St. Albans'da, yarasının daha iyileşmediğinden ve hiçbir zaman da iyi-leşmeyeceğinden kuşkulandığı bir hastanın bacağındaki sargıları değiştirecekti. Yerde donmuş karlara yansıyıp gözleri kör edercesine parıldayan güneşe rağmen onun içi kararmıştı. Preston'dan evine doğru giderken içinden bir ses Rice'lara uğraması gerektiğini söylüyordu. Kararı vermesi için istediği süreyi Georgia'ya sağlamak düşüncesiyle söz verdiği gibi ondan uzak durmaya özen göstermişti son bir hafta, bir-iki dakikadan fazla kalmam diye geçirdi içinden. Sözünü bozmuş olmamak için atı soluklandırarak başka yer bulamadığı bahanesine başvuracaktı.

Kapıyı açan Georgia'yı görünce her zamanki gibi çarpılmıştı, zaten bu ânı iple çekiyordu, ne diyeceğini, ne yapacağını merakla bekliyordu, belki bir şey anlatır, belki de can sıkıntısını giderecek ya da neşesini bulmasına yardımcı olacak hoş bir harekette bulunurdu. Önlüğünü çarçabuk çıkarırken kızın yanaklarının al al olduğunu gördü. Üvey annesiyle birlikte mutfakta çalıştığını söyledi özür dilercesine. Noel kurabiyeleri yapıyorlardı. Birden o tanıdık tereyağlı, tatlı koku gelmişti burnuna. Kız salona aldı onu, içeride şömine ağır ağır yanmaktaydı.

Oturlurlarken ikisi de sessizliklerini bozmamıştı henüz. Herhalde havadan diye düşündü ilkin, dışarıdaki

sersemletici soğuk, eve kapanmak zorunda olmak. Fakat sonra öyle olmadığını sezdi, kızıdan kaynaklanıyordu her nedense. Farklı davranıyordu. İçine kapanık, biraz garip.

Konuşurken gözlerini kaçırmaya özen gösterdi. "Henüz sana diyeceğim bir şey yok." Tam karşısında, alçak bir taburede oturuyordu.

"Buraya geliş nedenim bu değil."

Kız başını kaldırıp yüzüne baktı. "Öyleyse neden buradasın?"

"Seni görünce belki içim açılır diye. Açıldı da."

"Demek ki ferahlamaya ihtiyacın vardı?" Sesinden rahatladığı seziliyordu. Şaka bile yapmıştı.

"Hem de nasıl."

"Peki öyleyse, işe yaradığıma sevindim," derken dedem Georgia'nın gülümsediğini gördü, kendini tutmaya çalışıyorsa da elinde değil gibi görünüyordu. Gizlemek istercesine kalktı, arkasını dönerek pencereye gitti. Yüzünü döndüğünde, arkasından vuran ışık öyle parlaktı ki gözleri kamaştı. "Moralini bozan neydi?" diye sordu Georgia.

"Pek çok şeyin yanı sıra seni görememek."

"Buna inansaydım..." Elini, aman sen de, dercesine havaya savurdu.

"Buna inansaydın, benimle evlenmeyi hemen kabul ederdin."

Georgia başını pencereden yana çevirdi. "Soruna yanıt vermeye hazır olmadığımı söylemişim."

"Affedersin, Georgia." Sanki içinden geçenleri anlayacakmış gibi dikkatle kızın sırtını seyrediyordu. "Şaka yapmıştım, ama yanlıştı, sen hâlâ... karar vermeye boğuşurken."

"Öyle. Fakat bunun tek nedeni... Evlenecek olursak her şeyin apaçık olmasını istiyorum."

"Kuşkun olmasın. Ben de aynısını istiyorum."

Kızın derin iç çekişini duydu. "Her dediğime hemen karşılık veriyorsun, John. Hep yapıyorsun bunu. Bazen

merak ediyorum, acaba beni can kulağıyla dinliyor musun?"

"Elbette. Elbette dinliyorum." Doktor yerinden kalktı, ona doğru yürüdü, pencerenin önünde, hemen arkasında durdu. Kokusunu duyabiliyordu: Lavanta kokuyordu, saçlarından da her zamanki keskin koku yayılıyordu. Yakınlarda saçlarını kesip düzeltmiş olduğunu düşündü. Boynu uzun ve bembeyaz görünüyordu. "Açık olması gereken nedir?"

"Şey. Öncelikle, seni daha iyi sevmesini öğrenmem gerek."

Erkeğin bundan anladığı, kızın şimdi kendisini sevmediği, bir an için dünya duracak sandı. Oysa bunu çoktan biliyordu, bilmiyor muydu? Evlenme teklif ettiğinde, kıza olan aşkını dile getirdiğinde, yalnızca gülümsemekle yetinmişti Georgia; aynı şekilde karşılık vermemişti. Ancak birkaç dakika sonra, "*Sence hu* olabilir *mi*? Yapabilir misin?" diyebilirdi.

Dışarıdaki at koşumlarını oynatmaya başlamıştı, sanki artık gitme vaktinin geldiğini anlatmaya çalışıyordu. Çıkardığı şingirtı içeriden hafif bir müzik parçası gibi duyuluyordu.

"Umutum var," dedi.

Duydukları -Georgia'nın böyle ikircikli olması- yüreğini sızlatmış olsa da gülümsemeden edemedi doktor. İçten dürüstlüğü, hoşuna gitmişti. "Öyleyse ben de umut ediyorum," dedi usulca.

"Bir şey daha var..." Sesini iyice alçalttı kız; doktor, Georgia'nın ne dediğini işitmek için ona doğru eğilmek zorunda kaldı. "Ben... ben lekелendim. Hepsi bu." Pencereye öyle yakındı ki soluğu camda buğu yapıyordu.

Geçirdiği hastalıktan söz ettiğini sanmıştı doktor, akciğerlerinde duman olmasından, tuhaf bir biçimde içindeki sıkıntı dağılıverdi -buydu işte!-, gülmek ya da sevinçten çılgık atmamak, için kendini zor tutuyordu. Belli ki Georgia bu konuya çok önem veriyordu, duygularını anlayışla karşılayarak dalga geçmemeye özen göstermeliydi. Bir yandan da kızı rahatlatmak, onun için

önemli olmadığına inandırmalıydı. Bunun önemsiz bir ayrıntı olduğuna. "Bana göre hiç önemi yok," dedi sesini biraz yükselterek. "Hem de hiç yok."

Georgia sessiz kaldı bir süre. Seward'i öğrenmiş olabilir miydi? Sanatoryumdan biri yaşadıkları ilişki hakkında dedikodu mu yapmıştı? Umurunda değil miydi gerçekten? Gerçeği bilmesine, kulağına gitmiş olmasına rağmen gene de onu sevebilir miydi? Ellerini buz gibi cama değdirdi, öyle soğuktu ki parmakları dondu. "Kendinden çok emin konuşuyorsun," dedi sonunda.

"Kendimden eminim de ondan. Hem de çok." Yandan yüzünü süzüyordu.

Kız, doktorun gözlerini üzerinde hissetti gene. Geniş dünya deneyimi sayesinde {dünya deyince aklına savaş, ölüm, bir de gördüğü Paris fotoğrafları geliyordu), tanıdığı genç erkeklere göre, her nasılsa daha engin ve bilgince bir *yaşam görüşü kazandığını* düşünüyordu. Kendisini anlaması, bağışlaması. Karşısında bunları yapabilecek biri olduğunu düşününce heyecanlanmıştı Georgia.

"Eğer hepsi buysa, hepsi bu kadersa, dilerim yanıtını en kısa zamanda verirsin," diyordu yumuşak sesiyle.

"Hepsi bu," diye karşılık verdi kız. Uzun bir süre düşüncelere daldı. Sonra ciddi bakışlarını ona yöneltti. "Veririm. Çok yakında yanıt vereceğim."

Birkaç dakika sonra John'u uğurlamak için sessizce soğuk hole çıktı, onları duyan Bayan Erskine -yeni Bayan Rice- güle güle demek için mutfaktan çıkıp geldi. İriyari, kahve-beyaz kırma köpeği sahibinin ardı sıra gelirken tırnakları ahşap döşemelerde tıkrıdryordu. Georgia kapıyı açınca, atı görüp havlamaya başladı, Bayan Rice köpeğin tasmaından tutmak zorunda kaldı ve Bay Holbrooke kapıdan çıkana kadar bırakmadı.

Ertesi gün evlenme teklifini kabul etti Georgia. Noel'den üç hafta sonra onun isteğine uygun olarak yalnızca yakın aile üyelerinin katıldığı küçük bir törenle evlendiler. Balayım Boston'da geçireceklerdi. Oradaki ikinci günlerinde tipi bastırınca, halaylarının kalan iki gününde koca kentin büründüğü görünümün, geride bı-

raktıkları Maine'in küçük kasabasından pek farkı kalmadığını gördüler. Trafik durmuş, dükkânlarla işyerleri kapanmıştı, insanlar kaldırımlarda yürürlerken neşe içinde birbirleriyle çene çalıyorlardı. Yeni damadın bayıldığı bir duvar sanatçısı olan Sargent'm halk kütüphanesindeki son çalışmalarını görmek üzere oraya giderlerken karla kaplı yollarda tek sıra yürümek zorunda kaldılar. Nehir kıyısına gidip güneşin batışını izlediler. Her akşamüstü Parker House Otelinde çay içtiler. Her gece yatağa girmeden önce odalarında bir bardak vişne likörü içmeyi ihmal etmediler.

Yatağa girdiklerinde her yerini okşardı kocası; yumuşak, derin dokunuşlarla, sanki asıl amaç okşamaktı. Bir o kadar da konuşurdu. Dizlerinin yüreğini sızlattığını söylerdi ona. Ayak bileklerininse o sızıya merhem olduğunu. Bekleyebileceklerini belirtti, kendini hazır hissedene dek bekleyebilirlerdi.

Oysa okşayışları hazırlamıştı kızı. İstekli kılmıştı. Merakı da artmıştı — madem Seward'dan çok farklı okşuyordu, onunla sevişmek de farklı olmalıydı. Belki sevişmenin de değişik türleri vardı.

Farklıydı - yavaş, dolu dolu. Yattıklarında odanın karanlık olması Georgia'ya yarıyordu. Aşırı ısıtılan otelde üzerlerinde yalnız bir-iki parça giysi olmasının yardımı oluyordu. Kocasının nazikliği yüreklendiriyordu Ge-orgia'yı ona dokunması için; dahası ateşlendiriyor, çabuk olmaya itiyordu. O sıcak gecelerde adamın adını söylemeyi öğrendi.

Açlığı, merakı, rahatlığı doktoru şaşırttıysa bile bu konuda ağzını açmadı. Hiçbir şey sezmemişti. Yalnızca şanslı olduğunu düşünüyordu. Karısının böyle ateşli karşılık vermesi, başkalarından farklı yönlerinin bir parçası olmalıydı: yaşama olduğu gibi bakışı, gözleri yaşartan dürüstlüğü, öğrenme merakı gibi.

Maine'e döndüklerinde Pittsfield'in hemen dışında ahşap bir ev kiraladılar. Georgia hevesle ev işlerine adadı kendini - perdeler, yastık kılıfları dikmeye, yemek pi-

şirmeye, armağan gönderenlere teşekkür mektubu yazmaya koyuldu.

Evlenmeden önce nişan yüzüğü yerine piyano istemişti. Doktor gene de yüzük taktı karısının parmağına, içinden öyle gelmişti, elmaslarla çevrili küçük bir aytaşı. Evlerine yerleşir yerleşmez, bir de piyano aldı. Georgia kararlıydı, doktorun hastalarından birinin önerdiği piyano öğretmeninden ders almaya başladı.

Ortak yaşamları giderek kendi düzenine girecekti. Hafta sonları Georgia'nın ailesini görmeye giderlerdi, bazen de babasıyla üvey annesi gelirdi onlara. Ya Ada, ya da Ada'yla Freddie de gelir, bazen yatıya kalırlardı. Çift olarak davetler almaya başladılar: Briç oynamaya, çay partilerine. Georgia'nın lise arkadaşlarından biri Pittsfield'de oturuyordu, sık sık gidip gelirlerdi birbirlerine. Baharda yollar kuruyunca John ona otomobil kullanmasını öğretmeye başladı.

O günlerden birinde akşamın ilk saatlerinde doktor eve dönerken, karısının piyanoda çaldığı ilk parçaları duydu, aynı bölümü defalarca tekrarladığını. Bu ezgiler onun kararlılığının, sağlam kişiliğinin en iyi göstergesiydi; yolunu yitirmişçesine olduğu yerde kalakaldı, sevgi, acıma ve arzuya boğulmuştu bir anda.

Temmuzun üçüncü cumartesi günü pikniğe çıkmayı tasarlamışlardı. Saco Irmağı'na gidecek, kıyısında battaniyelerini yayacaklardı. Doktor olta takımlarını da alacaktı yanına -gezinin görünüşteki amacı buydu- ancak asıl istediği Georgia'yla baş başa uzun bir yol gitmekti. Battaniyeyi karşılıklı tutmuş yere sererken, yiyecekleri paketlerinden çıkartırken hayal ediyordu karısını. Tabakları dizerken bileklerinin nasıl kıvrıldığını, ellerini nasıl açtığını gözünün önüne getiriyordu. Kollarını çabucak ve istekle hareket ettiriyordu. Seviyordu onu! İlk evlendikleri günlerden daha çok seviyordu. Cinsel yaşamları açığa vurmadıkları bir giz gibiydi aralarında, umut beslemeye bile cesaret etmediği her türlü zevk vardı içinde. Telaşla, sabırsızca eve her koşusunda yüreğinde

duyuyordu bunu, Georgia'nın onu her karşılayışında, başını her oynatışında, her kıpırdanışında.

Eve girdiğinde içeride çıt yoktu, şaşırdı. Georgia ne mutfaktaydı ne de oturma odasında. Yatak odasının ka-pısıysa kapalıydı.

Uyuyor muydu? Hasta mıydı? Usulca kapıyı tıklattı.

"Evet," dediğini duydu.

"Georgia?"

"Evet. İçeri gel."

Yatağın yanındaki koltukta oturuyordu. Belki de pencereden onun gelişini seyretmişti. Yüzünü ona doğru çevirince gözlerinin şiştiğini gördü ancak, yüzü kızarmıştı.

"Ne oldu?" dedi. *Babasına mı bir şey olmuştu?* "Sevgilim ne oldu?"

"Ah... yok," dedi. Elini kaldırarak susmasını işaret etti. "John, şey... Özür dilerim. Yalnızca kendi..."

"Babanın bir şeyi yok, değil mi?"

Acılı, şaşkın bir kahkahayla güldü kız. "Yok," derken başını iki yana salladı. "Yok, evdekiler iyi. Yalnızca - *aah!*" Belli belirsiz bir harekette bulundu. "Ada'yla babam uğradılar. Bana gelen bir mektubu getirdiler." O zaman gördü, eliyle gösterince, mavi yatak örtüsünün üstünde zarfı yırtık duran mektubu.

"Arkadaşımdan söz ediyor," diye açıkladı. John'dan yanıt gelmeyince, ekledi: "Sanatoryumdaki gençten. Ölmüş. Ben... ben altüst oldum."

"Sevgilim, çok üzüldüm."

"Ah, John, ben de üzüldüm, çok üzüldüm."

Kızın önüne diz çökmüş, onu kollarına almıştı. Kımıldamadan duruyordu Georgia, karşılık vermeden. Kollarını çekti doktor, aklı karışmıştı. Topuklarının üstüne çömeldi. "Hangi genç bu?"

"Sana anlattığım genç. Biliyorsun."

"Hatırlamıyorum. Bana onu ne zaman anlattın?"

"John, unutmuş olamazsın." Kaşlarını çatmıştı. Koltukta otururken kocasından daha uzun görünüyordu.

"Unutmuşum. Affedersin. Hatırlamıyorum."

"Sana anlattığımda... daha evlenmemiştik. *Anlattım*, Onunla ilişkimizi anlatmıştım sana." John şaşkın gözlerle bakıyordu hâlâ. Georgia ellerini kucağında kavuşturarak ona baktı. "Sana şeyi söylediğim zaman... şey olmadığımı, bakire olmadığımı söylediğim zaman."

Yüzüne tokat yemişçesine hızla başını çevirdi doktor. Karısının dudaklarından dökülen sözcüklerle afalla-mıştı. Kaba gelmişti ona. Neredeyse sendeleyerek kalktı. Şaşkına dönmüştü, bir yandan da Georgia'nın sözünü ettiği ânu anımsamaya çalışıyordu.

Evet, anımsıyordu — onu nasıl yandan süzdüğünü, dudaklarını nasıl araladığını, soluğunun camda yaptığı buğuyu. Saçlarının nasıl koktuğunu anımsadı, güneşin parlaklığını, dışarıdaki karlara vuruşunu, sabırsızca kiş-neyen atı.

Lekeliyim, demişti.

Yok: *Lekelendim*, Evet. Dedikoducuların ağzıyla, başkalarının onun, karısının hakkında söylenti çıkarırken kullanacağı söylemle konuşmuştu. Evet. Lekelendim. Öyle demişti.

Oysa o kendi istediği gibi yorumlamıştı bu sözcükleri. Öyle sanmıştı *-çünkü aptaldı*, çünkü sersemin tekiydi-, akciğerlerinden söz ettiğini sanmıştı.

Akciğerlerine gelince, büyük olasılıkla daha sanatoryuma yatmadan iyileşmişlerdi. Daha âşığıyla karşılaşmadan önce. Oynaşıyla. Kendisinden önce onu beceren adamla. Onu lekeli bırakan adam. Adından söz edildiğini duyduğu, ama kim olduğunu anlamadığı erkek.

Georgia bir şeyler söylüyordu. "O zaman nasıl da içten ve bağışlayıcıydın. Umarım... şimdi de öyle davranabilirsin. En azından bir an için. Çünkü bu çektiğim acı geçici, sana güvence verebilirim." Özür dilercesine konuşuyordu, mesafeli ve af beklercesine. İncindiğini düşünüyordu. Başka birisi için acı çekmesine üzüldüğünü sanıyordu. "Geçecek, biliyorum."

Arkasını döndü karısına, dirseklerini çekmeceli dolaba dayadı, ellerini yumruk yapmış ağzında tutuyordu. Kollarını dayadığı yerde, bıraktığı ıvır zıvır duruyordu:

bozuk paralar, ne zamandır kaldırmaya fırsat bulamadığı, Georgia'nın özenle katladığı bir demet mendil, babasından kalma gümüş arkalı fırça seti. Ama hiçbirini gözü görmedi.

"John, bunun sen ve benle bir ilgisi yok."

"Bana kalırsa var." Sesi kırıcı ve soğuk çıkıyordu; elinde değildi.

"Hayır, John. Sana yemin ederim, yok." Korktuğu seziliyordu. Gördüğü tepkiye şaşmıştı. Daha anlayışlı olacağını sanmıştı. Lekeli olmasına o kadar anlayış gösteren o değil miydi?

Ayağa kalktı. "Üstesinden geleceğim, John. Haklısın elbet. Haklısın. Böyle üzülmeye hakkım yok."

Kocası hâlâ sesini çıkarmamıştı, kendi şaşkınlığı ve acısıyla başbaşaydı.

"Biz... biz pikniğe gidelim, John." Gelip yanında durmuştu. Elini kaldırıp sırtına koymayı denedi, hafifçe omzuna dokundu. "John, bak bana. Unuttum işte. Çoktan unuttum bile."

Omuz silkerek karısından uzaklaştı. "Böyle konuşma. Böyle konuşman gerekmiyor."

Bir an durduktan sonra sordu: "Peki ne yapmam gerek, John? Kızgınsın, bu açıkça görülüyor."

"Eğer kızgımsam... evet *öyleyim*, kızgınlım, haklısın. Ama kendime kızıyorum." Ne olursa olsun Georgia ona dürüst davranmıştı. Bin dereden su getirmemişti. Kendisiyle ilgili o aşağılık sözleri kullanmıştı. *Lekeli*. Onu yanlış anladıysa, bu kadının suçu değildi ki.

"John," diye başladı söze. Ellerini bir kez daha ona doğru uzattığını görüyordu. Dokunacaktı.

"Georgia, beni yalnız *bırak!*" diye haykırdı.

Georgia bir adım geriledi. Bembeyaz kesilmişti. "Elbette," dedi. "Yalnızca şunu diyecek..."

"Bunu iyice düşünmem gerek." Doktor başını ellerinin arasına alıp bir süre kalakaldı.

"Elbette. Yalnızca..."

"Hayır, Georgia." Yüzünü karısına döndü. "Beni yanlış anlıyorsun. Kızdığım sen değilsin. Aptalca dav-

ranmışım. Ben... yalnızca duymak istediğimi işitmişim. Ben... o delikanlıdan söz ettiğin zaman ne söylemeye çalıştığını kavramamışım."

"Fakat ben sana..."

"Ne söylediğini biliyorum. Hâlâ aklımda. Ama yanlış anlamışım. Ben bundan söz ediyorum. Az öncesine kadar farkında değildim senin benden önce bir... sevgilin olduğunu anlamamıştım. Evlenmeden önce yani."

Georgia yatağın kenarına ilişti. "John, ben *öyle* söylemiştim," diye fısıldadı. "Sana anlatırken acı çekiyordum."

"Georgia, biliyorum. Dediklerinden başka türlü anlamlar çıkarmak yerine seni doğru dürüst dinleyebilirdim."

"Çok... çok iyi davranmıştın. Bağışlayıcıydın. Neyi anlattığımı sanıyordun?"

"Hastalığımı. Ciğerlerini. Lekeli ciğerlerini. Aslında onların da lekeli oldukları kuşkulu ya."

"Sen verem olmamdan söz ettiğimi mi sandın?"

"Evet."

Georgia ansızın kahkaha attı, kısa, tek bir kahkaha.

"Evet," diye yineledi adam.

Georgia'nın bakışlarını bir an domıklaştı. Derken ansızın kocasına döndü. "Demek ki sen... o zaman beni anlamamışsın. Beni bağışlamamışsın."

"Bilmiyorum. Öyle. O zaman değil. Bağışlamadım. Bunu düşünmem gerek, Georgia."

Uzun bir sessizliğe gömüldüler. Dışarıdan biri geçiyordu, yürürken anahtarlarını şangırdatıyordu keyifle. Georgia'nın aklı karmakarışık. Başı döndü. Kocasının o günkü hali geldi gözünün önüne, kendisini bağışlayınca, ona birden nasıl âşık olduğu. Sessizliği bozan yine ondan başkası değildi. "O zaman gözüme nasıl hoş görünmüştün bir bilsen, John. Nasıl... bilge ve sevecen!"

John'un umutsuzluğu yüzünden okunuyordu, dayanamayıp sırtını döndü kocasına. Mavi yatak örtüsünün üzerinde bir açıp bir kapadığı kendi parmaklarını seyre

daldı bir süre, boğumlarını, çıkıntılarını. "Sana bir şans [daha vermemi ister misin, John?" "Bir şans daha mı?"

"Öyle." Oturduğu yerde doğruldu. "Benim lekeli olmamın senin için önem taşıyıp taşımadığını söyleme şansı."

"Sen benim karımsın, Georgia. Önemi olup olmaması artık hiçbir şeyi değiştirmmez."

Georgia bakışlarını ona dikti. Fısıltıyla, "Ne kadar aptalca konuşuyorsun," dedi.

"Kendimi aptal hissediyorum."

Göz göze gelmemeye özen göstererek birkaç dakika daha sessiz kaldılar. Pencereden gelen esinti perdeleri oynatıyordu. *Keşke ölebilsen*, diye içinden geçti Georgia'nın. *Keşke sanatoryumda ölseydim. Keşke vereme yelik düşseydim.*

1 Sonra yeni aklına gelmişçesine sordu: "John, ciğerlerin lekeli bile sayılmazdı, derken ne demek istemiştin?" p John iç çekti. Kollarını göğsünde kavuşturmuş duvara yaslanarak duruyordu şimdi. "Gerçekte sağlıklı olduğunu."

"Şimdi mi?"

"Evet, elbette. Hatta belki o zaman da. fc "Yani, beni sanatoryuma yolladığın zaman mı?"

"Galiba. Oraya yattığında belki çok hafif bereler vardı."

"Oraya yatmam gerekmiyor muydu yoksa?" "Fiziksel olarak gerekemeyebilirdi. Ancak hastalığı taşıyordun. Evde çektiğin sıkıntıları düşününce en akıllıca çözüm yolu gibi görünmüştü. Dinlenmeliydin, yoksa gerçekten hasta düşecektin. Sanatoryum sana dinlenme ortamı sağladı." S "Oysa bana böyle dememiştin." Sesi titriyordu. "Ve-|remsin demiştin. Çok hastasın demiştin." I "Öyleydi. Çok hasta değildin ama veremdin. Sende Lyerem mikrobu vardı." İşi "Ama oraya yatmam gerekmiyordu."

Yaşadığı acı ve şaşkınlık içinde karısının konuyu değiştirmeye çalıştığını, tümüyle ilgisiz bir konuya değindiğini düşündü. "Bunun artık bir önemi yok, Georgia. Neden bunun üstünde duruyorsun?" Sesi sinirlenmiş gibi çıkıyordu. "Sanatoryumda dinlendin, gücünü topla-dın. Sana bir zararı oldu mu, tam tersine çok işine yaradı."

"*Amayaşamım* değişti!" diye haykırdı kız.

Kızın, sanatoryumdaki genç adamdan söz ettiğini sandı. Delikanlıyla ilişkiye girdiği için onu -onu, ta kendisini-suçladığını düşündü. Soğuk bakışlarını karısına yöneltti, o da aynı şekilde karşılık verdi.

"Bunu yapmaya hiç hakkın yoktu," dedi Georgia alçak sesle.

John başını çevirdi.

"Hakkın yoktu, John."

"Ben senin *doktorundum*, Georgia." Bunu söylerken yumruğunu dolaba vurdu. "Senin için en iyisini yapmam gerekiyordu."

"Gelgelelim benim de bu konuda söz söylemeye hakkım vardı."

"Fikrini sorsaydım, babanın yanında kalır, bir deri bir kemik kalana dek ev işi yapmayı sürdürürdün."

"Evet! Yanlışlık bunun neresinde? Bu benim *görevimdi*."

"Yapma, Georgia."

"Evde kalırdım, babam evlenmezdi, Seward'la hiç karşılaşmamış olurdum, seninle de evlenmezdim, kendi yaşantımı sürerdim." Bunları şimdi getiriyordu aklına; o günlere denebilseydi keşke, eski günlere, yalnızlığına, babasının evinde geçirdiği tuhaf günlere, bazen kitap okuduğu, bazen öylece oturup duvar saatinin her on beş dakikada bir çalışma kulağına verdiği; her şeyin odak noktasında kendini gördüğü o uzun gecelere.

"Peki istediğin ne? Eski yaşamına dönmek mi?"

Georgia ağlıyordu. "Evet," diyebilirdi hicrî kırıklara boğulurken. "Bunu istiyorum."

Ağlaması arada bir dinse de neredeyse iki gün sürdü, artık neye gözyaşı döktüğünü bile bilmiyordu. Her şeye. Sonsuza dek yitirdiği her şeye. Yuvasına, ailesine. Seward'a ve korkunç bir biçimde yapayalnız ölmesine. Sandığı kişi olmadığını anladığı John'a. Kendine: Bütün bunlar başlamadan -şimdiki gibi yaşamı batağa saplanmadan- önce kendi olduğunu hissettiği kişiye.

O gün öğleden sonra John evden çıkıp akşama dek dere tepe arabayla dolaştı. Eve döndüğünde hava çoktan kararmıştı, yatak odasının kapısı kapalıydı. Soyunup salondaki divanda yattı, üstüne de annesinin evlilik armağanı olarak tığla ördüğü battaniyeyi örttü. Gece uyanıp da gözlerini açtığında tuhaf bir ışık ve tanımadığı şekil-

11er gördü. Ne uyandırmıştı onu? Sonra sesler duydu: Kapının arkasından feryat figan ağlayan bir canlı sesi geli-

1 yordu, minnacık ve zavallı. Gitmedi yanma.

Ertesi sabah kiliseye gitmeden önce giyinmek üzere içeri girdiğinde, karısını örtülerin altında iki büklüm buldu, yastığı başına koymuştu. Odada bulunduğu süre boyunca onunla ne konuştu, ne de kımıldadı, oysa John gürültü yapmamak için özen göstermiyordu.

En arka sırada, tek başına oturdu, okunan ilahiler yanı başındaki boş sıralara eşit olarak yayılıyordu. Sıkıcı bir ayındı, verilen vaaz da boş ve yararsız. Biter bitmez oradan ayrılırken Dr. Scott'a zoraki selam verdi.

[Ellsworth'daki Empson Otel'i'ne sürdü otomobilini, tıpkı 'evlenmeden önce sık sık yaptığı gibi, öğle yemeğini orada yedi:

Parker House ekmekleriyle birlikte verilen bezelye çorbası, fırında kızarmış tavuk, tavuğun iç organlarıyla taze fasulyeden yapılan sosla hazırlanmış pata-m tes, tatlı olarak da vanilyalı dondurma. Bundan hoşlan-

ıdığına inandırmaya çalışıyordu kendini, ancak ağzındaki lokmaları çiğnerken arada bir duruyor, gözleri dalıyordu; kör talihi ne nasıl da şaşırtıyordu. Hem kendinin hem de Georgia'nın. Ne de olsa karısı da onun hakkında yanıltıldığını düşünüyordu bunca zamandır.

Daha sonra otelin dinlenme salonunda bir koltuğa oturup purosunu tütürerek gazetede yayınlanmış Sacco

ile Vanzetti hakkındaki uzun makaleyi okumaya çalıştı. Akşamüstü muayenehanesine döndü, ayaklarını çalışma masasına kaldırıp düşüncelere dalarak öylece oturdu bir süre. Bir-iki kere uyukladı ve o sırada korkunç, karmakarışık düşler gördü. Sonuncusunda, Georgia küçük bir kızdı, güneşin vurduğu çayırdaki dururken annesinin yanına gidiyordu -başı dimdik, gözü pek ve tertemiz-, uyandığında kendim bomboş hissetti; sanki Georgia ölmüştü.

Ayaklarını aşağı indirip yumruğunu öfkeyle masaya indirdi; kendine kızıyordu. Georgia gözü pek ve tertemiz bir kadındı. Ona içini açmıştı, hem de tüm dürüstlüğüyle. Yalan söyleyen kendisiydi - verem olduğu konusunda, kendisinin yücegönüllülüğü hakkında. İstemeyerek olmasının pek bir önemi yoktu. Eğer Georgia sanatoryumda erdemini yitirmişse, ne olmuş, onu oraya kim göndermişti? Onun için en iyisini bildiğini düşünen kimdi? Cennetteki Tanrı gibi davranarak ölümlüleri parmağında oynatan, Kendi arzusuna göre onların yazgılarını yeni baştan yazan kimdi?

Georgia. Burada, muayenehanesinde onu muayene ettiği günü anımsadı, göğüslerini gizlemek için omuzlarını öne doğru çıkartısını, sırtına uzanan uzun saçlarını. Parmaklarıyla hissettiği teninin nasıl kuruduğunu, ateşler içinde yandığını.

Derken yüzü olmayan bir erkekle yatarken gözünün önüne getirdi onu. Sonra kendisini okşarken düşündü karısını - nasıl da hoşuna gitmiş, nasıl şaşırmıştı-. Aynısını başkasına yaptığını canlandırdı gözünde. Canlandırmak için zorlandı; özenle, baştan sona.

Kendinden tiksindi. Yücegönüllülüğü nereye gitmişti? Ya bağışlayıcılığı?

Onu seviyordu. Seviyordu onu, değil mi? Eskiden kimse şimdi de o'ydu o.

Bir kez daha hava karardıktan sonra döndü eve. Yatak odasının kapısı yine kapalıydı. Oturma odasında uyudu. Sabahleyin Georgia'nın mutfakta çıkardığı seslerle uyandı. Hazırladığı kahvenin kokusuyla. Kalktı,

özenle tıraş olup giyindi. Mutfaka gittiğinde kahvaltı masasında kendine de bir yer ayrıldığını gördü. Portakal suyuyla kahvesi hazır bekliyordu. Georgia ise ocağın başında, sırtı dönük duruyordu.

"Günaydın, John," dedi.

"Günaydın." Pencerenin hemen dışındaki gülhatmi tomurcuklarının açmak üzere oldukları gözüne çarptı. Şişko bir arı camdaki tel çerçeveye vurdu. O sırada Georgia ona doğru hafifçe dönüp yumurtasını nasıl istediğini soruyordu.

"Çırpılmış ve iyice pişmiş," diye karşılık verirken karısının belli belirsiz gülümsediğini fark etti.

Uzun, çok uzun süre aralarında geçen tartışmadan söz açmayacaklardı.

On iki

Samuel Eliasson benim tılsımlı gölümü biliyormuş; öyle dedi. Quabbin. Quabbin Havzası. Massachu-setts'm batısında, aşağı yukarı bizim güneyimizdeydi. Su altında kalan kasabalar hakkında yazılar yazıyordu, Swift denen o girintili çıkıntılı ırmağın üzerinde kurulan barajın altında kalan kasabalar hakkında. Sürekli büyüyen ve susuzluğu hiç bitmeyen Boston'a içecek su sağlamak uğruna yok edilmişlerdi. Denemelerinde anlattığı o kasabaların yürekleri sızlatan öyküsüydü.

Kasım ayındaydık. Kendi ellerimle pişirdiğim yemeklerin yendiği gösterişli bir akşam yemeğinde futbol sezonunun sona erişini kutluyorduk; Batı Barstow'da düzenlediğim ilk karmaşık eğlenceydi bu. Rutland'da pahalı mutfak malzemeleri satan bir dükkândan alışveriş yapmak zorunda kalmıştım: kaliteli keskin bir doğrama bıçağı, sufle kapları, şarap kadehleri. Leslie'yle kocasını da çağırdım, bir de kütüphanedeki okuma grubundan tanıdığım kadınlardan birini, Lydia Porter. Şen şakrak bir kadındı, Samuel'ın yaşlarında. Ondan hoşlanır diye düşünmüştüm. Sayımız tekti, Joe'ya göre yemekli bir toplantıya katılanların sayısının tek olması iyiydi - olacıkları öngörmezsiniz en azından.

Neredeyse iki günüm yemek pişirmekle geçmişti. Joe'yla birlikte hazırladığımız yemekleri tartıştırdı bu bana, bir de sonu gelmeyen şaraplı, yemekli kutlama şö-

lenlerini, dostluk içinde geçen günleri. Her şey bittikten sonra nasıl huzur duyardım, daha önce olduğu gibi yemeğin anlamı, yalnızca beslenmek oluverirdi yeniden, yemek yapmanın tek amacı çocukları doyurup ödevlerinin başına göndermekti artık. Ama şimdi eti doğramak, soğanla kavurduktan sonra kısık ateşte pişirmeye bırakmak bana büyük zevk veriyordu, çok gerilerde bıraktığımı sandığım bir duyguydu bu.

Herkes şaşırmıştı ya da öyle göründüler. Doğrusu, asıl şaşırın bendim, hâlâ yemek yapabildiğime sevinmiştim. Obur davranarak konuklarımdan çok daha fazlasını silip süpürdüm.

Yemekten sonra boş tatlı tabaklarını bir kenara itip masanın çevresinde kahvelerimizi içtik, içerisi loştu; kalın mumlar yavaşça yanıyorlardı. Leslie'nin bu ev ve anneannemle dedem hakkındaki merakından dolayı sorduğu soruya karşılık nasıl oldu da buraya gelip yerleştiğimi anlatıyordum. Bir şeyler çağrışım yapınca birden fark ettim ki dedemin beni götürdüğü gizemli sualtı köyünün gizemli masalını anlatıyorum; o sırada bana orası da gizemli ve hayali geldiğinden olsa gerek Fransa'yla batık kasabayı nasıl ilişkilendirdiğimden söz ediyorum.

Derken Samuel orayı bildiğini söyledi.

Hoşuma gitmişti. Gitmek istedim. Beni götürür müydü?

Elbette, dedi, seve seve. Beline kadar bükülüp yerlere eğildi. Futbol maçına gitmekten daha kolaydı. "Yalnız," diye ekledi, "kendini hazırla. Orada ev mev yok."

"Ne demek istiyorsun? Oraya anlamını veren o yapılar."

"Yapılar söyleneceye anlam veriyor," dedi. "insanlar evlerden söz ediyor, onları yazıyor, gördüklerini hayal ediyorlar, orada ev filan yok. Bir tane bile."

"Ama *ben* gördüm. Nasıl gördüklerini hiç unutmayacağım. Böyle bir şeyi uyduramaz insan. Gördüm onları."

"Öyle sanıyorsun."

Masaya eğildim. "Şimdi sen bana evleri hayal ettiğimi mi söylüyorsun?"

"Haddime mi düşmüş?"

"Ama söylüyorsun."

Fincanını tabağa bıraktı. "Bak, Cath, hikâye şöyle," diye başladı. "Orası bir havza - bunu aklından çıkarma. Oradaki su, içme suyu olarak kullanılır. Dolayısıyla bozulmamış olması gerek. Evleri öylece çürümeye bırakamazlardı. Yoksa suyu kirletirlerdi. Kurşunlu borular. Kurşun boya. Atıklar. Ahırlardan, tabakhanelerden, sığırlardan yayılan kimyasallar. Toprağın üst tabakasını bile kaldırmak zorundaydılar. Her şey yıkılıp yakıldı. Yok oldu. Bir-iki kilise bıraktılar, evet. Onlar da başka yere taşındı. Mezarlar açılıp ölüler başka yere gömüldü. Gelgelelim geriye hiçbir şey kalmadı. Hiçbir yerde."

"Ama Cath'in anlattıklarını ben de duymuştum," diye Leslie de katıldı tartışmaya. "Durgun bir havada suda kıpırtı olmayınca evleri görebilirmişsin. Senin de kulağına gelmemiş miydi?" diyerek iriyarı, sessiz bir adam olan kocasına döndü, Sid'e.

Sid karşılık vermekte gecikti. "Hepimiz duyduk bunu," diye Samuel yanıtladı soruyu, "çünkü hoş bir hikâye. Ne var ki gerçeği yansıtmıyor."

Kabul etmediğini gösterircesine başını sallıyordum. "Size ant içerim ki ben kendi gözlerimle gördüm, dedem de gördü, ben de. Bu konuda *konuştuk* bile. Anımsıyorum."

Samuel ise, "İşte belleğin işleyişi böyledir," diye açıkladı. "Hayalimizde yarattığımız görüntüyü uydururuz. Sonra giderek, zamanla, onu gördüğümüzü *sanırız*. Tarihçilerin en büyük sorunudur bu." O sırada mumlardan birinin alevi yükseldi, uzayan gölgeler yüzümüzü yalayıp geçti.

Az sonra, "Tanrım," diye söze başlayan Lydia'ydı. "Barstow'u suların altına gömmeye kalksalar, ortalık nasıl kokardı düşünebiliyor musunuz? Benim aklımın almadığı bunun üstesinden nasıl gelebildikleri."

Samuel elini havaya kaldırıp başparmağını işaret-parmağına sürttü. "Para," dedi. "Hükümet oraları satın aldı elbette. Ama kasabalar zaten can çekişiyordu. Bütün bölge yok olmak üzereydi. Halk hükümetin vereceği paraya muhtaçtı." Mum ışığında anlattıklarından aldığı keyif yüzünden okunuyordu; alevler gözbebeklerinde oynasıyordu. "Paraya ihtiyacı olanların sayısı yeterli gelmişti demek ki. O parayı istiyorlardı. Başka bir yere göç edecek, her şeye yeni baştan başlayacaklardı. Eski bir Amerikan öyküsü işte. Dolayısıyla böyle düşünenlere diyecek bir şey kalmamıştı. Ancak yapılan öneriye katılmayanlar da yok değildi. Öfkeliydiler. Gücenmişlerdi. Kalacaklarını söyleyenler, kendi evlerinde boğulmayı yeğlediklerini dile getirdiler. Dahası barajı sabote etmeye bile kalktılar. Ama hepsi boşunaydı kuşkusuz. Ok yaydan çıkmıştı bir kere." Sandalyesine sırtını dayadı. "Aslında kasabaların hepsi bir anlamda terk edilmiş sayılırdı. Bütün New England boyunca."

"Hayır, terk edilmemişti," diye karşı çıktım. "Ben buradayım. Anneannemle dedem buradaydı."

"Peki," diyerek gülümsedi Samuel. "Öyle diyelim. Aslında, New England'ın asıl gelişimi çok kısa sürmüştü. Demiryollarıyla orta-batı ulaşımına açılır açılmaz, köylerdeki o küçük çiftliklerin nüfusu hızla azalmaya başlamıştı. Nüfus kayıtlarından da anlarsınız, New Eng-land'da yıldan yıla olan değişiklikleri izlemeniz yeter. Ekonomik açıdan önem taşıyan kurumlar ortaya çıktıktan kısa bir süre sonra ölmeye başladılar. Bizim anımsadığımız New England yalnızca belleklerimizde. Nostalji diyebiliriz buna. Geçmişe özlem. Aslında pek de var olmayan bir yerin zamanla yok olup gitmesi."

Başımı iki yana salladı.

"Yok, ülkenin ortasındaki kırlara ulaşmak eskiden daha kolaydı, bu engebeli kayalık arazide insanın ekmeğini taştan çıkarmaya uğraşmasının anlamı yoktu, bunu fark eden hırslı ya da girişken kimseler kalkıp oralara taşındılar. Böylece Quabbin'in çevresindeki kasabalarda

yaşayan insanlar önlerinde bir yol açıldığını gördüler, işte bu da vurulan son darbeydi. Beklendiği üzere."

"Gözünüzün önüne getirsenize. Nasıl da zordu kim-bilir?" Konuşan Lydia'ydı.

"Eminim öyleydi," dedi Samuel.

Kısa bir süre hiçbirimizin ağzını bıçak açmadı.

"Lanet olsun!" diyerek sessizliği ben bozdum. "Gördüklerim hâlâ aklımda. Yanılmış olabileceğimi kabul etmekten nefret ediyorum."

Samuel yumuşak bir sesle konuştu: "Hepimiz bazen bir şeylere inanmak istemez miyiz? Bunu öyle çok isteriz ki, onları yaşadığımızı düşünürüz."

Yüzüne baktım. Başını hafifçe geriye atmış, gülümseyerek beni süzüyordu. "*Çoğul* konuşman zorlayıcı oluyor, Samuel," dedim. "Ben de kaç yıllık öğretmenim, biliyorsun. Kolay kolay kandıramazsın beni," diyerek işa-retparmağını ona doğru salladım.

Gülümseyerek karşılık verdi. "Pekâlâ," dedi. "Peki, hep birlikte oraya gidelim. Bakalım. Sonra yeni baştan tartışırız. İhtiyar adamın arada sırada haklı çıkabileceğini kendi gözlerinizle görün."

"İhtiyar adam demek! Ne yapmacık!" Çevremdekilere baktım, diğerleri de bana katılırlar, dalga geçerler umuduyla, ancak fark ettiğim ikimizi izledikleri oldu. Samuel'la beni aynı anda seyrediyorlardı. Aynı kareye girmiştik.

Birden elim ayağıma dolandı. Oysa Samuel doğrulup yeniden söze başlamış, masanın çevresinde oturan herkese konuşuyordu. Acaba o da fark etmiş miydi? İlgiğini başka yöne çekmeye mi çalışıyordu?

"İçinde evler yer almasa da etkileyici bir söylencedir aslında bu. Sular altına gömülen koskoca bir geçmişi düşünmek. Yollar, örneğin, eski köy yolları." Bana döndü. "Oraya vardığımızda görebiliriz. Üstelik suyun hemen altında uzanırlar. Yön gösterirler adeta," parmağını hafifçe bükerek "işaret ederler," diye ekledi. Sesine ürpertici bir hava vermişti.

Leslie kahkahalarla gülerek "Gelin, buraya doğru gelin, dercesine," diye kıkırdadı. Samuel da onayladı: "Öyle."

Samuel da diğerleriyle birlikte gitti; kalıp bulaşıkla-ı rı yıkamada bana yardım etmeyi önermişti, ama tek başıma yapsam daha iyi olur, dedim. Kalsaydı, diğer üçü arabalarına binmeden önce bu konuda gülüşüp neler söyleyeceklerdi kimbilir? "*İşte* bakın, bu *ilginç!*" "Orada bir şeyler *dönüyor!*" Eninde sonunda konuşacaklardı hakkımızda, bunu biliyordum, ama Samuel onlarla birlikte ayrılınca o kadar emin olamazlardı. Biraz daha kuşkulamaları, meraklanmaları gerekiyordu.

Ne var ki ortalığı toparlarken bir de baktım ben de aynı konuyu merak ediyorum. Samuel? Samuel ve ben? Bence o buna olabilir gözüyle bakıyordu. Ya ben?

Çok da tuhaf olmazdı. Aralarında bunca yaş farkı bulunan birçok çift vardı, hele belli yaşa geldikten sonra. Yaş farkı ne kadardı ki? Yirmi yıl mı, yirmi beş yıl mı?

Joe'yu düşündüm, kendisinden on beş yaş küçük biriyle evlendiğini. Ne şakalar yapmıştık bu konuda, hem Joe'yla, hem de çocuklarla. Ancak Fiona'ya o kadar gülünç gelmemişti. Olan biten çok öfkelenmişti onu.

Ya bana, çok mu gülünç geliyordu? Bilmiyorum. Tabakları sabunlu suya daldırırken, Samuel ile flört -herhalde- etmenin nasıl olacağını hayal etmeye çahşıyor-ı dum. Onun yakından tanımak, peki ya cinsel ilişkiye girmek nasıl olurdu acaba? İtiraf edeyim, daha sonra elime alıp bir köşeye çekildiğim kitabın kapağında Samu-el'i görür gibi oldum, gerçek Samuel'ı değil de, dedemi aklıma getiren Samuel'ı.

Düşlerimdeki göl değildi Quabbin. Uçsuz bucaksızdı, gittiğimiz gün dalga vardı, dedemin beni götürdüğü yıllarda belleğimde iz bırakan dingin, dibi görünen yeşil sudan çok okyanusu andırıyordu. Bu gölün ortasında kapkara dağlık adalar yükseliyor, masmavi, buz gibi gö-

rünen su göz alabildiğine uzanıyordu. Görür görmez uğradığım hayal kırıklığıyla Samuel arasında bir bağlantı kurdum hak etmese de. Galiba büyülü gölüme yeniden gelmeyi hayal etmişim, onunla baş başa... peki sonra?

Pek emin. değildim. Tek istediğim ilişkimizle yaşıttım, geçmişim arasında bir bağlantı olmasıydı. Nedenise bunu aramızdaki ilişkinin başlangıcını, ilişki olasılığını doğrulayan bir bağ olarak görüyordum.

Hayır, diye karşı çıktım. Hayır, burası hiç de böyle değildi.

Samuel karşı çıkmalarıma aldırmadı. Tartıştı benimle. Tek yapmamız gereken küçük bir girinti, bir koy, daha kuytu bir köşe bulmaktı ona göre, o zaman haklı olduğunu görecektim. Otomobille kıyı boyunca ilerlerken Samuel gevezelik ediyordu, bense ağzımı açmadan suspus oturuyordum. Şurada burada durduk. Sonra nereye gittiği belli olmayan o sözünü ettiği yollardan birine geldik. Arabayı park ettik, kıyıya doğru yürümeye koyulduk. Yol boyunca yükselen kel kalmış huş ağaçlarının kâğıt beyazı gövdeleri incecik ve kıvraktı. Kurumuş yapraklar yürürken ayaklarımızın altında pıtırıyordu. Yolun bitip de gölle kavuştuğu yer sular altında kalmıştı.

"Bak," diye açıklamaya çalışıyordu Samuel. "Senin gördüğün yer tıpkı bunun gibi korunaklı bir girintiydi, ne dersin? Olduğundan daha küçük görünmesine neden olan bir ortam... göl gibi." Rüzgâr bizi geri itiyordu. Sa-muel'in burnu kızarmıştı. Herhalde benimki de. Boynunda parlak kırmızı bir kaşkol vardı, boğazında dü-ğünileyip iki yana sarkıttığı uçları omuzlarına çarpıyordu.

"Olamaz," diye direttim. "Burası, orası değil."

Gülümseyerek baktı, sonra arkasını döndü. Bir süre yan yana durup gölü seyrettik. Ansızın, "Çok inatçı bir kadınsın, değil mi, Cath?" diye sordu.

Yapma, demek geldi içimden. Yapma. Ama onun yerine "Hayır, bence değil," diye yanıttım.

"Bence öyle," deyip bekledi.

Ya da bana öyle geldi. Pes etmemi bekliyordu, kabul etmemi. Bunu yapmayı istiyordum aslında, bir an önce kurtulayım diye. Çünkü ansızın anlamıştım, teslim bayrağını çekenin o olmayacağını. Pes etmeyecekti. Neden söz ettiğimin farkında olduğumu kabul etmesi olası görünmüyordu. Yaşıttan olsa gerek diye düşündüm, bundan dolayı haklı olanın kendisi olduğundan kuşkusu yoktu, doğru bildiği düşüncelerine karşı çıkmam çocuk-çaydı ona göre; kadınsı bir inat sergiliyordum. Karısını getirdim gözümün önüne, kocasının yaptığı bir şeyi onaylamadığında nasıl bir tepki alırdı acaba? Belki de sevgiyle aptal yerine konmuştu hep, yıllar boyu. Geriye çekilmişti. Hepimiz biliriz ne kötü anlamlara gelebileceğini *onaylanmamanın*.

Kuru yapraklara bir tekme savurdum. "Burası çok güzel," dedim. Öyle gelmişti içimden. Gerçekten güzeldi. Adadaki çamların koyu yeşili, kıpırdayan suda kırılıp oynaşan parlak ışık, ayaklarımızın altında parıldayıp dört bir yanımızı çeviren altın rengi yaprak örtü. Daha ne olsun; yetmez miydi? Didişmeyi bırakamaz mıydık?

Buruk bir gülücükle, "Evet," dedi, "bu konuda anlaşalım." Arkamı dönerek otomobile doğru yürümeye başladım.

İki-üç yerde daha durup suyun kıyısına kadar yürüdük. Son durduğumuzda boydan boya gölü geçen barajda yürüyüş yaparak yan tarafta uzanan sular altındaki vadiye tepeden baktık. Hemen hiç konuşmuyorduk, sanırım benim gibi o da, bu yolculuğun aramızda bir şeylerin başlangıcını simgeleme olasılığına karşın, artık bu olasılığın ortadan kalkmış görüldüğünü düşünüyordu.

Dönüş yolunda otomobile atladığımızda, yeniden denedik -- ikimizin de denediğini seziyordum. Samuel, kasabalardan biri resmi varlığını sona erdirmeden bir gece önce, şehir kulüplerinden birinde verilen bir dans partisine gittiğini anlattı uzun uzadıya. Denemelerinden birinde bundan söz etmeyi tasarlıyordu.

"Üzücü bir öykü, doğrusu çok dokunaklı, itfaiyeciler balosuydu, koca bir orkestra vardı. Gece yarısından he-

men önce saatler on ikiyi vurmadan müziği kestiler, saat tam on ikiyi çaldığında, odanın her yerinden çıkıncık sesleri geliyordu."

"Aman Tanrım!" dedim, az kalsın yerimden sıçrayacaktım. "Bu filmlere konu olabilecek bir şey, biliyor musun? Fonda keman çalar," -kollarımı kaldırıp hayali bir kemanı çalar gibi yaptım- "şehir kulübünde insanlar dans ederken gece karanlığında her yerden sular fışkırır ve kamera onlara yaklaşır."

Yatıştırıcı bir şey bulmuştuk, işe yaradı, anlaşma sağlayamadığımız konudan uzaklaşmak için kullandık. Yol boyunca çene çaldık. Kitabından söz- ettik, dedemle anneannemden, Şükran Günü'nden; Chicago'daki kızının yanına gidecekti. Kızım Karen'dan konuştuk, yatakta geçirmekte olduğu şu günlerde hangi kitapların ilgisini çekeceğini tartıştık. Ancak su havzasından söz açmadık, gene de oranın düşündürücü havasını, gerçekliğini içimden atamıyordum, kurtulamadığım bir ürperti gibiydi, biz konuşurken sözcüklerin arasından kulağıma geliveren bir ezgi gibi.

Batı Barstow'a girdiğimizde hava kararmıştı. Samuel evine kahve ya da içki içmeye gelip gelmeyeceğini sordu - Gibson'ların evine. Isınırdım, hem de evini görmüş olurdum. Galiba kopan parçaları yeniden bir araya getirebileceğimizi umut ediyordu - sanırım her ikimiz de aym şeyi umut ediyorduk. Neyse, kabul ettim. Nedeni de buydu işte.

"Peki. Bir içki," dedim. "Bir içki ve evde bir gezinti."

Yüksek tavanlı, kocaman bir evdi. Mobilya koyu ve oymalı, eski modaydı. Tahta döşemelerin üstüne serilmiş Şark halıları öyle eskiydi ki hepsi solmuştu, motifleri hayal meyal görünüyordu. Dışarıdaki soğuktan sonra evin sıcaklığı içimi ısıttı, zamanla çay rengine dönüşen lekelerle kaplı eski lambaların göz okşayıcı, loş ışığı öyle rahatlatıcıydı ki iyi geldi.

Oturma odasındaki bütün eşyalar duvarlara dayalıydı, her bir parça arasındaki uzaklık olabildiğince eşit tutulmaya çalışılmış, hani sanki oturanların birbirlerine

uzak olması özellikle düşünülmüştü. Samuel koltuğunu, üstünde gazete ve kitaplar dizili yuvarlak sehpanın önüne çekip yanına bir koltuk daha getirdi.

Yan yana oturduk. Onun oturduğu koltuğun yanında ayaklı bir lamba vardı. Lambadan süzülen bir ışık demeti ellerini koyduğu kucağını aydınlatıyordu. Yüzüyse gölgedeydi. Işığın altında elleri biçimsiz görünüyordu. Kendi ellerime baktım. Onlar da yamru yumruydular.

Samuel yarısı boşalmış bardağıma baktığını sandı. Sehpadan şişeyi alıp sordu: "Biraz daha viski?"

"Sorulur mu hiç," diyerek bardağıma uzattım. Sonra dolu bardağımla arkama yaslanıp içkimi yudumlamaya koyuldum. "Peki ya sen?"

"Yo, içmesem daha iyi."

"Kendine bakıyorsun."

"Öyle herhalde, çılgın düşler gördürüyor bu bana."

"Biraz çılgın düş görmek bana iyi gelirdi. Yaşamımda hiçbir olay yok, nereden gelirse gelsin çılgınlıklara kapım açık." Bunları derken, ne yaptığımı düşündüm birden; kur mu yapıyordum, yoksa ona sinyal mi veriyordum?

Peki ne için, diye kendime kızdım. Ne için? Bu davranışta bir tuhaflık olduğu kesindi, üstelik onu kendime bu kadar uzak gördüğüm bir sırada. Kes, şunu, dedim kendime.

"Olaysız yaşam konusunda yarışa girmesek," diyordu o sırada, "kazanamazsın nasıl olsa."

"Şey, bilmem," dedim. Konuyu değiştirmek istiyordum.

"Neyse, bana *olay* sözcüğünden ne anladığını açık-lasana."

"Senyaşam sözcüğünden ne anladığını söyle."

"Önce ben sordum."

Uzun bir sessizlik oldu. "Olay," diye başladı sonra. "Çocuklar. İş. Seks." Sesinden yüreğinin sızladığı belli, diye düşündüm. İyi ki yüzünü tam göremiyordum.

"Adil değil," diye karşı çıktım, alaycı bir tavırda konuşmaya çalışarak. "Ben bütün bunları *yaşam* için sıralayacaktım."

İçkisinin son yudumunu bitirdi, bardağı hâlâ elindeydi. "Peki *olay* için ne derdin?"

"Şey, herhalde başımıza gelen kazaları. Savaş, hastalık. Kasırğa. Sel. Salgın." Sonra gülümsedim. "Çocuklar," dedim. "Seks."

Öne eğildi. Şimdi yüzüne ışık vuruyordu. Cildi kireç gibi göründü, kâğıt gibi. Kaşlarını çatmıştı. "İnsanın yaşamında an gelir o kazalar, onlar bile seyreler, sence de öyle değil mi?"

"Olur mu hiç?" dedim. "Olması mümkün mü? Kazalar hep olur."

Omuz silkti. "Bir tanesini elersin." Arkasına yaslandı yeniden. "Birinin taşıdığı risk azdır, dolayısıyla insana öyle gelir ki bu olaylar başkalarının başına daha çok gelir. İşin içinde biraz ivedilik yoksa, bir olayı kişisel olarak hissetmek güçtür." Bardağını *küt* diye sehpaye bıraktı.

"Sana öyle mi geliyor?" diye sordum.

"Evet."

Bir an benden bir şey istediği kanısına kapıldım. Sanki benden onun başına gelmemi istiyordu. Seçenek benim elimde diye düşündüm. Ben de bardağımı bırakabilir, yanına gidip ona dokunmaya, öpmeye başlayabilir, elinden tutup üst kata çıkarabilirdim. Uyuyan prensesi uyandırmaya gelen prens gibi ben de onun olayı olabilirdim.

Ya da hiçbirini yapmazdım, eninde sonunda bu an geçerdi ve güzel denilebilecek bir günün sonunda yürekleri kırık sohbet eden iki kişi olarak kalırdık.

Hiçbir şey yapmamayı seçtim. Samuel'ı çekici bulmadığımdan değil, çünkü tam tersini düşünüyordum -gençlik yıllarında çekilmiş bir fotoğrafını gördüğümde bana çekici gelmişti. Ama bitmişti. O an öyle hissetmişim. Umut vaat eden, baştan çıkartan an geçip gitmişti. Pek çok şey yüzünden. En çok da gördüğüm yapıların hayal ürünü olduğunda, dedemle birlikte kürek çekerek geçtiğimiz kır gölünün onun gösterdiği kocaman gölle aynı olduğunda direktmesi yüzünden. Israrla yanıldığımı

söylemesi yüzünden. İşte böyle ufak tefek hırçınlıkları yüzünden.

iki kocam birden geldi aklıma, acaba, dedim, bir nokta geldi de, onlar da küçük bir şeyi büyütüp kocaman bir soruna mı dönüştürdüler ansızın, dayanılmaz bir şeye - dişlerime bulaşan dudak boyası şapşallığının göstergesi olmuştu belki, sesimdeki yalvaran tını ya da herkesin önünde aptalca bir laf etmem. Sonunda ellerinde olmadan şu karara varmış olabilirlerdi: *Bitti*. Onunla birlikte bir gün daha geçiremem.

Öte yandan benimle bir gün daha geçirirlerdi elbet. Bir gün daha yaşarlardı. Sonra bir gün daha. Ta ki büyük, daha büyük, ondan da büyük bir şey olana dek bir gün daha geçerdi benimle. En sonunda kavga edecek, kadar kötü bir şey olana dek, ayrılmaya degecek kadar kö-v tü bir şey.

İ; Belki de minnet duymalıyım, diye geçti içimden, bu ufak olumsuzluk yaşandığı ve Samuel ile aramızda gereksiz büyük, çirkin sorunlar doğmasına ortam hazırlamadığı için.

Bir süre daha oturduk koltuklarımızda, sohbeti sürdürdük. Basketbolla ilgili gazete sütunları yazmak hoşuma gidecek mi diye merak ediyordu; yayın yönetmeninden böyle bir öneri almıştım. Ben de ona kaleme aldığı son denemesini sordum. Vermont'taki vergi yasalarından söz ettik. Vakit kolay geçiyordu, çakırkeyif olmam : da buna yardım ediyordu, ne de olsa aç karnıma iki koca ; bardak dolusu viski devirmiştim.

Evin yolunu tutmak üzere ayağa kalktığımda, o da kalktı, beni eve götüreceğini söyledi.

"Ne? Alt tarafı beş dakikalık yürüme mesafesi!" L

"On," diye düzeltilti.

m "Yedi buçuk," dedim. "Uzlaşılmaz biri olmadığımı söyleyemezsin." Hole doğru ilerlerken, "Yok, hayır, yok, fehava almam gerek," diye karşı çıktım. 1»' Ardım sıra geliyordu. "Karanlık ve soğuk," dedi. "Arabayla götüreyim seni."

Daracık holde, yüzüne bakmak için döndüğüm zaman az kalsın çarpışacaktık. "Beni götürmeni istemiyorum, Samuel," diye belirttim. "Zorla mı bindireceksin otomobile?"

Bir adım geri attı. Portmantonun kapağını açıp kabanımı uzattı.

"Denersen, avazım çıktığı kadar bağırırım," diye bir daha uyardım.

"Hadi, Cath, yapma."

Çılgılık attım. Bir kere. "Gördün mü? Dediğimi yaparım," derken elim ister istemez havaya kalktı. Boğazım yanmıştı biraz.

Kendi paltosunu almak üzere uzandığı gibi öyle kalmıştı. Sonra kollarını indirdi. "Yaparsın, belli," dedi; gü-cenmişti.

"Haydi Samuel, yapma!" diye avutmaya çalıştım. "Dargınlığın sırası mı? Ben yetişkin bir kadını. Yetişkin bir insan. Ne istediğimi biliyorum. Eve yaya gideceğim. Tek başıma. Temiz hava alıp ayılmak istiyorum."

"Besbelli buna razı olmam gerek."

"Evet. Kesinlikle razı olacaksın." Kabanımı giymiştim artık. Samuel hâlâ portmantonun önünde duruyordu. "İyi geceler," dedim tatlı dille. "Teşekkür ederim."

Üzgün çıkan sesimden, her ikimiz adına da özür dilercesine konuştuğum dikkatinden kaçmamıştı anlaşılan. Yaklaşıp ellerimi avucuna aldı, birkaç saniye öyle kaldıktan sonra "İyi geceler," dedi.

Kapının önündeki kargacık burgacık yaya yoluna sendeleyerek çıkıp kaldırıma geldim. Arkama dönerek kalın buzlu camlı dış kapıda duran Samuel'a el salladım. O da karşılık verdi, arkasından içeri girip ahşap iç kapıyı kapadı.

Dışarısı buz gibiydi. Ne yıldız vardı, ne de ay. Viskinin etkisiyle uyuşmuştum biraz. Ona rağmen kabanımı boğazına dek düğmeledim, ellerimi ceplerime sokup bir hafta kadar önce kilise pazarından satın aldığım yün eldivenlerimi aradım. Burada kalacaksam, yakında bir de şapka edinmem gerekecekti ve kışlık kalın bir manto,

üstümdeki yün kaban yetmiyordu. Peki kalacak mıydım? Umurumda değildi o an. Hissettiğim tek şey kaçır gibi oradan ayrılmamın verdiği çocuksu heyecandı.

Neden kaçır gibi? Onu da bilmiyorum. Güvenli bir yerden. Kök salmış, bana göre sınırlayıcı bir yerden. Başım dönüyordu, çakırkeyif, yaptığımdan hoşnuttum. Ayaza karşı hızla yürürken, eğri büğrü kaldırımda sarsak adımlarla gidiyordum, soluk alıp verişlerim kafamın içinde gümbürdüyordu. Ana cadde kalabalıktı, on beş kadar otomobil Grayson'ların bakkalının önünde durmuştu, akşam yemeği için son dakika alışverişine çıkmış kimseler ellerinde torbalarla dışarı koşuştururlarken birbirlerine iyi akşamlar dileyip tanıdıklarına selam gönderiyorlardı. Gazeteden tanıdığım bir kadını arabasından inerken gördüm, birbirimize el sallayıp *selam* dedik.

Anneannemlerin sokağında lamba bulunmazdı, oraya varınca karanlık, bir örtü misali sardı beni. Evin lambaları da yanmıyordu, bomboş ve buz gibi görünüyordu. Bahçeyi geçerken biraz yavaşladım.

İçeri girmeden önce bomboş gökyüzünü seyrederken verandada bir süre oyalandım, giderek coşkumu yitirdiğimi fark ediyordum, ancak yerini başka bir duygu da almıyordu, tuhaf bir boşluk, o kadar. İçeride lambaları yakıp yemek hazırlayarak dolaşırken de beni bırakmadı bu duygu.. Anneannemin yatağında tek başıma yatarken de benimleydi, ertesi sabah çok erkenden uyandığımda da. Önce kahvemi içtim, kahvaltı yaptım. Gri camlı kare pencereden dışarıya bakarak havanın aydınlanmasını seyrettim. Saat yeterince ilerlediğinde Boston'daki eski sevgilim Carl'ı işyerinden aradım telefonla.

Yerinde değildi. Telesekreterine bıraktığı mesajda bütün haftayı kent dışında geçireceğini belirtiyordu.

Mesaj bırakmadım. Ona ihtiyaç duymam, onu istemem, öylesine bir dürtüydü çünkü, arayıp bulamayınca uçup gidiyordu. Zaten asıl istediğim kişi Cari değildi. Yok, galiba benim istediğim dün gece Samuel'm ister gö-ründüğüyle aynıydı; Kendimden kaçmak istiyordum;

karşı konulmaz, dayanılmaz duygulara boğulmak. Bir şey olsun istiyordum, bir olay başıma gelsin, beni alıp götürsün ve yaşantımı değiştirsin.

Değişim hiç beklenmedik bir yerden gelecekti.

On Uç

Çağrı gece geldi. Hep öyle olur nedense. Uykundan sıçrar, sese, zile doğru gidersin elin ayağına dolaşarak; yaşadığın gerçeklerden silkinip seni çağırdıkları dünyayı algılamaya hazırlanırsın.

Arayan Karen'ın kocasıydı, Robert. Doğum sancıları başlamış gene, bu kez durmak, seyrelemek bilmemiş. Bebeği erken doğumla almaları gerekmiş; başka seçenek kalmamış.

Kurumuş dudaklarımı ıslattım. "Nasıl?" diye sordum.

"Bebek mi?"

"Yok, Karen'ı sormuştum. Bebeği de elbet. Kız mı?"

"Evet." Acıyla güldüğünü duydum. Arkadan konuşmalar, ding dong sesleri, hastaneye özgü koşuşturmalar duyuluyordu.

"Evet, minicik bir kız. Adı Jessie."

"Adına bayıldım," dedim. Yatağın başucundaki lambayı açmış, güçlü ışık karşısında gözlerimi kısmıştım.

"Karen da iyi. İyi... sağlıklı." Bekledim. "Her şey karmakarışık, Cath," diyebilirdi sonunda, sesinden bir anda bana yakınlaştığı seziliyordu.

"Ama bebek iyi," diye direttim.

"Bebek... bilmiyorum. Şey, iyi olacağım söylüyorlar. Öyle hırpalandı ki. Çok zor bir doğumdu herhalde. Çekip almak zorunda kaldılar *vakum* ile. Nasıl da minicik bir görsen, inanılacak gibi değil. Sonra makinelere bağladı-

lar. Gerçekten.... bilmiyorum. Korkunç. Söyleyecek başka söz yok, çok korkunç. Borulara bağlı minicik bir bebek. Tanrım, gözlerini de örtmüşler."

"Vah, Robert, vah."

Üç saat önce doğabilirmiş. Karen hasteneye bir gün önce gelmeliymiş, çünkü sancıları başlamış, durdurmaya çalışmışlar. Sabah onda biraz uyuyup dinlenmek için Robert hastaneden ayrıldığında doktorlar hâlâ bunu başarabileceklerine inanıyorlarmış. Ama daha evin kapısını açarken içeride telefon çalıyormuş. Gerisin geri otomobiline binmiş, hastaneye dönmüş ve doğruca doğum odasına girmiş.

Karen dinleniyordu. Bebekse yaşama savaşı vermekle meşguldü, kimyasal olarak dinlenmeye zorluyorlardı onu, hava pompalıyorlardı ciğerlerine kendi kendine soluk alıp veremediği için. Robert telefonun başındaydı. Annesiyle babasını aramıştı. Beni. Kendi kardeşlerini. Karen'mkileri. Yakın arkadaşlarını.

"Gelmemi ister misin?" diye sordum.

"Bilmem. Sen bilirsin. Karen., iyi, burada ne kadar kalacak bilmiyorum. Galiba onun da içini kestiler. Evde hiçbir şey hazır değil. Bir hafta sonu tatilini o işe ayıracaktım. "

Sessizlik oldu. Belli ki böyle bir şeyin olacağını aklına getirmemişti hiç, şimdi ona kalmıştı Karen'a ve bebeğe bakmak. Birden aynı anda konuştuk.

Robert, "Evet, gel," derken ben, "Geliyorum," diyordum.

Sonbahar boyunca Karen'ı sık sık düşünmüştüm, özellikle de gebelik dönemini yatakta geçirmek zorunda olduğu anlaşıldıktan sonra. Neredeyse her gün elektronik posta yollamış, bebek bakımıyla ilgili paketler göndermişim: kitaplar, bebek öteberileri, Rutland'da bir mağazanın vitrininde gözüme çarpan hoş bir gecelik. Ne var ki onun için hiç kaygılanmam iştim. Bımun bir nedeni, hamileliklerinin çoğunu yatakta geçirmek zorunda kalan başkalarını tanımam, ve hemen hepsinin aşağı yukarı zamanında doğum yapmalarıydı. Diğer bir nedeni-

se, Karen da hiç kaygılanmışa benzemiyordu, çok rahattı. Oysa benim düşünmem gerekirdi.

Üç çocuğumdan en çok incineni Karen'dı, Peter'la boşanmamıza en çok üzülen. Doğası hırpalanmaya en uygun olan da oydu. Peter gidince acı çekecek kadar.

Küçüklüğünden beri ağırbaşlı, aklı başında biriydi. Parlak ve hızlı işleyen bir zekâsı vardı, ancak her nedense yaşamı çok ciddiye almak gerektiğini düşünürdü. Çocukların geçirdiği bütün aşamaları -yuvarlandı, derken dik oturdu, sonra yürüdü, ilk sözcüklerini söyledi- görev gibi yerine getirdi; aynı aşamaları her nasılsa kendi başına gelmişçesine geçirirken herkese gülücükler saçan, tadını çıkaran, yeni bir şeyi keşfetmenin zevkine varan Fiona'nın; sabırsızlığı ve kendine öfkesinden ötürü hep birlikte yardımına koştuğumuz, dolayısıyla işi daha da zorlaşan Jeff in tam tersine. Karen'a göre, bu aşamaların her biri dönüm noktalarıydı, üstünde çalışılan, uğraş verilen ve başarıyla *yapılan*; hemen bir sonrakine geçer o uğurda canını dişine takıp didinmeye başlardı.

Boşanmamızın ardından bir süre Peter'ı geri getirmek için uğraştı. En güzel bulduğu giysilerini giyip ziyarete geleceği saatten çok önce hazırlanırdı. Ben Jeff i temizleyip giydireyim diye ardından koşup yakalamaya çalışırken, Karen'm çoktan oturma odasındaki pencere pervazına kurulup babasının yolunu gözlediğini görür, yüreğim sızlardı. Hâlâ Peter'ı istememin bir yararı da olmayacaktı. Geleceği günlerde ben de tıpkı Karen gibi özenle giyinir, beni öyle görünce sırtını döndüğü her şeye özlem duygularının kabaracağını umutla beklerdim.

Karen'm birkaç kez onun yanında kalmasına izin vermesi için kendisini ikna etmeye çalıştığını anlatmıştı Peter bana. Kendisiyle Jeff ve Fiona arasında bir ayrım yapmış. Onlar küçükmüş; kendisiyse artık büyümüş. Uslu olmasını, sessiz olmasını bilmiyorlarmış. Kendisi biliyormuş. Fıstık ezmeli, reçelli sandviçler yapabiliyormuş, üstelik bulaşık yıkamasını da öğreniyormuş. Peter bunları anlatırken kızım için öyle üzül müştüm ki neredeyse gözyaşlarımı tutamayacaktım.

Ancak yapılacak bir şey yoktu. Peter'la evliliğimiz fiyaskoyla sonuçlanmıştı. Sona ermişti. Hata bendeydi. Onda'ydı. Ama Karen'da değildi. Bunu defalarca anlattım ona. Boşanmanın anlamının artık annesiyle babasını aynı anda göremeyeceği olduğunu açıkladım. Sonunda babasını hemen hiç göremeyeceği ortaya çıktı.

Karen bunu kolay atlattı sayılır aslında, Peter'm çocukların yaşamından çekilmesi, Arizona'da iyi bir iş bulmasıyla oldu, çok sevinmişim. Ödlek davranıyordum galiba, babasının her geliş gidişinde çektiği acılara katlanmak yerine ağır ağır iyileşen yaraları yeğliyordum.

Ne var ki o özenli tutumu, gözlemciliği, ayrıntıları gözden kaçırmama özelliği, insanları hoşnut etme isteği büyürken onunla birlikte gelişti. *İnce* biri olup çıktı Karen. Fazla ince. Sanki bir an olsun inceliği elden bırakırsa, insanlar onu bırakıp gidecekti. Daha sonra Joe'ya öylesine bağlanması beni gene ürkütecekti.

Biz ayrıldıktan sonra ona ne kızdı, ne de küstü. Yok, yapmadı, daha önce de belirttiğim gibi sövüp sayan, hiddetlenen Fiona olmuştu. Karen ise bu olayda bile ince davranmayı elden bırakmadı, Joe'ya karşı seveen ve anlayışlıydı. Kuşkusuz bana da.

Böyle davranacağı belliydi deyip duruyordum kendi kendime. Artık büyümüştü. Evlenmişti. Eskisi kadar umursamıyordu.

Bunların hepsi doğruydı. Robert'la evlendikten sonra kabuğunu yırtmışa benziyordu artık, yaşamın iniş çıkışlarından korunuyordu. Gene de Joe'ya ve bana karşı özenli tutumunu sürdürdüğünü seziyordum. Özenli, sevgi dolu, hiçbir rizikoyu göze almayan tutumunu.

İçine sıçtık, demek isterdim ona bazen. Ben sıçtım. Öfkeden kudurmaya hakkın var. Kudur.

Ama demedim. Bir kez daha sevindiriyordu beni, hem de fazlasıyla; düşünceli, özenli ve sakın davrandığı için sevinçliydim. Zaten bu davranış biçimi onun değişmez bir özelliği olmuştu artık. Karen'm başka türlü davranması düşünülemezdi. Hele hamileliği konusunda ba-

na, 'korkuyorum, anne' ya da 'yardımın gerek' diyen bir Karen, asla.

Odasına girdiğimde uyuyordu, hol kapısı açıktı, koridorda da hastane telaşı ve gürültüsü vardı. Ayakucun-da durup onu seyrettim. Bitkin görünüyordu. Aylardır sokağa çıkmamıştı, yüzünden okunuyordu, ona giydirdikleri hasta geceliği, sarıp sarmaladıkları çarşaflar kadar beyazdı yüzü. Gözlerinin altındaki, yorgunluk belirtisi kara torbalar dışında bembeyazdı. Ağzı aralıktı, derin derin soluk alıp veriyordu. Hiç makyaj yoktu yüzünde. Şiş göbeği ve çarşafın altından bile belli olan dolgun memeleri de olmasa yorgunluktan bitap düşmüş bir çocuktan farksızdı.

Tek ayağı çarşafın altından çıktı, uzundu, zarif bir hareketle kıvrılmıştı, tabanı kirden biraz kararmıştı; tırnaklarındaki parlak oje aşınmış, her bir ayak parmağının ucunda ince bir çizgi halinde kalmıştı. Dokunmak geldi içimden. Ayağımı tutmak istedim. Soluk alıp verişini izlerken, çocukları acı çeken annelerin kapıldığı duygulara kapıldım ben de: Ne kadar saçma olduğunu bilse de bir anne, çocuğu hangi yaşta olursa olsun onu korumam gerekirdi diye düşünür, acı çekmesine yol açan şeyin kendi hatası olduğuna inanır.

Az sonra elimdeki çiçekleri yatağına bağlı tepsiye bırakıp odadan çıktım. İlk gördüğüm hemşireye yeni doğanların yoğun bakım ünitesi nerede diye sordum.

Jessie'yi görmeye hazır olduğumu sanıyordum. Yanılmışım.

İnanılmayacak ölçüde küçüktü. Yalnız küçük olsa, iyi, aynı zamanda cılız; kıpkırmızı eti minik kemiklerinin üstünden sarkıyordu. Yüzü ve omuzlarının görünen yerleri iğrenç morluklarla kaplıydı. Yeni yumurtadan çıkıp yuvadan aşağı düşmüş, hem de kötü düşmüş bir serçeyi andırıyordu.

Parlak ışıkların altında göğüs yüksekliğinde bir yerde duruyordu, altındaki bez ve başındaki pembe örgü bere dışında çıplaktı. Her yanından —göbeğinden, ayağından, ağzından— değişik boylarda plastik tüp ve kordonlarla bir makineye bağlanmıştı; bana dişçi koltuğunun yanında duran, musluğu, lambayı, oyma aletlerini tutan aygıtı anımsattı. İçine koydukları plastik çadır on beş santimetre kadar üstündeydi. Robert'ın dediği gibi gözlerini bağlamışlardı, insana en kötü gelen de buydu. Kollarıyla bacakları arada bir irkilmişçesine belli belirsiz kıpırdıyordu.

Bulunduğu bölümdeki tabelada LÜTFEN SESSİZ OLUN. DİNLENMEYE ÇALIŞIYORUM yazıyordu. Üstteki monitör yaşam belirtilerini göstermekteydi, benim tek anladığım nabız atışlarıydı. Yanı başında oturan hemşire yaklaştığını görünce ayağa kalkmıştı. Fısıldayarak sordu: "Anneannesi siz misiniz?"

Başımı evet anlamında salladım.

"İyiye gidiyor, gerçekten. Dokunmak ister miydiniz?"

"İzin var mı?"

"Elbette," dedi. "Yavaşça dokunun dememe gerek yok herhalde. İşte, örtüyü kaldırıyorum." Kadın plastik örtüyü kaldırıırken, altına uzanıp elimi hafifçe Jessie'nin karnına koydum, göbek bağından sarkan tüpün hemen üstüne. Elim kocaman göründü gözüme, sanki devin teki çirkin ve damarlı elini uzatıyordu bebeğe. Parmaklarımın altındaki teni sıcak ve kuruydu, ama eti titrerken yaşam doluydu, kolunu oynatması hızlandı.

"Ooo, heyecanlandı," diyen hemşire monitöre çevirdi bakışlarını. Genç ve güzel bir kadındı, uzun saçlarını arkaya toplamıştı. Üzerine parlak baskılı bir hastane önlüğü giymişti.

"Bunun olması normal mi?" diye sordum.

"Şey, azı yararlıdır."

Çabucak elimi çektim, o da örtüyü indirdi.

"Ne işe yarıyor?"

"Plastik örtü mü?"

"Evet."

"Işıkların altında kurumasın diye."

"Işıklar sıcak tutmak için mi?"

"Pek değil, yaraları için. Işığın yardımıyla vücudu yaralarda biriken kanı emiyor."

"Demek sorunu bu?"

"Denebilir. Biri bu. Henüz kendi başına soluk alıp veremiyor. Ayrıca kanaması var, anlattılar mı?"

"Yoo, daha yeni geldim. Hiçbir şey bilmiyorum."

Bebeğin yanından uzaklaşıp kapıya doğru ilerlemiştik, ama hemşire fısıldayarak konuşmayı sürdürüyordu. Kocaman loş odanın dört bir yanında sessizlik hüküm sürüyordu. Bebeklerin yattığı, hemşirelerle ana-babaların dolandığı odada birbirinden tecrit edilmiş on-on iki kadar bölme bulunuyordu. Bebekler bile sessizdiler. Hiçbirinin gıkı çıkmıyordu. Duyulan seslerin çoğu elektronik aygıtların, bebeklerin bağlandığı yaşam makinelerinin *bip* ve *ding* sesleriydi.

"Kanama mı?"

Başımı salladı. "Kafasında."

"Aman Tanrım!"

"Durun," diyerek kolumu tuttu. "Bir şeyi yok, hemen durdu. Kaygılanacak bir durum olmayabilir."

"Ameliyat edilmesi gerekecek mi?"

"Yo, hayır. Hayır. Bekleyeceğiz. Bekleyip göreceğiz. Çoğu zaman sorun kendi kendine çözülür. Bu veletlerin sorunları kendiliğinden çözüme ulaşır. Hele Jessie kadar büyük olanlarınkilerin." Hemşire anlatırken ansızın keskin bir bip sesi cınlattı ortalığı, başını hemen o yana çevirdi, sonra yeniden bana döndü, sanki bir bakışta oradaki hangi bebeğe ne olup bittiğini kavramış, yorumlamış ve unutuvermişti - hem de birkaç saniye içinde.

"Jessie *büyük* mü yani?"

Gülümsedi. "Bizim ölçütlerimize göre o bir *anne*," dedi. "Öyle ya, büyük."

Ben dışarıya çıkarken, hemşire çoktan Jessie'ye doğru ilerlemeye başlamıştı.

Yorgun bakışlı, aşırı kilolu genç bir hemşire odasına girip yüksek sesle kan alması gerektiğini söyleyene dek Karen uyanmadı. Bir saati aşkın bir süredir Karen'm yatağının yanındaki sandalyede oturmuş, gözlerini açtığı anda bebekle ilgili ona ne anlatacağım diye kafa yoruyordum.

Bir şey söylememe gerek kalmadı. Beni görür görmez gözleri yaşlarla doldu, eğilip onu yatıştırmaya çalıştım. Omzuma yaslanıp "Anne!" diye ağlamaya koyuldu.

Hemşire, "İsterseniz, daha sonra geleyim," dedi.

"Yapar mıydınız?" dedim. "Çok iyi olur."

"*Pas de probleme*," diye karşılık verdi. *Pa* yerine *paw* diye okumuştı ilk sözcüğü.

Oysa o sırada Karen çoktan sırtını bana dönmüş, yanındaki kâğıt mendil kutusuna uzanıyordu. "Siktir!" dedi. "Bir daha ağlamayacaktım. Ağzımı *sıçayım*." Uzun uzun burnunu çekti, soluk alışı yavaşça düzene girdi. Sonra yeniden konuştu: "Geldiğin için çok teşekkür ederim, anne."

"Ah, tatlım. Seve seve geldim. Teşekkür etme."

"Bebegi gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne düşündüğünü sormayacağım. Bizlerden farklı düşünmüyörsündür. 'Tanrım, nasıl da korkunç.' 'Tanrım, ne kadar küçük.' 'Tanrım.'"

"Bence güzel bir bebek. Çok güzel."

Durmadan gözlerini siliyordu, önce birini, ardından ötekini. Ağzı açıktı.

Sonunda ağzını kapattı. Arkasına yaslandı.

"Onu kucağıma almaya can atıyorum. Sen aldın mı?"

Yanlış bir soru sormuştum. Gözleri yeniden sulandı.

"Bunu bana sorma," diye terslendi.

"Ah, canım, affedersin," diyerek bir süre onu izledim; gözyaşlarına engel olmaya çalışıyordu. "Karen," dedim. "Kendini sıkma. *Ağla*. Tanrı biliyor ki buna aldırmam. "

"Ben aldırırım," dedi sertçe. Birden çocuk gibi görünmüştü gözüme. İnatçı, dediğim dedik. "Hem de nasıl aldırırım." Doğrulup yeniden burnunu çekmeye koyuldu. "Bir kızımız oldu. Harika küçük bir kız. Ağlamayacağım. Haksızlık olur bu. Hem de ne... kimseye yararı olmaz."

"Doğru, harika bir kızın var. Ama başı büyük dertte. Yaşamak için çok çaba göstermesi gerek. Bu da üzücü. Bu çabayı göstermesi gerektirmesiye korkunç bir gerçek. Ağlamaya değer, hele bir de onu seviyorsan. Haksızlık olmaz, Karrie. Hem de hiç. İnan bana."

"Biliyorum. Evet, biliyorum," derken ellerini saçlarında gezdiriyordu. Bakımsız kalmış koyu renk saçlarında. Başını yıkaması gerekiyordu. "Ama anne, hiç susa-mazsam diye korkuyorum. O zaman hiç... işe yaramaz biri olurum. Aylardır yattığım yerden işe yaramadığım gibi."

"İşe yaramaz ne demek? Gebeydin! Jessie'nin doğmasına olanak vermek için dinleniyordun."

"Nasıl başarılı bir iş çıkardım gördün." Öfkeyle güldü.

"Karen!"

Yüzü değişti. Yeniden yastıklara attı kendini. "Off, bunların hiçbirini söylemek istemedim. Bana kulak verme. Dinleme. Yorgunum. Sıkı bir içki olsa içerdim."

"Peki, güzel. Bir dahaki gelişimde sana çiçek yerine ne getireceğimi biliyorum artık."

Kahkahalarla güldü. Derken yeniden sildi gözlerinin yaşını.

Kendi evime gidemezdim, kuşkusuz. Üç oğlu olan kiracılarım Noel'e kadar orada kalacaklardı. En azından kızım eve dönene kadar onların, Karen'la Robert'ın Montgomery Caddesi'ndeki evlerinde kalacak, çalışma odasındaki kanepede uyuyacaktım. O gün akşama doğru Robert'la hastanede buluştuk ve komşunun garajına gittik; otomobilimi oraya park etmiştim. Ayrı ayrı arabalarda evin yolunu tuttuk. Robert, Karen'la Jessie'ye iyi

geceler dilemek üzere yeniden hastaneye gitmeden önce çarşafarla havluların yerini gösterdi, kanepeyi açtı. O eve dönmeyen uykuya dalmışım.

Ertesi gün erkenden çıkıp gitti, daha kalkmamıştım bile, ancak evin bir yerlerinden gelen duştan akan suyun, saç kurutma makinesinin, açılıp kapanan çekmecelerin, radyodaki sabah haberlerinin sesi gelmişti kulağıma.

Dışarı çıkmadan önce temizlik yaptım. Ortalık karmakarışık. Çarşafların yıkanma zamanı gelmiş de geçmişti, mutfak bulaşık doluydu, masanın üstü kurumuş kırıntı ve yemek artıklarıyla kaplıydı. Mutfaktaki raflar neredeyse boşalmıştı. Karen yatağa mahkûm olduğundan beri Robert'ia ikisi kısıtlı alışveriş yapıyorlar, yalnızca gerektiği kadar satın alıyorlardı besbelli: Tylenol ya da Advil gibi soğuk algınlığı ilaçlarının en küçük kutularını, tuvalet kâğıdından en çok iki rulo alıp gelmiş, yemeklerini dışarıdan getirtmişlerdi. Hastane yolunda gördüğüm ilk süpermarkette durup büyük bir alışveriş yaptım. Eve dönünce, onları raflara dolaplara yerleştirdim, her yanı yiyecek, kâğıt malzeme ve ilaçla doldurdum. Ertesi gün-Karen'la bebeği görmeye gitmeden önce yine çıktım alışverişe, bu kez bebek öteberileri aldım: Bulabildiğim en minik tişörtleri, tulumları, elbiseleri topladım, Jessie onların bile içinde yüzerdi ya, neyse. Aldıklarımın arasında battaniyeler, beşik örtüleri, kauçuk yastıklar, bir tane hareket eden, birkaç tane yumuşak oyuncak vardı.

İlk iki gün hastaneye öğlene doğru gidip üç-dört saat kaldım, kâh Karen'm yanı başında oturdum, kâh bebeğin. Eve döndüğümde bir saat kadar uyudum çünkü hastanede bulunmak, sürekli beklemek, bir doktorun yolunu gözlemek, bir testin yapılmasını ya da sonucunu beklemek bile yorucuydu.

Karen'a da öyle geliyordu. İkinci gün, "Burada çıldıracağım," diye başlamıştı. "Hadi, vakit öldürmek için saçma sapan bir şey yapalım. Belki aşağıdaki dükkânda iskambil kâğıdı satılıyordur."

Satılıyordu elbette. Böylece taburcu olmadan önceki son iki gün düzenli olarak yaptığımız işlerden biri bu oldu. Her birimiz sırayla gidip Jessie'nin yanında oturuyor, kulağına fısıldıyor, usulca onu okşuyor, sonra da Karen'ın odasında oturup amansız kâğıt oyunlarına başımızı gömerek, buna gereksindiğimiz için olsa gerek, bulunduğumuz ortamı unutup kendimizi kaptırıyorduk. Oyun sırasında Karen yüzünü kâh asıyor, kâh ekşitiyordu. Tıpkı çocuklar gibi vır vır konuşuyordu durmadan: "Çok *gü-zeeeeel*, bey'fendi, ama yeterli *değil*." "Al, zeki çocuk, seni izliyorum bilesin."

Arada bir elindeki kâğıtları hınçla formika masaya atıp kazandığını haykırırken, sonunda ona bir yararımın dokunduğunu düşünüyordum, büyürken buna fırsat vermemişti.

Jessie'nin durumuysa iyiye gidiyordu ya da bize öyle diyorlardı. Benim için bunu anlamak zordu. Hâlâ kendi başına soluk alamıyordu, oysa yardımcı olacak bir ilaç veriyorlardı, bir tür sürfaktan, ayrıca aldığı oksijen miktarını sürekli düşülüyorlardı. Üçüncü gün yanına girdiğimde, üzerindeki parlak ışıkları kapatmış, onu ayrı bir bölmeye koymuşlardı. Bunun anlamı, artık gözlerinin bağlanması gerekmediği idi. Birdenbire yara bereyi yüzünün büyük bir bölümünü, kirpiksiz gözkapaklarını görebilmiştim. Ancak gözlerini sık sık açmıyordu, çünkü sakinleştirici veriyorlardı. Solunum aygıtına bağlanan bebeklerin çoğuna bunu yaptıklarını öğrendim.

Yanı başında oturduğumda kulağına usulca şarkılar söylüyor ya da minicik elini parmaklarımla tutup fısıldıyordum. Ondan beni işitmesini, dokunuşumu hissetmesini istedim, sözümü dinlemiş gibiydi adeta. Bazen elleriyle parmağını sıkıyordu, aklınıza gelebilecek en hafif biçimde. Hemşireler de aynı kamdaydılar: Titizlikle izledikleri monitördeki verilere göre yanında olduğum zamanlar sakinleştiğini söylüyorlardı.

Başının kanaması kafama takılmıştı; beynine kan aktığı düşüncesi tehlikeli geliyordu bana. Karen yanımda olmadığı bir anda doktora sordum bunu. Dedikleri

kaygılarımı dindirecek türdendi. Kanama çok kısa sürdü, dedi. Kalp atışları biraz düşmüş, kan basıncı artmıştı, hemen denetim altına alınmıştı. Bebeğe ne bir yara ne de hasar belirtisi vardı. Tüm bunlar iyiye işaretti.

Ona inanmak istedim. Ufak tefek, nazik bir adamdı. İspanyol kökenliydi. Aksanı çok hoştu. Torunuma 'Çes-sie' diyordu, bana göre bu bebeğin dünyada bir birey olarak görülmesi, adının bir başkasının dilinde dile getirilmesi anlamına geliyordu.

Dördüncü gün —Karen eve dönmeden önceki gün- gidip plastik bir mama sandalyesiyle bebek karyolası aldım. Sandalyeyi eve getirip kutusundan çıkardım. Robert geç vakit hastaneden gelince kocaman, ağır karyola kutusunu arabanın bagajından içeri taşımama yardım etti. Sürükleyerek, soluklanayım diye arada bir mola vererek bebek odasına götürdük, orada çıkardık kutusundan.

Robert için karyolayı kurmak hiç zor olmadı, bu açıdan Joe'dan çok farklıydı. Gerekebileceğini düşündüğü bütün araç gereci önceden aldı yanına. İşe koyulmadan önce birkaç sayfalık kurma talimatını okudu. Kendisi vidalarla somunları sıkarken parçaları oynatmadan tutma görevini de bana verdi. Boyunbağıyla ceketini çıkarmış, gömleğinin kollarını sıvamış da olsa hâlâ iş kılığı vardı üstünde. Açık mavi gömleğine çok para ödediği belliydi, koyu renk pantolonu şıktı. Nasıl da yakışıklıydı! Çalışırken güçlü, narin ellerine bakıp, kol kaslarının gerilip gevşemesini seyrederek bunu geçiriyordum içimden. İlişki kurduğum hiçbir erkek böyle yakışıklı değildi. Kaliteli, düzgün, bakımlı, güven verici. Hiç Karen'm tarzı değil diye düşündüm.

Çok genç yaşta evleniyorlar diye karşı çıkmıştım. Robert'ın kızım için -tam olarak bu sözlerle dile getirmemekle birlikte- çok özel olmadığını düşünüyordum. Hukuk öğrencisiydi alt tarafı. Öngörülebilir, güvenli bir yaşam uzanıyordu önünde. Karen ne demek istediğimi anlamıştı, ancak onun istediği tam olarak buydu. "Yaşa-

mim boyunca Robert'ın yanımda olacağını, bana bakacağım biliyorum," demişti.

Dehşete düşmüştüm. "Ama kimsenin sana bakmasına gerek yok ki, Karrie."

"Yok, biliyorum. Aslında gerek yok." Kahkahası acıyla çınlamıştı. "Gene de ben öyle istiyorum."

Karyolayı kurarken, kafamızı kurcalayan pek çok ciddi konu varken elimizden geldiğince havadan sudan konuşmaya çalıştık. Jessie'den pek az söz açtık, kanamanın ne kadar kaygı verici olduğundan ya da olmadığından, soluma aygıtından ne zaman kurtulacağından, şu ya da bu doktorun dediklerinden söz ettik. Çoktan 'aştığını' söyledi bana. Jessie'yi olduğu gibi kabullendiğini, başına ne gelirse gelsin, onu sevdiğini, edinebileceği en iyi yaşam koşullarında yaşamasını sağlamak istediğini belirtti. "Ne olursa olsun, hâlâ onun iyi olacağına inanıyorum," dedi, vidayı sıkırmakla boğuşurken kaşlarını iyice çatarak. "O bir savaşçı, biliyorsun."

"İyi biliyorum," dedim. Bana da öyle geliyordu çünkü. Sakinleştirici etkisi altındayken bile çaba göstermekle geçiriyordu zamanın çoğunu. Durmadan yüzüyor, yüzüyordu.

Bir yıl kadar sonra daha çok odalı bir eve taşınabilecekleri olasılığını tartıştık. Karen'dan, işine dönmemesinin daha ne kadar süre alacağından, en kısa zamanda müziğine kavuşmasının Robert için ne kadar önemli olduğundan konuştuk.

"Belki bir süre bunu istemez," diye belirttim. "Çocuklar -çocuk- oylar insanı. Hele Jessie... o daha çok oyalayacaktır, sanırım."

"Bana göre hava hoş," dedi. "O nasıl isterse, öyle olur."

Benden de konuştuk, Robert, Vermont'taki yaşantımı sordu, biraz anlattım.

"Kararın ne, ne düşünüyorsun?" diye sordu.

"Dürüst olmam gerekirse, bilmiyorum. Şimdi bura-dayken, kendi evimde kalmasam bile, orası yıllar önce-

sinde kalmış gibi geliyor. Sanki birbirlerini dışlayan iki ayrı dünya. İkisine de inanmam kolay değil."

Karyolayı köşesine ittikten sonra şilteyi içine yerleştirdik. Ben çarşafı torbasından çıkarıp sererek Jes-sie'nin yatağını yaparken, Robert da çarşıdan aldığım döner çingırağı -Karen sevin sin diye minyatür tahta bir orkestra seçmişim- yatak başına asıyordu, işimiz bitince bütün boş kutularla kâğıtları aşağı taşıyıp çöpe attı. Birbirimize iyi geceler dilerken saat on biri geçmişti. "Banyoya önce sen gir," dedim. "Sabah erken kalkması gereken sensin."

Çalışma odasına girip kentin göz kırpan ışıklarına bakan pencerelerin perdelerini çektim. Geceliğimi giyerken, Robert'la birlikte işimizi nasıl başarıyla yürüttüğümüzü, biriyle yaşamı paylaşmanın ne kadar hoş olduğunu, tek başına yaşamanın işime gelen yanları olmakla birlikte birisiyle yaşamayı ne kadar özlediğimi düşünüyordum.

Banyo sıram gelince içeri girdim, dişlerimi fırçalarken telefon çaldı; Robert'm yatak odasının önünden geçerken Karen'la konuştuğunu anladım, sesi nazik ve güven vericiydi. Çalışma odasında uykuya dalmak üzereyken, sesinin ara ara yükselip indiği geliyordu kulağıma, sanki yeniden çocuk olmuştum da, alt kattaki mutfaktan gelen anneannemle dedemin konuşmalarına kulak kabartıyordum.

Karen eve dönünce, günlük görev akışında değişiklik oldu. Öncelikle onların evinden ayrıldım, eski arkadaşlarımdan Ellen Gerstein'in konuk odasına taşındım. Artık Frye Okulu hakkında her gece yatmadan önce ve kahvaltıdan sonra kucak, dolusu dedikoduyla besleniyordum: diğer öğretmenlerin ne yaptıklarından tutun da kızların başlarına gelenlerden, annesiyle babası boşananlardan, okulun kurallarını çiğneyip sigara ya da içki içerken yakalananlara kadar.

Şöyle bir bakayım, ne yapacağıma karar vermek üzere daha sıkı düşünmeye kendimi zorlayayım diye bir

gün Ellen'la birlikte okula gittim. Sabah erkendi, dolapların bulunduğu koridor bomboştu; kızlar dua odasından çıktılar. İngilizce sınıfı karmakarışık, sandalyeler düzensiz duruyordu, tahtalar silinmemişti. Arkadaki tahtada cümle yazma denemeleri göze çarpıyordu, önde, kürsünün arkasındaki tahtada kızlardan biri iri, eğri büğrü harflerle şöyle yazmıştı: BU TARAFSIZ BİR SINAVSA, BİLİN BAKALIM??!!! BİZ NEDEN TARAFIZ??!!!

Koridordan biri seslendiğinde, çekmecelerde bıraktığım bazı dosyalarımı gözden geçiriyordum, ansızın beş kız birden çevremi sardı: "Ba'yaı Hubbard, ayi'nanmıyom, geri dönmüş'sünüz! Ayi'nanmıyom!" Hepsi sabun, kolonya, kahve, saç spreyi ve sigara kokuyordu. Bir anda sıraya çökuverdim, başıma üşüşüp vıdı vıdı ederek son yıllarında onları bıraktığım için sızlanmaya başladılar. İçlerinden biri sırtıma yaslandı, bir başkası ilgimi çekmek için yüzüme dokundu, Lizzie Lanier'dı bu. Kendisi için bir tavsiye mektubu yazmamı istiyordu. Geç kalmıştı, ama olsun, yazmam gerekiyordu, yazmalıydım, bugün burada bulunmam güzel bir yazgıydı sanki, hem de *mükemmel*.

O sırada Jessie geldi aklıma, onların yaşında olduğunu, baş belası kesildiğini, bir yüksek okula başvurduğunu, böyle koktuğunu, bana dokunduğunu getirdim gözümün önüne.

Ellen'm evinde gördüğüm düşler karmakarışık, yabancı bir yatakta uyurken yaşardınız bunu ya da yaşantınız altüst olduğunda. Çoğu Jessie'yle ilgiliydi, nereye gitsem hortlak gibi onu da taşıyordum yanımda. Ancak düşlerimde başka kılığa giriyordu. Birkaçında kendi çocuklarımdan birine dönüşmüştü. Birinde Jeff ti; çıldırıp bağlı olduğu kabloları söküp atarak kurtulmaya çalışıyordu, bir keresinde de Fiona, komadaydı galiba, belki de ölmüştü. Bu düşlerde ben hep çaresiz, eli kolu bağlı biriydim, aynı zamanda da çılgın gibi. Çoğu kez uyandığımda parmaklarımla çarşafı tırmalarken, kalbim küt küt atarken buluyordum kendimi.

Karen ile Robert gereksindikleri için kalıyordum orada. Ev işlerini görmeye, temizlik yapıp alışverişe çıkmaya, yemek hazırlamaya hemen hiç vakitleri yoktu çünkü; bunları ben üstlendim, elimden bu geliyordu. Vermont'taki ziyafette, Joe'yla verdiğimiz davetlerde yemek hazırlarken gösterdiğim özeni orada da gösterdim.

Hastanenin yakınındaki küçük bir kafeteryada *Ka-ren*'la buluşuyorduk her gün. Sonra da gidip Jessie'nin başına geçiyordum, böylece Karen yürüyüş yapmaya ya da canı isterse eve gidip uyumaya fırsat buluyordu. O geri gelene dek ayrılmıyordum hastaneden, sonra alışverişimi yapıp akşam yemeğini hazırlamak için Karen'm evinin yolunu tutuyordum.

İşi dönüşü Robert genellikle önce hastaneye uğrar, Karen oradan ayrılrsa bile Jessie'yle baş başa kalmak için bir süre orada oyalanırdı. Biz evde onu beklerken, birer kadeh şarap içerdik ana-kız karşılıklı. Bazen Robert gelince kalkardım, bazen de birlikte yemek yiyelim diye tuttururlardı. Yemekten sonra ben çıkarken, Jessie'yi görüp kucağına almak, iyi geceler dileyip ertesi sabaha dek ona gelecekteki yaşamından ipuçları göstermek üzere birinden biri mutlaka benimle birlikte çıkar, hastanenin yolunu tutardı.

Artık bebeği tutabiliyorlardı. Oksijen çadırından çıkarılmıştı, ancak hâlâ solunum aygıtına bağlıydı, çünkü erken doğan tüm bebeklerde olduğu gibi Jessie'nin de kendiliğinden soluk alıp vermesini öğrenmek için zamana gereksinimi vardı. Olsun, kucaklarına alabiliyorlardı ya; bunu duyduklarında sevinçten uçacaklardı neredeyse.

Kuşkusuz ben de. Tüpler çıkarıldıktan sonraki gece, hep birlikte yemek yedikten sonra Jessie'nin yanma gittim. Dokuz sularıydı, içeride benden başka, erken doğmuş bir bebeğin ana-babası olan genç bir çiftle, günlerdir orada karşılaştığım iki baba vardı. Birbirimize el sallayarak selamlaştık erken doğum ünitesinin 'müdavimleri' olarak.

Jessie'nin hemşiresi gülerek karşıladı beni. "Neden geldiğinizi biliyorum," diye fısıldadı.

"Aynen öyle," dedim.

Yattığı kuvözün yanında sallanan bir koltuk duruyordu, hemşire oraya oturmamı işaret etti. Yandaki sürmeli kapağı açarak Jessie'yi usulca tuttuğu gibi kollarıma bıraktı. Burnuna oksijen verilen minik bir tüp, koluna da serum bağlıydı, yüzü ilk kez açık ve serbestti: Ağzından hortum sarkmıyor, o hortumu tutsun diye üst dudağında süt lekesini andıran bir bant durmuyordu.

Tüy kadar hafifti kollarımda, iki büklüm kıvrıldı, eğilip yanağını okşadım. Gözlerini kırptı bir kez. Derin bir soluk aldı, titredi, sonra gevşedi yeniden.

Hemşire gitme vaktini işaret edene kadar usul usul sallanarak orada oturdum, çocuklarıma yaptığım gibi dedemin bana söylediği şarkıları söyledim Jessie'nin kulağına. Bir ara uyandı, ama sıçramadan, kolumun üstüne uzanıp buğulu koyu gözlerini odanın alacakaranlığında açtı kocaman. Kaşlarını çatmış dikkatle beni süzüyordu, sanki ilk kez görmüşçesine yüzümü bellemeye çalışıyordu, yavaşça kaydediyordu belleğine, sonsuza dek si-înmemecesine.

On Dört

Ta Noel'de kiracılarım ayrılana dek kendi evime taşınmadım. O arada Vermont'a yolculuk yaptım. Dört gün kaldım topu topu; eşyalarımı toplamak, oradakilerle vedalaşmak, yeniden o eve taşınabileceğini Samuel'a bildirmek, kiralık arabayı geri vermek için, çünkü öyle kararlaştırmıştık. Geri taşınyordum. Eski yaşantıma dönüyordum -aynı zamanda yeni bir yaşantı sayılırdı ya neyse-, San Francisco'ya, herkesin bir yerlerden kaçıp geldiği o tuhaf kente. Yalnız İtalya'dan, Çin'den ya da Güney Amerika'dan değil, aynı zamanda doğu kıyısından, orta-batıdan, geçmişin darboğazlarından.

Oysa bu kez kaçış gibi gelmiyordu bana, daha çok yaşama isteğiydi. İleriye gittiğimi düşünüyordum, geleceğe. Jessie'nin varlığı, yalnızca yaşaması bile yaşamımı değiştirmiş, beni Vermont'tan çağırıp daha gerçek, daha karmaşık ve daha bilinmez bir ortama dönmeye zorlamış gibi geliyordu.

Batı Barstow'u doğru dürüst göremedim bile, aklımda bir tek eve dönmek vardı. Her günün en önemli olayı akşama doğru Jessie'nin nasıl olduğunu öğrenmek için yaptığım telefon konuşmasıydı benim için. Gelişimi ağır ilerliyordu, fakat geliyordu. Daha az risk taşıyan bebekler bölümüne aktarılmıştı, burnunda bir tek beslenme tüpü vardı, 'büyüyen ve beslenen' bir bebektir artık. Meme emmeye bile başlamıştı azar azar. Karen bunu

söylerken ağlamaya başladı telefonun diğer ucunda. Jessie'nin ne zaman eve geleceğinden söz ettik, iki buçuk kilo sınırına varması için daha uzun yol vardı önünde. Noel'de ne yapacağımızı konuştuk, ertesi ders yılında Frye Okulu'na döneceğimi.

Samuel'ı görmekten kaçınıyordum, düşüncesi bile kaygı veriyordu, sanırım son görüşmemizdeki gergin ve üzüntülü ortamın sürmesinden korkuyordum; belki de aramızda başka hiçbir şey yaşanmamış olmasından. Gel-gelelim elinde çiçeklerle gülücükler saçarak çıkageldi. İçkiyi senin evinde içmeyelim, dedi. Bayağılık yapmayalım. Babrock Oteli'nin barına gidecektik.

Yukarı koşup blucinimi değiştirdim. Arabayla iki kasaba öteye gittik, duvarları ahşap kaplamalı barda loş bir köşeye oturarak hamburger, patates kızartması ve sert tadı olan kırmızı şarap söyledik.

Samuel ben yokken yetmiş üç yaşma bastığını açıkladı. Onu kutluyorduk; kadehlerimizi tokuşturduk.

"Ne armağanlar aldın?" diye sordum.

"Ha! Zevksiz bir kart, altında çocuklarımin her ikisinin imzası. Tam ihtiyarlara göre."

"Yok canım, zaten kim öteberi istiyor ki onlardan? Artık bana ıvrır zıvrır alıyorlar. Yolun yarısını geçtiğimi öyle anlıyorum. Üstelik onlarla ne yapacağımı da bilemiyorum bir türlü. *Sergi* mi açayım? Yakında kendimi vuracağım."

"Doğru. İvrır zıvrır. Sonunda da başkalaşım geçirip karta dönüşüyorlar."

"Öyle olsa çok sevinirim, içtenlikle söylüyorum," diyerek şarabımdan yudum aldıktan sonra, "geçen yıl fıstık ezmeli bisküvi verdiklerini belirtmeliyim," diye ekledim.

"Bu ıvrır zıvrır sayılmaz ama, sayılır mı?" dedi.

Gülüştük. Yaşlılıktan söz ettik, sonra tam tersinden, Jessie'den ve onun torunlarından. Derken gene ıvrır zı-vırdan. Acıdan. Keyif almaktan.

Evden konu açıldığında, satmak istediğimden emin olmadığımı dile getirdim. Biraz daha bekleyebileceğini belirtti. Yeniden oraya taşınmaktan mutlu olacağını söyledi. "Kuşkusuz orada anılarının olmasının etkisi de var. Margaret'm da."

Kar lastikleri takınca benzin tüketiminin arttığından konuştuk, yazdığı denemelerden, siyasal kampanyalardan. Bir şişe şarabı bitirdikten sonra beni arabayla eve getirdi, kapıya kadar eşlik etti.

"İçeri buyur, demeyeceğim," diyerek eşyalarımı toplamayı daha bitirmediğimi, erkenden yola çıkacağımı, tam açıklamaya başlayacaktım ki, "Yo, lütfen *deme*," diye bana kahkaha attıran bir gülümsemeyle sözümü kesti. Derken bir adım öne atarak öptü beni. İki koluyla sıkıca kucaklayıp bedenimi kendininkine sımsıkı bastırarak öpmesi, şarap tadı ve kokusuyla karışınca soluksuz kaldım bir an.

Bir an öylece kaldıktan sonra bıraktı, gideyim diye geri çekildi. "İşte!" diye fısıldadı, *tuş* dercesine.

"Ya," diye karşılık verdim.

Çizmeleriyle karlı çimenlerde yürüyerek uzaklaşırken, oracıkta öyle üzgün ve ahmakça kalakaldığımı -çünkü kendimi böyle görüyordum- görmesin diye kapıyı açıp eve girdim hemen.

Kabanımı çıkarmadan karanlık holde bir köşeye oturup motoru çalıştırarak otomobili sürmesini bekledim. Amacı, bu duyguları hissetmemse, neye yüz çevirdiğimi göstermekse, başarmıştı. Kendimi bomboş ve bir başına hissediyordum.

Orada ne kadar oturduğumu bilmiyorum, sonunda kalktım. Düşünmeden dışarı çıktım. Ana caddeyi boydan boya geçtim, parka vardım, tıpkı güz başında buraya yeni geldiğimde yaptığım gibi. Evlerin ışıkları yanıyordu, Samuel'ın evinin de, bir de kilisenin. Önünden geçerken içeriden gelen seslere kulak verdim; kilise korosu prova yapıyordu. Hepsini bir nefes gibi içime çekip eşyalarımı toplamak üzere ağır adımlarla eve yürüdüm. Her şey,

ama her şey hoş göründü gözüme, yitik ve değerli, ne de olsa artık oradan ayrılacağımı biliyordum.

San Francisco Havaalanı'nda, Fiona karşıladı beni; o da önceki gün gelmişti. Evin durumunun iyi olduğunu, kutulardaki bazı eşyalarımın geldiğini söyledi. İki kez Jessie'yi görmeye gitmiş, onu kollarında tutmuş, 'süslerine' bakmıştı - orasına burasına takılı *kordonlara*.

Park yerine gitmek üzere terminalden çıktığımızda, havadaki bunaltıcı nem, çevremizi saran tepelerin yeşili beni bir kez daha heyecanlandırdı. Oysa Vermont'ta yerler ara ara karla kaplıydı. Derin bir soluk aldım. "Ah, California'nın kışı, ah!"

"Biliyorum," diye Fiona da bana katıldı. "Buraya geldiğimde üstümde bir parka vardı."

"New York'a geri döndüğünde işine yarayacak."

Otomobilde, Jessie'den konuştuk. Fiona onun bu durumunun daha ne kadar süreceğini sormaya çekinmişti.

"Sormadığına sevindim doğrusu," dedim. "Bundan söz etmek onlar için hiç kolay değil. Risk yüksek, gibi görünmüyor ama kafasında kanama vardı. Sonra da... bilmiyorum. İlk doğduğunda soluk alması biraz zaman almış. Öyle şeyler işte. Dürüstçe konuşmak gerekirse, bence kimse ne olacağını bilmiyor."

Bir süre yoldaki diğer araçları seyrettim. Sonra yeniden Fiona'ya döndüm.

"Yani, bazı şeyleri biliyorlar. Örneğin, iyiye gittiğini. Gerçekten iyiye gittiğini. Ancak bilemedikleri şeyler var. Neyi nasıl yaptığını görene kadar da bilemeyecekler."

Fiona, "Ben olsam aklımı oynatırdım," diyerek altını çizmek için direksiyona bir yumruk attı.

"Sahi oynatır mıydın?" diye sorarken, henüz aklımı oynatmadığımı fark ettim; bu konu artık rahatsız bile etmiyordu beni. Hem de hiç. Robert'm deyimiyle *aşmıştım*.

"Evet. Dalga mı geçiyorsun?" Yan gözle beni süzüyordu. "Bilmezmiş gibi konuşun."

"Jessie yaşayacak, Fee. Kendi başına soluk alıp veriyor. Meme emiyor. Yüzüne bakıyor, tepki gösteriyor. Bir süre önce bunları yapamayacak diye korkuyorlardı. Şimdi seviniyorlar. Artık başardı gözüyle bakıyorlar. Başardı da. Hem de bu kadar küçükken! Soluk alıp vermesi bir mucize! O mucizeyi başardı!"

"Anne, gene de..."

"Ah, Fee. Ne demek istediğini biliyorum, anlıyorum elbette. Ama bunu asla bilemezsin."

"Sen ne demek istiyorsun?"

"Hiç. Yalnızca... şey, *sen*, örneğin. Doğrusunu isterseniz üçünüz de. Şizofren olabilirdiniz. Büsbütün delirmiş bir annenin kızı olarak bundan hiç korkmadığımı mı sanıyorsun? Ya da birer şey olup çıkabilirdiniz... keş, örneğin. Her an için." Yüzünü buruşturarak elini 'aman, sen de' dercesine salladı. "Peki, daha açık konuşalım," dedim. "Bir nedenden ötürü benden nefret edebilirdin ve sonsuza dek düşman olabilirdik. Ya da Jeff. Güney Amerika'da kalabilirdi ve onu bir daha hiç görmeyebilirdik."

"Olacak iş değil," diye karşı çıktı.

"Değil, ama ne dediğimi anladın. Kısaca, kimin ne olacağını asla bilemezsin, sanırım, çocuklarının ne olacağını. Başımıza ne geleceğini de. O artık *bizimle* olduğuna göre, Jessie'nin ne olacağını bilmemek, her birinizin ne olacağını bilmemekten hiç de daha zor gelmiyor bana."

"Hiç mi?" Kaşlarını kaldırıp baktı yeniden. "Hiç mi daha zor değil, sence?"

"Şey, belki azıcık daha zor. Ama azıcık. Gerçekten."

"Ya, ya. Sen onu külahıma anlat." Oturduğu yerde kıpırdanıp direksiyona abandı. Bir süre öylece arabayı sürdükten sonra konuştu: "Sen öyle bir..."

"Neyim?"

"Bilmem. Annesin, sanırım."

Gülümsedim, hemşire de Jessie için aynısını söylemişti. "Peki, tatlım, sağ ol," dedim.

Evin önüne park ederken, Fiona'nın içeriye bir ağaç koyduğunu gördüm. Minik beyaz lambaları oturma odasının penceresine yansıtıyordu.

"Oh, Fee," dedim. "Yuvama döndüm sanki."

"Ne demek istiyorsun, seni koca aptal? Zaten yuvana döndün."

Arabadan indik, Fiona çantamı eve taşıdı. Ağacı önceki gün almış, lambaları da kendi takmış. Daha fazla süslemek için benim gelmemi beklemiş. Çantadaki giyeceklerimi dolaba yerleştirip üzerimi değiştirdikten sonra, kendime bir fincan kahve yaptım ve nem kokan ku-tulardaki süs eşyalarını çıkarıp birlikte işe koyulduk. Fiona sevinç çığlıkları atıyordu, her yıl böyle davranırdı, tanıdık eşyaları görmek sevindirirdi onu: çaydanlık, Noel Baba, teneke melek.

Çalışırken sohbet ediyorduk. Bir an geldi, "Kalıyorsun, değil mi?" diye sordu.

"Burada kalmaktan mı söz ediyorsun?"

"Evet."

"Kalıyorum."

"Güzel," dedi, balmumu kaplı bir armutu özenle asarken. "Samuel'in mükemmel biri olduğunu sanmıştım da."

"Aslında öyleydi. Mükemmeldi."

Sırıtiyordu.

Omuz silktim.

Elimizdeki her bir süsü eşit aralıklarla ağaca asmak için nerede boşluk kalmış görelim diye geri gidip uzaktan bakıyorduk. ■ ; • .^f-!,■.%,

"Geri geldiğine üzgün müsün?"

"Hayır," dedim. "Hiç de değil."

"Merak ettim. Gerçekten, nasıl... yani orada yaşayabileceğini düşünüyor muydun? Yaşam kurabilir miydin orada?"

"Sence düşünmeli miydim?"

"Bilmem. Bir bakıma bana öyle gelmişti ki... Diyeceğim: Orada Samuel vardı, örneğin, ayrıca, anneannenin eski yaşamım kopyalıyordun sanki. Çok, ama çok ihtiyarlamak gibi gelmişti bütün bunlar bana ve de çok hızlı. Ölümüne hazırlanmak gibi. Söylemek istediğimi anla iş-

Anlamıştım.

"Fakat sonra-yok, dedim, olamaz dedim," diye sözüne devam etti, "işin aslı, benim düşündüğümün tam tersi. Bambaşka bir yerde her şeye yeni baştan başlamayı düşünmen senin ne denli gözü pek olduğunu gösteriyordu aslında." Kendini kanepeye pat diye bıraktı. "Bilmiyorum," diye ekledi tırnaklarından birini kemirirken. "Sanırım, ben bunu göz önüne getirmeyi denemekten bile vazgeçmiştim, aklım iyice karışmıştı."

Karşısına oturdum. Pencerelerden dışarıdaki alacakaranlık görünüyordu, ağaçtaki lambaların ölgün ışıkları salonu doldurmuştu. Yansıyan ışık Fiona'nın gözlerini yaşlı gösteriyordu.

"Diğer yandan," diye söze başladım, "bence buraya dönmek ölmeye hazırlanmaya daha çok benziyor."

"Ne demek şimdi bu?"

Yüzüne baktım.

"Şu demek, burada gerçekten *anneannemim*. Azrail geldiğinde sırada ilk ben varım. Onunla sizin aranızdaki tamponum, senin anlayacağın. 'Affedersiniz, bayım,' derim ona," -bu arada elimle göğsümü işaret ettim- "önce buraya uğrayalım."

"Haydi, yapma."

"Neden? Ama öyle. İçimden öyle geliyor. En çok da Jessie için. Artık onun yaşamı *önemli*, benimki değil."

"Kes lütfen!" diye homurdandı.

"Yo, doğru söylüyorum, Fee."

"Gerçek demek? Burada sonsuza dek genç kalırsın. Burası *California*, unuttun mu? Her şeyi yapmana izin var. Dansöz olmak ister misin, hemen şimdi? Kaç yaşında, elli iki mi? Sorun yok. Başka bir şey olmak? Ne bileyim, örneğin: Joe'ya bak. Yeni baştan başlamak, yeniden, bir daha, bir daha."

"Belki istemiyorum."

"Neyi istemiyorsun?"

"Yeni baştan başlamayı."

Elini 'aman, sen de' dercesine havaya savurdu. "Bu hiç de Amerikanca değil. Çıkar aklından. Büyü artık. Gerçek dünyaya dön, anne."

270

Omuz silktim. "Hangi dünyada yaşarsam yaşayayım böyle hissediyorum."

Konuşmadan oturduk bir süre, parıldayan süslerle beyaz lambaları seyrederek.

Yemekten sonra arkadaşlarıyla buluşmak üzere Fiona dışarı çıktı. Onun arkasından bütün ışıkları söndürüp bir tek ağaçtakileri yanık bıraktım. Annie Fischer imzalı Schubert ve Liszt'in yapıtlarının yer aldığı bir albümü CD-çalara koyarak kanepeye uzandım. Işıklar kırılıp tavanda delice şekillere dönüştü. Kulağım müzikte gözlerimle onları takip ederken bir başka şey ilüştü gözüme. Kara lekeler. Onlar da başka bir şekil oluşturmuştu. Kalkıp ışıkları yaktım.

Ayak izleriydi tavandakiler, çıplak ayakla basılmıştı, belli belirsiz ve griydiler.

Yaratıcı yeniyetme kiracılarımın akrobasi denemeleriydi besbelli. Tavandaki izler ön pencereye dek uzanıyor, derken yok oluveriyorlardı. Derken piyanodan ansızın sesler yükseldi, yüksek sesle bir kahkaha kopardım.

Acaba neden yapmışlardı? Yanıtı yoktu herhalde. Eğlence olsun diye. Olmayacak bir şey olduğu için. Benim gibi bodur bir ev sahibini, dünyayı baş aşağı çevirmeyi acaba nasıl becerdiler, diye meraklan çatlatmak için. Belki de kaçış fikriydi altında yatan. Ya da hiçbir şey. Işıkları kapatıp yeniden kanepeye kuruldum. Badanayla silinir giderlerdi nasıl olsa.

Gene de böyle bir işe kalkıştıklarına göre besbelli çıldırmışlardı.

Noel'de birbirimizle pek ilgilenemedik, Fiona'nın sınavları vardı, ben sağda solda koşturmakla meşguldüm, Karen'la Robert'ın tüm ilgileri Jessie'deydi. Ancak birbirimize ufak tefek armağanlar almayı ihmal etmemiştik, Jeff de Güney Amerika'dan bir kutu yollamıştı - hoş o daha kiracılar evdeyken varmıştı zaten. Hep birlikte Jessie'nin armağanlarını açtık önce: oyuncak hayvanlar, giysiler, kitaplar; Jeff in gönderdiği kutu, tuhaf kokulu el dokumalarıyla, güzelim, ucuz takılarla doluydu. Sonra

oyuncaklardan birkaçını da yanımıza alarak hastanenin yolunu tuttuk. Erken doğum ünitesinin kapısı bizimle aynı fikri paylaşan pek çok kimseyle doluydu elbette, içeriye sırayla girebildik ancak. Robert'ı bir saat kadar orada bırakıp akşam için yemek hazırlamak üzere eve döndük.

Robert ikinci vakti geri geldi, hepimiz mutfakta durmuş son hazırlıklarla uğraşıyorduk, pencereden dışarı baktığımda arka avluya güneş vurduğu gözüme ilişti birden, oradaki bitkiler yemyeşil parıldıyordu. "Bakın!" diye seslendim. "Ne kadar güzel!"

Karen, "Haydi çıkıp fotoğraf çekelim!" diye bir öneri attı ortaya. "İlk Noel'inden anı olarak ileride gösteririz Jessie'ye. Her birimiz sırayla diğerlerini çeker."

"İlk Noel'i ve daha şimdiden evinden uzakta geçirdiği bir Noel," diye homurdandı Fiona. "Ne çağdaş bir kız bu böyle!"

"Birkaçını da Jeff e göndeririz, hoşuna gider," diye konuyu değiştirdim. "Burada olmadığına üzülün."

Mantolarımızı giyip avluya çıktık. İlk fotoğrafçı Robert'tı. Hepimizin arka merdivenlere dizilip tırabzanları tutmamızı istedi.

Fiona, "Bu çok yapmacık," diye karşı çıktı.

"Aile fotoğrafında yapmacıklık çok önemlidir," diye karşılık verdi Robert.

Zeytin ağaçlarına doğru ilerledik. Once Fiona, arkasından Karen bizi otururken çektiler. Sonra Karen makineyi otomatiğe ayarladı ve batan güneşi arkamıza alıp hep bir arada dizilerek objektife baktık. Üç poz çekildi böyle, her defasına makineye koşup herkesi bir çerçeveye almak üzere ayar yapıldı, derken güneşin bir anda gözden yitip gitmesiyle hava soğuyuverdi. İçeriye koştururken, Karen'ın Robert'a, "Yanımdan ayrılırken Jessie iyi görünüyor muydu?" diye sorduğunu işittim ve kızım için ikiye bölünmüş bir yaşamın başladığı dank etti kafama, yüreğinin yarısı hep başka yerde atacaktı bundan böyle, her an çağrılmaya ve çağrılığında orada bulunma-

ya hazır, içimde bir sızı duydum, sevecenlik ve gıptayla karışık bir duygu.

O fotoğraflara hâlâ bakıyorum. Güneş ışınları yüzünden gözlerimizi kısıtığımız için pek güzel çıkmamış olsak da, bayılıyorum bakmaya. Noel'den sonraki hafta Karen vermişti benim için bastırttıklarmı. O güne dek Vermont'tan eşyalarım gelmişti artık, hepsini çoktan yerleştirmiştım bile. Porsukla mavi balıkçılı da çıkarmıştım kutularından. Kuşu piyanonun üstüne, porsuğu mutfığa koymuştum; yerlerde kök söküyordu sanki. Günlükler çalışma masamın üzerindeki rafta sıralıydı, Karen'dan gelen fotoğrafların beş-altı tanesini de aynı rafa dizdim.

Geç saatlere kadar kaldığı gecelerden birinde fotoğraflara bakarken, Fiona'nın gözüne eski ciltli defterler ilişti. "Ah, bur'dalar işte, ninemin günlükleri!" diye haykırdı.

"Evet. Onları ne yapacağıma bir türlü karar veremedim."

Parmaklarını açıp iz peşindeymiş gibi oynatarak, "Gizli kapaklı bir şeyler var mı içlerinde?" diye sordu.

"Biraz," dedim.

"Hadi ya, ama hepsi mutlu sonla bitiyor, değil mi?"

"Mutlu sayılır," dedim.

Son bölümleri toparlamam bayağı zamanım almıştı. Aslında Vermont'taki son gecemde uyku tutmayınca bir bardak ılık süt içmek üzere alt kata inene dek elimi sürmemiştim desem daha doğru olur. Samuel'la birlikte yemeğe çıktığımız o geceydi, beni öptüğü, onu arzu etmeme yol açtığı gece. Huzursuzdum, canım sıkındı, yitip gitmiş gibiydim, güvensizlik duyuyordum. O kafayla dedemin çalışma odasına girdim. Masaya oturup her okuduğumda aklımı karıştıran o sayfayı bulana dek birinci günlüğün sayfalarını karıştırdım: Aradığım Seward Wallace'la ilgili tek bir nottu, çok sonradan, onun ölü-

münden, anneannemle dedemin aile kurmalarından çok snra alınmış bir not. Şöyle diyordu:

18 Mart: Don var. Çamurlu, buz gibi bir hava. SW ile son bir kez vedalaşmak için Bangor'a yapılan berbat bir yolculuk. Eve dönüş yolu daha da berbat. Gece boyunca olup biten her şeyi John'a anlattım. Sonunda her şeyi çözdük gibi. *Mutlu son!*

Anılamıyordum işte, var mıydı daha ötesi! O saatten sonra 'son bir veda' nasıl olabilirdi? Seward önceki yaz Colorado'da ölmemiş miydi? Üstelik pat diye adının baş harflerini kullanmaya başlaması da tuhaftı. Ancak Se-ward'dan söz ederken aynısını daha önce de yaptığım o gece o sayfaya bakarken fark ettim. Ama nerede? Bu kez sayfaları geriye doğru karıştırmaya başladım, Seward'la ilk tanıştığını, sanatoryumda günlerinin nasıl geçtiğini anlattığı bölüme, öte yandan ondan söz ettiği diğer yerlerde açık adını kullanmıştı: Seward, Seward, Seward. Nerede görmüştüm acaba? *SW*. Adını nerede böyle kısaltarak kullanmıştı?

Sonra anımsadım. 'Defteri kebirde': tuttuğu hesaplarda. O döneme ait kocaman kitabı açtım, mart ortalarını buldum. Alışıldık dökümlerden başka bir şey gözüme çarpmayınca yapılan harcamaların dökümünü gösteren sayfalara göz attım.

İşte oradaydı, Ocak ayında başlıyordu adı geçmeye: *SW*. Diğer bütün baş harflerin ve isimlerin arasında haftalık ve aylık dökümlerde çıkıyordu karşıma: *Bayan B*, piyano öğretmeni; *LG*, buzcu; *Bay P*, baca temizlikçisi. Bir de *SW*. Yavaşça geri giderken baş harflerinin yanında her hafta yaklaşık 5 ya da 6 dolarlık bir harcama kaydedildiğini fark ettim. Sonuncusu ekim ayma aitti. Derken biti veriyordu. Ocak ayına dek sayfaları karıştırmayı sürdürdüm. Seward'm baş harflerinin geçtiği son kayıttan yaklaşık bir hafta kadar sonra *Bayan Wallace* adına yapılan 65 dolarlık büyük bir harcama gözüme çarptı.

Bir süre yerimde oturup yeniden günlüğe göz gezdirdim, bunun ne anlama geldiğini bulmaya çalışıyordum, öldükten sonra bu kadar parayı Seward'm adına harcamanın ne anlamı vardı, ayrıca o para neden Seward'm ailesinden birine verilmişti: *Bayan Wallace'a*? Üstelik ben bu kayıtları defalarca okumuştum, hiç farkına varmadan.

On Beş

12 Ekim. Harika bir gün. John gündeğumundan gün-batımma oradan oraya dolaşıyor. Genç Bayan Wallace bugün öğleden sonra uğradı. Büyüğü şimdi hasta. Cenazeyi eve getirebilmek için yardım istedi. Elimden geleni yapacağıma söz verdim. Kolay olmayacak, neyse ki John böyle şeyleri fark etmiyor.

Arık bu sözlerin anlamını kavramak kolaydı benim için. Bayan Wallace, Seward'in kız kardeşıydi kuşkusuz. Cenazeyi Colorado'da alelacele gömüldüğü yerden alıp eve, Maine'e getirmek istiyordu. İki tane ablası vardı, büyük ve küçük Bayan Wallace, o günlerde büyük abla da ölüm döşegindeydi.

Anneannemin *böyle şeyler* derken, kastettiği paraydı elbette. Evle ilgili giderler. Önem verdiği harcamalar. Evlendikten sonra ta otuzuna merdiven dayayana dek özenle tutmuştu hesaplarını, en küçük harcamaları bile kaydetmişti: *yaka kolalama 25 cent, çivit 70 cent, 4 metre pamuklu kumaş 1 dolar, bıçak bileyleme 35 cent, LG'ye buz parası 3 dolar*. Her biri hafta sonunda kayda alınmıştı, artık solmaya yüz tutan mürekkepli kalemle. 12 Ekim tarihinden sonraki üç ay boyunca ise SW harflerinin yanına not edilmiş harcama tutarları göze çarpıyordu. O aylarda çeşitli giderler geçirilmişti kayda -belli başlı harcamalar, örneğin kiliseye yardım; bu gibi gider-

leri göstermek zorunda olduğu için kenara ne kadar para koyması gerektiği denetiminden çıkmıştı-, derken ay sonunda Wallace kardeşlere para verebilmişti. Garip olsa gerek, diye düşündüm, böylesi büyük bir harcama listesi yapmak, özellikle de bütün yaşamı azar azar artırdıkla-rıyla bölünmüş biri için.

Düşünün bir kere, tereyağ, iğne, iplik, giysi, ayakkabı sayesinde edinilmiş bağış yapma olanağı. İnkâr ederdi bunları. Ona, dedeme de inkâr etmiş olsa gerek. Ama belki bağış için olduğu gibi buna uygun kuralları vardı. Belki de Seward'in dönüşünü üstlenmesi gerektiğini düşünmüştü. Bu konuda kendi kendine tartıştığına dair herhangi bir yere rastlamadım sayfalarda, dolayısıyla -dahası konuya hiçbir gönderme de yapmamıştı- kimse bilemezdi.

Anlaşıldığı kadarıyla dedemle anneannemin yaşamları olağan akışı içinde geçmekteydi o dönemde. Güncede yaptıkları yolculuklardan söz ediliyordu, Pittsfield'e, Bangor'a, Georgia'nın babasının ya da John'un annesinin evine. Bazı akşamlar dışarıda yemek yiyorlardı, gün-düzleriyse görüşmek ya da ev işlerinde yardımlaşmak üzere kadınlar sık sık birbirlerinin evlerine gidip geliyorlardı. (İşte bu yüzden Bayan Wallace'm anneanneme gelip gittiğini fark etmemiştim demek ki; günceler çeşitli kadın adlarıyla doluydu, çat kapı gelen ya da gidilen kadınlar; hastalanan ya da iyileşen, çocuğu olan kadınlar.)

O aylar boyunca dedemin geceleri yüksek sesle kitap okuduğunu, içinden gelirse piyanoda öğrendiği yeni bir şarkıyı çalarak ona eşlik ettiğini anlatıyordu anneannem. Aynı sıralarda dedem tek lambalı bir radyo edinmiş ve her akşam birkaç saatini onun başında geçirme alışkanlığını yaşamının sonuna dek bırakmamış. Doğruydu.

Artık muayenehanede dedeme yardım etmeye de başlamıştı anneannem; orada yaşanan travmatik olaylardan günlük yaşantısının bir parçasıymışçasma söz ediyordu.

Bugün ilk bademcik ameliyatımı yaptım. Korkunçtu. Çok fazla kan aktı. John eteri kullanma becerimi övdü.

Uyumlu ve alışılmış bir yaşam sürdürdükleri kanısına kapılıyor insan; giderek artan karşılıklı bağımlılık seziliyor.

Anneannemin yaşamının o günlerde dile getirilmeyen, üstü kapalı bir başka gerçeği de gebe olmasıydı. Günlüğün hiçbir yerinde açıkça söz edilmiyordu bundan, elimdeki sayfaları karıştırırken, Seward'm ölümünden ve uzunca bir süre adının geçmemesinin ardından SW baş harflerinin birden belirttiği tarihi anımsadım, annemin doğum tarihine çok yakındı. Annemin doğumundan geriye yedi ay sayarak anneannemin karnında bir çocuk taşıdığını ilk kez anladığımı tahmin ettiğim güne gittim ve şunları okudum:

15 Eylül: Soğuk, sisli bir gün. Bu sabah iyi değilim, öğleden sonra iki elbisemi genişlettim, John'un çorapla-rıyla bir-iki eski pantolonunu yamadım. Verdiğim haberle havalara uçtu. Bu akşam Empsonlarm Yeri'ne gidip kutlayacağız.

Biraz daha geri, annemin doğumundan dokuz ay öncesine giderek anneannemin gebe kalabileceği günlere gelince, Seward'm ölümünü haber aldığı haftalarda, dedemle anneannemin buna acıyla göğüs gerdikleri günlerde buluverdim kendimi. Kendisinden önce anneannemin bir sevgilisi olduğunu öğrendiği o günlerden sonra dedemle ikisi bir çocuk sahibi olmaya karar vermişlerdi; anneannem sevgilisinin öldüğünü öğrendikten hemen sonra. Anneannemin, yaşamındaki bütün değişikliklerin dedemin el atmasıyla gerçekleştiğini öğrenmesinden sonra. Bunu, o gerçeğin gölgesinde seviştiklerini düşününce, hem üzüldüm, hem de onlara gıpta ettim - o tür cinsel ilişkiyi çok iyi bilirim: iki tarafı da birbirine bağladığı gibi, aynı anda tarafları birbirinden uzaklaştıran cinsel ilişkiyi. Hay kırıp çıkarak ağlamamıza yol açan

o cinsel dürtüyü. Öfkeyle arzuyu ve acıyı birleştiren, sonunda bir tür bağışlama ve iyileştirme yoluna dönüşüve-ren o güçlü cinselliği.

Tüm bunların ürünüydü annem, öyle görünüyordu, sonunda da ben.

-3u3/ ^u3/ ^Cur
Sp S(S S)S

Georgia için ne tuhaftı kimbilir bu dönem, pek çok konunun gizli kapaklı olması. Şimdi bununla ilgili yazdıklarını okumak ne kadar tuhaf, hele sözü edilmeyen onca dayanma gücünü, gerçekte olup biteni bilince. Her doğan günden 'harika', 'güzel', 'sıkıcı' ya da 'kapalı' diye söz etmiş günlükte. Yalnız bir kez 'kasvetli' diyor. Her gün yaptıkları işler kaydedilmiş, arada bir can sıkıcı ödevlerinden birine gönderme 3?apılıyor; öte yandan gebeliğine arada bir üstü kapalı değinmekle yetiniyor: "İki çift şirin patik ördüm." "Ördüğüm başlığı uçuk yeşil kurdele geçirerek süsledim." Ayrıca çalıntı paradan söz açtığı tek sayfa SW baş harflerinin yanındaki harcamaları kaydettiği haftalarda görülüyor.

Belki o kadar da garip değildir. Gebe bir kadının yaşantısı çok özeldir, çok *gizli*: *gebeliğin* ilk aylarında tek başına çekilen bitkinlik duygusu; taşıdığın varlığın içinde yüzerken hafifçe ilk kıpırdanışları; bedeninin dışındaki yaşantın olağan akışını sürdürürken senden başkasının bilmediği sarsıntılarla tekmeler. Gülümser, karşılık verirsin: Bütün bunlar öylesine içedönüktür ki, paranın, Seward'm cenazesinin eve getirilmesinin gizi, gebe kaldığı, karnında büyüyen bebeğin ikizi olsa gerek.

Seward doğu yakasına getirildiğinde anneannem ne-redeyse sekiz aylık hamiiymiş. O gün dedemin arabasını almış ve ablalarıyla birlikte Seward'i taşıyan treni karşılamak için Bangor'a gitmiş.

Soğuk ve yağmurlu bir gün, çamur mevsiminin en yoğun olduğu, asfalt olmayan yolları kaplayan buz tutmuş karların önce donuk çamura, ardından kaim bir

gübre örtüsüne dönüştüğü dönem. Araba sürmek güç. iki kez çamura saplanıyor. Birinde at arabasını süren bir çiftçi çekip çıkarıyor, diğesinde John'un acil durumlar için arabada taşıdığı tahtayı havada boşuna dönen lastiğin altına sürerek kendi başarıyor kurtulmayı. Yolda harcayacağı zaman için kendine bol vakit ayırmış olmalı, dolayısıyla oyalanmasına karşın tren istasyonuna Seward'm ablalarından önce varıyor.

Bekleme odasında kocaman dökme demir soba yanıyor. Yanı başına oturup ıslak ayaklarını, soğuktan kaskatı kesilmiş parmaklarını kurutmaya çalışıyor. Pence-relerdeki buğu kaplı camlardan aşağı, göz yaşlarını çağ-rıştırırcasma süzülen su yardımıyla açılan boşluklardan görebiliyor ancak dışarısını.

Nereye gittiğini John'a söylememiştir, yapılacak işlerim var, demiştir, o kadar.

Havaların açmasını bekleyemez mi, diye sormuştu kocası.

Hayır. Bekleyemezdi.

Bunun üstüne teslim olmuştu, karısı bu denli kararlı görüldüğünde hep yaptığı gibi, ama telefon etmesini istemiştir ondan, merak ederdi yoksa. Telefon etmemiştir Georgia. Onca koşturmaca arasında, üstelik suçluluk duygusuna kapılmışken aklından uçup gitmişti kocasına telefon etmek.

Bekleme odasında zaman kavramını yitiriyor ansızın, duraklama duygusuna kapılıyor, iki dünya arasında bir kesitte yaşıyormuşçasma. Nerede olduğunu ve orada ne aradığını unutuyor neredeyse. Uykuluyor sanki; öte yandan en ince ayrıntısına kadar her şeyin farkında -biletçiyle konuşması, parlak pirinç gişenin arkasında duran başka biri, gar saatinin tiktakları, telgrafın arada bir duyulan tıkırtısı, sobadaki ateşin tıslayıp parlaması. Uykularken kulağına gelen bir şarkının yatıştırıcı noktaları sanki hepsi.

Seward'm ablaları, artları sıra gelen siyah takım elbiseli bir adamla içeri girince eliaçık ayağına dolanıyor, uzun boylu iki kadın, saçları koyu renk, tıpkı Seward gi-

bi. Yalnız küçük ablasını tanıyor, kendisine uğrayan, utana sıkıla yardımını isteyen o - Seward'm eşyaları arasında ondan gelen notları bulunca, anısına saygıyla cenazesini eve getirmek, için onlara biraz ödünç para verebilir diye düşünmüşler ('daha doğrusu son umudumuz bu').

Öteki ablası belli ki epey yaşlı. İkisi de karalar giymişler eski geleneklere uygun olarak, tıpkı Georgia'nın daha kısa bir süre öncesine kadar yaptığı gibi; artık yalnızca ihtiyar kadınlar yapıyor bunu oysa. Ancak yakından bakınca genç olanı hayat dolu biriyken, büyük ablanın sağlığının iyi olmadığı görülüyor, benzi sapsarı, yanakları yüksek ateşten kızarık: Georgia'nın gözünden kaçmıyor.

Küçük abla soluk almadan konuşarak tanıştırma törenine başlayınca, Georgia ayağa kalktı. Gebeliği hemen göze çarpıyordu elbet, Bayan Wallace soluklanmak için bir an durup sürdürdü konuşmasını. Georgia'yla papazlarını tanıştırdı. Rahip Winter incelik yapıp iki kız kardeşi oraya kadar getirmişti arabasıyla. Kadının çenesi düşmüştü. Sesi flütü andırıyordu, konuşması açık ve dikkatliydi. Tren her an gelebilir diye gözünü yoldan ayırmıyordu. Yeri gelmişken, minnetlerini dile getirecek sözleri bulamıyorlardı, tek yapabildikleri günün birinde Georgia'ya borçlarını geri ödeyebilmektir, aynı zamanda böyle eli açık davranmasının başına bir dert açmamış olmasını diliyorlardı. "Fark etmemiştik," diye başlamıştı ki, sözünü yarıda kesti.

Hayır, dedi Georgia. *Başıma hiçbir dert açmadı*. Ufak tefek özel sorunlarını dert olarak onlara -nice acı çekmiş ve hâlâ çekmekte, akıl almadık büyük kayıplara uğramış olan o insanlara- anlatamazdı ya.

İstasyona yaklaşan trenin düdüğü ortalığı cınlattığında, hep birlikte perona açılan kapıya ilerleyip mart ayazma çıktılar. Çiseleyen yağmur rüzgârla birlikte yüzlerine çarpıyordu, küçük Bayan Wallace, korunmak istercesine ablasına sokuldu. İstasyon şefi de dışarı çıkmıştı onlarla, kulakları sağır edecek kadar yüksek sesle

Georgia'yla konuşuyordu. Eşya vagonlarının en arkada olduğunu söyledi işaret ederek. O yöne baktıklarında, atlı cenaze arabasını gördüler, sicim gibi yağın yağmurun altında bekliyordu, kapkara ve korkunç. Abla Wallace'm derin bir soluk aldığını duydu Georgia.

Tren düdüğünü çalmayı sürdürerek sisin içinden süzülerek çıkmış ve kapkara dev bir hayvan gibi önlerine gelmişti, öyle gürültü çıkarıyordu ki avazın çıktığına bağırsan da kimse seni duyamazdı. İslim saldı, tangırda-yarak kapılarını açtı ve içindeki yolcular anımsız perona akın edip bavullarını toplamaya, kendilerini karşılamaya gelenlerle kucaklaşmaya, sağa sola seslenmeye başladılar. Georgia'yla Wallace kardeşler neşeli bir yaşamın taşıdığı kalabalığa karşı ağır adımlarla yürüyüp kırmızı eşya vagonuna doğru ilerlediler, hamallar çoktan yükü boşaltmaya başlamış, kutularla bavulları el arabalarına dizmeye koyulmuşlardı bile. Soluk almadan çalışıyorlardı -tren az sonra kalkacaktı-, ansızın karşılarında dört hamalın sırtlayıp taşıdığı tabutu görmek tüylerim ürpertti: Yaklaşmalarına birkaç adım kala tabutun el arabasına konduğunu görmek, hamallardan birinin arkasına dönerek "Buk'a'dar mı?" diye seslendiğini; bir başkasının trenin kapısına yaslanmadan önce "Hey!" diye bağırp kakhaha attığını duymak hiç kolay değildi.

Cenaze işlerini gören adamla birkaç yardımcısı peronun öbür ucundan onlara doğru ilerlemektedirler. El arabasının yanına gelip beklediler. İçlerinden bir tanesi bir adım atarak Wallace kardeşleri selamladı. Usulca konuştular bir süre. Sonra abla dönüp ellerini tabuta koyarak "Artık her şey gerçek, değil mi?" diye sordu kimseden yanıt beklemeksizin.

Kız kardeşi kolunu sıkıca tutarak başını ona doğru eğdi iyice. Bir an başkalarının işine karışan biri olarak görmüştü Georgia kendini, bir yabancı. Burada bulunmasının hiç de yakışık almadığını düşündü.

El arabası uzaklaşırken, rampadan aşağı itilirken, cenazeci tabutu kaldırıp cenaze arabasının arkasına yüklerken -onlara göre kolay bir iş gibi görünüyordu-

kapakları yerleştirip arabanın önünde kurulurlarken, dördü birden peronun karşı ucundan izlediler. At yürüyüşe geçtiğinde iki kız kardeş döndüler. Genç olanı Geor-gia'ya bakarak "Otomobille arkamızdan geleceksin, değil mi?" diye sordu.

Georgia geleceğini söyleyerek onların hemen arkasında, Dr. Winter'm yanı başında yürümeye koyuldu.

"Tören olmayacak," diye belirtti rahip kısaca, sanki ona bir şey söylemesi gerekiyormuşçasma. "Yalnızca dua edilecek." "Anlıyorum."

"Wallace kardeşler töreni önceden yaptı, öldükten hemen sonra. Anma töreniydi. Etkileyici bir tören." "Evet," dedi Georgia. "Acaba orada mıydınız?" "Hayır."

"Ah," dedi bilirmişçesine. İstasyon binasının kapısını açarak yolu gösterdi Georgia'ya. Önde giden iki kız kardeş ağır adımlarla bekleme salonunun çıkış kapısına doğru ilerliyorlardı. "Birisi gayda çalmıştı," diye anlatıyordu papaz. "Ne acılı bir ses o." "Öyle."

"Daha önce hiç duymamıştım sanırım. Olağanüstüydü."

Georgia'dan yanıt gelmeyince, "Anladığım kadarıyla delikanlı da gaydacıymış. Böyle denirse eğer," dedi. "Doğru, öyleydi."

Papaz ana kapıyı açıyordu bu kez, yağmura çıktılar yine. İki kız kardeş şemsiyeyi açmış papazın otomobilinin yanında duruyorlardı. "Peki," dedi adam şapkasını çarçabuk kaldırıp başına koyarak. "Orada görüşürüz."

"Görüşürüz," diye yanıtladı Georgia. Otomobiline gidip ateşlemeye hazır ederken, papaz da bayanların arabaya binmesine yardım ediyordu. Georgia'nın manivelayı çevirmeye çalıştığını fark. edince yardımına geldi. Georgia direksiyonun arkasına geçerek motor ateş alır almaz gaza bastı ve teşekkür etmek üzere camdan dışarı başını çıkardı. Papaz usulca şapkasını kaldırıp selam verdikten sonra kendi otomobilini çalıştırmaya koştı.

iki araç arka arkaya ilerleyerek atlı cenaze arabasına yetiştirler az sonra ve ardı sıra ağır ağır yola koyuldular. Sis in içinde tangırdayarak en önde giden arabayı seyrediyordu Georgia. İçinden bir ses buradan sıvışıp gitmesini, bu soğuk ve yağmurlu günde bir sonraki dönemeçten kıvrılarak törenden kaçmasını söylüyordu. Yaşadığı gerçek dünyaya dönmesini.

Nasıl? Seward çok az yaşamıştı, kendisi de o kısa sürenin küçücük bir parçasıydı, onun için bu küçük görevi yerine getiremez miydi - toprağa indirildiğini göremez miydi, onunla son bir kez vedalaşamaz mıydı?

Cenaze arabasında giden tabutta siyah takım elbisesiyle yatarken gözünün önüne getirmeye çalıştı onu. Ölmeden önceki Seward'i düşündü sonra. Oğlanın belli başlı özelliklerini anımsamaya çalıştı: yanı başında uzandığında hissettiği kuru vücut sıcaklığını, uzun, hafif yayvan parmaklarını.

Karnındaki bebek kıpırdayıp tekme atıyor. Karnına dayadığı koluna çarpan minik yumruğunu ya da dizini hissediyor. Ansızın hamileliğinin ilk günlerinde gördüğü düşler geçiyor gözünün önünden hızla, Seward'i doğurduğunu gördüğü düşler.... Defalarca gördüğü bir düşünde Seward yatmış uyuyordu, kendisi de ona doğru eğilirken büyük bir mutluluk duyuyordu. Bir başkasında, sağken onu gördüğü gibiydi, siyah takım elbise giymiş, kendinden emin tavırlarla bir şeyler anlatıyordu durmadan. Ancak sağlığı yerindeydi. Artık hasta değildi. Georgia, uzun süre onu karnında taşımakla bunu başardığını anlamıştı düşünde. Seward'a yarayan tek tedavi yolunun bu olduğunu.

Sevinmişti. Ne var ki uyandığında, gördüğü düşleri hemen aklından silmeye çalışmıştı. Kocasını bir başka erkekle aldatmış gibi. Açık saçık düşlerdi bunlar.

Ansızın John'u araması gerektiği geldi aklına. Elini ağzına götürdü şaşkınlıkla.

Sonra yine Seward'i düşündü, şöyle demişti: "Bir de böylesini deneyelim. Sen git, ben kalayım."

işte, Seward, gittim. Yoluma gittim. Ben değiştim. Sense kaldın. Olduğun yerde, olduğun gibi. Sen artık geçmişin bir parçası oldun, Seward, bense ilerledim, uzaklara gittim, bir başka ülkeye, geleceğe.

Karla karışık yağmur artık bir kırbaç gibi iniyordu. Georgia ve öbürleri durmuş cenazeciyle adamlarının iplere asılmasını seyrediyorlardı; sonunda tabut sarsılarak derin çukurun içine doğru kaydırıldı. Yerine yerleştirildi, çamura bulanmış ipler yukarı çekilip toplanarak cenaze arabasının arkasına rasgele atıldıktan sonra Dr. Winter yirmi üçüncü ayeti okudu. Georgia, şemsiyesinin altında onun sesini duymaya çalışıyordu. Fırtınanın patırtısından hiçbir şey duyulmuyordu neredeyse. İlahiye başlamasıyla birlikte Georgia iki kız kardeşin de ona katıldığını duyar gibi oldu, sesleri ayırt edemiyor, ama ilahinin daha gürleştğini duyabiliyordu. O da başladı sözleri mırıldanmaya. Suflörlük görevini üstlenmişti sanki.

'Amin' dendikten sonraki birkaç saniye boyunca kimse ne yapacağını bilemedi. Georgia, ilk adımı atmak bana düşmez diye düşünüyordu. Herhangi bir harekette bulunmak da. Ancak soğuktu. Üşüyordu, ayakları sırlıslıklamı, incecik keten ayakkabıları su içindeydi. Sonunda Bayan Wallacelardan genç olanı ona doğru ilerledi.

"Yola çıkmadan önce bize gelip biraz ısınmak istemez miydiniz? Annem sizi görünce çok sevinecektir. Gelin, bizimle bir çay için lütfen, dilerseniz kahve, bir şeyler de yeriz. Size öyle minnet duyuyoruz ki..."

Olmaz, dedi. Yok, karanlık bastırmadan eve dönmek istiyordu. Zor bir otomobil yolculuğu yapmıştı, onca çamurun içinde.

Bayan Wallace, farkındaydı, elbette. Seward'i eve getirmek için bula bula böyle bir havayı bulmuşlardı ne yazık ki; gelgeldim bu görevin bir an önce yerine getirilmesi gerekiyordu, ablası çok hastaydı.

Ah, evet, dedi Georgia. Anlıyordu.

Otomobillere binip vedalaştı. Dr. Winter bu kez de yardım etti Georgia'nın motoru çalıştırmasına, Georgia papazın kolu çevirmesini beklemeden gaza basıp onun arabasının yanından geçerken içindeki koyu silüetlere el salladı.

Evin yanında park ettiğinde gece olmuştu neredeyse. Yolculuğunun yaklaşık son yarım saatinde epey gergin dakikalar geçirmişti, yolun nerede bittiğini göremiyor, arada bir kaydığı çamurlu yerlerde direksiyonu kontrol etmekte güçlük çekiyordu. Eve vardığında pencerelerden ışık sızıyordu; John hâlâ işte olmalıydı.

İçeri girince mutfaktaki ışıkları açarak ocağı yaktı, arkasından evdeki diğer lambaları, böylelikle John geldiğinde neşe dolu bir yuva bulacaktı. Koyu renk giysileriyle ıslak ayakkabıllarını ve çoraplarını çıkardı. Saçlarını kurularayp özenle fırçaladı.

Bir şeyi düşünmemeye çalışırken insanın aklına tuhaf şeyler gelir, işte anneannemin kafası da çok meşgul-müş o gece, kafasından pek çok şey geçse de hiçbirine tam veremiyormuş kendini. Önceden kalan kızarmış eti, pancar ve patatesleri karıştırarak yeni bir yemek yaptığını hayal etmiş. Bunu yaparken kaç adım attığını bile görmüş. Patatesleri yıkayıp kuruladığı, eti kıyma makinesinden geçirip bir kâseye koyduğu gelmiş gözünün önüne. Bu yemeğin yanında verdiği domates sosunu nasıl hazırladığını da anımsamış. Yazın bitimine doğru sıcak havaların sonuymuş, mutfaka sirke, şeker ve olgun domates karışımı bir koku yayılmış. Şimdi midesi daha çok bulanıyormuş, kokudan olmalı, diye düşünmüş; hamile olduğunu henüz bilmiyormuş çünkü.

Bebeğini düşünüyor yine, ellerini karnına koyuyor. Kız mı acaba, erkek mi, sık sık düşünüyordu bunu, her iki olasılığı da getiriyor gözünün önüne, yok öyle çıplakken, cinsel organları ortadayken değil, bebeği nasıl giydireceğini tasarlayarak yapıyor bunu. Kız olursa adını Dolly koyacaklar, Dorothy. Erkek adı bulamadılar henüz. Dilerim erkek olur diye geçiyor içinden. John'a yaraşır bir erkek çocuk.

John. John'un yüzünü görür gibi oldu. Tatlı yüzünü. Sonra ansızın, ona Seward'i anlattığında nasıl baktığını anımsadı. İnanmaz gözlerini. Öfkeli şaşkınlığını. Dudaklarının gülünç bir biçimde sarkıtmasını. Limon yemişçe-sine ağzını eksittiğini. İşte o an görmüştü kocasının gerçek yaşını, kendisinden ne kadar yaşlı olduğunu.

Çabucak kalkıp fincanında kalan çayı lavaboya boşalttı. Patatesleri sudan çıkartıp kurulamaya koyuldu. Bir yandan da mırıldanıyordu: 'Where E'er You Walk.'¹ Tenceredeki su önce gümüş köpükler saçmaya, ardından hafifçe buhar salarak köpürdemeye başladı. Patatesleri içine attı. Pencereler buğulanıvermişti çok geçmeden.

John yanakları kızarmış, sırlısıklam eve gelir gelmez tam onu azarlamaya başlamıştı ki -neden aramamıştı, nasıl da meraklanmıştı- doğruca kocasına gidip sarıldı. Öylesine tutkuyla ve aldırmazcıca öptü ki, adam soluksuz kaldı. İçinde bir şey kıpırdadığını hissetti, gene de taş gibi kaskatı durmaya kararlıydı, kendini tutabilmek için karısından uzaklaşması gerekti.

Kocasını elini yüzünü yıkayıp sofraya oturmadan önce üstünü değiştirirken, Georgia kıymalı yemeği bir daha ateşe koydu, taze fasulyeyi ısıttı, bardaklara süt doldurdu. Yemek boyunca havadan sudan söz ettiler. Gün içinde yaşadıklarından bazılarını aktardı karısına, onun ilgisini çekebileceğini düşündüğü ufak tefek olayları. Georgia pek konuşmuyordu, ancak başını kaldırıp baktığında gözlerindeki o akıllara durgunluk veren bakışlar John'u şaşırtmıştı. Sersemlemiş bir hali vardı. Acaba doğum mu başlamıştı, ancak bunu Georgia'ya sormak istemiyordu.

Tezgâhın başında yan yana durarak bulaşıkları yıkayıp kaldırdılar, süzülün diye tabakları bulaşıklıkta bıraktılar. John nemli havluyu tahta askıya serdi. Georgia ışığı kapattı.

Yatağa yatınca bir süre yan yana uzandılar. John karısının içinde fırtınalar koptuğunu, gergin olduğunu seziyordu.

¹ Nereye Yürürsen Yürü!

"Uyanık mısın, hayatım?" diye sordu Georgia.

"Bir türlü kapanmak bilmeyen bir motorun yanında nasıl uyuyabilirim?"

Georgia güldü bu sözlerle. Elini bulup bir süre tuttu. "Sana anlatmak istediğim bir şey var, John. Korkunç, ama aynı zamanda da harika bir şey."

"Evet," diyerek dikkat kesildi John.

"Can kulağıyla dinlemeni istiyorum, tek kelime etmeden bırak diyeceklerimi söyleyeyim. Olur mu John?"

"Evet," diyen John ansızın kulak kesilmişti.

"Dinle bak."

Kocasını bekliyordu.

"Seward Wallace bugün evine döndü. Cenazesi. Tabutu. Denver'dan döndü. Onu karşılamaya gittim, gömülmesini izledim."

Yanıt vermedi. John'un yüreği güm güm atmaya başlamıştı, kalp atışlarını boğazında duyuyordu.

"Ablaları gelmesini istemişler, gelip ailesinin yanında gömülmesini, ben de onlara yardım etmeyi kabul ettim. Yardım ettim onlara. Para yardımı, John. Ev bütçesindeki parayla. Uzun zamandır biliyordum bunu, anlıyor musun? Geleceğini biliyordum. Sana söylemem gerekirdi, farkındayım. Ama her nasılsa dile getiremedim. Bugün Bangor'a gitmemin nedeni buydu. Kendi işlerimi görmek için değil, Seward için gittim."

Georgia yan dönmüştü, John onun sesinin kulağına yaklaştığını hissetti. Ilık soluğunu duyuyordu.

"Ne düşüneneğimi bilemedim, John. Acaba... Bilmiyordum işte. Ama şunu hissettim... of, anlatabileceğimi sanmıyorum! Bütün olan bitenden çok uzakta olduğumu hissettim. Sanki onların hepsi bir başka dünyada yaşanmıştı. Ve ben artık o dünyada yoktum, yoluma gitmiştim. Düşündüm ki, galiba, bebeğin varlığı sayesinde bu dünyada yaşıyorum. Bebeğin ve senin, elbette. Ben buraya aitim, John. Senin yanındayım."

John sesini çıkarmadı. Çekiniyordu, konuşmaya. Minnettardı aslında, sevinmişti. Ama öfkeliydi de, karısının bunu fark etmesini istemezdi. Kocasına verdiği

hissettiği bu armağanı sunarken sesi öyle sevecen, öyle canlıydı ki, ona soru sorması, söylediklerini sorgulaması onu can evinden vurmak olacaktı, aralarındaki bağ zedelenecekti. Ancak her şeyi olduğu gibi kabullenirse, onları birleştirecekti bu bağ. Benzer bir durumda Georgia'yı bir kez hayal kırıklığına uğratmıştı zaten. Bir kez daha incitmeyi göze alamazdı. Hiç düşünmeden gönlü bol davranmasını bekleyen karısının bu isteğini yerine getirmeliydi.

Karısının şaşkıncı düşüncesizliğinin farkındaydı, içinde gençliğe özgü zalim bir duyarsızlık vardı. Bir şeyler eksikti. Biliyordu bunu, o an anlamıştı. Karısının gerçeği bu, kimliğinin bir parçası. Ona âşık olmasının nedenlerinden biriydi aynı zamanda, her ne kadar beğenmese de bu özelliğini, kendinden ötesini görmesini engelleyen bir şeyler vardı onda. Derken bir çırpıda bastırdığı bir kaygıya kapıldı, Georgia'nın nasıl bir anne olacağı kaygısı. Hemen uzaklaştırdı bu düşüncüyü aklından. Bütün dertleri bir yana bırakıp karısına, yiğit kızına döndü. Vicdanının sesine kulak veren dürüst Geor-gia'sma.

Hastalarına önerdiği zamanı geçirmiş olsalar da, bebeğin bütün bunlara tanık olmasının, dahası sevişmelerine katılmasının aylar boyu sıkıntısını, utanç verici sıkıntısını (elinde değildi) çekecekse de, karısına usulca sokulup arzusunu imleyen dokunmalarla okşamaya başladı onu.

Georgia da kapılmıştı bebeği aşk ilişkilerinin bir parçası kıldıkları düşüncesine, ancak bu onun aldığı zevki artırmaya yaramıştı. Yavaş hareketlerle içinde gelip giden, John'un ellerini alıp şiş karnına koyarak içinde taşıdığı canı hissetmesini sağlamıştı; orgazmın doruğuna vardığında koyverdiği çılgınlıklarla geceyi uyandırmıştı, aldığı zevkin uzak. bir gelecekte de duyulmasını istercesine.

On Altı

Ertesi gün, Georgia'nın ona 'bütün hikâyeyi' anlatmasından sonraki gün, dedem öğlen eve gelip mantosunu giymesini, bir sürprizi olduğunu söylüyor anneanneme. "Eldivenlerini de giy," diyor. "Dışarı çok soğuk."

Georgia üstündeki iş önlüğünü çıkarıyor. Hamileliğin bu döneminde içine sığabildiği tek mantosunu giyiyor, dün yediği yağmur nedeniyle hâlâ ıslak olan lacivert mantoyu. Karnının hemen üzerindeki tek düğmeyi ilikliyor. Şapkasını başına takıyor. John otomobile binmesine yardım ettikten sonra direksiyonun başına geçiyor.

Kocasını koltuğa oturur oturmaz, neşeyle, "Tahmin edeyim mi?" diye soruyor. Rahatlamıştı. Sabah, kahvaltı boyunca John'un ağzını bıçak açmamıştı, düşünceliydi, gece ona açıkladıklarıyla, Seward'la ilgili anlattıklarıyla canını sıktı diye kaygılanmıştı Georgia. Onunla konuşmak, onu teselli etmek istemiş, ama sonra vazgeçmişti. Bazen beklemek harekete hemen geçmekten daha iyidir diye karar vermişti.

"Hayır," diyor John gülümseyerek. "Hayır, çok şaşıracaksın, üstelik, dilerim çok sevineceksin."

Belki de bebek için bir şey almayı tasarlıyordu. Örneğin, bir karyola — henüz bebek karyolası almamışlardı, bir tek John'un bebekliğinden kalma bir beşik vardı

evlerinde. Bankanın önünde durduklarında içini bir heyecandır sardı. Önce heyecanlandı, arkasından da biraz korktu. Ev bütçesinden çalıntı parayı geri yatırmak üzere bir tür tören yapacakları kanısına kapılmıştı ansızın. Yok, canım, John öyle kaba bir adam değildi.

John'un ardı sıra bankaya girdi, kendilerini selamlayanlara başlarıyla karşılık veriyorlardı. Bankada herkes tanıyordu John'u. Kapısında MÜDÜR YARDIMCISI yazılı odaya girdiler.. Kocasını Georgia'nın utanç verici davranışını bu yetkilinin önünde açıklayacaktı belki de. John, onu açgözlü biri olduğu ilk bakışta belli olan korkunç görünümlü adamla tanıştırdı, Bay Blake. Georgia bir koltuğa oturdu. John'la Bay Blake de oturdular. Bay Blake tombul ellerini ovuşturarak "Peki, bugün sizin için ne yapabilirim?" diye sordu.

Kocasının, "Karımın adına bir hesap açtırmaya geldik," dediğini duyunca Georgia öyle coştı ki, kakhaha atmadan edemedi, her kıvıldaşışında gerdanı sallanan Bay Blake'se hemen dönüp yüzünün her bir parçasını titreterek ona yöneltti bakışlarını.

Anneannem o sahneyi daha sonra bana anlatırken, "Bakışların öldürücü olduğu doğru olsaydı, ben çoktan ölmüştüm," diye belirtmişti. Ama adam hemen toparlanıp yeniden John'a dönerek aşırı kibarlıkla, "Aman, efendim, ne demek, elbette," demiş.

Pek resmi bir ortam yaratılmış ansızın. Bay Blake'in sekreteri içeri çağrılıp, dedemin hesap bilgilerini getirmesi istenmiş. Geri gelip yerine oturduğunda, Bay Blake nasıl bir işlem yapılacağını anlatmış ona.

Sekreter, "Aman Tanrım!" diye haykırmış, hayranlıkla anneannemi süzerek.

Dedemin tanımladığı koşulları kabullenmek hiç de kolay değildi Bay Blake için. Hesap yalnızca karısının adına olacaktı. Hayır, Bay Holbrooke'un bilmesi gerekmezdi, aslına bakılırsa, hiç öğrenmek istemiyordu karısının ne zaman para yatırıp çektiğini; kararlıydı buna. Evet, tek başına karısının imzası yeterliydi bütün belgeler için. Evet, hesap açılırken gerekli para Bay Holbro-

oke'un hesabından aktarılacaktı. Evet, beş yüz dolar yatırılacaktı. Evet, elbette biliyordu kendi hesabında kalan paranın miktarını. Evet, iyi biliyordu. Hayır, hesap bilgilerinin ya da hareketlerinin kendisine gönderilmesini istemiyordu.

İşlem tamamlandıktan sonra yeniden gürültülü otomobillerine binerek evin yolunu tuttular; ancak Geor-gia'nın özene bezene hazırladığı öğle yemeğini yiyecek zaman kalmamıştı John için, kocasına bakarak, "Kırk yıl düşünsem aklıma gelmezdi, John," dedi.

John karısını süzüyordu: Çocuklar gibi şendi. Kendisini yaşlı hissetti, nedense üzgündü, gene de gülümseyerek karşılık verdi: "Arada sırada da olsa seni şaşırtabil-diğime sevindim."

Anneannemin bu hikâyeyi -ya da duymam gereken bölümünü- bana ilk anlattığını anımsıyorum da çok etkilenmiştim. Onun adına bir hesap açtırmıştı. Ee, ne vardı bunda? Ancak bir süre sonra kafama dank edecekti dedemin ne kadar olağandışı bir işe kalkıştığı, işte o zaman anlamıştım onların dünyasıyla benim yaşadığım dünya arasındaki farkı, iki dünyanın birbirinden ne kadar uzak olduğunu.

Hikâyeyi anlatırken bana kendisi için bir kenara para ayırdığını söylemişti. "Daha yeni evliydik ve sanırım ben hâlâ kendi başıma olma isteğine kapılıyordum. Şu ya da bunu yapabilmek istiyordum. Sen de bilirsin, insan bazı şeyleri kendine saklamaktan hoşlanır." Se-ward'dan hiç söz etmemişti, parayı ne için sakladığından da.

Ben öyle anlamıştım. Kısaca, anneannem, bütün masumiyetiyle, dedemin ona verdiği paranın bir miktarını tırtıklamıştı, bağımsızlık duygusunu koruyabilmek adına yapmıştı bunu - bu duygunun birinin kıızıyken değil de, bir adamın karısı olduktan sonra daha çok önem kazanması tuhaftı. Ama mantıklıydı bana göre, bir zamanlar babasının evinde yalnızlığını, kendi dünyasının sahipliğini hissetmek için sabahlara dek tek başına uyanık kalan bir kız olan bu genç kadın, yeni yaşantısında

da kendine özel bir şeylerin olmasını diliyordu. Gerekirse bu uğurda hırsızlık bile yapmayı göze almıştı.

Hikâyenin bu versiyonunda, tıpkı gerçekte yaşandığı üzere, sonunda dedeme açıklıyordu her şeyi. Ama bu versiyonda, yalnızca parayı aldığından söz ediyor, nerede kullandığına değinmiyordu elbette. "Ne yaptı biliyor musun?" diye sormuştu. Bald Dağı'nda yabanmersini topluyorduk, meyvelerin kovalarımıza tıngırtıyla düşmesi anlattığı masala eşlik eden bir fon müziği oluşturuyordu.

Hayır, bilmiyordum.

"Şey, elbette, afallamıştı ilkin, galiba. Böyle bir şeyi yapmaya gerek duymama şaşırmıştı. Oysa deden ne istersem verirdi. Asıl sorun da buydu işte benim için ya da sorunun bir bölümü diyelim. İstedğim her şeyi tek tek ona söylemek istemiyordum. Her şeyin ondan bana armağan olması hoşuma gitmiyordu." Elleri çalıların alt dallarında hızla dolaşırken yabanmersinleri kovasına akıyordu adeta. Benimse daha çok emek harcamam gerekiyordu, teker teker topluyordum meyveleri.

"Ama hepsini anlayışla karşıladı, benim söylememe bile gerek kalmadan hem de. Beni çok iyi anladı. Ertesi gün *tıpış tıpış* bankaya gittik, Bay Blake adında kaba saba şişko bir adamın önüne oturduk." Anneannem gülümseyerek bakmıştı yüzüme. "Şimdi gözümün önüne geliyor da, koyun pirzolası olmaya adaydı. Her neyse, her şeyi ayarladık orada. Yaptığının yanlış olduğu konusunda bana tek söz etmedi. Bugün bile bilmem öyle düşünüp düşünmediğini." Çömeldiği yerden kalkıp az ileriye, meyveleri toplanacak el sürülmemiş çalıların yanına gitmişti.

Acaba zamanla hikâyenin bu versiyonuna mı inandırılmıştı kendini? İşlediği en kötü suçun, evliliğine karşı yaptığı en kötü yanlışlığın hırsızlık olduğuna mı? Hikâyeyi bana anlattığında, parayı Seward için çaldığı aklından uçup gitmiş miydi? Dedeme göre yaptığı hırsızlığın en önemsiz olumsuzluk olduğunu düşünmemiş miydi?

Kuşkusuz hikâyenin bana aktarılmasının altında yatan neden, dedemin eliaçıklığını övmekti, anneannemin versiyonunda bile epey eliaçık olarak anlatılıyordu. Yoksa bir çocuğa -ergenlik çağında olsa bile- neden öteki versiyonu anlatsmdı? Dedemin eliaçıklığının içinde karısının Seward Wallace'a duyduğu aşkı ve onunla ilişkisini kabullenişinin ve onu bağışlamasının da yer aldığı versiyon.

O gün bakın ne yazmış günlüğüne:

19 Mart. Hava bütün gün açıldı. Öğlen John gelip kendi adıma hesap açtırmak için bankaya götürdü beni. Bay Blake kulaklarına inanamadı. Öyle uzun sürdü ki John'un yemek yemeye zamanı kalmadı! İkinci uykusuna yattım öğleden sonra, akşamüstü çaya Susie Mor-rell geldi. Akşam yemeğinde sote var. Bu akşam bir battaniyenin kenarlarını kıvırdım.

Dedem o günlerde böyle biriymiş. Aldatılmış, karısı tarafından parası çalınmış bir adam olarak onun neden bunları yapma gereği duyduğunu anlamaya, yaşantılarını bir daha bu yollara başvurmasına gerek kalmayacak şekilde düzenlemeye çalışmış.

Belki de durum buydu. Bu yüzden vermişti karısına bu beklenmedik armağanı.

Onu kendisinden daha iyi anlamış olabilir elbet. Belki de daha o günden karısının yaşamı üzerinde çok fazla gücü olduğunu, eğer kendisini serbest bırakmazsa, karısına biraz özgürlük tanımazsa, onun başkaldırma yoluna gitmeyi seçeceğini görmüştür.

Belki de aralarında belli eşitlik sağlanana dek ister Seward'la ilgili olsun ya da Georgia'yı sanatoryuma gönderdi diye çıkan tartışmaların sonunun gelmeyeceğini, gelemeyeceğini anlamıştır. Karısı ev bütçesinden para tırtıklamayı kendince bu dengeyi sağlamanın bir yolu olarak görmüştür belki, dolayısıyla bir daha asla böyle bir yola başvurmasına gerek kalmasın diye adaleti sağlamayı uygun bulmuştur.

Kuşkusuz her şey çok daha basit ve daha az kişisel olabilir. Ne de olsa kadınlar seçme hakkına yeni kavuşmuşlardı. Georgia'nın ondan habersiz parayı kendi özel istekleri uğruna harcaması kocasını uyandırmıştır, evliliklerinin ne kadar eski kafalı yöntemlerle yürüdüğünü anlamıştır. Blake'in odasına girerlerken, aynı zamanda birlikte çağdaş dünyaya adım atmış olabilirler.

Bilemem. Tek diyebileceğim, kendi adına nelerden vazgeçmesi gerekiyorsa gereksin, neleri sakladıysa saklasın, anneannemin yaptığı hırsızlığa tepki olarak dedemin gösterdiği davranış tümüyle onun kişiliğini yansıtmaktadır. Gecenin geç saatlerinde başka kalıba sokulmuş muayenehanesinde oturmuş, onun hikâyesi diyebileceğimiz bölük pörçük parçaları bir araya getirdiğimde, tüm bunlar yaşanırken her ikisinin de çektikleri acıya gözyaşı döktüm. Zor elde ettikleri zafere ağladım.

Eğer zaferse elde edilen.

Evlilikleri bu noktada gerçek anlamda başlamış gibi gelebilir. Bütün yanlış anlaşmalar giderilmiş, bütün yanlış başlangıçlar çözüme ulaşmıştı. Tüm bunların ardından daha bir ay geçmeden annem Dolly doğmuştu, 'tombul, sağlıklı' bir bebek diye yazıyor Georgia'nın günlüğünde. (Günce bu tarihten sekiz ay sonra bitiyor, o güne kadar düzensiz de olsa günlük tutmayı kararlılıkla sürdürmekle birlikte, besbelli doğumla birlikte bundan vazgeçiyor.)

Peki ya Dolly'nin doğumundan beş ay sonra neden taşmıyorlar? Anneannemin *yuvam* diye ağzından düşürmediği Maine'den ayrılıp pek çok yönüyle oradan pek farklı olmayan Vermont'un güneyinde küçük bir kasabaya göçüyorlar?

Anneannem, yıllar sonra herkesin önünde dedemle dalga geçerken bu konuyu şakayla karışık getirirdi gündeme. Şöyle derdi: "Ah, şu dedeniz var ya! Beni kimseyle paylaşmayı göze alamazdı, kendi ailemle bile, bu yüzden kaçırdı beni, o günlerde dünyanın öbür ucuna gitmekten farksızdı bu, şuradan şuraya gitmek çok zaman alırdı."

Bu sözlerde sanatoryum konusuna, dedemin onun yaşan-fr.di üzerinde denetim kurduğu biricik döneme gönderme yapan azıcık bir kızgınlık ya da gücenme belirtisi bulunmuyordu. Dedem de farkındaydı bunun. Diğer şakaları pek hoş karşılamazken, bu şakaya aldırmazdı. Her zamanki edasıyla dalgınlıkla gülümsemekle yetinirdi.

Oradan ayrılmalarının en basit nedeni, dedemin bir iş teklifi almış olmasıydı. Meslektaşlarından biri emekli mi olmuştu yoksa ölmüş müydü ne; duyduysam da aklımda kalmamış. Daha iyi bir iş olduğu kesindi - yıllık geliri daha yüksek, kasaba daha büyük, yolları (ki bu çok önemliydi) daha iyi ve daha bakımlıydı.

Öte yandan birtakım şeyleri geride bırakma isteği hiç mi söz konusu değildi? Geçmişteki acıları bir yana bırakıp her şeye yeniden başlama arzusu.

Hangi şeyleri?

İlişkilerinin başlangıcı, örneğin. Georgia'nın hastalığını çağrıştıranlar, bu konuyu bilenler. Hatta babası, onun için önem taşıdığını düşündüğü kimseler, artık Bayan Erskine'e ait olan eski yuvası. Bayan Rice'in evi. Grace'in.

Bir de Seward elbette. Beyaz ve soğuk ve sonsuza dek genç kalacak Seward; mezarında yatan, hiç değişmeyecek olan Seward, onu oraya getirmek için Georgia'nın yaptıkları, çaldığı para.

Hepsi geçmişte kalmıştı, bütün o anıları geride bırakmışlardı. Geride bıraktıkları yerin bir parçasıydı artık onlar. Bölük pörçük parçalar halinde bize anlatacakları bir hikâye. Orayı gidip görececek yaşa geldiğimdeyse eksik kalan parçaları birleştirecektim aklımca, her şey değişmişti. Sanatoryumun yerinde şık bir konferans merkezi vardı. Georgia, Ada ve Fred'in annelerini ölüm döşeğinde izleyerek büyüdükleri küçük Preston Kasabası birkaç yıkık dökük binanın sıkış tıksık boy gösterdiği adsız bir kavşak noktasıydı artık. Seward ve annesiyle babasının, ablalarından en az birinin gömüldükleri mezarlık dolup taşmış, talan edilerek eski taşları çalınmış ya da tekmelenip yere atılmış, ölümlerin taşlara oyulan

adları asit yağmurlarının etkisiyle zamanla silinip okunmaz hale gelmişti.

Peki geriye ne kalır? Kuşaktan kuşağa aynı kalan nedir? Sınırlar yer değiştirir, mülteciler ölür ya da taşıyabildikleri ne varsa sırtlayıp kaçış yolunu tutarlar, sular azar azar barajların arkasını doldurur, eskiden var olan her şey sonsuzluğa dek yiter gider; düşlerle anılarda yaşarlar bir tek.

Kuşkusuz benim düşlerimle anılarımda Vermont vardı, anneannemle dedem için tam olarak yuva olmayan, tası tarağı toplayıp kaçtıkları, yeni dünyalarına ilk adımı attıkları yer. Kendime sürgün yeri olarak seçtiğim geçmiş burada kök salmıştı. Düşünü gördüğüm yer burasıydı: köy ve onların yaşadıkları ev. Evi saran yanık ahşapla karışık nem, portakal ve gülsuyu kokusu. Anneannemin ikinci uykusuna yattığı saatlerde eve çöken sessizlik, o sessizlik sırasında köyün başka bir köşesinden yükselip çınlayarak kulağıma gelen yaşam sesleri. On kapıda birbirine dolanmış leylakları düşlerdim bir de. Evin arkasındaki böğürtlen çalılarını, meyvelerin üzerine üşüşen yanar döner Japon böceklerini. Böğürtlenleri topladıktan sonra kaynatılan reçelin kokusunu, yaz geceleri uçuşan ateş böceklerini, kışın karanlık gökyüzünü aydınlatan kar yağışını.

En çok da anneannemle dedemin orada geçirdikleri günleri düşlerdim -sanki hep orada yaşamış]arcasma-günlük alışkanlıklarını, ritüellerini, konuşma biçimlerini. Daha kırılgan küçük bir kızken kapıldığım hayal dünyasının etkisiyle hep orada *olacaklarını* sanırdım. Her zaman bana kucak açıp üzerime titreyeceklerdi. Her zaman sığınabileceğim bir yer vereceklerdi: sıcak bir yuva.

Ocak ortalarında Fiona New York'a döndü. Birkaç gün sonra Frye Okulu'nda dersler başladı. Aylardır tek başıma bir yön vermeye çalıştığım yaşantım ansızın do-luvermişti. Hâlâ her gün Jessie'yi görmeye gidiyor, Karen ve Robert'm akşam yemeğini hazırlamalarına yardım ediyordum, şimdi bunlara bir de kendi işimin yükü

binmişti. Eve en erken akşam dokuzda dönebiliyordum; sabahın altısında da uyanıp uzun günün hazırlıklarına başlıyordum.

Bir akşam geç vakit eve girerken antrede postacının kapının altından attığı zarflara ayağım takıldı, mantomu çıkarıp fırlattım. Yere eğildimde bir de baktım ki aralarında özel bir mektup var; üstündeki adres bazı harfleri doğru dürüst basmayan eski moda bir daktiloyla yazılmış. Mektup Samuel'dandı. Elime alıp mutfağın yolunu tuttum, kendime bir sandviç yapıp bir bardak, da kırmızı şarap doldurarak masaya kuruldum ve zarfı açtım.

Sevgili Cath,

Evine neredeyse yerleştim sayılır ve burada olduğuma her gün şükrediyorum. Odadan odaya dolaşırken seni düşünüyorum sık sık, yaşamında her şey yolunda mı diye merak ediyorum, kızınla bebeğini de. Dilerim bebek serpilip büyür.

Burada kış iyice bastırdı. Çok kar yağıyor, don var, hava ayaz. Bir süreliğine otomobil kullanmamaya tam karar vermiştim (böyle havalarda yollarla başa çıkmak için çok yaşıyım) ki, bundan önce yakınlarda bulunduğu kulağıma çalman küçük bir havzaya gittim. Su üstünde dolaşamadıysam da senin dedenle gittiğini anlattığın göl orası gibi geldi bana. Bak rehberde nasıl anlatmışlar tarihçesini: "Wilmington yakınlarındaki ırmağa baraj yapıldı, ortaya çıkan havzaya da bir değirmenler grubu inşa edildi. Bir zamanlar yaklaşık üç yüz nüfusa sahip sanayi alanı bugün artık Mountain Mills¹ diye bilinmekte. İçinde üç katlı bir binanın da bulunduğu bu eski refah toplumu, Harriman Havzası'nın altında sulara gömüldü. Kalıntıları ancak sular çekildiğinde görülebilir ancak."

. Anlayacağın gibi ben bok yemişim. Bu havza Quabbin'den çok daha küçük ve çok daha yakın, suyun altında sapasağlam duran yapılarıyla senin gittiğin yer buydu demek ki, sen ne dersin? O vardı, senin gördüğünü sandığın su altındaki o dünya.

¹ Dağ Değirmenleri.

Abartılı inatçılığım için lütfen özürlerimi kabul et, ayrıca sana yeni yılda ve yeni yüzyılda her şeyin en iyisini dilerim. (Gelecekte yaşama duygusu sana tuhaf gelmiyor mu?)

Her zaman senin,
Samuel

Şahane mutfağımda bir köşeye kurulup başladım anneannemin evindeyken onu gözümün önünde canlandırmaya. Samuel'i. Her şey çok uzakta kalmış gibiydi, ona doğru yaklaşılabileceğim an, beni öptüğü o an. Gene de mektubundan etkilenmişim. Ansızın yapıların suda nasıl bir görünüp bir kaybolduklarını, bir zamanlar aşağıda var olan o dünyayı, sonra nasıl var olmadığını ve yeniden ortaya çıkışını düşünmeye başladım. Aşağıya bakarken nasıl duygular yaşamıştım, yitip giden o yere duyduğum özlemle nasıl başım dönmüştü ve oranın yok olup gitmesiyle yaşamımın da yok olup gideceğini düşünmüştüm her nedense.

Aynı zamanda o gün öğleden sonra tek başıma eve geldiğimde -dedem balıkları ayıklamak için bahçede kalmıştı- anneannemi beni beklerken bulduğumu anımsadım. Dedemin Fransa konusunu açıp açmadığını, oraya gitmek isteyip istemediğimi merak ediyordu. Evet, konuyu açtı, evet, gideceğim, diye yanıtladığımdaysa, "Sana iyi gelecek, Cath. Bu bir fırsat," demişti, istemediğimi düşünerek beni kandırmaya çalışır bir ses tonuyla.

Gitmek *istiyorum* demeye çalıştığımı hatırlıyorum, gitmeye *niyetliyim*, ama nedense beni duymuyordu; isteksiz torununa karşı kılıç çekmiş, ikna etmek için ısrarla dil döküyordu sanki. *Kimi zaman kendi kendimizin üstesinden gelmek adına güç görünen şeyler yapmak zorunda kalırız.* Biraz sonra anladım ki, dedem gibi o da benim yolculuğumla onun genç bir kızken sanatoryuma yatmak üzere çıktığı yolculuk arasına benzerlik kurmaktaydı; buna değer demeye çalışıyordu, kendisine iyi gelmişti. Önünde yepyeni ufuklar açmıştı ve onu değiş-

tirmişti, işte Fransa'nın da benim yaşantımda aynı değişiklikleri gerçekleştirmesini umut ediyordu. Aklımda kaldığı kadarıyla, o gün -boş yere bana gitmem gerektiğini anlatmaya çalıştığı gün- bana ilk kez uzaklara gittiği, sanatoryumda geçirdiği günlerden olumlu bir yaklaşımla söz etmiş, yaşantısında yarattığı değişiklikleri hoş karşıladığını ifade etmişti.

San Francisco yağmurları başlamıştı, okyanustan kopup gelen çılgın dalgaların kıyıları dövmesiydi buralara özgü kış. Yatağında uzanmış suların damdan aşağı yuvarlanmasına kulak veriyordum. Her şey ıslaktı sanki, sabahları üzerime geçirdiğim giysilerim bile. Yerdeki toprak öylesine suya doymuştu ki, daha adımımı atmadan izi suyla doluyordu.

Bir gün akşama doğru Robert'la Karen'm North Beach'teki evlerine yakın, alışveriş etmeyi yeğlediğim bir kasap dükkânının dışındaki parkmetrenin önünde durdum, şemsiyem yağmurun davul yerine kullandığı kocaman kenarlı bir şapka gibi başımın üzerinde, sapı kolumun altında, cüzdanımın bozukluk gözünden, doğru madeni paraları çıkarmaya çalışıyordum. Birden dank etti kafama, bana gereken çeyreklikleri es geçip bende olmayan paraları arıyordum, frank, pezo, kuruş ya da riyal, kimbilir? Hayali bozuklukları, sizin anlayacağınız. Bir an güldüm kendime. "Çeyreklik iş görür," dedim yüksek sesle.

"Ne?" diye soran bir ses duydum, şemsiyesinin altında yanımdan geçen bir kızdan.

"Yok, bir şey," dedim, ama çoktan gözden kaybolmuştu.

Karen'la Robert'm evine vardığımda, olanları Karen'a anlattım. Yağmura yükledim suçu da. Kendimi muson yağmurlarının yağdığı ülkelerden birinde sandım herhalde, diye yorumladım.

¹ Kuzey Kumsalı.

"O kadar da abartma," dedi. "Vermont'ta kalsaydın daha kötüydü ya. Bugün haberlerde dinledim, New Eng-land'a kar yağmış, hem de tipi."

Kar. Yemek hazırlarken yardım etmek üzere kızımın mutfağında dolaşırken, gözümün önüne geldi yağın kar tanelerinin anneannemin evinin üstüne düşmesi. Derken, yıllar önce anneannemi ziyarete gittiğimi anımsadım, kar fırtınasında anneannemi ölüm döşeğinde görmeye gidiyordum.

Bizim adımıza işlerimizi yürüten bir aile dostu telefon ettiğinde, kolay bir ölüm olacağını sandığını, anneannemin giderek daha uzun süreli uyuduğunu belirtmişti. Birkaç hafta alabilirdi, vedalaşmak istersem, şimdi, beni tanıyıp konuşabilecek durumdayken, gelmemin daha doğru olacağını söylemişti.

Yaşantım karmakarışıktı. Joe'yla evliydim, öğretmenlik yapıyordum, bu kadarla kalsa iyi. En önemlisi çocuklardı. Henüz ilkgençlik çağındaydılar, her birinin izlemesi gereken sıkı programları, benim de katılıp alkışlamam gereken etkinlikleri vardı. Ajandam gidilecek yerler ve saatlerle doluydu. Evden uzaklaşmam hiç kolay değildi.

Gitmemek için gerekçeler bulmaya çalışıyordum. Belki de veda etmek *istemi*yordum. Yıllarca onu her ziyaret edişimin sonunda defalarca veda etmiştik, öpüştükten sonra anneannem ellerimi tutar, "Şimdi sana son bir kez doya doya bakayım. Belli mi olur?" derdi.

Gene de gittim. Gittim elbette. Gitmem gerekiyordu. Joe, Jeff i büyük basketbol maçına götüreceğini söyledi. Fiona'mın sınıf arkadaşlarına vereceği parti için yemek pişirip pasta da yapacaktı. Zaten birlikte yaşarken yapmaya bayıldığı şeylerdi bunlar. Severek yerine getireceğini belirtti, doğru söylediğini biliyordum.

Uçakla doğu kıyısına giderken yükseklerde gökyüzü güneşli ve pırıl pırıl olsa da aşağıda kar fırtınası vardı. Alçalırken bulutların ardı kapkaranlık görünüyordu. Hartford'a inince bir otomobil kiraladım. Yola çıktığım-

da gece olmuştu, kar yağışı hafif de olsa devam ediyordu. Saatte altmış kilometre hızla karla örtülü karayollarını aşarak kuzeye doğru ilerlerken arada bir ağır işleyen bir kar makinesinin ardında takılıp kaldığım oldu.

Karanlıkta ön cama düşen iri kar taneleri, sileceklerin gürültüyle durmaksızın çalışması, önümden giden araçların ancak hayal meyal görünmesi - her şey hipnotize ediciydi. Anneannemin evinin önünde park edip motoru susturunca, bir süre yerimden kımıldamadan sessizlikte sakinleşmeye çalıştım, aynı zamanda karşılaşılabileceklerime hazırlıyordum kendimi. Arabanın üstüne düşen karlar motorun sıcaklığıyla ânında su oluveriyolar-dı. Evin alt katında bütün ışıklar yanmaktaydı, bahçeye vuran ışık aralıksız yağın karı olduğundan daha yoğun ve iri göstermekteydi.

Dikiz aynasında yüzüme baktım. Yorgun gözlerimin altındaki torbaları yumuşatmaya çalıştım, elimle saçlarımı düzelttim. Rujumu tazeledim - sanki nasıl görüldüğümün bir önemi vardı. Gelgelelim bu vedalaşmadan ne beklediğimi bilmiyordum. Ölümü ya da ölmekte olan birini hiç görmemiştim daha önce. Bu olay hep benim seyirci olmadığım sahnelerde yaşanmıştı. Başıma gelecekler beni ürkütüyordu. Bir de sanırım, her ne kadar ne olduğunu bilmesem de bir şeyin beklentisi içindeydim. Bir an için olsun beni tanımasını. Bir tepki göstermesini. Yaşantıma anlam katacak bir-iki söz etmesini. *Benden* bir şey isteyeceğini asla kestiremezdim.

Otomobilin kapısını açtığımda hava durgundu, tuhaf ama soğuk değildi. Yürüme yolundaki karlar küren-memişti, ayakkabılarım eve giden kısacık yolda karla doldu. Kapıyı vurmamla açılması bir oldu, kilitli değildi, hemşire evin arka tarafından çıkıp geliverdi. Haftalardır sürekli telefonda konuşuyorduk, ancak hiç karşılaşmamıştık. Gençti, otuzuna gireli çok olmamıştı besbelli, çilli yüzünde hiç boya yoktu. Blucin giymişti, üstünde penye bir gömlek, ayağında kocaman yeşil pofuduk terlikler vardı. Ayakkabılarımı çıkarırken mantomu aldı, berbat araba yolculuğuna, kötü hava koşullarına sövüp sayıyor-

du. Mutfaktaki televizyondan haberleri okuyan ya da carcar konuşup program yapan birinin sesi geliyordu.

Derken sıradan bir şey söylemişçesine pattadan, dehşet verici, bir havada şöyle dedi: "Hemen içeri gir. Yolda olduğunu söyledim, yanılmıyorsam seni bekliyor."

Georgia uykudaydı, salonun ön tarafında kendi yatağıyla değiştirilmiş bir hastane yatağında yatıyordu. İncecik kalmıştı, onu hiç böylesine ince anımsamıyordum. Beni ilk sarsan bu oldu. Avurtları çökmüş, burnu sivril-mişti. Saçları da kısacıktı, erkek çocuklar gibi. Kulakları azıcık kepçeydi. Eski bildik bir gecelik vardı üzerinde, boğazına kadar düğmeli. Birbirine kavuşturduğu, elleri sanki başkası tarafından özellikle oraya konmuşçasma çarşafın üstünde duruyordu.

Yanma yaklaşırken ıslak çorapların içindeki ayaklarımdan hiç ses çıkmadı, fısıldayarak konuşup usulca dokundum ona; önce ellerine, sonra yüzüne. Cildi, beklediğim gibi, bebeğinki kadar yumuşacıktı.

Gözlerini birkaç kez kırptırdıktan sonra açtı, kah-verengiydiler, yeşile çalan kahverengi: ela. Neden şimdiye dek dikkat etmemiştim acaba? Görüntümü odaklamaya çalışır gibiydi belleğine kazımak istercesine. "Ben'im, anneanne," dedim, "Cath. Bir süre yanında kalmaya geldim."

Hareketlerimden, yüzümden ne okunuyordu acaba, beni başkasıyla karıştırmasına yol açan neydi ya da başkasına benzetmesine? Nedeni dedemdi, sanırım: Prensi onu uyandırmaya gelmişti. Yüzü sevinçle aydınlandı, ellerini bana doğru uzatarak mutluluk çılgılığı attı: "Oh! Sonunda gelebildin işte!" Işıl ışıl gülümsüyordu. "Artık beni eve götürebilirsin!"

O" anda özlediği kişi olabilme rolümü üstlenebilme, anneannemi kendi dünyasına geri verebilme gücünü bana veren nasıl bir sevgiydi, nasıl bir duyguydu? Ona, "Evet," diyebilmemi sağlayan nasıl bir güçtü?

"Evet, elbette, elbette götüreceğim."

